

Karen Blixen

Povestiri de iarnă

Pe copertă: Paul Gustav Fischer, *Plimbare iarna în* K*ongens Nytorv, Copenhaga* (detaliu)

ISBN: 978-973-689-855-6 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

KAREN BLIXEN

Povestiri de iarnă

Traducere din daneză de
IOANA A. MANOLESCU

Cuprins

Povestea micului mus

Vasul *Charlotte* naviga dinspre Marsilia spre Atena pe o vreme ploioasă şi o mare neliniştită şi cenuşie după furtună. Simon, micul mus, stătea pe puntea udă care-i fugea de sub picioare, ținându-se de o pânză. Privea în sus spre norii purtați de vânt şi spre al doilea catarg. O pasăre îşi căutase acolo adăpost şi, încurcându-se în corzile velei, se lupta acum cu disperare să scape. Băiatul privea de pe punte zbaterea aceea de aripi şi căpşorul care se smucea dintr-o parte într-alta.

Experiența îl învățase pe Simon că pe lumea asta fiecare trebuie să se descurce de unul singur. Doar copiii şi cei săraci cu duhul erau îndreptățiți să ceară ajutorul altora. Lupta pe viață şi pe moarte care se purta acolo sus îl furase o clipă de parcă el însuşi ar fi luat parte la ea. Se întreba ce soi de pasăre era. În ultimele zile multe călătoare înaripate se odihniseră pe catargul vasului: rândunele, prepelițe, grauri şi, o dată, chiar o pereche de şoimi pelerini. Băiatul îşi spunea că pasărea de acum seamăna cu un şoim. Îşi aminti cum, cu mulți ani în urmă, în țara lui, nu departe de casă, a observat de aproape un şoim călător care se odihnea pe o piatră. Se apropiase de el, dar acesta îşi luase repede zborul. Poate era aceeaşi pasăre. „Şoimul ăsta e întocmai ca mine. Atunci era acolo, acum e aici“, îşi spuse el.

Gândul trezi în Simon un sentiment de solidaritate, acea conştiință a apartenenței la o soartă comună. Stătea acolo şi urmărea pasărea cu inima cât un purice. Cum nu era pe aproape nici un marinar care să râdă de el, băiatul se gândi că trebuia să ajungă în vârf, să o salveze. Îşi îndepărtă părul de pe frunte, îşi sumese mânecile, se mai uită o dată de jur-împrejur pe punte şi începu cățărarea. Balansul catargului îl obligă de câteva ori să se oprească şi să-şi tragă sufletul. În vârf, constată că era într-adevăr vorba de un şoim pelerin. Când ajunse în dreptul lui, acesta se opri din zbatere. Stătea acum liniştit şi îl fixa cu o pereche de ochi galbeni, rotunzi, sălbatici şi pătrunzători. Simon îl prinse cu o mână în timp ce pe cealaltă o duse la buzunarul unde avea cuțitul şi tăie frânghiile din jur. I se făcu brusc frică uitându-se în jos, dar, în acelaşi timp,

simțea acum cu toată ființa lui că urcase acolo mânat de propria lui dorință, nu la imboldul altcuiva. Fu cuprins de mândrie şi de fericire, de parcă reuşita sa dovedea că cerul şi marea, norii, şoimul şi el însuşi erau una. Cum se văzu liber şoimul îl împunse atât de violent pe băiat cu ciocul în degetul mare, încât îi țâşni sângele şi fu gata, gata să scape pasărea din mână. Înfuriat, o lovi peste cap, împingând-o sub haină, ca să nu poată fugi.

Apropiindu-se de punte, îi auzi pe bucătar şi pe fochist apostrofându-l brutal din josul catargului şi întrebându-l ce căuta acolo. Era foarte obosit, îl dureau mâinile şi picioarele. Cu pleoapele căzându-i, scoase şoimul de sub haină şi îl arătă celor doi. Pasărea stătea nemişcată pe mâna lui. Cei doi marinari izbucniră în hohote zgomotoase de râs şi-şi văzură de drum. Simon lăsă şoimul jos, făcu un pas înapoi şi îl studie cu atenție. Îşi dădu curând seama că era prea slăbit pentru a-şi lua singur zborul de pe puntea alunecoasă, aşa că îl ridică pe marginea unei vele strânse. Pasărea începu să-şi curețe penele, scutură de două-trei ori din cap, apoi se înălță brusc. Simon îi urmări pentru câteva secunde mişcările deasupra mării învolburate şi cenuşii şi îşi spuse: „Uite cum zboară şoimul meu!“

Când *Charlotte* se întoarse acasă, Simon debarcă şi se angajă pe altă navă. După doi ani era marinar secund pe goeleta *Hebe* care era ancorată în Bodø, în nordul coastei norvegiene, aşteptând o încărcătură de heringi.

La marea piață de peşte din Bodø soseau vase din toate colțurile lumii. Întâlneai aici ambarcațiuni suedeze, finlandeze, daneze şi ruseşti. Portul era o pădure de catarge, iar pe țărm viața se desfăşura într-un vacarm turbulent şi imprevizibil în care se amestecau tot soiul de limbi şi sălbatice bătăi în toată regula. În doc, vasele pline cu mărfuri se umpleau de negustori de diferite naționalități şi de laponi – nişte oameni mici şi galbeni cu ochi oblici şi mişcări silențioase, pe care Simon îi vedea pentru prima oară. Veneau pe vapoare să vândă obiecte din piele brodate cu perle, sau nasturi şi mânere de cuțit din coarne de ren. Era începutul lui mai. Un infinit salin, acoperit de țipete de păsări, cerul şi marea erau atât de strălucitoare şi clare, încât îți luau privirea, de parcă cineva ar fi umezit la nesfârşit nişte cuțite invizibile, din toate părțile, până sus în eter.

Simon era surprins şi cucerit de lumina care aici ținea până în zori. Nu învățase geografie şi deci nu atribuia fenomenul latitudinii la care se afla Bodø, ci îl interpreta ca pe un semn al bunăvoinței acestui univers, o epifanie. Toată copilăria lui fusese un băiat scund şi firav, însă iarna trecută se înălțase brusc,

oasele îi deveniseră grele şi prinsese putere. Simțea că norocul acesta izvora din acelaşi loc ca limpezimea şi dulceața aerului, din aceeaşi nouă grație covârşitoare care plutea deasupra lui. Încurajarea îi era necesară pentru că fusese dintotdeauna o natură timidă şi temătoare, dar acum trăia vremuri mai bune şi nu mai cerea nimic puterii regeneratoare a universului. Restul depindea de el însuşi. Pornea încet şi mulțumit înspre lumea senină.

Într-o seară, fiind în oraş, în permisie, se îndreptă spre una din barăcile unde un mic negustor rus, un evreu, vindea ceasuri din aur. Toți marinarii ştiau că erau de fapt dintr-un metal ieftin şi că nici măcar nu funcționau, dar le cumpărau totuşi pentru a se lăuda cu ele prin oraş. Simon admiră îndelung orologiile, studiind diversele mărimi, dar nu cumpără nici unul. Bătrânul negustor avea tot felul de mărfuri pe vas, printre care şi o cutie cu portocale. Băiatul mai gustase portocale în călătoriile lui şi, luând în mână una, hotărî să o cumpere. Se gândea să meargă pe o colină care privea spre mare şi s-o mănânce.

Porni la drum şi ajunse la marginea oraşului unde dădu cu ochii de o fată într-o rochie de un albastru spălăcit care îl fixa din spatele unui gard. Avea vreo treisprezece, paisprezece ani, era subțire ca un țipar, cu o față pistruiată, rotundă şi luminoasă, şi cu o coadă lungă pe spate. Cei doi tineri se cercetară atent unul pe celălalt.

— La ce te uiți aşa? o întrebă Simon pentru a spune ceva. Chipul copilei se lumină într-un zâmbet strălucitor şi obraznic.

— La bărbatul cu care mă voi căsători într-o zi, răspunse fata.

Ceva din înfățişarea ei îl umplu de încredere şi îi întoarse zâmbetul.

— Să fiu eu acela? o întrebă.

— Ha, ha, îi răspunse fata, poți să fii sigur că e ceva mai mare decât tine.

— Bine, dar nici tu nu eşti foarte mare...

Fata scutură încet şi îndelung din cap.

— Nu, spuse, dar când voi fi mare, să ştii că voi fi foarte frumoasă şi că voi purta pălărie şi pantofi cu toc.

— Vrei o portocală? o întrebă Simon, cum nu putea să-i ofere nici unul din lucrurile pe care le numise ea.

Fata se uită scurt la portocală, apoi la el.

— Sunt foarte bune, o îndemnă el.

— De ce nu o mănânci tu în cazul ăsta?

— Am mâncat foarte multe pe vremea când eram în Atena. Pe asta am dat o marcă.

— Cum te cheamă? îl întrebă ea.

— Simon, dar pe tine?

— Nora, răspunse fata. Şi ce vrei pentru portocala ta, Simon?

Auzindu-şi numele rostit de fată, Simon deveni brusc curajos.

— Mă laşi să te sărut pentru portocala asta? întrebă el.

Nora îl privi cu multă seriozitate.

— Da, te las.

În aceeaşi clipă Simon simți cum se înfierbântă de parcă ar fi alergat o lungă distanță. Când fata întinse mâna după portocală, el îi prinse încheietura mâinii. Se auzi o voce care o striga din casă.

— Este tatăl meu, spuse ea în timp ce încerca să-i înapoieze portocala pe care el o refuza. Vino aici mâine şi îți voi da sărutul promis, mai apucă ea să spună în grabă.

Cu aceste cuvinte se smulse de lângă el şi intră în casă. Se uită după fată o vreme apoi se întoarse la ambarcațiunea lui.

Simon nu era obişnuit să-şi facă planuri de viitor şi nu ştia nici acum dacă se va întoarce la copilă ori nu. Seara următoare fu nevoit să rămână pe punte pentru că ceilalți marinari plecară pe țărm. Dar nu era supărat. Se gândi că va sta pe punte cu Alert, câinele vaporului, şi că se va distra cântând la acordeonul pe care şi-l cumpărase de curând. O seară limpede îl înconjura din toate părțile. Cerul era rozaliu, marea liniştită, incoloră şi lăptoasă. Doar bărcile care se apropiau de țărm lăsau în urmă dâre indigo. Simon cânta. După o vreme, emoționat de propriile sunete îşi ridică privirea şi dădu cu ochii de o lună plină.

Cerul era atât de luminat, încât nu părea să fie nevoie de o lună acolo sus. Parcă venise dintr-un moft. Era plină, tăcută şi arogantă. În timp ce se uita la ea, îl fugeră gândul că trebuie să ajungă pe țărm chiar cu prețul vieții. Nu ştia cum, deoarece ceilalți luaseră barca. Stătu pe punte nemişcat multă vreme – figură tristă şi singuratică de mic marinar pe un vapor. Apoi observă o barcă ce se îndrepta spre mal de la unul din vasele ancorate mai în larg şi strigă. Erau nişte oameni de pe ambarcațiunea rusească *Anna* care doreau şi ei să ajungă în aceeaşi seară la țărm. Când se făcu înțeles, ei acceptară să-l ia, cerându-i un preț foarte mare pentru transport pe care până la urmă aveau să i-l dea înapoi. „Aceşti oameni cred cu siguranță că mă duc la țărm pentru fete“, se gândi Simon. Era mândru că într-un fel aveau dreptate şi totuşi greşeau, neştiind că pentru el fata chiar însemna ceva.

Când traseră la mal îl invitară să bea ceva cu ei şi nu îi putu refuza – doar îl

ajutaseră să ajungă pe țărm. Unul dintre ruşi, mare şi greu ca un urs, care îi spuse că se numea Ivan, se ameți repede şi îl înconjură pe Simon cu o tandrețe de urs, bătându-l pe spate, zâmbindu-i, râzându-i în față, dăruindu-i chiar o brățară de ceas din aur şi sărutându-l pe ambii obraji. Asta îl făcu pe Simon să-şi spună că şi el ar trebui să-i dea Norei un cadou când se vor revedea. Când scăpă de ruşi, intră într-unul din magazinele pe care le cunoştea şi cumpără o mică eşarfă de mătase albastră în nuanța ochilor fetei.

Era sâmbătă seara şi o mulțime de oameni se înghesuiau pe străzile înguste ale oraşului. Veneau câte unul sau de braț, unii cântând, cu toții pregătiți să chefuiască întreaga noapte. În mijlocul acelei vieți tumultuoase, sub luna plină, gândul că fugise de pe vapor în loc să-l păzească şi tăria pe care o băuse cu puțin timp în urmă îl amețiră uşor. Se jucă cu eşarfa din buzunar. Era dintr-o mătase cum nu mai văzuse înainte şi se gândea că-i pregătise un cadou frumos prietenei lui.

Nu-şi aminti drumul spre casa Norei, rătăci o vreme şi se întoarse apoi în strada de unde pornise prima oară. Îl cuprinse deodată spaima că ar putea întârzia, lăsând-o să-l aştepte, şi începu să alerge. Pe o alee îngustă, între două case din lemn, se lovi de un bărbat mare şi văzu că era Ivan. Rusul îl luă în brațe pe băiat şi-l strânse ca într-o menghină.

— Ce bine, ce bine, se bâlbâi rusul emoționat. Te-am regăsit, micul meu prinț. Te-am căutat peste tot. Să ştii că sărmanul Ivan a plâns de dorul prietenului său pierdut.

— Lasă-mă să plec, Ivan! strigă băiatul.

— Oho! Sigur. Acum plecăm împreună şi te voi ajuta să obții tot ce doreşti. Inima şi banii mei sunt ale tale. Poți să faci cu ele ce doreşti. Şi eu am avut cândva şaisprezece ani, un mic miel al Domnului, şi în această noapte vreau să mă simt din nou la fel de tânăr.

— Lasă-mă în pace! țipă Simon din nou. Mă grăbesc.

Ivan îl strânse la pieptul său provocându-i durere, în timp ce cu cealaltă mână îl mângâia.

— Sigur că da, sigur că da. Ai încredere în mine, iubitul meu prieten. Nimic pe lume nu ne poate despărți. Ascultă. Vin şi ceilalți. Vom petrece o noapte de care ai să-ți aduci aminte când vei fi un bunic bătrân.

Îl lipi brusc pe băiat de el, ca un urs care duce în brațe un miel, şi îl sărută pe buze. Pe Simon îl cuprinse un sentiment de scârbă. Căldura unui corp de bărbat şi puterea acestuia îl umplură de spaimă şi oroare în acelaşi timp. Se gândi la

Nora în spatele gardului unde îl aştepta – o mică şi zveltă ambarcaţiune –, şi la el, prizonier în îmbrăţişarea caldă a unui animal. Îl lovi pe Ivan cu toată puterea.

— Ivan, te omor dacă nu-mi dai drumul! urlă el.

— Ai să vezi că-mi vei mulţumi înainte să se termine totul, zise Ivan şi începu să cânte.

Simon îşi duse mâna la buzunarul unde avea cuţitul, îl deschise cu o mână, şi nereuşind să se elibereze, împinse lama până la jumătate pe sub braţul bărbatului. Simţi sângele cald prelingându-i-se pe mânecă în jos. Ivan se opri în mijlocul melodiei, scoase două grohăituri joase şi lungi şi căzu apoi în genunchi.

— Sărmane Ivan, sărmane Ivan! se tângui el şi se prăbuşi cu faţa la pământ.

În clipa aceea Simon îi auzi pe ceilalţi marinari de pe *Anna* apropiindu-se de colţul străzii, cântând din toată inima.

Rămase nemişcat preţ de un minut, apoi îşi şterse cuţitul de hainele lui Ivan şi observă cum sângele se adunase într-o băltoacă întunecată sub corpul lui greu. Pe urmă o luă la fugă. Când se opri pentru a decide încotro să o apuce auzi strigătele marinarilor care-şi descoperiseră camaradul ucis. „Trebuie să cobor la apă să-mi spăl mâinile“, se gândea în timp ce fugea în direcţia opusă. Se uită după un timp în jur şi observă că ajunsese în aceleaşi locuri în care fusese cu o seară înainte şi care acum îi păreau atât de familiare de parcă le-ar fi străbătut o viaţă întreagă.

Încetini pasul şi o văzu de îndată pe Nora în spatele gardului, ca ieri. Era foarte aproape de el şi o admiră în lumina lunii. Cu respiraţia întretăiată se lăsă în genunchi şi pentru un moment nu îşi găsi cuvintele. Copila se uita la el.

— Bună seara, Simon, spuse ea cu vocea aceea mică dar sigură. Am stat mult aici să te aştept.

După o clipă adăugă:

— Am mâncat portocala.

— Nora, izbucni băiatul, am ucis un om!

Ea îl fixă cu privirea, dar nu făcu nici un gest.

— De ce l-ai omorât? îl întrebă după o scurtă pauză.

— Ca să pot veni aici, spuse Simon. Voia să mă ţină cu forţa. Dar îmi era prieten…

Se ridică încet în picioare.

— Mă iubea! mai spuse băiatul şi izbucni în plâns.

— Da, rosti Nora ca pentru sine, şi asta ca să poţi veni aici la timp…

— Cred că sunt pe urmele mele. Poţi să mă ascunzi?

— Nu, chiar nu pot. Tatăl meu este preotul de aici din Bodø şi te va da pe mâna lor daca va afla că ai omorât un om.

— Poți atunci să-mi dai ceva să mă spăl pe mâini?

— Dar ce ai pe mâini? întrebă ea şi se apropie de el.

El îşi întinse mâinile arătându-i-le.

— E sângele tău? îl întrebă ea.

— Nu. Al lui.

Ea se îndepărtă din nou.

— Mă urăşti? o întrebă el.

— Nu, nu te urăsc, dar ascunde-ți mâinile la spate.

De îndată ce o ascultă, copila se apropie de el şi îşi petrecu mâinile în jurul gâtului său. Nora îşi lipi apoi de el, prin gard, trupul înalt şi subțire şi îl sărută. Băiatul îi simți atingerea moale şi proaspătă ca de lună plină şi când îi dădu drumul nu mai ştiu dacă totul durase o secundă sau o oră. Nora stătea dreaptă cu ochii larg deschişi.

— Acum, îi spuse ea încet, îți jur că atâta timp cât voi trăi nu mă voi căsători niciodată cu un altul.

Simon îşi ținea în continuare mâinile la spate de parcă îi erau legate acolo.

— Acum cred că ar trebui să fugi pentru că se apropie, spuse Nora.

Se priviră lung o clipă.

— Nu mă uita, îi mai spuse ea.

Simon se întoarse şi fugi mâncând pământul. Sări peste un gard, apoi peste un altul şi îşi încetini pasul doar odată ajuns printre case. Nu ştia încotro s-o apuce. Trecu pe lângă un local de unde se auzeau muzică şi glasuri gălăgioase, se întoarse din drum şi deschise uşa.

Încăperea era plină de oameni care dansau. O lampă cu petrol atârna de un lanț din tavan aruncând o lumină slabă peste norul de praf brun care se ridica din podele. Simon văzu câteva femei printre dansatori, dar majoritatea erau bărbați, care dansau unul cu celălalt, legănându-se şi tropăind. Unii foarte serioşi, alții râzând sau răcnind. Intrase în salon de puține clipe, când muzica s-a întrerupt. Un marinar păşi în ring purtând în brațe un instrument cu coarde pe care îl acordă în timp ce toate perechile se retraseră spre perete pentru a le face loc celor doi ruşi care urmau să le arate un dans din țara lor.

„Foarte curând mă voi pomeni aici cu oamenii de pe vasul rusesc care cu siguranță îl caută deja pe ucigaşul camaradului lor şi când îmi vor vedea mâinile vor şti că eu sunt acela.“ Cele zece minute care s-au scurs în timp ce stătea cu

spatele lipit de perete au avut o importanță deosebită pentru Simon. Simțea cum se maturizează brusc, devenind de o vârstă cu cei de acolo. Nu-şi deplângea soarta şi nu se tânguia. Se afla acum aici, în sala de dans, după ce cu puțin timp în urmă omorâse un om şi apoi sărutase o fată. Nu cerea mai mult de la viață. El era Simon, un bărbat ca toți cei din jurul său şi care urma să moară aşa cum cu toții aveau să moară într-o bună zi.

Când îşi îndreptă din nou atenția asupra celor din jur, observă o femeie care tocmai intrase în încăpere. Stătea în mijlocul camerei uitându-se în stânga şi în dreapta. Era o bătrână scundă şi îndesată, îmbrăcată în haine de lapon. Stătea sub lampă, cu capul sus, într-o poziție autoritară, sălbatică şi dură, de parcă tot ce o înconjura îi aparținea. Era evident că majoritatea celor de aici o cunoşteau şi că le era puțin frică de ea, chiar dacă ici-colo se mai auzeau râsete. Când ridică vocea pentru a le vorbi se făcu tăcere în încăpere.

— Unde îmi este fiul? întrebă ea cu o voce pițigăiată şi ascuțită care aducea cu glasul păsărilor. Privirea îi căzu apoi pe Simon şi se îndreptă spre el prin mulțimea care se despica pentru a-i face loc. Întinse o mână îmbătrânită, uscată şi întunecată şi îl prinse de cot.

— Haide acasă, spuse ea. Nu trebuie să dansezi aici în noaptea asta. Foarte curând vei fi silit la un alt dans, mult mai important.

Simon se trase îndărăt crezând mai întâi că femeia e băută sau nebună. Când însă aceasta îl privi fix cu ochii ei clari şi galbeni avu senzația că se mai întâlniseră cândva şi că era spre binele lui să-i urmeze sfatul. Bătrâna îl trăgea după ea traversând încăperea şi el o urma fără un cuvânt.

— Să nu-l pedepseşti prea tare, Sunniva, îi strigă un bărbat din încăpere. N-a făcut nimic rău. Nu voia decât să urmărească şi el dansul.

În momentul în care ieşiră pe uşă, de local se apropia în fugă un grup de oameni. Unul se opri şi îi fixă pe cei doi cu privirea. Apoi o porni mai departe.

În timp ce treceau printre micile case de pe aleile înguste, femeia îşi ridică fusta şi îi întinse lui Simon poalele.

— Haide, şterge-ți mâinile, îl îndemnă ea.

Merseră mai departe până la o căsuță scundă, rotundă, căreia luna îi proiecta umbra pe câmpul din jur. Bătrâna laponă o luă înainte fără a-i elibera brațul din strânsoare. Uşa era atât de joasă, încât Simon fu nevoit să se aplece pentru a putea intra. Înainte să treacă pragul, se mai uită o dată spre cer. Noaptea era cețoasă şi un inel uriaş înconjura luna.

Cămăruța bătrânei era îngustă şi întunecată, cu un geamlâc în perete. O lampă

era aşezată pe podea, proiectând în jurul ei o umbră vagă. Încăperea era plină de blănuri de lup şi ren iar aerul era rânced şi înecăcios. De cum intrară femeia se întoarse spre Simon şi îi luă capul în mâini. Îi mângâie părul cu mâinile ei aspre şi diforme făcându-i o cărare pe mijloc, cum poartă laponii. Apoi, îndesându-i o căciulă de lapon pe urechi, se dădu un pas înapoi şi-l privi.

— Aşază-te aici, pe scaunul meu, îi spuse ea, dar scoate-ți mai întâi cuțitul.

Îi vorbea pe un ton atât de autoritar, încât băiatul nu avea cum să i se opună. Se aşeză pe scaun neputându-şi lua privirea de la fața ei brună şi plată pe care toate micile riduri păreau lipite unul de altul prin grăsime şi mizerie. În timp ce stătea acolo, auzi un grup de oameni apropiindu-se de căsuță şi oprindu-se la intrare. Unul dintre ei bătu cu putere în uşă, aşteptă o clipă şi bătu apoi din nou. Bătrâna asculta fără să clipească.

— Nu, spuse băiatul. N-are rost. Pe mine mă caută. Lasă-mă să merg la ei.

— Dă-mi cuțitul, răspunse ea.

Când băiatul îi dădu cuțitul, ea şi-l înfipse în degetul mare, stropind cu sânge. Scutură mâna şi lăsă să cadă sânge pe fusta ei şi pe blana de ren din fața ei.

— Poftiți înăuntru! strigă apoi.

Uşa se deschise şi doi marinari ruşi se opriră în prag. Din spatele lor alte fețe curioase inspectau încăperea.

— A intrat cineva aici? întrebară ei. Suntem pe urmele unui bărbat care ne-a ucis un coleg şi ne-a scăpat. Ai văzut sau ai auzit ceva de aici?

Bătrâna se repezi la ei. Ochii îi străluceau ca aurul în lumina lămpii.

— Dacă am văzut sau am auzit ceva? răcni ea. Da, v-am auzit strigând „crimă“ în tot oraşul. Ne-ați speriat atât de tare, pe mine şi pe băiat, încât mi-am înfipt cuțitul în deget în timp ce desfăceam pielea asta de ren. Băiatul e prea slăbit să mă ajute şi acum uite, mi-am stricat blana. Asta o să mi-o plătiți! Dacă vreți să vă convingeți că n-am ascuns nici un criminal, n-aveți decât să scotociți în toată casa. Mă voi uita însă bine la voi să ştiu cu cine am de-a face data viitoare.

Era într-o asemenea stare de furie, încât părea că dansează de colo-colo aruncându-şi capul dintr-o parte în alta ca o pasăre de pradă.

Rusul intră încet în încăpere, se uită de jur-împrejur şi studie mâna însângerată şi petele de pe fustă.

— Numai nu ne blestema, Sunniva, te rugăm, spuse unul dintre ei înspăimântat. Ştim că îți stă în putere să faci multe, când vrei. Uite o marcă pentru blana şi sângele pe care le-ai pierdut.

Sunniva întinse mâna şi primi bănuţul în palmă. Apoi scuipă pe el.

— Şi acum vă rog să ieşiţi afară. Suntem chit, în sfârşit.

Îi conduse la uşă şi o încuie în urma lor. Când se întoarse spre băiat îşi băgă degetul mare în gură şi îl supse zgomotos.

Simon se ridică de pe scaun, se apropie de ea şi i se uită în ochi. Simţea că pluteşte, că picioarele i se dezlipesc de pământ.

— De ce m-ai ajutat? o întrebă el.

— Chiar nu ştii? Nu m-ai recunoscut încă? Îţi aduci aminte de şoimul care se încurcase în corzile de pe catargul vasului tău *Charlotte,* când plutea pe Mediterana, în drum spre Atena? În ziua aceea te-ai urcat pe catarg să-l eliberezi. Vremea era urâtă şi marea neliniştită. Acel şoim eram chiar eu. Noi, laponii, zburăm deseori aşa prin lume. Când te-am întâlnit, mă duceam în Africa unde trăiau sora mea şi copiii ei. Şi ea este şoim ca mine. Locuia atunci în Tagaunga, într-un vechi turn dărăpănat căruia cei de acolo îi zic minaret.

Îşi înfăşură degetul mare într-un colţ al fustei şi se muşcă de el.

— Noi nu uităm niciodată, spuse ea. Te-am lovit cu ciocul în degetul mare atunci când m-ai eliberat şi e drept că în seara asta am fost obligată să mă tai în acelaşi loc pentru tine.

Femeia se apropie de el şi îi atinse fruntea cu două degete brune ca nişte gheare.

— De-ăsta îmi eşti! Mai bine omori un om decât să întârzii la întâlnirea cu iubita ta. Noi suntem solidare, noi, femeile de pe lumea asta. Am să te însemn în frunte aşa încât să te privească toate copilele cu ochi buni.

Luă apoi o şuviţă din părul băiatului şi se jucă cu ea învârtind-o pe degete.

— Ascultă bine, micul meu şoim, spuse ea. Cumnatul nepotului meu se află acum cu o barcă în port pentru a duce o încărcătură de blănuri pe un vas danez. El te poate duce la ambarcaţiunea ta înainte ca ceilalţi să se întoarcă. *Hebe* ridică ancora mâine în jurul prânzului, nu-i aşa? Când ajungi la bord, dă-i căciula să mi-o aducă înapoi.

Scoase cuţitul, îl mai şterse o dată de fusta ei şi i-l întinse.

— Uite-ţi cuţitul, îi spuse. Nu vei mai avea niciodată nevoie să îl înfigi în oameni. De acum înainte vei merge pe mări ca un adevărat marinar. Avem destule bătăi de cap cu fiii noştri şi fără să se înjunghie unul pe altul.

Ameţit şi confuz, băiatul încercă să murmure un cuvânt de mulţumire.

— Stai, îl opri ea. Îţi fac o ceaşcă de cafea să îţi mai tragi sufletul până îţi spăl hainele.

Hârşâi şi trânti punând pe foc un ibric în colțul încăperii şi, după scurtă vreme, îi turnă într-o ceaşcă fără toartă un lichid negru şi fierbinte.

— Ia aminte, acum ai băut cu Sunniva, îi zise ea. Ai băut un pic de înțelepciune pentru ca pe viitor gândurile tale să nu mai cadă ca picăturile de ploaie în marea sărată.

După ce Simon goli ceaşca bătrâna îl luă de braț şi-l conduse la uşă. Fu surprins să vadă că era aproape dimineață. Din pragul casei Sunnivei se vedea marea acoperită de o ceață fină şi albă ca laptele. Ea îi întinse încet mâna ca să-şi ia rămas-bun.

Îl privi în ochi.

— Noi nu uităm, spuse ea. M-ai lovit peste cap, acolo sus, pe catarg. Acum am să-ți înapoiez lovitura.

Cu aceste cuvinte îl pocni peste ureche atât de tare încât văzu negru în fața ochilor şi i se păru că întreaga lume se clatină ca un vapor pe o mare tumultuoasă.

— Acum suntem chit, mai zise ea şi îl privi cu nişte ochi mari, strălucitori şi plini de durere, împingându-l să coboare mai repede scările. Din uşă îşi mai luă de câteva ori rămas-bun dând din cap.

Aşa a ajuns micul marinar înapoi pe *Hebe* a lui, care ridica ancora a doua zi pe la prânz, şi a mai trăit până la adânci bătrâneți, apucând să îşi spună povestea.

Tânărul domn cu garoafă

Cu vreo şapte decenii în urmă, în portul Anvers, exista un hotel pe nume *Hôtel de la Reine* – un loc modest, dar respectabil, unde trăgeau de obicei căpitanii de vase cu soțiile lor.

Aici sosi într-o seară de martie un tânăr domn căruia i se citea pe chip tristețea. În timp ce urca strada spre hotel, îndepărtându-se de vaporul care-l adusese din Anglia, se gândea că era cel mai singur şi mai nefericit om de pe lume. Şi nici nu exista nimeni căruia să-i povestească despre nenorocirea lui. În ochii lumii, îşi spunea, apărea probabil ca un favorit al sorții, ducând o viață de invidiat.

Tânărul era scriitor şi devenise brusc, de la prima carte, celebru în întreaga Europă. Publicul era sedus, criticii îl ridicaseră în slăvi fără excepție, şi câştigase o mulțime de bani, după ce toată viața fusese sărac. Cartea descria soarta copiilor sărmani, aşa cum o trăise el însuşi, şi îl apropiase de mediile reformatorilor sociali din multe țări. Fusese acceptat cu entuziasm în cercurile celor mai cultivați şi rafinați intelectuali, ba îşi mai asigurase prezența în această societate şi prin căsătoria cu fiica unui respectat om de ştiință – o tânără frumoasă, cu suflet nobil, care îl venera.

Acum se afla în drum spre Italia, unde urma să îşi termine cea de-a doua carte, al cărei manuscris îl purta cu el în rucsac. Tânăra lui soție avea să-l însoțească în această călătorie, însă părăsise Anglia cu câteva zile mai devreme pentru a-şi vizita fosta şcoală din Bruxelles. Îi zâmbise la plecare:

— Îmi va face cu siguranță bine, de dragul vremurilor de altădată, să mă gândesc la altcineva şi să vorbesc şi eu câteva zile despre altceva decât despre tine.

Urmau să se reîntâlnească la *Hôtel de la Reine*, unde ea în mod sigur îl aştepta deja cu nerăbdare. Nu va mai vrea apoi să se gândească la altcineva sau să vobească despre altceva pe această lume.

Totul părea o idilă în deplinul sens al cuvântului. De fapt, lucrurile nu stăteau chiar aşa. Se gândi că în realitate nimic nu este ceea ce pare a fi. În cazul său,

într-un mod aproape demonic, lucrurile erau tocmai opusul a ceea ce păreau. Lumea lui era întoarsă pe dos şi nu era de mirare că suferea şi că se simţea bolnav de moarte. Căzuse într-o cursă pe care o sesizase prea târziu.

Simţea că nu va mai reuşi niciodată să scrie o carte cu adevărat mare. Nu mai avea nimic de transmis lumii şi manuscrisul pe care îl ducea cu el nu era, pentru cei care se pricepeau, decât un maldăr de ciorne îngreunându-i braţul. De obicei când era tulburat îşi găsea refugiul în Biblie – frecventase în copilărie, în fiecare duminică, lecţiile de religie. Încercă şi de astă dată, gândindu-se: „Nu sunt bun de nimic. Ar trebui să fiu doborât şi zdrobit de oameni".

Cum ar putea să-i privească în ochi pe cei care-l iubeau şi credeau în el – publicul, prietenii, soţia sa? Nu se îndoise niciodată până acum că aceştia îl iubeau mai mult decât se iubeau pe ei înşişi şi că binele lui le era mai presus de orice interes, pentru că era un mare artist. Acum, că această măreţie dispăruse, viitorul îi mai putea rezerva doar două lucruri. Fie lumea îl va dispreţui, îndepărtându-se de el, fapt foarte trist după ce fusese sărbătorit şi purtat pe sus de toţi – şi cel mai greu de înghiţit va fi bucuria de necazul altuia pe care va trebui să o suporte din partea aşa-zişilor lui prieteni –, fie vor continua să-l iubească fără nici o legătură cu valoarea lui de artist. Nu-i stătea în fire să se gândească la lucrurile înfricoşătoare ale existenţei, dar această ultimă perspectivă îl speria cu adevărat. Dacă aşa ceva era posibil, atunci lumea nu era mai mult decât o încăpere goală, o caricatură a universului, o casă de nebuni! Prefera dispreţul, izolarea şi ruina.

Conştiinţa reputaţiei sale nu îl consola, dimpotrivă, îl chinuia şi mai mult. Pe vremuri, când era nefericit, contempla uneori gândul de a se arunca în ape – era problema lui personală. Acum stătea sub lumina reflectoarelor, o celebritate cu mii de ochi aţintiţi asupra lui – eşecul şi o eventuală sinucidere ar fi eşecul şi sinuciderea unui important scriitor. Scuipă din mers la gândul acesta.

Toate astea i se păreau însă destul de neînsemnate. În cel mai rău caz, s-ar fi descurcat până la urmă şi fără oameni. Nu avea o părere extraordinară despre ei şi îşi imagina foarte uşor viaţa fără public, prieteni sau soţie. Ar suferi mult mai puţin decât şi-ar închipui ei, atâta timp cât ar putea continua să se simtă aproape de Dumnezeu.

Dragostea lui arzătoare pentru Dumnezeu şi convingerea că acesta îl iubea mai mult decât pe oricare altul îl ajutaseră să treacă peste sărăcie şi tristeţe. Avea o predispoziţie specială pentru recunoştinţă. Când i-a surâs norocul, devenind peste noapte renumit şi bogat, a perceput totul ca pe o confirmare şi o întărire a

apropierii dintre Dumnezeu şi el, apropiere care conferea tuturor darurilor obținute de o valoare specială. Acum vedea însă că divinitatea îi întorsese spatele. Dacă nu era cu adevărat un mare artist, de ce l-ar mai şi iubi Dumnezeu? Cum să îndrăznească în ceasul din urmă să se apropie de el fără viziunile lui sublime, fără şirul sălbatic de idei hazlii şi fantasme tragice, cum să-i implore ajutorul şi salvarea? Teribilul adevăr era că, fără toate acestea, el rămânea un om ca oricare altul. Poate ar reuşi un timp să înşele lumea, dar pe Dumnezeu nu-l putea minți şi cu atât mai puțin pe sine însuşi. În ochii divinității el nu valora mai mult decât manuscrisul din propriul rucsac – o simplă maculatură. Se îndepărtase de Atotputernic şi se întreba ce rost mai avea să trăiască.

Gândurile îi zburau la lucruri care-l făceau şi mai mult să sufere. Îşi aminti brusc verdictul necruțător dat de socrul său în legătură cu întreaga literatură contemporană.

— Superficialitate! strigase bătrânul domn lăsându-şi mâna grea să cadă pe masă. Superficialitatea este semnul caracteristic al acestor vremuri lipsite de măreție şi găunoase. Pe de altă parte, excelentele tale lucrări, scumpul meu băiat…

Părerea socrului său despre literatură, ca despre orice altceva, îi fusese complet indiferentă până acum. În seara asta însă, înfrigurat şi obosit cum era, simpla ei amintire îl făcu să se chircească de durere. Superficialitate – era tocmai cuvântul pe care îl vor folosi publicul şi criticii la adresa lui când va ieşi la iveală adevărul. Îl vor cântări, găsindu-l prea uşor şi vor descoperi golul dinăuntrul lui. Cartea le încălzise inimile pentru că descria nefericirea săracilor şi le-ar fi fost indiferent dacă ar fi scris despre nenorocirea unui rege. El cunoscuse însă această sărăcie şi i se păruse firesc să scrie despre ea. Acum că era bogat, nu mai avea nimic de spus despre săraci şi ar fi preferat să nu mai audă de ei. Cuvântul „superficialitate“ continua să-i răsune în urechi ca un ecou al propriilor paşi pe strada pustie.

În timp ce se gândea la situația îngrijorătoare în care se afla, parcurse o bună bucată din drum. Era o noapte rece cu un vânt tăios şi aprig care-i biciuia fața. Ridicându-şi ochii la cer, se gândi că va ploua cu siguranță în curând.

Numele acestui tânăr nefericit era Charlie Despard. Era un tânăr zvelt şi firav, o figură neînsemnată pe nesfârşita stradă. Nu împlinise încă treizeci de ani şi nici aceia nu i se citeau pe față. Putea fi uşor luat drept un băiat în pragul majoratului. Avea părul şi genele negre, ochii albaştri şi o față îngustă cu un nas uşor într-o parte. Se mişca lin şi îşi ținea corpul drept, chiar cotropit de melancolie fiind şi

cu rucsacul atârnându-i pe umăr. Era îmbrăcat într-un frumos pardesiu ecosez şi toate hainele lui păreau la prima purtare. Erau într-adevăr destul de noi.

Se gândea acum la hotel, întrebându-se dacă n-ar fi mai bine să meargă pe sub streşini decât în plină stradă. Se hotărî să bea un pahar de coniac odată ajuns la destinaţie. I se mai întâmplase în ultima vreme să-şi înece amarul într-un pahar de coniac, găsind uneori chiar o consolare în asta. Alteori nimic nu-l mai putea ajuta. Îşi aduse aminte de tânăra lui soţie care-l aştepta acum într-o cameră din *Hôtel de la Reine*. Poate dormea. Numai de n-ar fi încuiat uşa, ca să fie nevoit să o trezească şi apoi să fie obligat să converseze cu ea despre viaţă, moarte şi dragoste. Altfel, apropierea de ea îl liniştea. Era drăguţă şi fidelă în dragostea pe care i-o purta. O tânără înaltă, blondă, cu ochi albaştri şi piele de sidef. Ar fi putut fi o frumuseţe clasică, dacă partea superioară a feţei nu ar fi fost puţin prea îngustă în comparaţie cu cea inferioară. Aceeaşi trăsătură se repeta în toate membrele ei, trunchiul superior fiind puţin prea mic şi slab faţă de şolduri şi picioare. Numele ei era Laura. Avea o privire clară, gravă şi tandră, iar ochii de un albastru deschis se umpleau uşor de lacrimi când se emoţiona şi era de ajuns să-l privească pentru ca tandreţea şi admiraţia pentru el să le facă să se reverse. Dar ce-i foloseau lui toate aceste sentimente ale ei? În realitate nu el era soţul ei – se măritase cu un vis, creaţia propriei imaginaţii, iar el fusese uitat afară, în frig.

Când ajunse la hotel constată că îi pierise până şi cheful de coniac. Rămase o clipă în holul de la intrare, care îi părea asemenea unui mormânt şi îl întrebă pe portar dacă îi sosise nevasta de la Bruxelles. Bătrânul îl anunţă că *Madame* ajunsese cu bine şi îl înştiinţase că urma să vină şi *Monsieur* mai târziu. Se oferi să-i ducă rucsacul, dar Charlie, care se simţea acum obligat să-şi care propriile poveri, îl rugă doar să-i spună numărul camerei şi porni singur pe trepte în sus. Spre surprinderea sa plăcută, uşa nu era încuiată şi intră imediat. I se păru primul semn de bunăvoinţă pe care soarta i-l arăta după ceva vreme.

Încăperea în care intră era în semiîntuneric, luminată slab de o veioză aflată pe masa de toaletă. În aer plutea un miros de toporaşi. Cumpărase cu siguranţă toporaşi pentru el şi avea să i-i dea când se va trezi, însoţiţi de o strofă dintr-o poezie. Aruncă o privire spre patul unde era întinsă, nemişcată, între perne. Dispoziţia începea să i se modifice pe nesimţite. O bucurie nemăsurată îi inundă sufletul. În timp ce-şi scotea pantofii se uită în jur gândindu-se: „Această cameră cu tapet azuriu şi draperii roşii m-a primit prietenos. Drept recunoştinţă, mă voi gândi întotdeauna cu drag la ea“.

Nu reuşea să adoarmă. Auzi orologiul unei biserici din apropiere bătând la fiecare sfert de oră. O dată, de două ori, de trei ori. Avea senzația că pierduse obişnuința somnului şi că era condamnat să stea treaz în eternitate. „Asta, se gândea el, pentru că în realitate sunt mort. Pentru mine nu mai există vreo diferență între viață şi moarte.“

Din senin, fără să fi auzit paşi apropiindu-se, cineva încercă uşa. Charlie învârtise cheia în broască şi străinul aşteptă un timp apoi apăsă din nou pe clanță. Îi dădu drumul şi bătu apoi uşor cu degetele o mică melodie, pe care o reluă. Apoi se făcu o clipă linişte şi se auzi un fluierat blând repetând un fragment din aceeaşi melodie. Speriat că până la urmă toate acestea aveau să-i trezească soția, Charlie se ridică din pat, îşi puse halatul său verde şi deschise uşa cât de încet putu.

Coridorul era luminat mai puternic decât propria cameră şi chiar deasupra canatului atârna o lampă. Sub ea stătea un tânăr domn, înalt şi blond, atât de elegant îmbrăcat, încât Charlie se miră că-l întâlnea într-o instituție burgheză precum *Hôtel de la Reine*. Roşul deschis al garoafei era romantic asortat cu negrul şi albul fracului deasupra căruia tânărul purta o capă. Şi mai mult îl impresionă pe Charlie însă expresia feței tânărului domn care strălucea de fericire şi de o încântare blândă, modestă şi vie. Îți lăsa impresia că nu cunoscuse nici o suferință toată viața lui. Nici chiar un sol al lui Dumnezeu nu ar fi împrăştiat în jurul său o binecuvântare mai extatică. Scriitorul rămăsese cu ochii pironiți asupra lui şi fu pentru un moment aproape covârşit de atâta fericire. Apoi i se adresă în franceză, căci se gândi că un domn de o asemenea distincție în Anvers nu putea fi decât un francez, el însuşi vorbind această limbă destul de bine de pe vremea când servise ca ucenic la un frizer francez din Londra.

— Ce doriți? îl întrebă. Soția mea doarme şi, dacă îmi permiteți, aş dori să fac şi eu acelaşi lucru.

Tânărul domn cu garoafă era în mod vizibil la fel de surprins şi nelămurit de apariția lui Charlie, dar incredibila lui expresie de fericire era atât de puternică încât îi trebui un moment până îşi luă figura gravă prin care un domn îl întâmpină pe un altul.

— Vă cer mii de scuze. Regret enorm că v-am deranjat pe dumneavoastră şi pe soția domniei voastre. Este cu siguranță o greşeală, o neînțelegere.

Charlie închise uşa şi se întoarse în pat. Cu coada ochiului observă că soția lui se ridicase într-un cot. Foarte scurt, căci era posibil să fie adormită, îi spuse:

— A fost un domn. Cred că era beat.

Era cu siguranță somnoroasă, pentru că se întinse la loc fără un cuvânt şi se vârî şi el în pat.

În clipa în care se întinse fu cuprins de o agitație teribilă. Simțea că i se întâmplă ceva care îl va marca pentru totdeauna. Nu-şi dădea seama în acel moment despre ce era vorba şi nici dacă era bine sau rău. Ca şi cum o puternică lumină albă fusese îndreptată asupra lui şi apoi îndepărtată pentru a-l lăsa orbit şi paralizat într-un întuneric de smoală. Încetul cu încetul senzația prinse formă şi se adună într-o durere atât de covârşitoare încât se strânse tot de parcă ar fi avut crampe.

Aici, înțelegea acum, aici era splendoarea, scopul şi sensul vieții, însăşi cheia existenței. Tânărul domn cu garoafă o avea. Fericirea infinită pe care o radia el era posibilă undeva pe lumea asta. Bărbatul acela ştia unde se găseşte, iar el, el habar nu avea. Cândva i se păruse şi lui că deține acest secret, dar îşi lăsase soarta să-i scape printre degete şi se vedea condamnat pe veci. O, Doamne, Doamne, când se petrecură toate acestea, în ce cumplit moment se despărțise oare destinul lui de calea pe care mergea tânărul domn cu garoafă?

Înțelesese acum că melancolia ultimei săptămâni nu fusese altceva decât premoniția stării devastatoare în care se afla. Speriat de moarte – căci într-adevăr îşi simțea sfârşitul aproape – se agăța de orice pai. Zbătându-se în întuneric îşi aducea aminte de textele cronicilor favorabile la prima lui carte. Le îndepărtă în secunda următoare ca ars. Aici, în toate acestea, se afla de fapt cauza pierzaniei lui – în edituri, în publicul care-l citea, în propria lui soție. Doar ei erau cei care îi cereau cărțile şi care de dragul acestei dorințe transformaseră cu bună ştiință un om plin de viață într-o broşură. Se lăsase sedus de cei mai puțin seducători oameni din lume. Îl convinseseră să-şi vândă sufletul pentru un preț care era în sine o pedeapsă. „Îi voi învrăjbi, se gândi, pe autor cu publicul său, voi separa nevoile lor de cele ale artistului. El le va răni tălpile, în timp ce ei îi vor răni fruntea." Nu era de mirare că Dumnezeu nu-l mai iubea. Îndepărtase de el tocmai acele lucruri care îl reprezentau pe El – luna, marea, iarba, lupta şi dragostea – şi le preferase de bunăvoie cuvintele, cifrele şi formulele prin care oamenii le exprimau pe acestea în scris. Obținuse astfel dreptul de a sta închis într-o cameră unde să înşire mii de cuvinte pentru ca apoi să fie ridicat în slăvi de nişte critici. Şi între timp, afară pe coridor, trecea drumul pe care o apucase tânărul domn cu garoafă şi care ducea la acea lumină ce-i radia pe întreaga față.

Nu ştia cât timp zăcuse aşa. Avea senzația că plânsese, dar ochii îi erau uscați. Adormi brusc pentru câteva minute. Se trezi perfect calm şi hotărât. Va pleca. Îşi

va salva sufletul până nu e prea târziu. Va încerca să găsească acea fericire despre care acum ştia că există undeva pe pământ. Dacă va trebui să meargă până la capătul lumii să o găsească, o va face. Poate ar fi mai bine să meargă până la capătul lumii de la început. Avea acum să se ducă în port şi să plece cu primul vapor. Gândul acesta îl linişti.

Mai zăbovi în pat încă o oră apoi se ridică şi se îmbrăcă. Se întreba ce impresie îi făcuse el însuşi tânărului domn cu garoafă. Cu siguranță, acesta îşi spusese: „*Ah, le pauvre petit homme à la robe de chambre verte*“. Îşi împachetă meticulos rucsacul – voise mai întâi să îşi lepede manuscrisul, dar se hotărî să-l ia totuşi cu el pentru a vedea cu propriii lui ochi cum se scufundă în mare. În drum spre uşă, îşi aminti de soția sa. Nu se face să părăseşti definitiv o femeie care doarme, fără a-ți lua rămas-bun. Theseu o făcuse, îşi aminti el, cu un rezultat tragic. Îi venea însă greu să găsească un cuvânt de despărțire. Scrise până la urmă, sprijinit de măsuța de toaletă, pe spatele unei foi din manuscris: „Am plecat pentru totdeauna, iartă-mă, dacă poți“. Apoi plecă. Portarul picotea cu un ziar în mână. Charlie se gândi: „Nu-l voi mai vedea, cu voia lui Dumnezeu, niciodată. Şi nici nu voi mai deschide vreodată, cu voia lui Dumnezeu, această uşă!“

Afară, în stradă, vântul se domolise şi ploaia şipotea şi răsuna în toate părțile. Îşi scoase pălăria, apa îi îmbibă părul într-o clipă şi i se prelingea acum pe față. Găsi că acea atingere şi acel moment sunt încărcate de sens şi foarte importante. Coborî pe aceeaşi stradă pe care urcase, fiind singura pe care o cunoştea în Anvers. În timp ce mergea aşa, avea senzația că lumea nu-şi mai manifesta indiferența față de el şi se simți mai puțin singur pe pământ. Părțile disparate şi disonante ale acestui univers se conturau într-o formă, foarte probabil chiar forma diavolului. Şi diavolul îl apucase de mână sau de păr.

Se pomeni în port. Stătea pe chei cu rucsacul în mână uitându-se în apă. Era adâncă şi întunecată şi luminile din doc cădeau pe ea ca nişte şerpi. Gândul că era sărată îl umplu de putere şi vioiciune. Ploaia din cer i se prelingea pe haine şi marea sărată i se întindea la picioare – totul era perfect. Studie îndelung vapoarele ancorate acolo – unul dintre ele avea să-l poarte departe.

Carcasele vapoarelor se ridicau întunecate şi mărețe în noaptea umedă. Burțile lor umplute cu fel de fel de lucruri erau grele de posibilități. Puteau înfrunta până şi destinul, dominându-l în toate, aşa cum stăteau acolo înconjurate de ape. Da, pluteau pe apă iar marea sărată le conducea unde doreau să ajungă. Cum se uita la ele, i se păru că aceste imense forme îl înțeleg şi participă la soarta lui, că îi

transmit un fel de mesaj pe care însă nu-l înțelegea foarte bine. Găsi apoi cuvântul potrivit: superficialitate. Vapoarele erau superficiale, adică pluteau pe suprafața mării – de aici le venea puterea. Pentru ele, marele pericol era acela de a se scufunda în adâncuri. Erau goale pe dinăuntru, dar tocmai în acest vid stătea secretul şi valoarea lor. Adâncurile puteau fi dominate atâta timp cât vasele rămâneau nişte forme goale pe dinăuntru. La acest gând un val de fericire încălzi inima lui Charlie şi un hohot de râs se auzi în întuneric.

„Surorile mele! se gândi el. Trebuia să vin la voi mai demult. Voi, fermecătoare călătoare superficiale, voi curajoase învingătoare ale adâncului, voi îngeri grei şi goi, vă voi fi recunoscător toată viața! Dumnezeu vă ține pe ape, surorile mele mai mari, pe voi şi pe mine deopotrivă şi fie ca divinitatea să ocrotească această superficialitate a noastră!“ Era ud până la piele, dar continua să stea acolo, cu părul său lung şi pardesiul strălucindu-i de apă ca burțile vapoarelor în ploaie. „Acum, îşi spuse, acum voi amuți. Au fost şi aşa mult prea multe cuvinte în viața asta a mea. Nici măcar nu-mi aduc aminte de ce am vorbit atât de mult. Abia acum, aici jos, în tăcere, am întrezărit adevărata ființă a lucrurilor. De azi înainte nu voi mai vorbi, ci voi asculta. Îi voi asculta pe marinari, aceşti oameni care îşi duc existența pe vasele plutitoare şi nu ajung niciodată în adâncul lucrurilor. Voi călători până la capătul lumii în linişte.“

În clipa care urmă acestei decizii, de pe chei se apropie de el un bărbat şi îi vorbi.

— Cauți un vapor? îl întrebă.

Charlie îşi spuse că individul arăta ca un marinar având în acelaşi timp şi ceva de maimuță prietenoasă – era un om scund cu fața muşcată de vărsat de vânt şi încadrată de perciuni.

— Da, caut un vapor, veni răspunsul lui Charlie.

— De care? se interesă marinarul.

Charlie aproape îi răspunse: „Caut Arca lui Noe, poate ați auzit de ea“. Se gândi însă la timp că ar suna ciudat.

— Aş vrea să ajung la bordul unui vas care să mă poarte cât mai departe.

Marinarul scuipă în apă şi izbucni în râs.

— Cât mai departe, zici? Stăteai aici şi te zgâiai la apă de am crezut că vrei să te arunci.

— Aha, şi ați venit să mă salvați, spuse Charlie. Vedeți dumneavoastră, ați cam întârziat. Ați fi putut să mă salvați dacă ajungeați ieri seară – atunci mai puteam fi salvat. Singurul motiv pentru care nu m-am înecat aseară este că n-am

avut unde. De-aş fi avut apă la îndemână în acel moment! Apa ar fi fost aici, luna tot aici, şi dacă apa mă atingea şi mă înecam, atunci n-ar fi fost sinucidere, *ergo* – sau, pentru că probabil nu vorbiți latina, ca s-o spun mai clar – asta dovedeşte că până şi cel mai mare autor poate greşi şi că n-ar trebui să devenim niciodată scriitori.

Marinarul era acum definitiv convins că tânărul din fața lui era băut.

— Dacă aşa stau lucrurile, băiete, şi dacă nu ai de gând să te arunci în valuri, mergi din partea mea încotro vei dori şi rămâi cu bine.

Asta era o grea lovitură pentru Charlie. Şi el, care crezuse că acesta era doar începutul unei conversații…

— N-aş putea să merg cu dumneavoastră? îl întrebă pe marinar.

— Ba da. Mergeam până la „La Croix du Midi“ să beau un pahar cu rom.

— Asta numesc eu o inspirație extraordinară! exclamă Charlie. Ce noroc pe mine în noaptea asta să întâlnesc tocmai o persoană cu asemenea inspirație!

Intrară împreună în bodega „La Croix du Midi“ care se afla în vecinătate şi se întâlniră cu alți doi marinari, cunoscuți ai primului – un fochist şi un maşinist de vapor, el însuşi fiind căpitanul unei mici ambarcațiuni ancorate în port. Charlie îşi duse mâna la buzunar şi constată că zornăia de monede – probabil le îndesase acolo cu gândul la călătorie.

— Serviți-i, vă rog, pe aceşti trei domni cu o sticlă din cel mai bun rom pe care-l aveți, îl rugă el pe chelnerul crâşmei. Aduce-ți-mi şi mie o stacană de cafea fierbinte.

Nu dorea alcool – în starea sufletească în care se afla îi era teamă de băutură şi nu ştia cum să le explice asta celorlalți.

— Eu beau cafea, începu el, pentru că am făcut… Era gata să spună „un legământ“, dar continuă zicând „un pariu“. Un bătrân cu un vapor – unchiul meu – a pariat că nu mă pot abține de la băutură un an de zile. Dacă câştig, primesc eu ambarcațiunea.

— Şi zici că te-ai ținut departe un an de zile? întrebă neîncrezător căpitanul.

— Da, Dumnezeu mi-e martor, spuse Charlie, şi acum vreo douăsprezece ore am refuzat un pahar de coniac. Vă par beat poate pentru că vorbesc cum vorbesc, dar vă înşelați. Nu, vă spun drept, aerul ăsta sărat care mi s-a urcat la cap este de vină.

— Cel care a pariat cu tine e cumva scund, burtos şi cu un singur ochi? se interesă secundul.

— Da. Dumnezeu mi-e martor că l-ai descris întocmai pe unchiul meu! strigă

Charlie.

— Atunci cred că l-am întâlnit o dată şi eu pe drum spre Rio. Voia să pună pariu cu mine, dar am rezistat.

Chelnerul aduse băutura şi Charlie le umplu paharele. Îşi rulă apoi o țigară şi inhală încântat, odată cu fumul de tabac, mirosul fin de rom şi căldura încăperii. Fețele noilor lui cunoscuți străluceau roşii şi mulțumite în lumina unui candelabru. Se simțea fericit şi mândru în compania lor şi se gândea cât de multe ştiu ei în comparație cu el. Era livid, ca întotdeauna când îl tulbura ceva.

— O să-ți prindă bine cafeaua, spuse căpitanul. Ai nevoie de ceva cald, băiete, arăți de parcă ai avea febră.

— Nu am, sunt doar foarte trist.

Cei trei făcură nişte fețe lungi şi se interesară de motivele stării lui.

— Vă voi povesti, le răspunse Charlie. E mai bine să-mi descarc sufletul povestind, deşi până nu demult credeam contrariul. Am avut o maimuță îmblânzită la care țineam în mod deosebit. Se numea Charlie. O cumpărasem cu ceva timp în urmă de la o bătrână doamnă din Hong Kong care mă ajutase s-o scot din casă în miezul zilei, fără să prindă de ştire fetele ei. Maimuța le era ca o soră. Şi eu m-am ataşat la fel de ea. Ştia întotdeauna ce gândeam şi nu mă părăsea niciodată. Ştia o grămadă de giumbuşlucuri de când o luasem şi am mai învățat-o şi eu câte ceva. Când am ajuns acasă, nu s-a putut obişnui cu bucătarii noştri englezi şi cu duminicile noastre englezeşti şi s-a îmbolnăvit. Situația a devenit tot mai critică şi bietul animal şi-a dat duhul într-o sâmbătă seara.

— Ce păcat! spuse căpitanul cu compasiune.

— Da. Când nu ai pe nimeni pe această lume în afară de o maimuță şi aceasta îți moare, e într-adevăr foarte trist.

Când intraseră în bodegă maşinistul tocmai începuse să-i spună fochistului o poveste pe care acum, din respect pentru noii veniți, o luă de la capăt. Era o descriere amănunțită a incendiului care izbucnise într-o noapte la bordul navei pe care se afla, undeva în preajma Ecuatorului, cinci zile după ridicarea ancorei din Buenos Aires, unde încărcaseră lână. Echipajul se luptase cu focul toată noaptea. Se dăduseră bătuți înspre dimineață când părăsiseră vasul cu bărcile de salvare. Povestitorul însuşi, cu ambele mâini acoperite de arsuri, vâslise trei zile şi trei nopți. Când într-un sfârşit fură salvați de un vapor în drum spre Rotterdam, mâinile îi erau atât de tare înțepenite în jurul vâslelor încât nu mai reuşi niciodată să-şi îndrepte trei degete de la mâna stângă.

— Mă uitam la mâna mea, povestea el, şi mi-am jurat atunci pe ce am mai

drag că dacă ajung la țărm n-am să mai ies în viața mea pe mare.

Comesenii îl aprobară grav, întrebându-l ce va face în continuare.

— Eu? M-am angajat deja pe o navă care pleacă spre Sidney.

Fochistul le descrisese apoi o furtună în Golful Biscaya iar căpitanul îşi depănă amintirile dintr-un viscol în Marea Nordului de pe vremea când era un tânăr mus de numai doisprezece ani. Îl puseseră la pupă, le povesti el, şi îl uitaseră acolo. Nu îndrăznise să-şi părăsească postul şi nu se mişcase de acolo timp de unsprezece ore.

— Atunci mi-am jurat şi eu să rămân pe uscat şi să nu mai pun în veci piciorul pe vreo punte, povesti el.

Charlie îi asculta. „Iată nişte oameni adevărați, se gândea el, care ştiu despre ce vorbesc. Cei care caută doar plăcerea navigatului – când marea este liniştită şi le zâmbeşte dulce, cu ochii atât de albaştri şi parcă umpluți de lacrimi la vederea lor – şi susțin apoi că iubesc apa, habar n-au ce înseamnă marea sau dragostea. Nu, abia marinarii cu experiență, aceia care au fost loviți, disprețuiți şi striviți de ape şi care le-au blestemat şi au jurat să nu le mai vadă vreodată valurile – abia ei sunt adevărații îndrăgostiți ai mărilor. După toate aparențele, la fel stau lucrurile şi între soț şi soție. Vreau să iau bine aminte la ceea ce spun ei şi să învăț din înțelepciunea acestor oameni în fața cărora par un copil sau un neghiob."

Cei trei marinari observară atitudinea respectuoasă a lui Charlie şi felul în care fusese impresionat de poveştile lor. Îl luau drept un tânăr student de la oraş şi, în timp ce goleau paharele cu rom, le făcea plăcere să-şi depene viețile şi înțelepciunea pentru el. Şi oricine ar fi fost în definitiv, se gândeau ei, era un camarad de treabă pentru că le umplea mereu paharele şi mai comandase o sticlă de rom când prima se golise. Ca răsplată pentru istoriile lor, Charlie le cântă ceva. Avea o voce frumoasă, dar nu mai cântase de mult şi rămăsese el însuşi surprins de calitatea sunetului. Căpitanul îl bătu pe umăr şi îi spuse că e un tip straşnic care, la o adică, ar putea ajunge un excelent marinar.

Apoi căpitanul porni să povestească emoționat despre soția şi copiii lui de care se despărțise nu demult. Maşinistul, mândru şi înduioşat, îşi anunță la rândul lui comesenii că în ultimele trei luni două ospătărițe născuseră în Anvers fetițe gemene cu părul de foc al tatălui lor. Charlie îşi aduse aminte de soția lui şi i se strânse inima. Se gândea că aceşti marinari, iată, ştiau să se poarte cu femeile lor. Nici unuia nu-i era atât de teamă de soața lui încât să fugă de ea în miez de

noapte. Dacă ar bănui ei cum se purtase, n-ar mai avea o părere atât de bună despre el.

Marinarii îl tratau ca pe un tânăr necopt, un băiat, şi, în prezența lor, chiar se simțea din nou ca un copil. Chiar şi soția lui îi părea acum mai mult o mamă decât o nevastă. Adevărata lui mamă avusese o dugheană într-un oraş de provincie din Anglia. Fusese o femeie cu un strop de sânge țigănesc în vine şi nu se lăsa luată prin surprindere niciodată de dispozițiile lui schimbătoare şi deciziile lui subite. Acum îşi dădu seama că ea se pricepuse să plutească la suprafață indiferent de ceea ce se întâmpla. Plutea maiestuoasă şi calmă ca o gâscă bătrână, vigilentă, grea şi înnegrită de timp. Dacă i-ar fi spus în seara asta că voia să devină marinar, ar fi încurajat din toată inima planurile lui de viitor. Adânca recunoştință pe care o simțea amintindu-şi de mama sa o îndreptă, în timp ce-şi sorbea ultima ceaşcă de cafea, înspre soția lui. Se gândi că Laura cu siguranță îl va înțelege şi îl va susține.

Întoarse foarte calm problema pe toate părțile. Experiența îl învățase să fie prevăzător când era vorba de Laura. Printr-un fel de iluzie optică reuşise până în prezent să vadă doar ceea ce era rău în ea. Când era plecat, soția îi apărea ca un înger păzitor, plin de înțelegere drăgăstoasă, şi un real sprijin. Când se întorcea însă la ea, când stăteau din nou față în față, constata cu groază că era o simplă străină care îi complica existența.

În această seară toate păreau de domeniul trecutului. Acum se simțea puternic. Avea marea şi vapoarele cu el, iar înaintea lui păşea tânărul domn cu garoafă. Visa cu ochii deschişi. Prin câte nu trecuse deja în aceste câteva ore petrecute la „Croix du Midi“. Văzuse o navă arzând, trecuse printr-un viscol în Marea Nordului şi se bucurase împreună cu soața marinarului şi copiii acestuia de venirea lui acasă. Se simțea cuprins de o asemenea forță, încât imaginea soției lui îi apărea implorându-l s-o protejeze. Îşi aduse aminte cum o văzuse ultima oară, dormind liniştită, şi gândul la blândețea şi paloarea ei, la inocența ei față de această lume îi merseră la inimă. Roşi brusc cu gândul la scrisoarea pe care i-o lăsase. Era convins că îi va fi mai uşor s-o părăsească definitiv, dacă i-ar explica mai întâi totul. De ce se temuse oare de ea? „Cămin, unde îți este protecția? Căsătorie, în ce îți constă victoria?“ se gândea el.

Desena pe masă cu degetul într-un strop de cafea vărsată. Conversația marinarilor se opri un timp văzând că nu li se mai dă atenție. Tăcerea din jur îl trezi pe Charlie din visare. Le zâmbi comesenilor lui:

— Înainte de a pleca acasă, am să vă spun şi eu o poveste, una tristă, ca

recompensă pentru cele auzite de la voi. A fost o dată un bătrân englez care ocupa o poziție importantă la curte, fiind membru al consiliului regal. Ajuns la senectute nu mai dorea să facă nimic altceva decât să colecționeze porțelanuri vechi, rare şi albastre. Călătorise până în Persia, Japonia şi China şi era pretutindeni însoțit de fiica sa, Lady Helena.

Odată, pe când pluteau pe Marea Chinei, vasul lor fu cuprins de flăcări şi fură nevoiți să-l părăsească în bărcile de salvare. Din cauza întunericului şi a confuziei create, bătrânul fu despărțit de fiica lui. Când Lady Helena ieşise pe punte vaporul era deja pustiu şi se văzu ca prin minune salvată de un marinar într-una din bărcile uitate de cei plecați. Cei doi erau parcă urmăriți de flăcările care-i înconjurau din toate părțile. Fosforul se vărsase în marea întunecată aruncând spre cei doi săgeți de foc şi când se uitară în sus, cerul era străbătut de o ploaie de stele ce stătea parcă să cadă asupra lor. Au plutit nouă zile până să fie salvați de o fregată în drum spre Rotterdam şi să ajungă astfel până la urmă în Anglia.

Bătrânul lord, care-şi credea fiica moartă, plânse de bucurie, se aranjă, se fardă şi îşi cumpără o perucă nouă pentru a-şi întâmpina fiica. O duse de îndată într-o stațiune la modă ca să-şi refacă puterile după încercarea prin care trecuse. Şi, pentru că i se păru că o va deranja faptul că un tânăr marinar care-şi câştiga pâinea din negoț ar putea povesti lumii întregi cum a stat el nouă zile într-o barcă împreună cu fiica unui lord, îi plăti acestuia o sută de livre şi-l obligă să jure că de acum înainte se va angaja doar în străinătate şi nu se va mai întoarce nicicând în Anglia. „La ce bun?“ mai adăugă nobilul.

Când Lady Helena îşi reveni i se dădură ultimele ştiri de la curte şi din familie şi abia la urmă află de soarta tânărului care-i salvase viața şi de felul în care fusese îndepărtat pentru totdeauna. Spre îngrijorarea tuturor, se constată că sufletul ei fusese traumatizat de cele îndurate şi că nu părea să-i mai pese de nimic pe lume. Nu dorea să se întoarcă la castelul tatălui ei din marele şi splendidul parc, nu dorea să meargă la curte şi nici să viziteze capitalele unor țări străine. Singurul lucru pe care mai avea poftă să-l facă era să călătorească pe mare aşa cum o făcuse înainte tatăl ei şi să adune porțelanuri vechi, rare şi albastre. Începu să meargă din țară în țară însoțită de părintele ei.

Peste tot, unde se opreau, le explica negustorilor de porțelanuri că era în căutarea unei anumite nuanțe de albastru şi că era dispusă să plătească oricât pentru ea. Cumpărase sute de urcioare şi vase din porțelan azuriu şi de fiecare dată, dezamăgită, le punea după un timp de-o parte spunând:

— Nu, nu, nu acesta este albastrul pe care-l caut!

Călătoriseră aşa mulți ani până într-o zi când tatăl ei îi spuse că probabil acea nuanță de albastru pe care o căuta nici nu există.

— Ah, Doamne, tată! răspunse ea, cum poți spune ceva atât de absurd şi de înfricoşător? Trebuie să fi rămas o urmă măcar de pe vremea când întregul pământ era albastru.

Cele două mătuşi ale ei din Anglia o implorară să se întoarcă acasă pentru că doar aici putea să reprezinte o partidă bună. Ea le răspunse:

— Nu, voi continua să navighez. Trebuie să ştiți, dragile mele, că ceea ce spun învățații despre existența unui fund al mării e complet neadevărat. În realitate lucrurile stau tocmai pe dos – apa, cel mai nobil dintre elemente, se întinde între pământuri, aşa încât planeta noastră de fapt pluteşte ca un balonaş de săpun transparent în eter. Şi acolo, de partea cealaltă a globului, călătoreşte un vapor cu a cărui viteză trebuie să mă deplasez şi eu. Suntem unul oglindirea celuilalt în marea adâncă şi acea navă de care vorbesc se află întotdeauna exact sub propriul meu vas, pe cealaltă parte a pământului. Ați văzut vreodată un peşte mare care înoată pe sub barcă urmărind-o ca o umbră întunecată în apă? Aşa şi acel vapor pluteşte ca o umbră a vasului meu şi îl port încolo şi încoace aşa cum stabilesc destinația călătoriei mele, întocmai cum poartă luna fluxul şi refluxul. Dacă eu m-aş opri, ce s-ar alege de bieții marinari care-şi câştigă pâinea din negoț? Dar să vă spun un secret, adăugă ea. La un moment dat, până la urmă, vaporul meu se va scufunda către centrul pământului şi în aceeaşi clipă va coborî în adâncuri şi cealaltă navă. Pot să vă asigur că pe mare nu există sus sau jos şi nici diferențe între mic şi mare. Acolo, în centrul pământului, ne vom întâlni.

Trecură mulți ani. Bătrânul lord muri şi Lady Helena ajunse ea însăşi foarte bătrână şi surdă, dar continua să se plimbe pe mări. Aşa se întâmplă că, după jefuirea palatului de vară al împăratului chinez, un negustor îi prezentă un urcior albastru vechi de sute de ani. Văzându-l, scoase un strigăt înfricoşător.

— Acesta este! L-am găsit, în sfârşit. Iată culoarea albastră pe care o căutam! Ce încântare pentru inimă! Proaspătă ca o briză, adâncă şi desăvârşită ca un secret!

Cu mâinile tremurânde apucă vasul şi îl strânse la piept. Stătu aşa tăcută şi cuprinsă de admirație vreme de şase ore. Apoi îşi chemă doctorul şi doamna de companie.

— Acum pot să mor, le spuse. Şi când voi fi murit, să-mi scoateți inima din piept şi să o puneți în acest urcior. Va fi din nou ca altădată. Totul să fie albastru

în jurul meu şi în mijlocul lumii albastre inima mea va bate, inocentă şi liberă, ca un început de zi în cântec, ca picăturile mărunte ce se desprind de pe o vâslă.

După o vreme le mai spuse:

— Nu e minunat să te gândeşti că dacă avem destulă răbdare toate redevin aşa cum au fost cândva?

La scurt timp după aceea bătrâna doamnă a murit.

Reuniunea se sparse. Marinarii dădură mâna cu Charlie mulțumindu-i pentru rom şi poveste şi el le ură noroc în căutările lor.

— Să nu-ți uiți rucsacul, îi atrase atenția căpitanul şi întinse mâna după bagajul lui Charlie în care se afla manuscrisul.

— Nu, răspunse Charlie, nu-l uit. Mă gândeam tocmai să-l las la tine până vom călători împreună.

Căpitanul se uită la eticheta bagajului.

— E greu. Ai ceva de preț în el?

— Da, e greu, Doamne ajută, dar nu se va mai repeta. Data viitoare când ne vom întâni, va fi gol pe dinăuntru.

Află de la căpitan numele navei şi îşi luă rămas-bun.

Când ieşi din „La Croix du Midi“, fu surprins să vadă că era aproape dimineață. Felinarele înşirate de-a lungul străzii îşi înălțau melancolic capetele aruncând o lumină palidă în zori.

O tânără cu ochi mari şi negri care de ceva timp se învârtise în sus şi în jos pe lângă cârciumă se apropie de el spunându-i ceva. Neprimind nici un răspuns, îşi repetă oferta în engleză. Charlie o cercetă. „Şi ea ține de aceste vapoare întocmai ca muşchiul şi algele care se lipesc de ele. Mulți dintre marinarii care au scăpat de adâncuri s-au înecat aici. Ea nu ajunge însă niciodată pe fundul mării şi dacă plec acum cu ea sunt cu siguranță în afara oricărui pericol.“ Scotocindu-şi buzunarele constată că nu mai avea decât un franc.

— Mi te dăruieşti pentru un franc? o întrebă.

Ea se uită lung la el, expresia feței rămânându-i neschimbată când el îi luă mâna şi scoțându-i mănuşa uzată îşi apăsă buzele şi limba de dosul palmei ei, aspră şi umedă ca nişte solzi de peşte. Lăsă francul în mâna ei şi dându-i drumul se îndepărtă.

Urca a treia oară strada care lega portul de *Hôtel de la Reine*. Oraşul se trezea acum şi întâlni pe drum câțiva oameni. Ferestrele hotelului erau luminate. Când intră în hol, nu găsi pe nimeni şi se pregătea să urce în cameră când îşi observă soția, printr-un glasvand din salonul de lângă vestibul. Se apropie de ea.

Când îl zări, ea se lumină toată.
— Ah, ai venit? izbucni ea.
El înclină uşor capul şi dădu să-i ia mâna, când o auzi reproşându-i:
— Cum de vii atât de târziu?
— Atât de târziu? se miră el. Uitase de trecerea timpului. Se uită în grabă la ceasul de pe şemineu şi spuse:
— Nu e decât şapte şi zece minute.
— Da, dar am crezut că vei ajunge mult mai devreme, îi mărturisi ea. M-am trezit ca să fiu gata să te întâmpin.
Charlie se aşeză la masă în fața ei fără să mai spună un cuvânt, neştiind ce ar putea adăuga. „Să fie oare posibil să dea dovadă de atâta tărie sufletească şi să mă primească astfel înapoi?“
— Vrei cafea? îl întrebă ea.
— Nu, mulțumesc. Am băut. Deşi se luminase aproape de tot şi draperiile erau date de-o parte, înăuntru mai ardea lampa cu gaz. Din copilărie socotise asta un mare lux. Lumina focului din şemineu se revărsa peste nişte covoare uzate şi câteva fotolii din catifea roşie. Soția lui se pregătea să mănânce un ou moale – şi el primea, copil fiind, câte un ou în fiecare duminică. Întreaga încăpere mirosea a cafea şi a pâine proaspătă, fața albă de masă şi ibricul străluceau şi se crease o atmosferă de duminică. Se uită la soția lui. Purta pardesiul ei gri de călătorie. Pălăria îi era aşezată pe canapea, lângă ea, iar părul blond prins într-o plasă la spate reflecta blând lumina lămpii. Întreaga ei figură era înconjurată de o strălucire proprie, o lumină curată şi palidă. Stătea atât de tăcută şi nobilă pe canapea, încât părea singurul punct fix într-o lume neliniştită.
Îl fulgeră un gând: „Este asemenea unui far, fix şi maiestuos, care aruncă în jurul lui o lumină prietenoasă. Anunță vapoarele şi ambarcațiunile să se țină departe fiindcă acolo unde stă el este fie apă joasă, fie stâncă, şi pentru orice lucru plutitor, apropierea de el înseamnă moarte“. Ea ridică ochii şi se văzu privită.
— La ce te gândeşti? îl întrebă.
Se gândi dacă să-i spună. Era mai bine să fie deschis şi sincer cu ea. De acum înainte avea să-i spună totul fără menajamente. Rosti încet:
— Mă gândeam că tu eşti pentru mine un far în viață. O lumină neschimbătoare care mă învață în ce direcție s-o apuc.
Se uită la el apoi îşi întoarse privirea şi ochii i se umplură de lacrimi. Charlie se temu că ar putea să plângă tocmai acum, după ce dovedise atâta curaj.

— Haide să mergem în cameră, o rugă el, gândindu-se că îi va fi mai uşor să se explice, dacă vor rămâne singuri.

Urcară împreună treptele pe care cu o seară în urmă le găsise atât de abrupte şi obositoare. Acum le parcurgea cu uşurinţă şi fu întrerupt de soţia lui care-i atrase atenţia:

— Nu, urci prea sus. Noi stăm la etajul ăsta.

Ea se strecură înaintea lui pe coridor şi deschise uşa camerei.

Primul lucru pe care Charlie îl observă de cum trecu pragul era lipsa mirosului de toporaşi din aer. Să fi aruncat oare florile cuprinsă de mânie sau poate se ofiliseră odată cu plecarea lui? Ea se apropie de el şi punându-i mâna pe umăr îşi sprijini pe ea faţa. Se uită o clipă în jur pe deasupra părului ei blond prins în plasă şi înlemni.

Cum ajunsese masa de toaletă, pe care-i lăsase biletul de adio, într-un cu totul alt loc decât în seara anterioară? Şi cine-i mutase patul în care dormise? Într-unul din colţuri apăruse un piedestal cu un palmier. Se uită atent împrejur. În locul cerului pe care îl văzuse deasupra patului, trona acum o gravură cu familia regală belgiană, care îi era cu siguranţă necunoscută. Asta nu era camera lui.

— Tu ai dormit în camera asta noaptea trecută? o întrebă el.

— Da, dar am dormit aşa de prost. Mi se făcuse frică pentru că n-ai apărut. M-am trezit de multe ori să ascult vântul şi ploaia, gândindu-mă că poate ai probleme pe mare.

— Şi nu te-a deranjat nimeni?

— Nu, deloc. Încuiasem desigur uşa şi hotelul mi se pare destul de plăcut şi de liniştit.

Charlie revăzu cu o privire experimentată de scriitor întâmplările din noaptea trecută şi cu inima strânsă constată că păreau toate scoase ca dintr-o carte a lui. Inspiră adânc. „Atotputernicule! îşi spuse el din tot sufletul. Aşa cum cerul stă deasupra pământului, tot aşa le domină şi poveştile tale pe ale noastre.“ Reluă în gând, meticulos ca un matematician care rezolvă o ecuaţie, toate incidentele din noaptea trecută. Întâi simţi plăcut, ca mierea pe limbă, dorinţa şi triumful pe care tânărul domn cu garoafă le radiase. Apoi, nu fără o încântare de artist, ca un jug în jurul gâtului, îl cuprinse groaza la gândul disperării pe care trebuie s-o fi trăit tânăra întinsă în pat. Simţea totul cu o claritate extraordinară, de parcă el însuşi ar fi avut o pereche de sâni tineri şi tari sub care inima încetase să mai bată de teamă.

Ah, nefericită jună frumuseţe pe drumul pierzaniei! Nu îndrăznise să tragă

şnurul cu clopoțel de la capătul patului, mai bine murea decât să-şi trădeze iubitul sau locul întâlnirii. Lăsase uşa deschisă din timiditate, ştiind că va fi prea timorată ca să se ridice şi să-i deschidă tânărului domn cu garoafă. Dovedise însă apoi, luată prin surprindere, un curaj nebun. Dacă necunoscutul oaspete, înfricoşător şi tăcut ar fi ucis-o, ea şi-ar fi dat viața fără un sunet, fără un cuvânt. În tăcerea de mormânt, tremurând de spaimă în aşternutul în care ar fi trebuit să tremure de plăcere, i-a invocat probabil în sprijin pe Eros şi pe propria ei mamă. Oare le mulțumise când înțelesese că îşi salvase viața cedând în schimb acea clipă mult mai prețioasă decât viața însăşi şi la care ea renunțase pentru totdeauna?

Rămase nemişcat, cufundat în propriile gânduri. Încetul cu încetul chipul i se lumină de o bucurie atât de blândă, de umilă şi de sălbatică în acelaşi timp, încât soția lui, care îşi ridicase capul de pe umărul său, îl întrebă mirată:

— La ce te gândeşti?

Charlie îi luă mâna, cu ochii strălucindu-i.

— Mă gândesc, răspunse el încet, la Grădina Edenului şi la îngeri de foc. Sau, mai bine spus, mă gândesc la Hero şi Leandru, la Romeo şi Julieta, la Tezeu şi Ariadna. Şi la Minotaur! Ai încercat vreodată să te pui în locul minotaurului şi să vezi ce-o fi simțit el cu acel prilej?

— Să înțeleg că eşti pe cale să scrii un roman de dragoste? Eşti un irecuperabil trubadur! îi întoarse ea zâmbetul blând.

El nu-i răspunse imediat, îi lăsă mâna şi o întrebă după un timp:

— Ce spuneai adineaori?

— Te-am întrebat dacă ai de gând să scrii un roman de dragoste, reluă ea cu oarecare teamă.

El se îndepărtă de ea şi se duse spre masa de toaletă.

Lumina orbitoare care strălucise pentru el noaptea trecută răsări din nou şi radia din toate părțile. Da, i se părea acum că vine chiar de la propriul far, după cum se gândi el, cu ironie dureroasă în surprinderea sa. Doar că atunci fusese îndreptată în afară, înspre lumea infinită, iar acum era în interior, luminând mica încăpere din *Hôtel de la Reine* şi propria lui ființă dinăuntru. Scopul era să se vadă acum pe sine aşa cum îl vedea Dumnezeu. Pentru această încercare fu nevoit să se sprijine de masă.

În timp ce stătea aşa se înfiripă un dialog între Dumnezeu şi Charlie.

Atotputernicul îi spuse:

— Soția te-a întrebat de două ori dacă ai de gând să scrii un roman de

dragoste. Crezi că o vei face?

— Da, e posibil, răspunse Charlie.

— Va fi oare o capodoperă care va trăi veşnic în inimile tinerilor îndrăgostiți?

— Da, aşa cred, răspunse Charlie.

— Şi eşti mulțumit cu asta?

— Doamne, ce vrei de la mine? strigă Charlie. Cum aş putea spune că da? Nu sunt oare şi eu un om? Crezi că pot scrie despre dragoste fără să tânjesc după ea, fără să-mi doresc şi eu săruturi şi îmbrățişări fierbinți, fără să vreau să țin în brațe o femeie tânără şi înfloritoare?

— Ți-am oferit toate acestea ieri-seară, îi răspunse Dumnezeu. Tu ai fost cel care ai părăsit patul pentru a pleca într-o călătorie la capătul pământului.

— Ştiu, zise Charlie, dar, dacă te-ai uitat la mine, Doamne, ți s-a părut că totul este aşa cum trebuie să fie? Vei lăsa oare să mi se întâmple din nou aşa ceva cât voi trăi? Trebuie oare ca până la sfârşitul zilelor mele să rămân, în ochii mei şi într-ai lumii, acela care a stat în pat alături de femeia pe care o dorea tânărul domn cu garoafă? Şi, apropo, ce s-a ales de ea, cum îi va explica ea vreodată ceea ce s-a întâmplat de fapt? Şi trebuia să fiu eu cel care a plecat lăsându-i scris: „Am plecat pentru totdeauna. Iartă-mă, dacă poți“?

— Da, îi răspunse Domnul.

— Dacă am ajuns aici, spune-mi, strigă Charlie, trebuie să fiu eu acela care continuă să scrie despre frumusețea femeilor, deşi de când e lumea ele şi-au vândut-o pe un franc?

— Da, aşa trebuie şi ar fi bine să te mulțumeşti cu asta.

Charlie desenă ceva cu degetul pe masă şi nu spuse nimic. Discuția părea să se fi încheiat când divinitatea vorbi din nou:

— Cine a făcut corăbiile, Charlie?

— Nu ştiu, răspunse acesta. Tu?

— Desigur că eu le-am făcut, spuse Dumnezeu. Eu am făcut navele pe carcasa lor şi tot ce pluteşte şi zboară pe lumea asta – luna care pluteşte pe cer, norii care străbat universul, mareea, generațiile care pleacă şi vin şi toate modele şi sensurile de pe acest pământ. Mă faci să râd, Charlie. Ți-am dat toată lumea s-o străbați, navigând şi plutind, şi tu stai aici pe uscat în camera ta din *Hôtel de la Reine* şi te cerți cu mine. Ascultă, îi spuse Domnul, voi face un pact cu tine. Nu te voi mai umple decât de atâta nefericire câtă ai nevoie pentru a-ți scrie cărțile.

— Ca să vezi! spuse Charlie.

— Ai spus ceva? întrebă Dumnezeu. Ce vrei mai mult?

— N-am spus nimic.

— Doar că trebuie să scrii acele cărți, continuă Dumnezeu. Pentru că eu vreau ca tu să scrii. Nu publicul şi cu atât mai puțin criticii, doar eu! Eu!

— Cum pot fi sigur de asta? întrebă Charlie.

— Nu vei fi întotdeauna. Te vei îndoi uneori. Dar îți spun acum că aşa stau lucrurile şi ar fi bine să nu uiți asta.

— Ah, bunule Dumnezeu! mai spuse Charlie.

— Ai de gând să-mi mulțumeşti pentru ceea ce am făcut pentru tine în noaptea asta?

— Cred că ar fi mai bine să lăsăm lucrurile aşa cum sunt şi să nu mai vorbim de ele, spuse Charlie.

În acel moment soția sa deschise fereastra. Aerul aspru şi rece al dimineții invadă acum camera umezit încă de ploaia de peste noapte. Se auzeau gălăgia din stradă a celor treziți, voci şi un cor de vrăbii vesel şi năvalnic acompaniat de mirosul de cărbune ars şi de bălegar de cal.

Charlie încheie dialogul cu Dumnezeu şi, în timp ce se îndrepta spre fereastră, pentru a se uita afară, acesta îi rămăsese atât de clar în minte încât l-ar fi putut transcrie. În lumina matinală, oraşul gri prindea culoare, iar cerul purta o vagă promisiune de raze de soare. Oamenii începură să iasă pe străzi. Jos, pe trotuar, o fată cu şal albastru şi pantofi cu tocuri se îndepărta în grabă. Trăsura hotelului trasă de un cal alb oprise în față. Portarul îi ajuta pe călători să coboare şi le lua bagajele. Charlie se uita la strada care părea atât de adâncă sub el.

„Există totuşi un lucru pentru care vreau să-i mulțumesc lui Dumnezeu, se gândi el. Îi sunt recunoscător că nu m-am înfruptat din ceea ce aparținea fratelui meu, tânărului domn cu garoafă. Mi-a fost la îndemână, dar nu m-am atins de ea.“

Rămase la fereastră şi văzu trăsura hotelului plecând. „Unde o fi oare, se gândi el, printre casele cenuşii în această palidă dimineață, tânărul domn cu garoafă?“

„Ah, bietul băiat! se gândi el. *Ah, le pauvre jeune homme à l’œillet!*“

Poveste despre o perlă

În urmă cu vreo optzeci de ani, la Copenhaga se pregătea o nuntă care trezise mult interes. Un tânăr ofițer dintr-o veche familie lua în căsătorie o jună burgheză înstărită, unicul copil al unui negustor din capitală, al cărui tată, până să fie adus de soartă aici, fusese vânzător ambulant în Iutlanda. O astfel de legătură era destul de neobişnuită pe vremea aceea. Se vorbise mult despre eveniment, ba chiar exista şi un cântec despre el, care se comercializase şi se auzea cântat pe străzi.

Mireasa avea douăzeci de ani şi era o frumusețe – o fată înaltă, împlinită, cu părul negru, tenul deschis şi buzele roşii. Întreaga ei înfățişare şi ținută radiau o vigoare care indica un material de foarte bună calitate. Avea două mătuşi bătrâne şi nemăritate ale căror averi, acumulate din generație în generație, prin muncă şi modestie, erau acum puse la păstrare sub saltea. Când una din aceste mătuşi auzi întâia dată zvonul despre amorul nepoatei ei, îşi luă pălăria şi mantaua şi îi făcu de îndată tinerei o vizită. Îi vorbi despre starea vremii şi despre evenimentele mondene din oraş, reuşind totuşi să strecoare în dialog şi o poveste.

— Pe vremea când eram copil, începu ea, se logodise, la un moment dat, tânărul baron Rosenkrantz cu fiica unui aurar bogat – ce spui tu de asta? Bunicile tale au cunoscut-o. Mirele avea o soră geamănă care era doamna de companie a Prințesei Charlotte Frederike. Într-o zi, sora hotărî să meargă în vizită la aurar pentru a o cunoaşte pe viitoarea mireasă. După plecarea ei, fata i-a spus iubitului său: „Sora ta a râs de rochia mea şi m-a luat peste picior, pentru că nu i-am răspuns, când a vorbit în franceză. E un om rău, mi-am dat seama imediat. Dacă vrei să fim fericiți împreună trebuie să n-o mai vezi niciodată“. Tânărul i-a promis atunci, pentru a o îmbuna, că nu-şi va mai vedea niciodată sora. Duminica următoare a luat-o pe fată la masă la mama lui. Când a condus-o acasă, ea i-a spus: „Mama ta avea lacrimi în ochi când se uita la mine. Cu siguranță se aştepta la o partidă mai bună pentru tine. Dacă mă iubeşti, trebuie să rupi relațiile cu ea“. Baronul Rosenkrantz era îndrăgostit, şi, ca toți tinerii îndrăgostiți, un pic sărit, aşa că i-a promis logodnicei lui totul, chiar dacă îi

venea greu, deoarece mama lui era văduvă, iar el, unicul ei fiu. La scurt timp şi-a trimis valetul cu un buchet de flori pentru mireasă. În ziua următoare tânăra i-a spus: „Nu tolerez mutra pe care o face servitorul tău când se uită la mine. Trebuie să-l concediezi imediat“. „Mademoiselle, i-a răspuns baronul Rosenkrantz, nu-mi pot permite o soție care se lasă afectată de figura valetului meu. Luați, vă rog, înapoi inelul dumneavoastră şi adio pentru totdeauna.“

În timp ce povestea, bătrâna mătuşă îşi ținea ochii mici şi strălucitori ațintiți asupra fetei. Era o fire puternică şi, nemaiavând personal nimic de sperat sau de temut în viață, hotărâse să trăiască pentru alții, erijându-se în conştiința familiei. În realitate, îşi menținea luciditatea şi agilitatea vampirizând moral întregul neam, mai ales pe cei tineri. Jensine, viitoarea mireasă, o ființă în ale cărei vene curgea un sânge pur, era o victimă perfectă. Altfel, bătrâna şi tânăra semănau în multe privințe. Nepoata îşi sorbea acum cafeaua cu o figură pe care nu ghiceai nimic, în sinea ei însă fierbea şi se gândea: „Asta ai să mi-o plăteşti, mătuşico!“ În acelaşi timp însă, cuvintele mătuşii cădeau adânc în ea şi i se înfigeau în inimă.

După ceremonia căsătoriei, care se ținu în Biserica Fecioarei, într-o frumoasă zi de iunie, cei doi plecară în luna de miere în nordul Norvegiei, la Hardanger. Pe vremea aceea o asemenea călătorie era văzută ca o inițiativă romantică, însă prietenele lui Jensine o întrebară totuşi de ce nu preferase o excursie la Paris sau în Italia. Ea era foarte fericită însă să-şi înceapă căsnicia în mijlocul naturii, singură cu soțul ei. Nu avea nevoie – se gândea – de alte impresii şi experiențe noi, şi rosti din suflet un „Doamne ajută!“.

Lumea mondenă din Copenhaga bănuia că tânărul se căsătorise cu fata pentru bani, iar mireasa pentru a dobândi un nume nobil, însă lucrurile nu stăteau chiar aşa. Cununia fusese una din dragoste şi luna de miere cu adevărat o idilă dintre cele mai pure. Jensine ar fi preferat să moară fată bătrână decât să se mărite fără să iubească. Îl venera pe Eros – întreaga ei adolescență fusese plină de romane şi poezii de dragoste. De câțiva ani deja, tulburată de linişte din inima ei, îl implorase pe zeul dragostei, şoptindu-i : „Ce mai aştepți?“ Acum însă simțea cu o teamă crescândă că zeul îi dăruise probabil mai mult decât implorase ea şi că toate acele cărți ale ei nu descriseseră deloc fidel dragostea.

Peisajul străin şi sălbatic unde cunoscuse ea însăşi pasiunea îi accentua sentimentele, copleşind-o şi strivind-o. Norvegia, în plină vară, era splendidă, cu cerul ei albastru şi cireşii sălbatici în floare care umpleau pretutindeni aerul de un miros dulce-amărui. Nopțile erau atât de luminoase încât puteai să citeşti în

miezul lor. În crinolină şi cu un toiag de călătorie în mână, Jensine urca stânci abrupte de una singură sau la brațul soțului ei – era puternică şi iute de picior. Stătea unori pe piscuri cu vântul umflându-i hainele şi minunându-se întruna. Până acum trăise în Danemarca, cu excepția anului petrecut într-o pensiune din Lübeck, şi era obişnuită ca pământul să se întindă înaintea ei pe orizontală, plat sau acoperit de valuri. Aici, în munți însă, toate păreau să stea în mod miraculos pe verticală, ca un mare animal care s-a ridicat pe picioarele dindărăt – doar că nu ştiai dacă pentru a se juca sau pentru a-l zdrobi pe cel din fața lui. Se simțea ca niciodată înainte, în al nouălea cer iar aerul o amețea ca un vin. În jurul ei apele cădeau tumultuos din înălțimi în fiorduri şi în mare. Văzute de la distanță, păreau nişte firicele de argint în stâncă, de aproape însă fremătau şi vuiau în cascade repezi şi înspumate acoperite de curcubee. Părea că întreaga natură se zgâlție de râs sau de un oftat adânc.

La început totul fusese nou şi simțea că vechea imagine despre lume se şifonase din cele patru colțuri, întocmai ca hainele ei. După un timp, toate aceste noi impresii se strânseră într-o spaimă profundă, cum nu mai cunoscuse niciodată.

Era crescută printre oameni calculați şi prudenți. Tatăl ei, un negustor respectabil, se temea la fel de mult să-şi cheltuiască banii cum se ferea să-şi înşele clienții. Primejdia aceasta îndoită îl afectase profund în timp, transformându-l într-un om melancolic şi timid. Mama ei, o femeie cu frica lui Dumnezeu, se alăturase unei comunități religioase din Copenhaga şi era cunoscută de toți săracii din oraş pentru mărinimia ei. Cele două mătuşi bătrâne aveau principii morale foarte stricte şi plecau urechea la părerile lumii. În această atmosferă de acasă, Jensine se simțea un spirit cutezător şi tânjea după aventuri. Dar acum, în mijlocul peisajului sălbatic, necunoscut şi romantic, luată prin surprindere şi copleşită de forțele neîmblânzite, străine şi înfricoşătoare ale propriei sale naturi, simțea că pluteşte şi se uita înspăimântată în jur după un punct de sprijin. Unde să-l găsească însă? Tânărul ei soț care o adusese aici sus, cu care era singură aşa cum nu mai fusese niciodată cu altcineva – nu o putea ajuta. Dimpotrivă, chiar el era cauza neliniştii din sufletul ei şi, pe deasupra, îi mai dădea şi senzația că era cel mai expus tuturor pericolelor din lumea asta. Foarte curând după căsătorie Jensine îşi dădu seama – probabil că simțise vag acest lucru încă de la prima lor întâlnire – că el nu cunoscuse frica şi era incapabil s-o simtă.

Citise desigur prin cărți despre eroi, îşi dorise un astfel de bărbat şi visase

adesea la el. Alexander însă nu semăna cu eroii din romanele ei. El nu provoca şi nu învingea balaurii şi uriaşii acestei lumi, ci ignora pur şi simplu existența lor. Pentru el, munții erau un loc de zburdă şi toate formele vieții, inclusiv dragostea, erau partenerii lui de joacă.

— În o sută de ani, iubita mea, toate acestea ne vor fi indiferente.

Nu-şi putea imagina cum trăise el până acum, dar ştia cu siguranță că viața lui fusese în multe privințe diferită de a ei. Cuprinsă de panică, îşi dădu seama că se afla, aici, în mijlocul unei lumi cu înălțimi şi prăpăstii cum nu-şi închipuise vreodată că există, în puterea unui om care ignora sau nega de-a dreptul legea gravitației.

În aceste împrejurări, sentimentele ei pentru el se intensificară, luând forma pe de-o parte a unei profunde indignări morale, de parcă ar fi fost mințită cu bună ştiință, pe de altă parte, a unei mile tandre, cum ar fi simțit pentru un copil neajutorat expus pericolelor. Aceste două emoții, indignarea şi tandrețea, fiind cele mai puternice de care era ea capabilă, se împliniră în ea, crescură şi o dominau acum pe de-a-ntregul. Îşi aduse aminte de povestea băiatului trimis în pădure pentru a învăța frica şi hotărî să poarte o luptă pe viață şi pe moarte pentru a-l învăța pe soțul ei teama, atât pentru binele ei, cât şi pentru a-l proteja şi a-l salva pe el.

Bărbatul nu bănuia ce se petrece în mintea ei. Era îndrăgostit de soția lui şi o admira din toată inima. I se părea curată şi nevinovată şi aparținând unei familii care fusese capabilă să-şi facă o avere prin înțelepciune şi muncă. Vorbea franceza şi germana şi se pricepea la istorie şi geografie. Pentru toate aceste calități el nutrea o prețuire adâncă. Se aştepta ca tânăra lui soție să-l surprindă deoarece se cunoşteau de fapt foarte superficial şi nu fuseseră singuri într-o încăpere înainte de căsătorie decât de vreo două sau trei ori. El nu avea pretenția că înțelege femeile şi nici nu îşi dorea cu adevărat acest lucru. Faptul că erau imprevizibile făcea parte din misterul lor. Dispozițiile schimbătoare şi toanele tinerei sale soții nu făceau decât să-i confirme convingerea pe care o avusese de la prima lor întâlnire: ea reprezenta exact ceea ce el îşi dorea în viață. Şi-ar fi dorit mult ca ea să-i fie nu doar iubită, ci şi un bun prieten, pentru că îşi dădea seama că nu avusese niciodată până acum prieteni adevărați sau pe cineva de încredere. Cu excepția poveştilor lui de dragoste, petrecute înainte să o întâlnească pe ea, pe care nici dacă ar fi vrut nu i le-ar fi putut reproduce, îi relată cam tot ce-şi aduse aminte despre el şi viața lui. Într-una din zile îi istorisi cum îşi pierduse toți banii jucând în cazinoul din Baden-Baden şi cum, mizând pe

ultima lui coroană, reuşise să-i recupereze, câştigând şi o sumă frumuşică pe deasupra. Nu bănuia că acolo, alături de el, ea se gândea în sinea ei: „În realitate este un hoț! Sau dacă nu hoț, atunci un fel de negustor de bunuri furate, deci până la urmă tot un pungaş“. Altă dată glumi pe seama problemelor pecuniare pe care le avusese în tinerețe şi îi relată cum fusese nevoit să fugă pe nişte străduțe lăturalnice pentru a-şi evita croitorul. Astfel de poveşti sunau de-a dreptul demonic în urechile lui Jensine. Pentru ea datoriile erau abominabile şi i se părea împotriva naturii ideea că soțul ei a putut trăi fără grijă în nesiguranța şi inconfortul lor, încrezător de fiecare dată că soarta avea să-i rezolve problemele. Cu toate acestea, se gândi, nu cumva ea însăşi, fata bogată pe care o luase de soție şi care apăruse la timpul potrivit ca o salvare trimisă de soartă, îi confirma această încredere până şi în ochii croitorului său? El îi mai povesti despre un duel cu un ofițer german şi îi arătă o cicatrice adâncă cu care se alesese de pe urma lui. Când, la sfârşitul unei istorisiri asemănătoare, el o cuprinse cu brațele, pe vârfurile înalte, sub privirea întregului văzduh, ea strigă în inima ei: „Doamne, dacă poți, fă ca această cupă amară să-mi fie luată de la gură!“

Jensine îşi luă în serios misiunea de a-l învăța frica pe soțul ei şi, amintindu-şi povestea mătuşii Maren, îşi jură să nu fie niciodată ea cea care va ceda prima, ci să-i lase lui acest rol. Cum în conştiința ei relația lor era Alfa şi Omega vieții sale, i se păru firesc, pentru început, să-l sperie cu posibilitatea ca el să o piardă tocmai pe ea. Era o fată nesofisticată şi recurse la o strategie simplă, asemănătoare celor folosite de copiii în joaca lor.

Începând din acea clipă, în urcuşurile lor pe munte dovedise mai mult curaj şi îndrăzneală decât el însuşi. Se oprea chiar pe marginea prăpastiei şi sprijinindu-se în umbrelă îl întreba foarte senină cât de mult crede că e până jos. Se balansa peste ape tumultuoase la înălțimi amețitoare, pe poduri înguste şi putrezite, în timp ce conversa mai departe netulburată cu el. Vâslea în mijlocul unei năvalnice furtuni de una singură într-o mică barcă pe un lac de munte. Noaptea visa pericolele prin care trecuse ziua, se trezea țipând şi soțul ei o lua în brațe, liniştind-o. Alexander, surprins şi fascinat s-o vadă pe această tânără liniştită transformându-se într-o valkirie, punea însă totul pe seama căsniciei şi era cuprins chiar de o oarecare mândrie. Până la urmă nu mai ştia nici ea dacă se lăsase ademenită în îndrăznețele aventuri de admirația şi încurajarea lui sau de propria hotărâre de a-l schimba. În asemenea momente se simțea cuprinsă de furie împotriva ei înseşi şi a tuturor femeilor din lume şi îl compătimea pe el şi pe toți bărbații de pe pământ.

Din când în când Alexander mergea la pescuit. Atunci Jensine profita de ocazia mult aşteptată pentru a fi singură şi a-şi aduna gândurile. Tânăra femeie cutreiera împrejurimile îmbrăcată într-o fustă scoțiană – o mică siluetă printre munți. Uneori se gândea la tatăl ei şi amintirea grijii drăgăstoase pe care acesta i-o purtase îi umplea ochii de lacrimi. Alunga însă de fiecare dată imaginea lui. Aici se afla de una singură şi trebuia să ia hotărâri legate de relații şi lucruri despre care el habar nu avea şi nici nu trebuia să afle.

Într-o zi, în timp ce se odihnea pe o piatră, un grup de copii care păzeau nişte capre pe deal se strânseră în apropierea ei, studiind-o. Îi chemă la ea şi le oferi bomboane din săculețul ei de mână. Jensine îşi adorase păpuşile în copilărie şi, atât cât îşi putea permite o tânără timidă în vremurile acelea, visase să aibă propriii ei copii. Acum o cuprinse brusc panica: „Nu voi avea niciodată copii. Atâta timp cât mă apăr de el cu toată forța, nu vom avea copii“. Acest gând o întristă atât de tare încât se ridică şi porni la drum.

Într-o altă plimbare se gândi la tânărul din firma tatălui ei care o iubise. Peter Skov era un negustor promițător pe care ea îl cunoscuse de mică. Îşi aducea aminte cum avusese varicelă şi el îi citea cu voce tare la capul patului în fiecare zi, cum o însoțea când se dădea cu patinele prin Copenhaga şi cum se temea ca nu cumva să cadă din pricina vreunei mişcări curajoase sau să se aventureze pe gheața nesigură. De pe culmea pe care se afla putea urmări silueta mică şi îndepărtată a soțului ei. „Da, îşi spuse cu o hotărâre stranie şi înfricoşătoare, este tot ceea ce mi-a mai rămas de făcut! Când ne vom întoarce la Copenhaga, jur pe onoarea mea care încă îmi aparține – în acest punct avea unele îndoieli – că Peter Skov îmi va fi iubit!“

Alexander îi dăruise drept cadou de nuntă un şirag de perle. Apațինuse bunicii lui originare din Germania, o frumusețe rară şi un *bel-esprit*, care i-l lăsase lui moştenire, făcându-l să promită că într-o zi avea să-l dăruiască soției sale. Tânărul îi povestise fetei despre ea, spunându-i că el însuşi se îndrăgostise de viitoarea lui soață pentru că-i amintea de bunica lui dragă. O rugase să poarte perlele în fiecare zi. Jensine nu mai avusese un şirag de perle şi era mândră de bijuteria ei. În ultimul timp, când i se întâmpla atât de des să simtă nevoia să-şi linişească sufletul, se obişnuise să se joace cu ele şi să sucească ața pe care erau înşirate, trăgând-o printre buze.

— Dacă mai faci asta, îi spuse Alexander într-o zi, vei sfârşi prin a le rupe.

Se uită la el surprinsă. Era prima dată când îl auzea prevenind-o asupra unui dezastru. „A ținut cu siguranță foarte mult la bunica lui, îşi spuse ea, sau poate că

doar aşa, mort şi îngropat fiind, poţi să-l faci să-ţi acorde importanţă?“ Din acel moment se gândi frecvent la bătrâna doamnă pe care n-o cunoscuse. Şi ea fusese o străină în familia şi în cercul de cunoscuţi ai soţului ei. Primise cu toate acestea în dar de la bunicul lui Alexander un colier de perle şi avea să rămână cunoscută peste generaţii în familie prin asta. Erau oare perlele un trofeu, se întreba Jensine, sau un semn al subordonării, un fel de lesă aurită? Ajunsese că o considere pe bunică drept cea mai bună prietenă din familie. Se gândea cu inima grea că i-ar fi făcut cu plăcere bătrânei doamne o vizită de curtoazie pentru a-i cere sfatul asupra propriilor ei probleme.

Luna de miere se apropia de sfârşit şi războiul mut, cunoscut doar uneia dintre părţi, rămase indecis. Cei doi tineri erau întristaţi că părăsesc Norvegia. Abia acum aprecia Jensine pe deplin frumuseţea naturii montane din jurul ei. Până la urmă şi-o făcuse aliată, se gândi ea. Aici sus pericolele existenţei erau evidente – şi prezente pretutindeni. La Copenhaga viaţa părea mai sigură, dar se putea dovedi plină de capcane mult mai mari. Se gândi la casa care o aştepta, cu draperiile de muselină, candelabrele de cristal şi dulapurile cu aşternuturi, şi suspină. Cum va arăta oare viaţa lor acolo?

Cele câteva zile până la plecare le petrecură într-un mic orăşel de ţară, la şase ore de mers în cabrioletă de locul din care ridicau ancora vapoarele de coastă. Se plimbaseră dimineaţa devreme şi când Jensine se aşeză la micul dejun şi îşi desfăcu panglica de la pălărie, colierul de perle i se agăţă de un nasture din mănuşă, rupându-se în două. Perlele se împrăştiară pe toată podeaua de parcă ar fi izbucnit într-o ploaie de lacrimi. Alexander se aşeză în genunchi să le culeagă şi, pe măsură ce le găsea, i le punea în poală.

Ea stătea extrem de tăcută, cuprinsă de o uşoară spaimă. Rupsese singurul lucru pe care bărbatul ei se temuse vreodată să-l piardă. Oare ce semn să fi fost acesta?

— Ştii câte erau? îl întrebă ea.

— Da, îi răspunse el de pe jos. Bunicul i-a dăruit şiragul bunicii cu ocazia nunţii lor de aur. Era câte o perlă pentru fiecare an în care fuseseră căsătoriţi. Pe urmă a mai adăugat în fiecare an o perlă, în ziua ei de naştere. Sunt cincizeci şi două, e simplu de reţinut, exact atâtea cărţi de joc sunt într-un pachet.

Până la urmă le adunară pe toate şi le înveliră în batista lui de mătase.

— Nu le voi mai putea purta până ajungem la Copenhaga, spuse Jensine.

În acel moment intră în cameră gazda lor cu cafeaua şi, înţelegând pe loc nenorocirea petrecută, se oferi să-i ajute. Cizmarul de aici din orăşel putea să-i

înşire din nou perlele pe aţă tinerei doamne. Acum doi ani un lord englez împreună cu soţia şi un grup de prieteni călătoriseră prin munţi şi, când nobila tânără păţise acelaşi lucru cu şiragul ei de perle, cizmarul i-l reparase spre deplina satisfacţie a acesteia. Era un bătrân bun şi onest, dar extrem de sărac şi pe deasupra schilod. În tinereţe fusese prins de o furtună de zăpadă în munţi şi fusese găsit abia după două zile, nemaiputându-i-se salva picioarele. Jensine hotărî să ducă perlele la cizmar şi gazda îi arătă drumul spre casa acestuia.

Porni singură într-acolo în timp ce soţul ei închidea geamantanele şi îl găsi pe cizmar în atelierul lui mic şi întunecos. Era un bătrân scund şi slab, cu un şorţ de piele şi cu un zâmbet timid şi şiret pe faţa brăzdată de suferinţă. Numără în faţa lui perlele şi i le înmână solemn, de parcă îşi încredinţa propria soartă în mâinile lui. El se uită la perle apoi la ea şi îi promise să le termine până a doua zi la prânz. După ce se înţeleseră astfel, ea mai rămase o vreme pe scaunul din atelier, cu mâinile în poală, căzută pe gânduri. Pentru a spune ceva îl întrebă de numele doamnei engleze al cărei şirag avusese aceeaşi soartă ca al ei, dar bătrânul nu-şi putu aduce aminte.

Se uită în jur prin mica încăpere. Era sărăcăcioasă şi goală, câteva picturi cu motive religioase atârnau de perete. Într-un mod intens şi limpede, se simţea ca acasă. Un om onest, greu încercat de soartă, îşi petrecuse acolo întreaga lui viaţa plină de durere. Era un loc în care oamenii munciseră şi încasaseră loviturile destinului cu răbdare, preocupaţi de pâinea lor cea de toate zilele. Jensine atârnase de puţin timp în cui ghiozdanul şi îşi amintea încă foarte bine ce scrie în cărţile ei de şcoală. Acum îi veni în minte o imagine, o poveste din manualul de istoria naturii, despre peştele de apă adâncă, atât de obişnuit cu presiunea tonelor de apă de deasupra lui încât, dacă este adus la suprafaţă, explodează. Dar dacă era şi ea o astfel de fiinţă de apă adâncă, se gândi, care nu se simţea bine decât sub o grea povară a existenţei? Nu fuseseră propriul ei tată, şi înainte, tatăl tatălui ei făcuţi din acelaşi aluat? Ce se alegea de peştele din adâncuri dacă era legat de un păstrăv, dintre aceia pe care-i văzuse sărind împotriva curentului, ori chiar de un peşte zburător – doar existau şi de aceştia? Se ridică, îşi luă rămas-bun de la cizmar şi ieşi.

În drum spre casă dădu cu ochii de un bărbat scund şi solid îmbrăcat într-o tunică neagră care urca în grabă, chiar în faţa ei, scările de pe potecă. Îşi aduse aminte că-l mai văzuse înainte, şi credea chiar că s-ar putea să locuiască în aceeaşi pensiune cu ea şi soţul ei. În punctul în care scările coteau, exista o bancă cu o privelişte splendidă asupra peisajului. Bărbatul îmbrăcat în negru se

aşeză pe bancă. Gândindu-se că este ultima ei zi acolo, Jensine se aşeză şi ea la celălalt capăt. Străinul îşi ridică puțin pălăria – îl luase drept un om în vârstă, dar constată acum că nu avea mai mult de treizeci de ani. Avea o față lată, energică, cu trăsături regulate şi nişte ochi umezi şi clari. După o scurtă tăcere i se adresă cu un mic zâmbet ciudat:

— V-am văzut ieşind din atelierul cizmarului. Vi s-au stricat pantofii pe stânci?

— Nu, i-am dus nişte perle, îi răspunse Jensine.

— I-ați dus perle? o întrerupse străinul amuzat. Tocmai asta încercam şi eu să obțin de la el.

Tânăra începu să creadă că are de-a face cu un nebun.

— Bătrânul de acolo de jos are în cocioaba lui o mare cantitate din cele mai vechi comori naționale ale noastre – perle, dacă doriți, pe care eu se întâmplă să le colecționez. Dacă sunteți cumva amatoare de poveşti pentru copii, nu există în toată Norvegia persoană mai în măsură să vi le spună decât cizmarul nostru. Visase mai demult să devină un om învățat, un scriitor, dar soarta l-a lovit atât de crunt încât nu i-a mai rămas decât meseria de cizmar.

După o scurtă pauză străinul continuă:

— Mi s-a spus că dumneavoastră şi soțul dumneavoastră sunteți danezi şi ați venit aici în luna de miere. Este un lucru bizar să faci aşa ceva, munții aceştia sunt înalți şi periculoşi. A cui a fost ideea? A dumneavoastră?

— Da, îi răspunse ea.

— Da, mi-am imaginat, adăugă străinul. El este pasărea care pluteşte pe vânt pentru a ajunge în înalturi şi dumneavoastră briza care îl poartă într-acolo. Cunoaşteți acest vers? Vă spune ceva?

— Da, răspunse ea nedumerită.

— Înaltul, eterul, spuse el solemn, apoi se lăsă pe spate şi tăcu, proptindu-şi mâinile într-un toiag de drumeție.

După o pauză reluă:

— Cine ştie? Iată-ne stând aici şi compătimindu-l pe cizmar pentru că a fost obligat să renunțe la visul său de a deveni scriitor, la faimă şi la admirația oamenilor. De unde ştim că n-a avut noroc? Măreție, reputație, venerația maselor! Până la urmă, tânăra mea doamnă, poate e mai bine fără ele. Poate nu se apreciază destul îndemânarea unui cizmar şi nobila artă de a pune pingele. Poate că oamenii preferă să scape de pantofi la prețul la care i-au cumpărat. Ce spuneți, doamnă, am dreptate?

— Da, cred că aveți dreptate, îi răspunse ea încet.

El o privea insistent cu nişte ochi de gheață albastră.

— Ia te uită! spuse. Deci acesta este sfatul dumneavoastră în această minunată zi de vară. Cizmarilor, vedeți-vă de meserie! Dumneavoastră sunteți deci de părere că e mai bine să ne ocupăm de doctorii şi de mixturi pentru a obloji această bolnavă umanitate – şi să nu uităm de celelalte ființe – decât să scriem tragedii.

Izbucni într-un mic hohot de râs.

— Este cu siguranță o glumă bună, o desăvârşită inspirație a destinului, mai spuse el. În o sută de ani cineva îşi va aminti şi va scrie într-o carte: „O mică doamnă din Danemarca l-a sfătuit să-şi vadă de meserie. Din nefericire, nu a ascultat-o!“ Vă salut preaplecat, doamnă.

Cu aceste cuvinte se ridică şi îşi continuă drept şi hotărât drumul, ea privind cum silueta-i neagră devenea tot mai mică printre dealuri.

Gazda ei o aştepta în fața casei curioasă să audă dacă-l găsise pe cizmar. Jensine se uita după străin.

— Cine era acel domn? o întrebă ea.

Femeia îşi duse mâna streaşină la ochi.

— A, el, îi răspunse, este un om învățat, un om mare. Vine aici să adune poveşti şi cântece vechi. Are un teatru în Berge şi scrie chiar el piesele care se joacă acolo. Numele lui este domnul Ibsen.

Dimineață au fost anunțați de la debarcader că vaporul lor va ajunge mai repede decât era programat, aşa că porniră în mare grabă. Gazda îşi trimise mezinul până la cizmar să aducă perlele lui Jensine. Călătorii erau deja instalați în trăsură când băiatul se întoarse cu sufletul la gură şi i le dădu învelite într-o pagină de carte prinsă cu o sfoară uzată. Jensine le desfăcu şi se pregătea să le numere când se răzgândi şi şi le puse la gât.

— N-ar trebui să le numeri? o întrebă Alexander.

Îl privi lung.

— Nu, spuse ea.

Rămăsese tăcută de-a lungul întregului drum. Cuvintele lui îi răsunau neîntrerupt în urechi: „N-ar trebui să le numeri?“ Stătea alături de el în trăsură, triumfătoare. Acum ştia ce înseamnă să fii învingător.

Alexander şi Jensine se întorseseră la Copenhaga într-un sezon în care majoritatea oamenilor erau plecați din oraş şi nu era prea multă viață socială.

Soțiile vesele ale camarazilor lui o vizitară iar în serile calde de vară tinerii merseră împreună în Tivoli. Toți îi dădeau o atenție deosebită lui Jensine.

Casa ei era aşezată pe canal cu privire spre Muzeul Thorvaldsen. Stătea de multe ori la fereastră privind bărcile de pe apă şi se gândea la Hardanger. În tot acest timp nu-şi numărase încă perlele. Simțea cu siguranță că lipseşte cel puțin una dintre ele. Cântăreau parcă mai puțin în jurul gâtului decât înainte. Ce sacrificase ea oare, se întreba, pentru această victorie asupra soțului ei – un an, sau doi sau trei din conviețuirea lor înaintea nunții de aur? Această nuntă de aur părea undeva departe în viitor şi totuşi, fiecare an i se părea prețios. Cum ar fi putut renunța fie şi la unul dintre ei?

În ultimele luni ale acelei veri lumea începuse să discute despre posibilitatea unui război. Problema cu Schleswig-Holstein devenise amenințătoare. O proclamație regală daneză din luna martie repudiase orice revendicări ale germanilor în legătură cu Schleswig. Acum, în iulie, un ultimatum al germanilor cerea retractarea proclamației de unire.

Jensine era o patriotă convinsă, îl iubea şi îl admira pe regele care dăruise poporului o viață în libertate. Ştirile despre război o răscoliră profund. Era scandalizată de tinerii ofițeri, prieteni ai lui Alexander, de frivolitatea discuțiilor lor despre marile pericole prin care trecea țara. Dacă dorea o dezbatere serioasă trebuia să meargă la propria ei familie. Nici cu soțul ei nu putea discuta despre război, dar ştia în inima ei că el era la fel de convins de invincibilitatea Danemarcei ca de propria nemurire.

Citea conştiincioasă zilnic jurnalele, de la un capăt la altul. Într-una din zile căzu în *Berlingske Tidende* peste următoarea frază: „Clipa de față este extrem de gravă pentru națiune. Având însă încredere în cauza noastră, suntem fără de frică".

Aceste cuvinte, „fără de frică", o ajutară să prindă întregul curaj de care era în stare. Se aşeză pe un scaun la fereastră, luă perlele şi le lăsă să cadă în poală. O clipă doar se jucă cu ele de parcă se ruga să aibă tăria necesară, apoi le numără. Erau cincizeci şi trei de perle pe fir. Nu-şi crezu ochilor şi le numără din nou. Nu se înşelase: erau într-adevăr cincizeci şi trei de perle, iar cea din mijloc era mai mare decât celelalte.

Jensine rămase aşa pe scaun multă vreme, dezorientată. Ştia că mama ei crezuse în Diavol – acum credea şi fiica. Nu ar fi fost surprinsă să audă un hohot de râs din spatele canapelei. „Oare s-au unit toate puterile acestei lumi pentru a scoate din minți o biată fată?"

În timp ce-şi aduna din nou gândurile îşi aduse aminte că soțul ei îi povestise cum, înainte de a-i face cadou colierul de perle, îl trimisese la bătrânul aurar al familiei sale pentru a-i repara încuietoarea. Poate bătrânul îşi amintea perlele şi îi putea spune ce să creadă. Se simțea atât de copleşită şi de speriată, încât nu îndrăzni să meargă singură până la atelierul aurarului şi abia peste câteva zile, când Peter Skov îi făcu o vizită, îl rugă pe acesta să-i ducă şiragul.

La întoarcere Peter îi povesti cum aurarul îşi potrivise ochelarii pe nas şi studiase perlele, pentru ca apoi să-l anunțe cu o evidentă mirare că era cu una în plus față de data trecută.

— Da, Alexander mi-a făcut-o cadou, spuse Jensine şi roşi de propria ei minciună.

Peter se gândi, aşa cum făcuse şi aurarul, că era o generozitate ieftină pentru un locotenent să-i facă bogatei moştenitoare pe care o luase de soție un asemenea cadou. Însă reproduse fidel cuvintele bătrânului domn, care spusese: „Domnul Alexander se pricepe la tot ceea ce face. Nu am nici o ezitare în a declara această unică perlă la fel de valoroasă ca toate celelalte luate la un loc.“ Înfricoşată, dar cu zâmbetul pe buze, Jensine îi mulțumi lui Peter. El plecă însă întristat pentru că simțea că, împotriva voinței lui, a supărat-o şi a făcut-o să sufere.

Nu se simțea bine de ceva timp şi când septembrie se lăsă cu vreme grea şi apăsătoare peste Copenhaga, deveni palidă şi nu mai putu să doarmă noaptea. Tatăl şi cele două mătuşi ale ei erau foarte îngrijorați şi încercaseră să o convingă să plece la țară, undeva pe malul mării. Ea nu dorea însă să se despartă de casă şi de soțul ei şi ştia că nu se va vindeca până nu va reuşi să rezolve enigma pe care o ascundeau perlele. După o săptămână se gândi că ar putea să-i scrie cizmarului din Odda. Dacă într-adevăr, aşa cum îi spusese domnul Ibsen, acesta studiase în tinerețe dorind să devină scriitor, ştia cu siguranță să citească şi putea să-i răspundă. I se părea că singurul prieten pe care îl mai avea pe lume era acest olog sărac şi bătrân. Îi era dor de micul şi întunecatul lui atelier şi noaptea se visa coborând scările şi intrând înăuntru. Îi zâmbise atât de frumos şi mai ştia şi o grămadă de poveşti pentru copii. Cu siguranță el putea să o ajute. O fulgeră brusc gândul că ar putea fi mort şi că nu va afla astfel niciodată adevărul, şi inima i se strânse de frică.

În săptămânile care urmară, umbra războiului crescu în jurul ei într-un ritm înspăimântător. Tatăl ei era profund îngrijorat de perspectiva unui război şi de boala regelui Frederik. În aceste împrejurări bătrânul negustor devenise mândru

că fiica lui era căsătorită cu un ofițer – altădată ar fi fost departe de el asemenea gânduri. Atât el cât şi cele două mătuşi le arătau mult respect lui Alexander şi lui Jensine.

Într-o zi Jensine, cam împotriva voinței ei, îl întrebă direct pe soțul ei dacă el crede că va fi război. Da, veni răspunsul prompt şi lipsit de griji, va fi război, nu mai poate fi evitat. Începu să fluiere un cântec de cătănie, dar dând cu ochii de ea se opri.

— Ți-e frică de război? o întrebă.

Era inutil şi i se părea aproape indecent să încerce să-i explice ce simte ea în legătură cu războiul.

— Ți-e frică pentru mine? o mai întrebă.

Îşi întoarse privirea de la el.

— Să devii văduva unui erou ar fi un rol care ți s-ar potrivi de minune, draga mea.

I se umplură ochii de lacrimi de furie şi durere.

— De voi cădea, în ultimul ceas, mă voi consola cu gândul că te-am sărutat de câte ori mi-ai permis să o fac.

O mai sărută o dată şi întrebă:

— Te va consola în vreun fel?

Jensine era o fată sinceră şi când cineva o întreba ceva încerca să spună adevărul. Acum se întreba gravă: „Mă va consola oare în vreun fel?“, dar nu găsi nici un răspuns în propria inimă.

Toate acestea îi dădeau lui Jensine destule bătăi de cap, aşa că aproape uită de cizmarul din Odda. Când îi găsi scrisoarea pe masă, la micul dejun, o luă mai întâi drept una din multele cereri de contribuții filantropice pe care le primea zilnic. În următorul moment păli. Soțul ei care stătea vizavi o întrebă ce se întâmplase. Nu-i putu răspunde, dar se ridică şi intrând în propriul cabinet deschise scrisoarea. Literele grijuliu desenate îi aduseră aminte atât de clar de chipul bătrânului, de parcă i-ar fi trimis propriul portret. Scrisoarea suna aşa:

Stimată tânără doamnă daneză,

Da, eu am fost cel care am adăugat o perlă în colierul tău, pentru a-ți face o mică surpriză. Le-ai numărat atât de atentă când mi le-ai dat de parcă te temeai să nu-ți fur vreuna. Şi bătrânii mai trebuie să se amuze din când în când, nu numai tinerii. Dacă te-am speriat, te rog să mă ierți. Perla aceea am dobândit-o cu doi ani în urmă. Când i-am înşirat perlele pe ață doamnei din Anglia, am uitat s-o pun pe ultima şi am găsit-o abia mai apoi. A stat la mine doi ani. Dar eu nu am nevoie de un asemenea lucru şi e mai bine ca el să fie în posesia unei tinere doamne. Îmi amintesc cum stăteai pe scaunul meu, erai tânără şi frumoasă. Îți urez mult noroc şi sper ca ceva bun să ți se întâmple în ziua în care

primeşti scrisoarea mea. Şi îți doresc să porți aceste perle mulți ani de acum înainte, cu un suflet umil, cu încredere în Dumnezeu şi cu un gând bun pentru mine, bătrânul cizmar din Odda.

Prietenul tău, Peiter Vikken

În timp ce citea scrisoarea, Jensine se sprijinise cu ambele brațe de şemineu. Punând la loc hârtia, se uită în sus şi dădu cu ochii de propriul ei chip în oglinda de deasupra şemineului. Era grav şi încordat. Parcă îi reproşa: „În realitate este un hoț! Sau, dacă nu hoț, atunci un fel de negustor de bunuri furate, deci până la urmă tot un pungaş!“ Rămăsese nemişcată acolo parcă bătută în cuie. Îşi spuse la urmă: „S-a terminat. Acum îmi dau seama că nu-i pot învinge pe aceşti oameni. E ca în Biblie: «Acesta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul».[1] Cât îl priveşte pe Alexander, ar fi mai fericit dacă ar fi căsătorit cu doamna din Anglia“.

1. Fragmentul din *Facerea*, 3:15, este o cheie a textului, al cărei sens se pierde, dacă nu avem în minte întregul pasaj. Divinitatea se adresează şarpelui după căderea în păcat: „Duşmănie voi pune între tine şi între femeie, între sămânța ta şi sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul.“ (N. tr.)

Spre surprinderea ei, constată că propria înfrângere nu o afecta deloc. Alexander însuşi devenise o siluetă minusculă pe fundalul existenței. Ce făcea sau spunea el era în realitate fără importanță. Că ea însăşi fusese luată peste picior nu conta. „În o sută de ani, îşi spuse, toate acestea ne vor fi indiferente.“

Ce avea oare importanță pe această lume? Încercă să-şi concentreze gândurile asupra războiului, dar constată că nici războiul nu mai părea foarte relevant. O cuprinse o stranie amețeală, simțea că podeaua tremură şi se scufundă sub ea, şi totuşi nu era înfricoşată, nu era neplăcut. „A mai rămas vreo deosebire relevantă? se gândi. Nu mai există oare nimic remarcabil aici, sub luna mişcătoare?“ Când rosti numele lunii, ochii ființei din oglindă se deschiseră larg. Cele două tinere femei se priviră intens cu o înțelegere stranie şi tainică ce le izola de restul lumii. Da, mai exista totuşi ceva extrem de important pe lume, îşi spuse Jensine, ceva ce-şi va păstra valoarea neatinsă chiar într-o sută de ani: perlele. Peste o sută de ani un tânăr va dărui soției sale colierul de perle, povestindu-i această istorie, aşa cum Alexander îi istorisise despre bunica lui. Imaginea celor doi tineri, la distanță de o sută de ani în viitor, o emoționa, copleşind-o de tandrețe. Ochii i se umplură de lacrimi şi fu cuprinsă de o bucurie a revederii, parcă regăsindu-şi nişte vechi prieteni.

„Să nu mă dau bătută? Să nu renunț prima? se gândi. Ba da, voi striga în gura mare că mă dau bătută. Nici nu-mi aduc aminte de ce nu doream să renunț

prima.“

Silueta mică a lui Alexander, de la fereastra din camera vecină, îi spuse:

— Iat-o pe cea mai în vârstă din mătuşile tale venind pe cărare cu un buchet de flori în mână!

Jensine îşi întoarse încet, încet privirea din oglindă şi reveni cu gândurile în prezent. Se apropie de geam.

— Da, sunt de la „Bella Vista“.

Era numele vilei tatălui ei de pe țărm. Fiecare de la fereastra lui, soțul şi soția, privea spre cărarea din fața casei.

Invincibilii stăpâni de sclavi

— *Ce pauvre Jean*, rosti într-o seară din vara anului 1875, în salonul unui hotel din Baden-Baden, un bătrân general rus cu favoriți lungi şi căniți.

— Bietul Jean este cu adevărat o persoană extraordinară, cu totul ieşită din comun. Îl cunoaşteți desigur pe Jean, oberul, cel mai vechi chelner din hotel. Vă voi povesti acum ce suflet minunat are. Mă obişnuisem ca în fiecare dimineață la micul dejun să mănânc, după cafea, o nectarină – o nectarină, mă înțelegeți, nici piersica, nici caisa nu-mi sunt pe plac – dar care trebuia să fie bună cu adevărat: coaptă, dar nu răscoaptă. Azi-dimineață Jean s-a apropiat de masa mea. Era palid, vă jur, omul era alb ca varul, de am crezut că se îmbolnăvise. „Excelență, mi-a spus, e îngrozitor!“, şi n-a mai putut articula nici un cuvânt. „Ce e atât de îngrozitor, bunul meu prieten?“ l-am întrebat eu. „A izbucnit războiul? A murit Marele Duce?“ „Nu, m-a asigurat el. Dar e îngrozitor. S-a întâmplat ceva groaznic. Excelență, nu se găseşte nici o nectarină în tot oraşul astăzi.“ Şi două lacrimi mari s-au prelins pe obrajii lui. Da, e cu adevărat un personaj remarcabil.

Tânărul căruia îi vorbea generalul era un danez chipeş şi bine îmbrăcat, pe nume Axel Leth, care nu spunea multe, dar ştia să asculte atent şi răbdător şi i se întâmpla des, aici în stațiune, ca oameni cărora le plăcea să se audă vorbind să i se adreseze.

În timp ce generalul tăcea şi se întorsese către Axel să vadă ce impresie îi făcuse relatarea, o bătrână englezoaică se alătură grupului. De dragul ei generalul repetă povestea despre Jean şi nectarină. Doamna primi istorisirea cu dispreț şi aroganță, aşa cum recepta orice informație la ora aceea din zi.

— *À qui le dites-vous*? îi spuse ea. Jean! L-am cunoscut cu mult înaintea dumneavoastră. Acum nouă ani se tăiase rău la un deget în timp ce curăța un pui pentru mine. Mă pricepeam la răni şi nu doream ca vreun doctor neamț să-l nenorocească pe bietul meu Jean, aşa că i-am legat eu însămi degetul. N-a vrut să mă lase, era indignat şi şocat că m-am deranjat atât de mult pentru el. Sunt convinsă că bătrânul caraghios ar fi preferat să-şi piardă degetul! De atunci se face luntre şi punte pentru mine, şi-ar da şi viața, cu siguranță, dacă ar fi nevoie.

Nu aşteptă răspunsul generalului, ci se întoarse înspre danez şi îi zâmbi uşor pentru a sublinia indiferenţa ei faţă de rus.

— Vă promisesem ieri-seară să vă povestesc noutățile din revistele müncheneze, îi spuse acestuia.

Alex fusese crescut de mama şi bunica lui şi, obişnuit fiind să se arate respectuos faţă de doamnele mai în vârstă, afişă o mină plină de nerăbdare.

— Pe mine totul m-a afectat foarte mult. Eu îl înțeleg foarte bine pe regele Ludovic.[2] Avem o mulțime de lucruri în comun. „Pustnicul-lebădă“. Un poet francez i s-a adresat astfel: *„Seul roi de ce siècle, salut!*“ Exprimă perfect propriile mele sentimente pentru rege. Consider singurătatea lui la Neuschwanstein seducătoare şi maiestuoasă – sublimă într-un cuvânt. Nu poate trăi la München. N-ar putea inspira acelaşi aer cu masele, nu suportă miasmele plebei grobiene. Nu e capabil să se bucure în prezența profanilor, nici măcar de arta pe care o venerează, şi comandă deseori direcțiunii de la Residenz-Theatre să dea reprezentații la care el e singurul spectator. Este un adevărat aristocrat. În noul ordin, în care el este marele maestru, Ordinul Cavalerilor Apărători ai Imaculatei Concepții a Sfintei Fecioare, nu au acces decât aceia care îşi pot dovedi *ses soixante-deux quartiers*[3]. Însă în Neuschwanstein, mult deasupra mulțimilor, departe de zgomotul şi sudoarea acestora, regele e fericit. Se plimbă pe vârfuri de munte, visează şi meditează simțindu-se aproape de Dumnezeu.

2. Este vorba despre regele Ludovic II al Bavariei (1845-1886). (N. tr.)

3. În genealogie, vechimea atestată a titlului nobiliar (*Littré et Beaujean*). (N. tr.)

— Am auzit că nu e prea popular, spuse în treacăt generalul.

— De la cine ați auzit aşa ceva? întrebă bătrâna doamnă cu aroganță. Cu siguranță nu de la una din miile de persoane care au luat cu asalt Münchenul. Nerăbdarea şi mişcarea maselor în timp ce aşteptau să-şi vadă regele erau profund emoționante. Foarte puțini îl văzuseră înainte – se arată atât de rar mulțimii. Când a apărut pe calul său alb imaculat, au izbucnit toți într-un entuziasm furtunos – părea că inimile lor îl întâmpină şi i se aştern la picioare. Curgeau lacrimi pe fețele dure şi murdare ale micilor meseriaşi şi muncitori. Copiii au fost ridicați pe sus de mâini aspre şi muncite pentru ca el să-i poată vedea şi voci răguşite s-au unit într-un strigăt măreț de „Trăiască regele!“ O zi de neuitat, încheie ea mulțumită, cu un mic plescăit.

Generalul nu spunea nimic şi, când îi aruncă o privire, Axel îl văzu schimbându-se la faţă. Flegmaticul rus se uita surprins şi emoţionat spre uşa ce dădea în camera alăturată şi, judecând după privirea lui, Axel ghici că tocmai intrase în încăpere o doamnă necunoscută şi frumoasă. Privirea bătrânei doamne se îndreptă înspre acelaşi loc şi faţa ei mare, aspră şi ridată se lumină. Axel se întoarse. Pe verandă intrară două femei pe care nu le mai văzuse până acum în staţiune – o tânără făcând evident parte din cea mai bună societate şi doamna ei de companie.

Cea mai tânără dintre ele, înspre care toţi ochii se îndreptară de îndată, era o frumuseţe extrem de fragedă şi atât de proaspătă că părea să aducă după ea o briză de mare sau o ploaie de vară în camera încărcată de mobilă şi drapată în catifele. Axel îşi aminti remarca unui estetician despre o actriţă germană: „Intră alergând pe scenă aducând cu ea un peisaj sălbatic de ţară". Surpriza şi admiraţia pe care le trezise rara ei graţie au fost în următorul moment însoţite de un mic zâmbet de mirare, compasiune sau ironie. Oricât de tânără era, silueta subţire, puternică şi împlinită nu se potrivea cu îmbrăcămintea. Arăta mai degrabă ca o şcolăriţă de treisprezece ani, în fusta ei scurtă şi cu părul lăsat pe spate. Hainele îi dădeau înfăţişarea unei păpuşi şi trezeau în audienţa din încăpere tandreţea protectoare şi amuzată pe care le-ar fi inspirat-o o păpuşă mare şi frumoasă.

Tânăra era mai degrabă înaltă, un trandafir cu tulpină lungă. Arăta de parcă atunci când creatorul său o terminase şi o ridicase spre contemplare, ea îi scăpase din mâini şi, în cădere, toate formele îi fuseseră împinse în sus. Picioarele fine urcau până sus de tot, la fel şi şoldurile, neîmplinite, dar coapsele şi genunchii care i se iţeau în mersul agil de sub faldurile fustei erau mici şi drepte. Tânărul ei bust rotund se forma tocmai în dreptul subraţului, mult deasupra mijlocului subţire. Gâtul alb ca laptele era lung, deosebit de puternic, monumental pentru o fiinţă atât de tânără, fiind încercuit de o linie adâncă, din acelea care se numesc „colierul lui Venus". Până şi părul ei părea să nu cunoască legea gravitaţiei dând pe dinafară de sub bentiţa care îl ţinea departe de frunte, aproape vertical. Acest păr bogat avea o culoare rară, un roşu corai, fără pic de nuanţe galbene, aşa cum găseşti doar în scoicile de pe ţărm. Pe faţa ei luminoasă şi îmbujorată nu era urmă de minciună, nici un praf de pudră sau de machiaj, şi nici un rid. Ochii limpezi, subliniaţi de două rânduri subţiri de gene negre, erau aşezaţi fără o cută, ca două bucăţi de sticlă de un albastru închis. Obrajii erau şi ei înalţi şi nasul uşor cârn. Dar ceea ce până la urmă atrăgea cel mai mult atenţia în figura ei era o gură cu buze groase, arogantă, copilărească, arzătoare şi roşie ca un trandafir.

Da, ai fi putut crede că întreaga ei făptură fermă şi mândră fusese creată special pentru a purta acea gură înfloritoare prin lume.

Rochia scurtă şi albă, panglica de mătase care îi prindea mijlocul subțire şi era legată într-o fundă la spate, ciorapii albi şi pantofiorii gingaşi – tot ce purta era cu grijă ales şi deosebit, de parcă păpuşa tocmai fusese scoasă din ambalaj. Avea în jurul gâtului o bentiță neagră de catifea, dar nici o bijuterie. Păşea repede de-a lungul încăperii, nu se uita nici în stânga, nici în dreapta, plină de o forță vitală debordantă, de parcă, cu toată ființa ei, se ținea departe de lume şi i se dăruia în acelaşi timp. Axel, care era un tânăr cu înclinații poetice, îşi aminti un vers pe care îl citise de curând:

D'un air placide et triomphant
Tu passes ton chemin, majestueuse enfant.

Doamna care o însoțea pe tânăra fată era o persoană distinsă, îmbrăcată în mătase neagră, cu ochelari fumurii şi un lănțişor subțire de aur pe pieptul ei îngust. Toate trăsăturile ei erau severe, era vigilentă şi reținută, de parcă nu ar fi existat nicidecum pentru sine însăşi. Şi totuşi în ținută şi mişcări avea ceva aparte, o suplețe de felină şi o fermitate liniştită şi primejdioasă. Împreună cele două făceau un grup cât se poate de pitoresc şi paradoxala lor armonie era subliniată de nuanța roşie din părul prins la spate al femeii mai în vârstă, o strălucire care se regăsea şi în nuanța rară a tinerelor bucle rebele. Parcă artistul, după ce pictase părul fetei, nu se îndurase să arunce o ultimă picătură din acea atât de specială culoare de pe paletă.

— *Nom d'un chien!* îi spuse generalul lui Axel.

După-masă îl abordă din nou pe tânăr, cu doi bujori în obrajii lui bătrâni, înviorat de bogăția vivace a imaginației sale.

— Pot să vă povestesc câte ceva despre frumusețea noastră, spuse el.

Îi spuse lui Axel numele ei, care, după câte aflase, aparținea unei foarte vechi familii şi îi dădu o serie întreagă de lămuriri despre genealogia şi legăturile ei cu alte case. Tânăra femeie se numea Marie, dar guvernanta îi spunea Mizzi. Pe cât îşi amintea, tatăl lui Mizzi fusese un renumit jucător prin cazinourile Europei – parcă spărsese o dată banca din Monte Carlo?

După câte fusese informat bătrânul domn, acesta tocmai se recăsătorise.

— Nici nu trebuie să ni se povestească mai departe, spuse generalul. Evident, fiica este o victimă perfectă a geloasei ei mame vitrege – la vârsta aceea când

puterile periculoase dintr-o femeie ies la iveală şi le umbresc natura – care i-ar fi dat bucuroasă otravă fetei, dacă ar fi îndrăznit, dar a trebuit să se mulţumească s-o trimită aici cu iezuitul ăsta femeiesc drept paznic. Ce părere ai, prietene, oare o biciuieşte? Este totuşi atât un păcat cât şi o ironie, adăugă el, s-o îmbraci pe această tânără femeie ca pe un copil! I s-ar potrivi o tiară mai bine decât oricărei alte femei de aici din încăpere. Ce mers! Ce sublimă inocenţă! Dar este furioasă, te asigur. Aş da orice să am vârsta dumitale.

Seara se organiză un mic concert în salon, unde cântă o doamnă şi apoi un domn mai în vârstă interpretă o fugă de Bach. Înainte ca orologiul de pe şemineu să bată ora zece, guvernanta îi aruncă tinerei o privire şi îi adresă în şoaptă câteva cuvinte respectuoase. Mizzi se ridică de îndată ca un soldat la paradă. În drum spre uşă, îşi scăpă pe jos mica ei batistă. Doi tineri, unul în uniformă, celălalt în negru, se repeziră să i-o ridice. Mizzi nici nu se uită la ei, doamna de companie fiind cea care cu o plecăciune modestă şi ceremonioasă primi batista, în timp ce ţinea uşa deschisă pentru fată, urmând-o apoi ca o umbră şi dispărând amândouă.

Târziu în aceeaşi seară Axel ieşi pe terasă, fumă o ţigară, se uită la luminile oraşului şi apoi la stele. Făcea deseori seara un tur pe terasă.

Cadenţa conversaţiei înfocate din salon îi mai stăruia în urechi şi se gândea că poveştile oamenilor sunt o funcţie centrigufală, într-o continuă fugă de gândurile lor. Cunoştea persoanele din Baden-Baden doar din discuţii şi putea spune că nu le cunoştea totuşi deloc şi nici ele pe el. I se relatase de către ceilalţi oaspeţi ai hotelului că pe vremuri generalul fusese bănuit că-şi otrăvise soţia. El nu amintea niciodată despre asta. Dar când era singur în patul lui, când visa, era oare sincer generalul, un onest criminal bătrân? Axel şi-i imagină unul după altul pe oaspeţii hotelului – pe general, pe doamna din Anglia – în paturi, dormind, inconştienţi, pe de-a-ntregul ei înşişi, aşa cum probabil chiar şi erau la acea oră. Gândul îi provocă melancolie, aşa că îl alungă.

Se gândi la tânăra fată pe care o văzuse pentru prima dată în seara aceea. Şi ea dormea acum, şi înflorea în somn ca un trandafir, proaspătă ca aşternuturile în care era întinsă, cu pleoapele închise ferm şi părul roşu împrăştiat pe pernă – serioasă ca un copil pentru care somnul este o îndeletnicire şi o datorie. Stărui în gând la capul patului ei şi simţi că putea face asta fără să o ofenseze – părea un grădinar care se plimbă în toiul nopţii prin grădina lui de trandafiri. Acum era liberă, în vis putea merge unde voia şi numai Dumnezeu ştia ce visa la ora asta.

Aş putea oare să o iubesc? se întrebă el. Fusese îndrăgostit înainte şi venise

aici în Baden-Baden în mare parte din cauza unei poveşti nefericite de iubire – era atât de tânăr, încât îşi închipuia că nu va mai putea iubi niciodată. Îşi dorea totuşi să-i fi fost frate sau un vechi prieten care să aibă dreptul să-şi ofere serviciile atunci când ea ar fi avut nevoie. Se simțea stingher în stațiune şi se ruşina că se afla acolo la tratament şi fără companie. În această noapte i se părea că o bună prietenă a lui doarme în camera de alături şi că atunci când ea se va trezi, se vor înțelege de minune şi se vor simți extraordinar unul în compania celuilalt. „Da, se gândi în timp ce-şi arunca mucul de țigară, uite aşa vom ajunge să ne despărțim din nou fără să fi schimbat un cuvânt."

Nu trecu mult timp până când toate albinele şi fluturii din stațiune roiau în jurul acestui nou trandafir înmiresmat şi a aracului subțire şi negru de care era legat. Dificultatea aproape insurmontabilă de a te apropia de Mizzi şi ceva emoționant şi seducător din ființa ei au scos la suprafață ce era mai curajos şi mai cavaleresc la admiratorii ei de ocazie. Fiecare se simțea ca un Sf. Gheorghe față în față cu prințesa captivă şi cu balaurul. Situația ar fi putut deveni extrem de picantă şi plină de posibilități, dacă prințesa s-ar fi lăsat convinsă să se alieze cavalerilor, jucându-i o festă balaurului. Dar se dovedi curând că Mizzi îi era deosebit de loială paznicului ei şi că nu se putea obține nici măcar o privire sau un zâmbet din spatele domnişoarei Rabe. Silueta mică a guvernantei crescu şi începu să pară de-a dreptul demonică. Prin ce forțe ascunse şi ritualuri magice reuşea ea să domine o ființă atât de plină de viață şi de rebelă?

Bătrâna doamnă englezoaică se dovedi cel mai înțelept tactician, protejând-o pe guvernantă. Strategia ei sfârşi într-o surpriză, fiind epatată de educația aleasă, tactul şi principiile corecte ale domnişoarei Rabe. Iată, în sfârşit, explică ea întregii audiențe, o guvernantă ideală. Eforturile i-au fost răsplătite, ea devenind pentru câteva zile cea mai importantă persoană din Baden-Baden, deoarece acum putea, la hotel, la fântână sau în parc, să-şi prezinte cunoscuții lui Mizzi. În această inițiativă a ei a dat dovadă de toată ingenuitatea demnă de o bătrână codoaşă din înalta societate şi şi-a încasat plata în atenții şi complimente. De dragul vechii lor prietenii, primul prezentat fetei, cu un zâmbet dulce, a fost Axel.

Spre propria lui surprindere şi privindu-şi cu ironie propria slăbiciune, Axel se îndrăgosti cu adevărat de Mizzi. Era pentru el un nou fel de a iubi, mai mult contemplativ decât posesiv, o tandrețe aproape impersonală şi o anume teamă. Se bucura – precum un frate sau un vechi prieten – să o vadă înconjurată de admiratori, pentru că se gândea că nimic pe lume nu se potriveşte mai bine unei

tinere decât să producă fericire! Probabil şi pentru că ea primea cu atâta modestie omagiul acestei *jeunesse dorée* a stațiunii, cu o demnitate calmă, de parcă totul nu era decât un tribut pe care orice bărbat tânăr i-l datora şi era dornic să-l arate oricărei tinere doamne. Doar vitalitatea şi strălucirea ei se intensificară uşor, aşa cum o floare se deschide sub o ploaie caldă de vară.

Sentimentele lui Axel aveau şi ceva ireal într-însele – se gândea că de ceva timp se îndepărtase de realitate şi se apropiase de fantasme – iar acum atrăgea viața însăşi în cercurile imaginației lui. Era atât de vie, încât se potrivea bine cu lumea viselor lui.

Se juca făcând scenarii despre soarta tinerei ființe. Şi-o imagina în romane, poezii şi cântece sau pe fundalul locurilor lui dragi şi bine cunoscute din Danemarca, în Langeland.

Exista un lucru care îl fascina în mod deosebit la fată – roşea foarte uşor şi din motive doar de ea ştiute. Dar niciodată un compliment curajos ori o privire scânteietoare şi nici măcar o strângere languroasă a suavelor ei degete după un vals nu o făceau să se îmbujoreze. Îşi privea admiratorii în ochi, chiar şi atunci când ei înşişi se fâstâceau şi le ardeau obrajii. Totuşi din când în când, cufundată în propriile ei gânduri, în timp ce muzica răsuna în parc sau când vreun bătrân domn, client permanent al stațiunii, prezentându-şi omagiile senile îi ținea o prelegere interminabilă despre politică, se întâmpla ca o văpaie să-i cuprindă încet fața, de la gât până la rădăcina părului, făcându-i-o să radieze şi să ardă, de parcă s-ar fi aflat sub un vitraliu purpuriu de biserică. Apoi descreştea treptat şi se stingea. Era un spectacol frumos şi neobişnuit în acelaşi timp. Pentru Axel semnifica mai mult – era un mister, un simbol, o manifestare a ființei ei, mai semnificativă decât orice confesiune. Ce fel de forțe din interiorul ei puteau să surprindă şi să covârşească o ființă atât de puternică şi proaspătă încât să-i urce tot acel sânge tânăr în obraji?

Se juca în imaginație cu îmbujorarea lui Mizzi. Şi-o închipuia căsătorită şi fericită, purtată pe brațe, într-un peisaj bogat şi splendid, potrivit cu frumusețea ei, şi se întreba dacă şi atunci va roşi la fel. Oare se va aprinde brusc, ca un cer dimineața în răsărit când va sta la fereastră cu broderia ei, sau când, plimbându-se cu soțul ei, se va opri să admire o privelişte? Şi ce va însemna îmbujorarea ei pentru cei care o vor observa? Ce compliment mai drăguț, mai nobil, mai inteligent, mai generos şi mai onest poate aştepta un tânăr soț de la aleasa inimii lui, decât această văpaie puternică şi involuntară care îi cuprinde sângele? Unui soț bătrân însă, putea să-i dea de gândit, îngrijorându-l, unuia slab sau vanitos i-

ar putea anunța căderea. Era perfect conştient de pericol, pentru că mult timp înainte să o cunoască pe Mizzi se simțise el însuşi slab şi nepregătit pentru viață. Şi dacă după cinci sau zece ani de căsnicie bărbatul şi-ar surprinde soția roşind atât de intens şi de tăcut, întreaga lui natură de bărbat ar trebui să-i strige: „Atenție, pericol!“ în numele a ceva mai puternic decât regele însuşi.

Din când în când i se părea că tânăra se îmbujora la o remarcă cât se poate de trivială şi banală dintr-o conversație, de parcă se ruşina de prețiozitatea, cruzimea şi prostia mediului din jur. Se bucura să vadă asta pentru că simțise el însuşi cu amărăciune această găunoşenie a propriei lumi. Se bucura şi îşi spunea: „Acest mugur de trandafir feminin dă dovadă de o dragoste cu adevărat necondiționată şi feroce. Este oripilată, îi vine să intre în pământ de ruşine sau să explodeze de durere din cauza existenței noastre frivole, artificiale şi egoiste“.

Toate aceste fantezii despre Mizzi erau melodioase şi se topeau într-un cântec dulce, consolant, în lungile ore când nu o vedea.

Exista însă şi o altă temă care ieşea în evidență răsunând amenințător pe fundalul melodiei lui. Tocmai când şi-o imagina cel mai clar pe tânără în pădurile de fagi sau pe terasa din casa lui, se făcea că figura întunecată şi țeapănă a domnişoarei Rabe se posta neinvitată alături de ea. Se ridica în picioare şi chiar acolo îi făcea cu sânge rece solicitarea să revină la realitate, spunând: „Eu ştiu, şi ştiu că şi tu ştii, că nu poți să faci față“. „Da, se gândea neîncrezător, chiar dacă reuşesc să ies învingător şi să părăsesc Baden-Baden călare, cu Mizzi în brațe, pot fi sigur că n-o voi duce cu mine, în spate pe şa, şi pe domnişoara Rabe?“

Era un observator atent şi, de când o urmărea din ochi pe Mizzi, se convinsese că această frumusețe n-a trăit şi nu ar putea supraviețui o singură zi fără să aibă în preajmă un suflet care să-i slujească şi s-o servească. Nu-şi deschisese niciodată uşa singură, nu-şi trăsese vreun scaun cu mâna ei, nu-şi ridicase batista de pe podea şi nu-şi pusese nicicând ea însăşi pălăria pe cap. Îmbrăcămintea ei fantastică şi copilărească, ca de altfel întreaga ei ființă, de la părul mătăsos şi învolburat, la unghiile albe şi la subțirile picioare, erau în mod evident curățate, păstrate în ordine şi îngrijite cu mare atenție de o sclavă, fără ca ea însăşi să se gândească vreodată la asta. Când, într-o zi, i se desfăcuse funda de la rochie, ea încercă să o înnoade la loc, roşi şi înlemni parcă fără viață până când Fräulein Rabe se grăbi să i-o lege ea. Cu siguranță se lăsa îmbrăcată precum o păpuşă. În rutina ei zilnică era atât de neajutorată încât părea că se născuse fără mâini. Întreaga ei existență era construită pe grija vigilentă şi neobosită a unor sclavi.

Fräulein Rabe era întruchiparea ubicuă şi tăcută a acestui sistem şi tânărul se îndoia şi se temea de trăsătura aceasta a ei.

El însuşi fusese crescut în condiții prospere, cu oameni la dispoziția lui şi acasă, în Danemarca, era privit ca un tânăr proprietar înstărit şi reprezentând o partidă bună. În societatea în care se învârtea însă acum, îşi dădea seama că nu era decât o vrabie printre şoimi. Se gândea că nu şi-ar putea niciodată permite să o înconjoare pe soția lui cu o hoardă de sclavi, aşa cum era obişnuită. În timp, aceasta devenise o dependență vitală. Va fi răscumpărată oare această obişnuință de libertatea pe care i-o va acorda viitoarei lui soții? Se va putea compara propria lui dragoste şi tandrețe cu cea oferită de servitorii ei? Nu va duce ea oare în casa lui, în brațele lui chiar, dorul domnişoarei Rabe? Gândul îl înfricoşa.

Axel era un apărător al ideilor de libertate, progres şi dreptate. Sclavia unui individ față de altul îi repugna şi ar fi pus capăt întregului sistem dacă i-ar fi stat în putință. I se părea fascinantă, comică şi emoționantă, în acelaşi timp, această reminiscență la o tânără ca Mizzi, care în celelalte privințe părea pregătită să-şi înfrunte destinul. Cu toate astea, rămânea o urâtă şi nefericită rămăşiță a unor timpuri întunecate, o piedică şi o contradicție în raport cu existența armonioasă şi demnă pe care o visa pentru sine şi pentru ea.

Mulți dintre rivalii lui i-ar fi putut oferi lui Mizzi atenția cu care fusese obişnuită de mică. Era printre ei un prinț napolitan şi un tânăr olandez ai cărui strămoşi câştigaseră milioane din plantații în India Răsăriteană – cu siguranță, se gândea el, într-un pur sistem sclavagist. Ultimul era, din punctul de vedere al lui Axel, un tânăr cât se poate de ataşant, pe care îl considera în multe privințe superior – şi probabil şi Mizzi gândea la fel.

Axel era un tânăr care nu se dădea în lături să reflecteze la ce i se întâmpla. Cântărise toate aceste lucruri în nopțile lui albe. Se gândea în timp ce-şi sucea capul pe pernă ce bine ar fi dacă Mizzi şi-ar ridica măcar o dată mănuşa care-i cădea pe jos sau dacă şi-ar pune singură în apă buchetul de flori pe care i-l aducea. Dar ea doar îl lăsa pe masă şi Fräulein Rabe făcea restul.

Într-o sâmbătă seara, în hotel s-a organizat un bal. Orchestra cânta valsurile lui Strauss şi Axel dansa cu Mizzi. Arăta ca o floare şi i-o spuse. Ieşiră împreună pe terasă şi se uitară la stele. Ea îi spuse că erau la foarte mare distanță şi el îi explică părerea oamenilor de ştiință care cred că sunt populate cu ființe, întocmai ca pământul. Mai târziu, în sala de bal, se nimeriră lângă generalul rus care se uita la o pereche ce dansa.

— Trebuie să-mi dați dreptate, dragii mei prieteni tineri, spuse el, că omul este

un animal cât se poate de straniu – pentru el jumătatea este mereu mai valoroasă decât întregul! Iată, îi avem aici, după cum probabil ştiţi, continuă el arătându-i cu degetul pe cei doi care dansau şi spunându-le numele, pe Romeo şi Julieta! Între familiile lor a existat o veche duşmănie, nici una nu a dat binecuvântare acestei relaţii şi cei doi aici de faţă au trebuit să lupte din greu până au sfârşit unul în braţele celuilalt. Acum îşi petrec luna de miere într-un mic castel în munţi, la patru mile de aici. În sfârşit sunt singuri şi se pot dărui deplin fericirii dragostei lor. Şi ce fac ei? Străbat până aici patru mile ca să danseze, pentru că noi avem o orchestră bună şi o podea lucioasă, şi pentru că ei valsează atât de bine. Unii susţin că valsul e un preludiu al actului de iubire – un fel de *hors d'œuvre*, ca să spun aşa – alţii că este un substitut al lui. *Mon Dieu*! Ce vedem aici pare mai degrabă floarea, esenţa actului de iubire: „Jumătatea este mai valoroasă decât întregul!" Dar teoria, adăugă generalul, e valabilă doar pentru temperamentul aristocrat. Un soţ burghez ar dansa aici cu perechea sa doar din vanitate, cu o aversiune tainică. Un tânăr ţăran şi soţia lui ar schimba după primul vals sala de bal pe şura de fân.

În acest punct Axel şi Mizzi s-au îndepărtat de el dansând. Cum toate îl fermecau şi îl emoţionau pe Axel în seara aceasta, predica generalului i se păru şi ea inteligentă şi nostimă. Îşi imagină că el şi Mizzi se aflau în luna de miere în munţi şi că veniseră la hotel să danseze, pentru că jumătatea valorează mai mult decât întregul. Deveni pe deplin fericit, când în plin vals Mizzi îl privi – sau, pentru că la Mizzi nu ochii erau cei ce se remarcau, când ea îşi întoarse faţa şi gura înspre el. Faţa îi strălucea şi părea hotărâtă, ca o provocare. Când dansul se termină însă, şi el o conduse la locul ei alături de bătrâna doamnă din Anglia, îl anunţă cu o voce tandră şi şoptită că ea împreună cu Fräulein Rabe urmau să plece marţi. Această veste îl aruncă pe Axel de pe culmile fericirii în prăpastia disperării. Brusc, strălucitoarea sală se goli, totul se întunecă în jurul lui, apoi în clipa următoare îşi spuse că i-au mai rămas totuşi trei zile.

Cam la o oră de mers de la hotel, în mijlocul munţilor şi al pădurii de brazi, pe o stâncă, se afla un mic foişor din lemn, construit în stil romantic, ca un turn medieval înconjurat în partea superioară de o creastă de zid. Scara ce ducea sus pe acoperiş era atât de veche şi atât de putredă încât nimeni nu se încumetase vreodată să urce. Axel se gândise deseori, în timpul plimbărilor lui când trecuse pe lângă foişor, că de acolo de sus trebuie să fie o privelişte splendidă.

Acesta era locul unde se lăsase adus din oraş de o cabrioletă, duminica, pentru a-şi aduna gândurile în singurătate şi pentru a-i compune o scrisoare de cerere în

căsătorie lui Mizzi. După-amiaza era aurie şi amorțită şi simțea că fusese transpus în mijlocul unei picturi, o clasică imagine italiană în armonie cu starea lui de spirit, o iluzie întărită şi de mirosul fin şi amar ca de terebentină al brazilor. Dădu drumul vehiculului şi urcă treptele care duceau pe donjonul foişorului. Perspectiva de aici de sus îl dezamăgi pentru că brazii înalți împiedicau o vedere bună. Se uită în văzduh. Cerul de vară deasupra capului său, senin şi albastru, era brăzdat de mici norişori albi.

Pe donjon se aflau o masă şi nişte scaune roase de ploaie şi vânt. Era un vis să stai aici şi întreaga lume părea nespus de departe. Când privi peste balustradă, văzu la un moment dat o căprioară care ieşi din pădure, sări peste o piatră şi dispăru în ferigile de pe cealaltă parte. Pe peluza de sub el era o bancă. Îşi scoase pălăria.

Era de vreo oră aici sus, cufundat în propriile gânduri, din când în când mai scriind câte un cuvânt pe o hârtie de pe masă, când auzi voci pe cărare. Se apropiau încet. Două doamne conversau. Dar discuția era bruiată şi întreruptă din cauza uneia dintre ele care plângea şi suspina atât de deznădăjduită ca un copil care se pierduse, ca Gretel în pădurea întunecată, sub puterea vrăjitoarei. Printre lacrimi se distingeau câteva cuvinte chinuite şi revoltate. Era vocea lui Mizzi.

Se ridică brusc de pe scaun şi ar fi dorit să-i sară de îndată în ajutor. Aproape s-ar fi aruncat din foişor dacă în aceeaşi clipă n-ar fi sesizat în plânsul ei un ton jalnic, demn de milă, cum nu se aşteptase vreodată să audă din gura lui Mizzi, – parcă era un copil care cerea să fie consolat şi mângâiat. Pentru un moment fu cuprins de o gelozie furibundă. Apoi se gândi că Mizzi alesese acest loc în pădure pentru a se plânge unei prietene din stațiune. Ar fi fugit de acolo, dar cum? Şi era în orice caz prea târziu acum că o auzise deja plângând. „Poate pleacă mai departe“, îşi spuse el. Se opriseră însă şi probabil se aşezaseră pe banca de sub el. Era o situație stranie şi cât se poate de dramatică. Stătea deasupra capetelor lor, ca un şoim care urmăreşte doi porumbei. Nu putea evita să asculte ce-şi spuneau.

— Dar dacă îl iubeşti, scumpa şi dulcea mea surioară mai mică, spunea una dintre ele, nu este nici o nefericire. Şi el te iubeşte, toți te iubesc. Te găsesc superbă.

Cea care vorbea era Fräulein Rabe. Vocea ei era însă nouă pentru el, mult întinerită față de ceea ce auzise înainte în hotel, mai cristalină, blândă şi liberă. Venea din inima vorbitorului. În acelaşi timp, răsuna foarte obosită.

După o lungă pauză Mizzi îi răspunse. Această pauză se repetă înaintea fiecărei replici a ei pe parcursul întregii discuții.

— Nu, spuse ea şi vocea ei părea de asemenea schimbată. Venea tot din inimă şi era liberă, dar evident foarte obosită, ca a doamnişoarei Rabe. Nu, nu-l iubesc chiar deloc. Cum aş putea iubi un nătărău, un găgăuță? Cum aş putea iubi pe cineva pe care-l păcălesc? Îi păcălesc doar pe toți, Lotti, şi nu-l iubesc pe nici unul dintre ei.

— Totuşi, ai fi foarte tristă dacă nu te-ar admira şi nu te-ar iubi, îi spuse domnişoara Rabe, care, aşa cum aflase el aici în pădure, se numea Lotti.

După o pauză Mizzi replică:

— Da, mă admiră, mă iubesc! Pentru că ei cred că sunt asemenea lor, fără griji, bogată şi obişnuită cu ce e mai bun pe lume! Da, el mă admiră, mă consideră o floare, pură, frumoasă şi protejată. Nu bănuieşte că eu cunosc lumea. Dacă ar şti ce bine o cunosc! Ar rămâne oare îndrăgostit de mine? Cu siguranță că nu.

— Dar nu va afla niciodată, spuse Lotti.

— Bineînțeles că nu, răspunse Mizzi. Prostovanii!

După o pauză Mizzi spuse:

— Dar dacă ar afla? Dacă ar şti că eu mă duc la piață şi cumpăr varză, pe care o duc acasă într-un coş? Dacă i-ar spune cineva că am crescut găini şi am făcut curat în cotețul lor? Dacă ar şti că am întins rufe la uscat?

Urmă o lungă tăcere.

Axel se gândi că, aşa cum stăteau pe bancă, nu puteau privi în sus. Se uită prevăzător prin dreptul deschizăturii din zid. Stăteau cu spatele la el, ținându-se în brațe. Mizzi îşi pusese capul pe umărul lui Lotti, pălăria era aşezată lângă ea, şi părul ei frumos cădea în cascade pe spatele mic al celeilalte, aproape acoperindu-l.

— Te mai şi amuzi totuşi din când în când, spuse Lotti după o vreme. Ai dansat toată noaptea. Şi mie mi-ar fi plăcut să dansez.

— Desigur! spuse Mizzi arogantă şi malițioasă. Nu te-ai săturat încă să fii Fräulein Rabe?

— Şi hainele astea ale mele, izbucni Mizzi cu o voce furioasă şi deznădăjduită, mi-au rămas mici. Anul viitor nu-mi vor mai fi bune. Ce-o să mă fac, unde voi putea apărea aşa? Trebuie să intru în pământ până anul viitor. Nu voi primi de la nimeni nici pălării, nici pene de struț, mănuşi, ciorapi ori rochii de mătase, ca celelalte doamne!

Disperarea ei creştea cu fiecare lucru numit.

— Sunt atât de romantici cu toții! strigă Mizzi. Vor să fie alături de mine în necazul meu, crezând că mama mea vitregă îmi ascunde frumoasele perle, drăgălaşii mei cercei şi brățările. Dacă ar şti că nu am nimic din toate acestea, nici un colier de perle, nici o pereche de cercei, nici o brățară! Nenorocirea asta e mult mai mare, dar se fac că n-o văd.

Izbucni în plâns.

— Te vei face şi mai frumoasă până anul viitor, îi spuse Lotti încercând s-o consoleze.

— Ce mult te urăsc, Lotti! izbucni Mizzi. Cum te disprețuiesc când îmi vorbeşti ca unui copil. În curând îmi vei spune că sunt mult mai frumoasă fără nimic pe mine.

— Ah, Mizzi! îi reproşă Lotti.

— Da, asta am spus. Ştiu că e urât să vorbesc aşa. Dar nici tu nu eşti mai brează când îmi vorbeşti ca unui copil. Aş vrea să mor!

Plângea de parcă i se frângea inima. Lotti o mângâia spunându-i:

— Nu plânge.

N-o impresionă însă pe Mizzi. La sfârşit îi spuse:

— Hai să murim împreună, Lotti. Lumea asta e prea oribilă, trebuie să existe şi un alt fel de loc undeva. Nişte savanți cred că pe stele locuiesc oameni, ca pe pământ – simt că acolo sus e un pic mai bine decât aici.

După o lungă tăcere suspină:

— Cum a putut Papá să joace tot ce aveam?

— Papá a fost nevoit să-şi apere reputația, spuse Lotti.

— Da, spuse Mizzi cu o voce mică şi obosită ca de copil. Bietul Papá!

Au stat din nou o lungă vreme fără să scoată un cuvânt. Apoi Lotti îi spuse cu o voce nesigură, conştientă de temeritatea supozițiilor sale:

— Poate că Axel Leth te-ar iubi chiar dacă ar şti.

Acum răspunsul lui Mizzi veni cât ai clipi, ferm şi înfricoşător:

— N-aş suporta, mai bine mor, spuse ea.

După câteva minute Mizzi spuse:

— Hai să mergem. Poate veni în orice clipă cineva şi ar vedea că nu ne permitem nici măcar o cabrioletă care să ne aducă aici.

— Nu, răspunse Lotti, le voi spune că doctorul ți-a recomandat plimbări lungi.

S-au ridicat de pe bancă, după scurt timp, şi au coborât pe cărare.

Când le-a văzut dispărând printre brazi îmbrățişate strâns, Axel şi-a pus

brațele pe masă şi capul pe ele. Nu ştia dacă, în starea de spirit în care se afla, trebuia să râdă sau să plângă.

A stat aşa nemişcat aproape o oră. Îşi ridică apoi capul, sprijinindu-şi fruntea cu mâna şi încercând să-şi pună gândurile în ordine.

Era un iubitor şi un cunoscător de artă. Cele două surori tragice din pădure, cu părul lor roşu aprins în bătaia soarelui care asfințea printre copaci, erau, chiar în ciuda înlănțuirii lor, atât de armonios frumoase încât el, acum, le privea aproape cu venerație, ca pe un grup clasic, monumental, două fiice ale lui Laocoon feciorelnice, la fel de fatal pierdute una în brațele celeilalte ca în strânsoarea şarpelui. Rămăsese surprins să constate că în acest moment Lotti îl preocupa cel mai mult. În realitate nu le va mai putea nicicând privi separat. Într-o desprindere clasică, Mizzi putea întoarce pentru o clipă spre el fața ei tânără aprinsă de furie şi înspăimântată – dar brațele ei, îmbrățişarea ei, erau de acum înainte ale lui Lotti. O poveste de dragoste cu una din cele două ar fi ceva la fel de absurd şi de indecent ca o aventură cu una din gemenele siameze. Încolăcirea şarpelui le unea. Ultimul lucru la care se gândi înainte de a se ridica şi a pleca acasă a fost că era fericit şi recunoscător destinului că el a fost cel care a auzit dialogul din pădure şi nu vreun alt admirator din stațiune. Ar fi putut să le perceapă pe cele două fiice ale lui Laocoon ca pe o pereche aventurieră, în căutarea unei partide bune. El însă ştia că această intenție era departe de gândurile celor două fete. Veniseră la Baden-Baden ca o pereche de păsări călătoare în căutarea locului lor de odihnă, după un an, pentru că în acel sezon de vară acolo trebuiau să fie, în Baden-Baden sau într-un alt asemenea loc. Dacă nu ar fi fost aici le-ai fi putut găsi în altă stațiune mondenă. Şi oriunde s-ar fi oprit, probemele şi soarta lor ar fi fost aceleaşi. Se îndepărtă încet de foişor, intrând în pădure, un bărbat mai înțelept decât acela care venise aici.

Seara la hotel era mare agitație în jurul apropiatei plecări a lui Mizzi. Axel socoti că unul sau chiar doi tineri o ceruseră în seara aceea pe Mizzi în căsătorie. Bătrâna doamnă englezoaică ceru informații de la Fräulein Rabe despre drumul pe care aveau să-l parcurgă. Guvernanta dădu detalii despre prima parte a călătoriei şi spuse că aveau să meargă prin Stuttgart. Aici tânărul olandez interveni pripit spunând că şi el trebuie să ajungă cât de repede la Stuttgart şi s-ar simți onorat dacă i s-ar permite să le însoțească pe doamne. Prințul italian, care se pierduse în lamentații, realiză brusc că şi el avea ceva afaceri în Stuttgart şi întrebă dacă poate împărtăşi onoarea. Fräulein Rabe şi Mizzi schimbară o scurtă privire şi primiră oferta. Mizzi fusese strălucitoare în acea seară, cu obrajii

aprinşi, profund emoționată, purtată parcă pe marele val al disperării pricinuite de propria plecare, simțindu-se în elementul ei. În decursul serii, Axel îi simți pe față privirea de două sau trei ori, dar nu avură ocazia să-şi vorbească.

A doua zi dimineață, devreme, Axel ieşi în oraş şi cumpără un buchet mare de flori pentru Mizzi. Pe felicitarea care le însoțea scrisese cuvintele lui Goethe:

Die Sterne, die begehrt man nicht.
Man freut sich ihrer Pracht.[4]

4. În germană în original. „Stelele nu ți le doreşti, ci te bucuri doar de splendoarea lor". (N. tr.)

Se gândise să-i scrie mai mult, să-şi exprime regretul că n-o va mai vedea, dar renunță, pentru că în acel moment nu dorea să spună un neadevăr.

În aceeaşi după-amiază, pe când întregul hotel se afla în pădure la o plimbare de rămas-bun în cinstea lui Mizzi, făcu o scurtă scrisoare pentru a anunța şi a-şi exprima regretele că în mod neaşteptat fusese chemat la Frankfurt pentru restul săptămânii şi o lăsă portarului. Apoi merse la gară şi luă trenul de Stuttgart.

Mai fusese în Stuttgart înainte, în drum spre Italia. În hotelul unde locuise atunci, primise adresa unui croitor la care îşi comandă acum un frac şi tot echipamentul necesar unui lacheu şi ceru să fie gata a doua zi. Îşi cumpără de asemenea un joben, pe care montă o cocardă. Cunoştea culorile familiei lui Mizzi dintr-un joc cu gaj.

În timpul primei lui vizite fusese cu un prieten din Stuttgart la teatru şi acesta îl introdusese în culise. Îl căută acum pe costumierul teatrului şi îl preveni că era vorba de un pariu. Două zile trebuia să fie de nerecunoscut, în persoana unui bătrân servitor. Bătrânul om de teatru, care era italian, se alătură de îndată cu trup şi suflet planului, întrerupând explicațiile clientului cu o serie de sugestii inspirate şi învârtindu-se de câteva ori în jurul lui pentru a-i studia mai bine silueta din toate unghiurile.

Când Axel îşi scoase costumul de la croitor marți dimineața, îl găsi pe italian, care pregătise conceptul măştii cu real talent, până în cel mai mic detaliu. Soția bătrânului, care fusese şi ea făcută părtaşă în poveste, veni să-l felicite făcând ultimele retuşuri de machiaj. În actul comun al creației lor pasionate, Axel dispăru pentru a reapărea mai bătrân cu treizeci de ani, încărunțit în serviciu, cu doi favoriți, uşor bronzat şi ridat, cu sprâncenele albite şi o cicatrice fină şi albă pe bărbia rasă. Înțelese că era o adevărată operă de artă în domeniu. Cei doi creatori nu se mai opreau din exclamații de încântare şi abia reuşi să scape din

mâinile lor. Când, la îndemnul lor, se uită în oglindă, i se strânse inima, atât de străin era personajul care îl întâmpină acolo. Era, de la jobenul cu cocardă la cizme, un respectabil, demn şi de încredere bătrân servitor.

Pe drum spre hotel, exersă mersul încet care se potrivea unui lacheu mai în vârstă. Făcu primele experienţe în acest rol la Stuttgart şi realiză curând că era mai fâstâcit în prezenţa portarului de la hotel şi a birjarului decât în faţa doamnelor elegante şi a domnilor. La hotel, comandă cele mai frumoase camere şi o cină rafinată pentru seara următoare, cu vin bun şi flori pe masă, pentru două doamne care trebuiau să sosească de la Baden-Baden. Spre prânz era el însuşi înapoi în staţiune.

Când Axel, mult timp după aceea – foarte mult, pentru că memoria îi ascunse în primii ani amintirea celor petrecute –, relua în gând aventura, se mira cât de calm şi de sigur pe el fusese de la început până la sfârşit.

Era o zi luminoasă, cu ploaie măruntă de parcă întreaga natură din staţiune plângea plecarea lui Mizzi. Nimeni de pe stradă sau din hotel nu se gândea vreo clipă să pună la îndoială veridicitatea servitorului. La hotel, se prezentă respectuos şi demn portarului Frantz drept lacheul lui Mizzi şi îl rugă să anunţe doamnele că sosise şi le aştepta ordinele în vestibul. Un piccolo urcă să ducă vestea şi un minut mai târziu Mizzi însăşi ieşi, într-un pardesiu scurt gri cu o pălărie copilărească de paie legată sub bărbie, apropiindu-se de locul unde el o aştepta respectuos cu jobenul în mână. Coborî repede şi uşor treptele, evident încurcată şi derutată, cu ochii larg deschişi. Când dădu cu ochii de el, se opri, înainte de a ajunge jos, de parcă ar fi văzut o fantomă. Îl măsură, cu privirea senină şi înspăimântată, din cap până în picioare – cu covoraşul lui de călătorie pe braţ şi pălăria cu propriile ei culori pe care o ţinea în mână. Faţa ei se îmbujoră violent, apoi păli imediat, gura arzându-i şi apoi albindu-se. Pentru o clipă avu senzaţia că îşi va pierde cunoştinţa. Dar cu o încordare de durere şi disperare se ţinu pe picioare, stătu drept şi continuă să coboare încet şi aproape ameninţător ultimele trepte, până ajunseră faţă în faţă.

În acel moment, două doamne intrară grăbite în vestibul, îşi închiseră umbrelele şi îşi scuturară apoi rochiile bogate, lamentându-se de vremea ploioasă de afară. Când o observară pe Mizzi, se apropiară de ea şi o strânseră în braţe.

— Doamne, chiar trebuie să pleci astăzi, dulce copilă? o întrebară ele.

Cele două îi aruncară lui Axel o privire scurtă şi apoi se întoarseră spre Mizzi:

— Este servitorul tău?

Mizzi stătu o clipă pe gânduri apoi spuse „Da“, cu buzele livide şi tremurânde.

— Ai trimis după el pentru a vă însoţi pe drum? spuse una din doamne. Ai procedat foarte înţelept. E atât de neplăcut pentru două doamne să călătorească singure.

Axel văzu cu coada ochiului în capul scărilor, deasupra lui Mizzi, apărând figura domnişoarei Rabe.

— Arată ca un bătrân de treabă, îi spuse în franceză lui Mizzi una dintre cele două doamne. Cum îl cheamă?

— Frantz, răspunse Mizzi.

— Bună ziua, Frantz, i se adresară prietenos doamnele lui Axel. Sperăm, Frantz, că vei avea mare grijă de doamne pe parcursul călătoriei.

Întregul Baden-Baden era pe peronul gării pentru a-şi lua rămas-bun de la Mizzi, trăsura ei plecase de la hotel plină de flori. Axel le urma într-un alt vehicul cu bagajele. Cumpărase dinainte biletele şi rezervase locuri în tren, iar acum le ajuta pe doamne să se instaleze confortabil. O fetiţă de la hotel care se ataşase în mod special şi copilăresc de Mizzi plânse cu lacrimi mari la despărţire şi îi dărui un trandafir. Mizzi se aplecă să o sărute pe fată şi în mişcare părul îi căzu încântător pe umeri. Îşi puse trandafirul la piept, zâmbindu-i copilei. Din compartimentul lui, Axel privea batistele albe fluturate ca un cârd de fluturi în aer, în timp ce trenul se punea în mişcare.

Toată ziua se comportase calm, ca un om conştient că reprezintă mâna destinului. Chiar apropiata despărţire de Mizzi, pe care o simţea ca pe o durere fizică, părea într-un mod miraculos să-l întărească şi să-l menţină pe această cale pe care şi-o alesese singur, prima dată în viaţa lui. În tren intră în vorbă cu pasagerii din jurul său şi ajută o femeie cu un copil mic şi două coşuri grele. Un muncitor din cupeu îi împrumută un ziar şi îi ţinu o lungă prelegere înfocată despre politică.

De două ori în acea zi ochii lor se întâlniră. În timp ce trenul oprise într-o mică haltă ea coborî şi se plimbă un pic în sus şi în jos pe peron cu unul dintre admiratorii din Baden-Baden care îi ţinea umbrela. Celălalt domn rămăsese pe scările cupeului şi conversa cu Fräulein Rabe, care nu se încumetase să iasă în ploaie. Nişte copii vindeau fructe în spatele peronului şi cavalerul îi predă umbrela lui Axel şi alergă să-i cumpere piersici lui Mizzi. Iată-i deci singuri şi obligaţi de umbrelă să stea aproape unul de altul. Se gândea că i-ar fi făcut desigur plăcere să-l plesnească. L-ar fi ucis cu siguranţă, dacă ar fi scăpat apoi nepedepsită, pentru că era furioasă şi fără frică ori îndoială. Ceea ce o oprea însă

– şi din acelaşi motiv rămânea fără voce de câte ori îi vorbea sau se uita la el mai mult de o clipă – era un simbol sfânt, mai puternic decât ea însăşi: cocarda în culorile familiei ataşată la pălăria lui. Când Fräulein Rabe o strigă, îl lăsă să o însoţească de-a lungul peronului ţinându-i umbrela.

În decursul acestei plimbări de vreo sută de paşi, relaţia dintre Axel şi Mizzi crescu şi se împlini. Când se opriră în faţa cupeului, era fixată în forma ei finală şi inalterabilă. Axel Leth dispăruse din existenţa ei şi Frantz, servitorul, îi luă de acum înainte locul.

Axel înţelesese în acel moment, ţinându-i sus umbrela deasupra capului – aproape ca o reverenţă, pentru că era el însuşi în livrea –, că dependenţa stăpânilor de sclavii lor este mai puternică decât moartea şi mai înfricoşătoare decât iadul. Sclavul ţine în mână soarta stăpânului său aşa cum îi ţine umbrela.

Axel Leth pe care îl iubea putea s-o trădeze pe Mizzi, ceea ce ar fi rănit-o şi ar fi înfuriat-o, poate chiar i-ar fi frânt inima. Dar în mijlocul durerii şi al furiei, ea rămânea ea însăşi – el putea doar să-i învenineze existenţa, dar nu putea să i-o spulbere.

Existenţa ei depindea însă de loialitatea servitorului ei, Frantz, de devotamentul lui neclintit. De supunerea şi de respectul lui, viaţa ei atârna precum un fir de aţă. Dacă Frantz ar fi trădat-o, toate simţurile şi raţiunea ei ar fi trădat-o. Plecarea lui ar însemna ruina întregii sale existenţe – ca o casă de sub care fuge pământul – dacă s-ar îndoi de Frantz ar trebui să se îndoiască de ea însăşi. De aceea, dacă n-ar fi în orice moment sigură că Frantz şi-ar da viaţa pentru ea, i-ar fi imposibil să trăiască.

Dacă un admirator refuzat ar deranja-o, în propria ei casă, sau un iubit gelos i-ar face o scenă, ea l-ar chema pe Frantz, rugându-l să-i conducă afară pe domni. Şi iubitul disperat, care ar fi fost gata să-i înfrunte tatăl sau soţul, n-ar îndrăzni să se opună puterii lui Frantz şi l-ar urma la poartă fără un cuvânt.

Când reveni în compartimentul lui şi trenul se puse din nou în mişcare, se gândi: „Dacă se întâmplă vreun accident feroviar, primul lucru la care ea se va gândi va fi salvarea lui Frantz“.

La Stuttgart cele două doamne însoţite de cavalerii lor se lăsară cu totul în mâinile lui Frantz. Le duse la hotel, stând pe capra birjei, şi portarul, care îl recunoscu de îndată, îi înmână cheile.

Acum, când înţelegerea dintre ei era perfectă, Axel ghici motivul neliniştii celor două surori şi a fricii de el. Ele îşi închipuiau că le va urma până la sfârşitul drumului, că era misiunea lui să nu le scape din ochi şi că le va vâna, să zicem

aşa, până la moarte. Cu siguranță plănuiseră, înainte ca el să apară, ca a doua zi dimineață să părăsească hotelul pe ascuns, fără să-şi ia rămas-bun de la cineva. Acum tremurau ca două păsări prinse în laț, văzând că libertatea lor era pe cale să dispară fără urmă, amenințată de un urmăritor răzbunător şi vigilent. Îl speria gândul că ar putea să-l privească şi aşa. De îndată ce le văzu bagajele urcate şi se uită grijuliu împrejur, ca totul să fie în ordine, o întrebă respectuos pe domnişoara Rabe dacă le mai putea ajuta cu ceva, pentru că în caz contrar ar dori să plece în aceeaşi seară mai departe, pentru a le putea primi cum se cuvine, când ajung acasă. Observă cum frica dispăru de pe fața surorii celei mari, cuprinsă de o vizibilă uşurare. Mizzi stătea în clipa aceea cu spatele la el, dar observă şi în figura ei aceeaşi eliberare, fără ca ea să se fi întors sau să fi spus vreun cuvânt.

Puțin timp după aceea, se afla în vestibul, singur – de atunci vestibulul pentru el a devenit cea mai importantă parte a unei clădiri, locul unde se desfăşoară cele mai însemnate lucruri. Misiunea lui era împlinită, acum putea să plece. Nu era posibil ca totul să se fi terminat, trebuia să mai fie ceva, îşi spunea el. Trebuia să o mai vadă o dată, când va coborî treptele ca să vină la cină. În timp ce oaspeții hotelului treceau pe lângă el şi intrau în sala de mese, el se aşeză în aşa fel încât să vadă prin uşa întredeschisă şi observă cu satisfacție pe masa doamnelor un mare buchet de flori. Cei doi domni din Baden-Baden le aşteptau asemenea lui în vestibul, fără să-l vadă, pentru a lua cina în aceeaşi sală cu cele două doamne, neîndrăznind, desigur, a le cere voie să se aşeze la masa lor. În final cele două surori coborâră. În ciuda emoțiilor puternice prin care trecuse întreaga zi şi a nesiguranței viitorului lor, radiau de fericire şi păreau în perfectă armonie cu viața. Simțeau grija lui Frantz în toate cele înconjurătoare, erau în mâinile lui. Îşi salutară cavalerii din Baden-Baden şi schimbară cu ei câteva cuvinte, atât de zâmbitoare şi tandre cum nu le mai văzuseră aceştia, încât cei doi bărbați fură surprinşi şi cuceriți. Acum şi ei deveniseră prietenii celor două surori, nu duşmanii lor ascunşi. Întreaga existență era prietenoasă şi sigură, pentru că Frantz, devotatul Frantz era aici. Intrară cu toții în sală şi el se pregătea să plece, să iasă în ploaie.

Deschisese deja uşa grea de la intrare şi se uita afară pe strada gri când se auzi strigat de vocea joasă şi clară a lui Mizzi, care îl ruga să intre. Ieşise din sala de mese şi stătea în mijlocul culoarului. În ea nu mai era nici o nelinişte, se maturizase devenind, în ciuda rochiei şi a pălăriei, un veritabil martir.

— Iată scrisoarea, Frantz, spuse ea şi îi înmână un plic.

În timp ce-l lua, îi atinse fin degetele cu ale sale. Îi sărutase mâna înainte de multe ori, o ținuse de talie în timp ce dansaseră, dar nici o atingere nu fusese atât de încărcată de semnificație ca acea trecătoare întâlnire a degetelor lor. Atingerea era solemnă, ca atunci când mirele şi mireasa uniți în fața altarului sunt rugați de preot: „Să vă uniți mâinile pentru asta“.

Axel plecă de la hotel la costumierul său, care-i păstrase vechile haine. Bătrânul nu era acasă, dar amabila lui soție îl ajută pe Axel să-şi schimbe hainele, îl demachie şi se interesă discret de soarta pariului său. Când procesul destul de dureros se încheie, ea îl întoarse ca pe o păpuşă spre oglindă. Era din nou Axel Leth, cel de altădată, o persoană care nu însemna nimic pentru nimeni pe lumea asta. Frantz dispăruse şi nu avea să se mai întoarcă niciodată. Ar fi putut pleca încotro dorea, dar luă trenul spre Frankfurt împins de un vag şi familiar respect pentru adevăr.

Când primi împachetate hainele lui Frantz, scoase din ele plicul de la Mizzi. Îi aparținea lui Frantz şi el nu avea de fapt nici un drept să-l deschidă – doar poate dacă nu conținea un mesaj pentru Axel Leth trimis prin Frantz. În plic era un trandafir. Era presat, dar încă moale şi umed, era acel trandafir pe care i-l dăruise lui Mizzi copila de pe peronul din Baden-Baden.

Când Axel reveni după câteva săptămâni la Baden-Baden, hotelul mai jelea încă după Mizzi, dar tristețea era pe cale să se estompeze transformându-se într-o tandră melancolie, care curând avea să fie uitată de tot mulțumită sosirii acolo a altor doamne frumoase. Axel îşi socoti încheiat tratamentul şi fixă ziua plecării lui spre Danemarca. Bătrâna doamnă din Anglia era cea mai loială prietenă a lui Mizzi şi îl invită de două ori în drumeții pentru a-i povesti despre ea. Era convinsă că tânărul o ceruse în căsătorie şi fusese refuzat, lucru pe care-l simțea ca pe o victorie a genului feminin, şi se amuza acum învârtind cuțitul în rana din inima lui. Îi recapitulă calitățile fermecătoare şi virtuțile ca un cunoscător. Mizzi era un boboc ce anunța o mare doamnă, o prețioasă fecioară educată după principiile vremurilor de altădată, fără să aibă cunoştință de lumea joasă şi comună în care unii dintre noi trăim – un crin, o tânără lebădă. Judecând după societatea noastră, putem fi siguri că în următorii o sută de ani nu va mai apărea pe fața pământului o astfel de tânără, care să merite într-atât prețuirea bărbaților. Şi cum vor putea bărbații, aceste biete ființe slabe, să mai trăiască? Ce trandafir! Ce crin! Ce picioare splendide!

În singurătatea de pe terasă, în noaptea aceea, Axel îşi deplânse singurătatea. Totuşi îşi păstră calmul şi încrederea în fatalitate.

La câteva zile după ce revenise la Baden-Baden, făcuse o drumeție la o cascadă din munți. Ziua era închisă, după o săptămână ploioasă, şi cărarea era umedă. Printre copaci susurul cascadei părea însăşi vocea peisajului montan – un cântec, o elegie – şi mirosul apei în cădere aproape chinuitor de proaspăt. Se aşeză pe o piatră şi se gândi la Mizzi.

Ce se va alege de cele două surori care au avut sinceritatea şi curajul să-i arunce vieții toate minciunile în față? Cum le va merge celor două preotese caste şi aurite ale unui ideal care dispărea perpetuu din banala şi cruda realitate – celor două fete frumoase şi neajutorate ce nu puteau trăi fără sclavi? Nicicând libertatea unui individ nu ar fi putut reprezenta o necesitate mai vitală decât era dependența de sclavi a acestor două doamne.

Anul viitor cu siguranță rolurile aveau să se inverseze, Lotti va apărea drept stăpâna de sclavi şi Mizzi supusa ei. Lotti ar putea juca rolul unei doamne sofisticate şi slăbite, purtată în cărucior, pentru a avea la fel de puțin nevoie ca Mizzi, în rolul de copilă, de rochiile, bijuteriile sau penele de struț după care suspina surioara cea mică în pădure. Mizzi va fi atunci doamna ei de companie, drăguță şi modestă, în uniformă de infirmieră, înțelegătoare cu toanele tiranicei ei stăpâne. Se consola cu gândul că şi atunci, în singurătatea pădurii, vor putea plânge una în brațele celeilalte, sărutându-se ca două surori.

Privi îndelung cascada. Torentul clar cădea printre muşchi şi pietre ca o impresionantă coloană luminoasă. Forma lui nobilă rămânea neschimbată de-a lungul întregii zile şi era aceeaşi noaptea, când nimeni nu se uita la el. În mijlocul şuvoiului, o cascadă mică se forma acolo unde apa întâlnea un colț de stâncă şi până şi aceasta rămânea imuabilă, ca o crăpătură recentă în faldurile marmurii. Dacă s-ar întoarce în zece sau douăzeci de ani, toate ar arăta ca acum, o armonioasă şi eternă operă de artă. Şi totuşi, aici, în fiecare secundă, noi mase de apă se aruncau peste marginea stâncilor, cădeau în adâncuri, se spărgeau şi dispăreau. Era o continuă destrămare, un vârtej constant şi o neîntreruptă catastrofă.

Se întrebă, uşor amețit de priveliştea cascadei, dacă în viața unui om există fenomene paradoxale asemănătoare. Se poate supraviețui oare în blestem, se poate menține o continuitate în cădere şi echilibrul în mijlocul unor perpetue şi clasice fugi şi îndepărtări? În muzică există aşa ceva şi se numeşte Fugă.

D’un air placide et triomphant
Tu passes ton chemin, majestueuse enfant.

Héloïse

Frederick Lamond era un tânăr englez, descendent al unui lung şir de teologi şi oameni de ştiinţă, el însuşi student la filozofia religiei. De timpuriu atrăsese atenţia profesorilor săi prin talent şi sârguinţă şi, în 1870, la douăzeci şi trei de ani, primi o bursă universitară şi plecă la Berlin. Scria o carte despre ştiinţa pocăinţei la care lucra cu pasiune.

Până atunci Frederick dusese o viaţă liniştită şi retrasă printre tomuri, dar acum fiecare zi îl surprindea cu noi şi inedite senzaţii. Lumea se deschidea înaintea lui ca o imensă carte veche şi îşi întorcea singură pentru el pagină cu pagină. Cel mai nou fenomen care îl interesa era pictura. Sfătuit de un prieten, s-a dus într-o zi la Das alte Museum pentru a vedea tabloul lui Venusti *Isus pe Muntele Măslinilor*. Nu ştiuse că există atâtea picturi pe lume şi fu fermecat şi cucerit când se văzu încercuit de imagini care aveau legătură cu studiul său. Veni apoi din nou să le vadă şi de la arta religioasă trecu la operele profane. Frederick era un tânăr simplu, nu avea pe nimeni să-l instruiască şi nici vreo pretenţie că s-ar pricepe la artă, aşa că revenea de fiecare dată doar pentru că în mijlocul lor se simţea fericit. Cu timpul ajunsese să cunoască cele mai multe personaje biblice din imagini şi să se descurce destul de bine şi în privinţa figurilor mitologice şi alegorice. Da, făpturile tăcute şi minunate din galerii deveniseră cercul lui de prieteni de la Berlin, în afara muzeului el fiind destul de reţinut în a-şi face cunoştinţe.

În timp ce el, cu gândurile lui, trăia astfel, lumea din jur nu stătea pe loc, dimpotrivă, se petreceau schimbări dramatice în fiecare zi, într-un vârtej năucitor. Un război mare era pe cale să izbucnească. Importanţa momentului deveni evidentă şi pentru Frederick, atunci când, într-o caniculară zi de iulie, se întâlni pe stradă cu un cunoscut de pe unul dintre domeniile parohiale ale tatălui său, din Anglia. Conaţionalul lui îl salută emfatic, cu un citat din Shakespeare: „Lamond, pe viaţa mea!“ şi tăbărî de îndată asupra lui pentru a-şi descărca tânărul suflet avântat, spunându-i toate bârfele şi părerile lui despre iminentul război franco-german. Avea un frate angajat la ambasada din Paris şi îi explică

lui Frederick că armata franceză era extrem de bine dotată şi că populația de pe străzile capitalei striga: „*À Berlin!*“ Frederick realiză în timp ce asculta istoriile din timpul mesei că ştia de mult într-o anumită măsură ceea ce-i împărtăşea prietenul său, dar parcă doar într-un strat de suprafață al conştiinței lui. Inima lui era de partea franceză şi spera în victoria ei. „Ar fi înțelept să plec cât de curând din Berlin“, îşi spuse el.

Îşi adună manuscrisele, plăti chiria pensiunii unde stătuse, îşi făcu bagajele şi merse în ultima lui zi berlineză la Das alte Museum pentru a-şi lua rămas-bun de la prietenii lui, picturile. Se rugă în gând să fie ferite de stricăciuni în asediul şi urgia ce vor urma. Apoi luă trenul până la graniță. Nu ajunsese departe când îşi dădu seama că plecase totuşi prea târziu. Deplasările deveniseră o întreagă aventură şi, curând, nu mai putu nici înainta, nici da înapoi. Îşi schimbă planul şi decise să meargă la Metz, unde avea cunoştințe. Nu reuşi însă să ajungă nici la Metz. Rămase până la urmă blocat într-un mic orăşel de provincie, Saarburg, de lângă graniță.

În hotelurile şi pensiunile din Saarburg, cunoscu şi alți călători naufragiați, toți francezi. Erau acolo un preot bătrân, care venea de la un colegiu din Bayern, două călugărițe de la o şcoală monasterică, o văduvă durdulie cu ochi negri – fostă proprietară a unui hotel dintr-un oraş de provincie, un producător de vinuri şi un comis-voiajor. Toate aceste persoane se aflau într-o stare de spirit cât se poate de agitată. Cele mai optimiste dintre ele sperau să obțină viza de trecere în Luxemburg şi de acolo în Franța. Pesimiştii relatau însă poveşti înfricoşătoare despre francezi acuzați de spionaj şi executați. Proprietarul hotelului era nepoliticos cu oaspeții săi pentru că majoritatea plecaseră în grabă, fără bagaje şi fără bani, el fiind şi ateist pe deasupra, cu un dinte împotriva Bisericii.

Pentru fugarii înspăimântați lipsa de griji a tânărului englez era ceva liniştitor şi veneau să-i povestească temerile lor. Ca să-i mai treacă timpul, el purta lungi discuții religioase cu bătrânul preot. Acesta îi mărturisi că în tinerețe scrisese un tratat despre lepădarea lui Petru. În replică, Frederick îi traduse câteva pasaje din manuscrisul la care lucra.

În ultima zi din iulie, pământul şi aerul din Saarburg începură să clocotească şi să asude, prevestind marile evenimente ce se apropiau. Zvonurile erau că trupele germane vor trece prin oraş, în drum spre granița franceză. În aşteptarea lor, patronul deveni extrem de grosolan cu francezii din hotel, le făcu pe cele două călugărițe să plângă şi, după o scenă cu el, văduva acuză amețeli puternice şi fu nevoită să stea la pat. Întreaga societate se purta cât se putea de liniştit.

În mijlocul acestor mişcări furtunoase, sosi de la Wiesbaden la pensiune, însoțită de camerista ei, o doamnă de origine franceză, care deveni de îndată centrul micii lor lumi.

Frederick îi văzu întâi numele pe geamantanele din holul hotelului şi fu surprins de sonoritatea lui măreață ce amintea de timpuri eroice din istoria Franței. Crezuse că astfel de nume erau de mult dispărute şi se aştepta acum ca reprezentanta celui care supraviețuise să fie o maiestuoasă doamnă în etate, un spectru al vremurilor de altă dată. Constată însă, văzând-o, că era de aceeaşi vârstă cu el, înfloritoare ca un trandafir şi de o mare frumusețe. Se gândi: „Pare o leoaică plimbându-se în mijlocul unei turme de oi". Cu siguranță îşi amânase plecarea din Wiesbaden atât de mult pentru că era incapabilă să-şi imagineze că ei personal i s-ar putea întâmpla ceva rău sau neplăcut. Refuzase din capul locului să creadă aşa ceva. Îi salută pe fugarii palizi cu o reținere mândră şi calmă, părându-i-se firesc ca ei să o întâmpine cu nerăbdare, ca şi cum i-ar fi aşteptat sosirea. Față în față cu pericolul iminent, cu lipsa de curaj a conaționalilor ei şi cu impertinența patronului, siguranța şi aroganța ei creşteau tot mai mult, dobândind o intensitate heraldică şi făcând-o să semene cu o leoaică în armură. În ciuda tinereții ei şi a frumuseții fine şi înfloritoare, Frederick o vedea devenind din oră în oră tot mai mult acea „*dame haute et puissante*" pe care o cunoştea din cărțile lui, întruchiparea însăşi a vechii Franțe. Îi făcu dintr-o mişcare vânt patronului, care nu se mai arătă pe acolo, şi introduse un alt fel de trai în hotel. Plăti datoriile celor săraci şi trimise după cel mai bun doctor din oraş pentru Madame Bellot. În câteva dintre aceste activități, avu nevoie de un curier şi aşa îl întâlni pe Frederick.

Dacă ar fi cunoscut-o pe tânăra doamnă cu şase luni în urmă, înainte să fi plecat din Anglia, Frederick ar fi fost extrem de fâstâcit şi timorat în prezența ei. Acum îi părea familiară şi se simțea într-o relație apropiată, dacă nu cu ea însăşi, cel puțin cu surorile şi prietenele ei. Pentru că, deşi părea pe de-a-ntregul şi în mod rafinat modernă în toată apariția ei, făcea fără îndoială parte din categoria zeițelor lui Tițian şi Veronese. Buclele ei şerpuinde străluceau în acelaşi auriu blând ca al lor, se purta în acelaşi mod maiestuos de feminin ca ele, când dansau, când se plimbau sau când tronau în fotolii, şi pielea ei avea aceeaşi prospețime şi luciu ca a dalbelor brațe zeieşti.

O mică pălărie de vânătoare cu o pană de struț purpurie îi împodobea capul, purta o rochie sidefie de mătase foarte bogată, mănuşi lungi din piele de căprior, în jurul gâtului alb o bentiță de catifea neagră, în urechi avea perle şi pe degetele

lungi şi rotunde, diamante. Frederick nu întâlnise în viața lui o femeie în carne şi oase care să semene măcar de departe cu ea. Dar o privise de multe ori, de foarte aproape, între ramele aurite din galerii. Călugărițele îi povestiră că fusese căsătorită de foarte tânără şi rămăsese văduvă, dar mai mult nu reuşi să afle. Ştia el mai bine, fără să i se spună, cum îşi petrecuse ea până acum vremea: printre coloane de marmură, înconjurată de o verdeață nobilă, în fața mării azurii şi a stâncilor corai pe care le ştia de pe pânze. Poate avusese chiar un mic sclav negru care-i stătea la dispoziție. Din când în când gândul îi rătăcea şi şi-o imagina în perfecțiunea zeiască a lui Venus. Aceste fantasme erau impersonale şi fără vreun gând ascuns nu ar fi îndrăznit pentru nimic în lume să se apropie de ea.

Ea îl trata prietenos şi protector, ca o soră mai mare, din când în când repezindu-l însă, parcă pierzându-şi răbdarea cu o lume mult mai puțin perfectă decât ea însăşi. Frederick se gândea că ei doi, deşi despărțiți de foarte multe, aveau totuşi unele lucruri în comun. Se înțeleseseră parcă să ignore relații şi evenimente care pentru restul lumii erau de mare importanță. Diferența era că el disprețuia acele laturi ale vieții pentru că ştia că în multe privințe ele nu-l afectau sau le era străin. „Dar ea, se gândea, ea respinge după bunul ei plac lucrurile neplăcute şi se simte îndreptățită să le îndepărteze fără urmă. Pentru că ea stăpâneşte lumea, îi este superioară, şi nu admite nesupunere din partea ei. Este descendenta unei rase puternice, strămoşii ei au fost cuceritori şi domnitori şi, desigur, şi tirani. Pretinde dreptul primului născut şi nimic mai mult.“ Din semnăturile de pe comenzi şi note de plată îi află şi prenumele. Se numea Héloïse.

Conştienți de puterea doamnei Héloïse, oaspeții din hotel au petrecut câteva zile fericite. Exagerau chiar un pic propria încredere în ei înşişi. La masa de seară, cu un pui şi o sticlă de vin în față, s-au destins complet. Au vorbit liber şi optimişti despre război iar comis-voiajorul, un bărbat scund, dar cu voce foarte frumoasă, le cântă câte ceva. În sufragerie era un pian şi bătrânul preot îl acompanie. La sfârşit, întreaga societate izbucni zgomotos şi triumfător în *Partant pour la Syrie*. În mijlocul unei strofe, se auziră bătăi în uşă, dar continuară să cânte terminând toate strofele şi se despărțiră încrezători şi binedispuşi.

Ziua următoare trupele germane intrară în Saarburg, întâmpinate triumfător şi cu încântare şi în aceeaşi după-amiază fugarii din hotel fură reținuți şi duşi pentru anchetă la şeful poliției.

Spre surprinderea sa, Frederick află că el şi bătrânul preot erau acuzați de spionaj, în baza lungilor lor conversații şi a hârtiilor cu note. Şeful poliției era convins că pasajul din *Isaia* 53.8: „Trecerea poporului meu“ dădea explicații despre ziua şi ora înaintării germane. Frederick admise că auzise şi înainte interpretări originale ale pasajului din *Isaia* şi încercă răbdător să se disculpe. Realiză însă curând că acest funcționar mărunt, la fel ca alte persoane din Saarburg, era exaltat peste măsură şi devenise imun la orice raționament. În decursul zilei, înțelese că după toate aparențele urma să fie împuşcat în aceeaşi seară. O emoție puternică îl cuprinse la acest gând. „Acum voi afla în sfârşit dacă există viață după moarte“, se gândea. Îl izbi însă gândul că preotul urma să afle şi el, în acelaşi timp, şi nu se putea consola cu asta – bătrânul fusese atât de inflexibil în doctrina lui.

În ciuda aşteptărilor, polițistul se plictisi spre seară de întreaga tărăşenie şi îşi duse acuzații înaintea celor trei ofițeri germani care trăseseră într-o vilă de la marginea orăşelului, al cărei proprietar fugise de teama invaziei franceze. Aici se întâlniră cu restul cunoştințelor lor de la hotel.

Atmosfera din vilă era mult diferită de cea din celula poliției. Cei trei ofițeri se bucurau de ocazia de a lua masa în salonul împodobit cu brocarturi vişinii, cu garnişe de argint şi mari picturi pe pereți. Vinul şi desertul se mai aflau în fața lor pe masă şi radiau din cauza băuturii dar, mai ales, datorită mândriei de învingător. În urmă cu o oră, aflaseră rezultatul confruntării de la Wissenburg şi telegrama se mai zărea încă printre pahare.

Unul dintre ei era un domn înalt şi cărunt cu o față slabă şi o frunte lată, celălalt un bărbat greoi, care părea să nu înțeleagă franceza. Al treilea se comporta ca un superior al acestora, o *persona grata* acolo. Îl lăsară pe el să conducă interogarea prizonierilor pentru că vorbea franceza cel mai bine şi avea darul de a-i binedispune cu incredibila lui poftă de viață, chiar după o zi lungă şi obositoare. Era foarte tânăr, uriaş şi atât de deschis la păr şi la ten, încât părea să lumineze totul în jur, cu brațele, picioarele şi fața masive, făcându-l să semene cu o tânără divinitate. Celor de la hotel le arăta un dispreț ironic şi neglijent şi părea să nu se teamă nici de Dumnezeu, nici de diavol – cu atât mai puțin de vreun francez – până când privirea lui căzu pe Madame Héloïse. Din acel moment ancheta se transformă într-o încercare de forță între ei doi.

Asta era ceea ce observase Frederick. Nu avea însă experiență în astfel de confruntări şi, pentru că ea, după ce îi întâlni ochii tânărului, nu-i mai aruncă nici

o privire, în timp ce el nu-şi desprindea de fața şi de silueta ei privirea blondă, nu înțelegea dacă ofensiva era în mâinile ei sau ale lui.

Cei doi semănau unul cu celălalt şi ar fi putut uşor trece drept frate şi soră. Fiecare înțelesese că avea în față un adversar de temut. Pe măsură ce interogatoriul înainta, germanul transpira tot mai mult de frică şi ea devenea tot mai palidă. Şi totuşi, nimic nu-i putea ține separați. Frederick era convins că se vedeau aici pentru prima dată. Cu toate astea, în salonul vilei urma să fie decisă o duşmănie de veacuri. Se întreba dacă era vorba depre un conflict între națiuni, pe care-l moşteniseră, sau de ceva mai profund, ceva ce dura de şi mai mult timp, dintotdeauna.

Tânărul german începu să-i explice că nu merita efortul să-şi continue călătoria spre Paris. O întrebă cum ajunsese în compania camarazilor ei de aici şi dacă îşi considera conaționalii mai periculoşi decât pe ea însăşi. Ea îi răspunse scurt, cu bărbia în vânt. Frederick pricepu că soarta lui şi cea a colegilor lui de suferință erau în mâinile ei. Ştia, de asemenea, că, evident, nici o ființă umană din jur şi cu atât mai puțin acest tânăr soldat nu ar suporta mult timp să o vadă adresându-i-se cu această mină şi pe acest ton – şi totuşi o admira şi o felicita în sufletul său pentru maiestuoasa insolență de care dădea dovadă. În mod inevitabil, spre sfârşitul conversației, germanul se apropie de ea fluturând o hârtie în mână şi vorbindu-i drept în față. În aceeaşi clipă ea îşi trase cu o mişcare calmă faldurile fustei înapoi, aşa încât să nu fie atinse de el.

El se opri brusc în mijlocul unei fraze, sufocându-se.

— Doamnă, începu el foarte rar, nu aveam de gând să vă ating rochia. Dimpotrivă. Vă voi face o propunere. Vă voi da viza de intrare în Luxemburg dumneavoastră şi prietenilor dumneavoastră, aşa cum ați dorit. Puteți veni să o luați într-o jumătate de oră. Dar va trebui să veniți fără această rochie pe care cu atâta grijă o feriți de mine. Va trebui să veniți, ca să vorbesc limpede, în costumul zeiței Venus. Este în tot cazul o ofertă foarte generoasă, Madame, mai adăugă el după o clipă de tăcere de mormânt.

La auzul propriilor cuvinte, sângele îi urcă violent în obraji.

Inima lui Frederick se opri covârşită de oroare şi suferință. Parcă cineva i-ar fi arătat o imagine deformată a propriilor lui fantezii cu Héloïse. Lumea lui se întorsese pe dos şi îi venea să verse. Devenise un deşert, rămăşița unui incendiu şi el însuşi o ajutase să ajungă aşa.

Se uită la Héloïse. Insulta o schimbase şi părea că luase foc. Se întoarse spre ofensator şi Frederick nu o mai văzuse nicicând atât de aprinsă de curaj şi

aroganță, pregătită să-i râdă inamicului în față. Mizeria acestei lumi nu o atinge deloc, se gândea el surprins şi recunoscător, ea se află mult prea sus. Un moment mâna îi zbură în sus spre gulerul mantiei, ca şi cum, chinuită fiind de dispreț şi silă, simțea nevoia să îşi desfacă haina sub bărbie, dar se răzgândi şi, în secunda următoare, era din nou nemişcată. Mâna ei căzu încet şi cu ea sângele din obraji. Se făcu foarte palidă. Se întoarse înspre colegii ei de suferință şi îşi lăsă privirea să alunece peste chipurile lor înlemnite şi îngrozite.

Cei doi ofițeri mai în vârstă se foiau în scaune. Tânărul le flutură hârtia prin față.

— Ce? strigă el. Cum adică? „Trecerea poporului meu.“ Şi capitolul şi versetul alăturate! Avem un întreg cuib de spioni în fața noastră, domnilor, cu ea – şi arătă violent cu degetul spre Héloïse – în fruntea lor. De ce ar fi ajuns altfel tocmai aici? De ce n-a renunțat, să ne fi lăsat în pace?

Îi vorbi din nou, neputând să-i dea drumul.

— Sunteți sigură că m-ați înțeles? urlă el.

— Nu, nu sunt sigură, răspunse ea. Limba franceză nu se potriveşte deloc cu propunerea dumneavoastră. Ați putea fi atât de bun să o repetați în germană?

Asta îi venea foarte greu, dar o făcu până la urmă. Héloïse îşi scoase pălăria aşa încât părul auriu îi strălucea în lumina lămpii. Pe toată durata conversației, îşi ținu mâinile la spate, parcă legate cu o sfoară.

— De ce mă întrebați pe mine? Întrebați-i pe cei care sunt cu mine. Sunt cu toții oameni obosiți, obişnuiți să muncească şi să sufere. Iată aici un bătrân preot francez, continuă ea rar, care a alinat multe suflete amărâte, şi două inimoase surori, care au îngrijit mulți bolnavi şi muribunzi. Ceilalți au copii acasă în Franța, cărora le va fi foarte greu dacă părinții nu se întorc la căminele lor. Pentru fiecare dintre ei libertatea este mult mai importantă decât pentru mine. Lăsați-i pe ei să vă spună dacă sunt dispuşi să şi-o răscumpere cu acest preț. Să vă răspundă în franceză.

Bătrânul preot făcu un pas înainte. Înainte, în hotel, ținuse lungi prelegeri, acum nu scotea nici un sunet. Îşi ridică brațul drept în aer şi începu să-l mişte violent înainte şi înapoi de parcă ar fi tras clopotul unei biserici. Simțea că gura lui bătrână nu ar îndura să exprime un asemenea refuz şi le rămânea brațelor să facă asta.

Una din cele două călugărițe în vârstă se întoarse cu fața spre perete de parcă ar fi avut deja îndreptate asupra ei puştile germane, ridică ambele brațe sus şi

strigă: „Nu!“ Cealaltă măicuță izbucni într-un plâns teribil, picioarele o lăsară şi căzu în genunchi suspinând într-una: „Nu, nu, nu!“

Comis-voiajorul vorbi în numele întregii societăți. Făcu un pas mare înspre tânărul ofițer german, îl privi de jos în sus, cu fața lui înroşită, şi spuse:

— Credeți că ne este frică de dumneavoastră? Da, ne este. E adevărat. Ne este frică să nu ajungem să ne comportăm vreodată cum o faceți dumneavoastră.

Frederick nu spuse nimic, îl privi pe ofițer şi îi zâmbi uşor.

Germanul se holbă la comis-voiajor apoi la Héloïse peste capul acestuia şi urlă:

— Afară, cu toții afară! Să terminăm odată tărăşenia asta.

Chemă doi soldați din anticameră.

— Du-i pe oamenii aceştia jos în curte şi aşteaptă noi ordine.

Se mai întoarse o dată spre prizonieri.

— Vi se va împlini dorința. Dați-mi acum pace. În numele lui Dumnezeu, lăsați-mă în pace!

Ultima impresie pe care Frederick o înregistră în salonul roşu fu imaginea feței lui, în timp ce Héloïse trecu pe lângă el şi îl privi drept în ochi.

Cerul era senin şi înstelat. Într-o parte a curții se găsea un lung zid, în spatele căruia se afla probabil grădina din care acum veneau mirosurile dulci şi condimentate ale tufelor de flori. Unul câte unul, prizonierii, care nu ştiau dacă vor trăi sau vor muri, se apropiară de zid. Héloïse stătea cu capul gol în mijlocul curții uitându-se la cer. Îi spuse lui Frederick:

— A căzut o stea. Ai fi putut să-ți pui o dorință.

După o jumătate de oră din casă ieşiră trei soldați, unul din ei cu o lampă în mână. Altul, care părea să aibă un grad superior, se uită la prizonieri şi, întorcându-se către preot, îi întinse o hârtie îndoită.

— Aveți aici permisul de trecere în Luxemburg. E valabil pentru toți. Trenurile sunt arhipline aşa că ar trebui să vă faceți rost de o trăsură până în oraş. Puteți cu toții pleca acum.

Când se opri din vorbă un alt soldat se apropie de Héloïse şi cu toții se mirară să vadă că are în mână un imens buchet de flori. Frederick îşi aduse aminte că îl văzuse pe masa din salon, printre sticlele de vin. Soldatul o salută milităreşte.

— Domnul colonel vă roagă, stimată doamnă, să acceptați acest buchet. Cu respectele sale. Pentru o eroină.

Héloïse luă buchetul de parcă nu l-ar fi văzut nici pe acesta, nici pe mesager.

Reuşiră să obțină o trăsură la hotel. În timp ce se pregăteau caii, li se servi în

grabă o cină frugală cu pâine şi vin, pentru că nici unul dintre ei nu mai mâncase de dimineață. Nu exista nici o asemănare cu cina lor din seara anterioară, părea să nu fie nici o legătură între ele, viețile lor înălțându-se între timp într-un alt plan. Cu toate astea era o cină solemnă şi fericită, o sărbătoare a inimii. Se țineau de mâini, chiar şi în timpul mesei, şi fiecare simțea că îşi datora viața celorlalți. Héloïse era din nou în centrul cercului lor, ca altădată, dar într-un nou rol: ca o comoară care aparținea fiecăruia şi era foarte prețioasă pentru fiecare. Mândria şi intangibilitatea ei erau acum şi ale lor pentru că fuseseră pregătiți să moară pentru ele. Ea continua să fie foarte palidă şi între multele persoane în vârstă părea o fetiță care râdea de ceea ce i se spunea. Când erau gata de plecare, refuză cu încăpățânare să-şi lase vreun bagaj acolo, de parcă se temea ca o parte din ea să nu ajungă în mâinile duşmanului. Frederick îi duse bagajele şi cutiile cu pălării în trăsură şi ei doi călătoriră singuri spre graniță, în spatele celorlalți, într-o veche şi rablagită brişcă din oraş.

Frederick avea să-şi aducă aminte toată viața de această călătorie, de fiecare viraj de pe poteca de țară, parcurs fără nici un cuvânt, pentru că nu-şi vorbiră deloc tot drumul. Luna strălucea şi cerul dintre aceasta şi orizont era parcă presărat cu praf de aur. Când căzu roua, Héloïse îşi trase şalul pe cap şi, ascunzându-şi în faldurile lui întunecate părul, semăna cu o fată de la țară – totuşi, stătea acolo, alături de el, sublimă ca o muză. Frederick citise mai demult cărți despre eroi şi eroine, dar acum asistase personal la o faptă eroică. Putea să fie reprodusă probabil într-o carte, în clasicele versuri alexandrine. Dar eroina lui era atât de vie încât nu se putea compara cu nici una dintre semenele ei de prin cărți. Fericirea ei calmă şi victorioasă îi părea la fel de dulce şi de seducătoare ca mireasma câmpurilor de porumb printre care treceau. Ea îi luă mâna, fără un cuvânt.

Dimineața devreme trecură granița şi ajunseră în mica stațiune Wasserbillig unde se reîntâlniră cu ceilalți pe peron. În timp ce aşteptau trenul cu fețele îndreptate spre Paris, Frederick simți cum prietenii lui francezi se topesc tot mai mult într-o mare şi unită familie căreia el nu-i aparținea. Când trenul trăsese în gară, îl uitaseră aproape cu desăvârşire. În ultimul moment, Héloïse se întoarse însă şi-i aruncă o privire lungă, intensă şi tandră – care-l lumină de la fereastra compartimentului ei. Apoi plecă.

Frederick stătea pe peron uitându-se în urma trenului care dispărea în peisajul liniştit şi cețos al dimineții. Simțea că tocmai căzuse cortina peste o perioadă importantă din viața lui. Inima îi era grea de fericire, dar şi de durere. Artistul

din el, care se născuse la Berlin, prieten al lui Venusti, privi aventura cu o modestă şi emoţionată recunoştinţă: *„Domine, non sum dignus!*“ a fost răspunsul lui. Dar când se văzu din nou singur şi începu să se interezese de posibilităţile de a ajunge în Anglia, se trezi la viaţă vechiul său eu de la universitatea engleză, cercetătorul şi omul de ştiinţă, care dorea explicaţii pentru a înţelege ce se întâmplase. Exista încă în acest înălţător fenomen al vieţii numit spirit eroic un mister pe care trebuia să şi-l însuşească, o caracteristică necunoscută pe care trebuia să o pătrundă şi să o analizeze.

Această nevoie nesatisfăcută de a înţelege şi eşuata lui investigaţie îi provocau acum, pe peronul din Wasserbillig, un dureros sentiment al pierderii sau al privaţiunii, de care atârna parcă propria lui viaţă – de parcă i s-ar fi luat paharul de la gură înainte de a-şi fi potolit setea.

Se ştie că adevăraţii cercetători şi căutători ai adevărului care nu renunţă la lupta lor cu nici un preţ primesc, după un timp, o mână de ajutor în căutările lor tocmai de la soartă. Asta i se întâmplă şi lui Frederick. A trebuit doar să aştepte să treacă o vreme.

În Anglia se concentră din nou pe cărţile lui. Îşi termină studiul despre arta pocăinţei şi apoi o altă carte şi, în timp, trecu de la filozofia religiei la istoria religiei. Dobândise o poziţie de invidiat între învăţaţii şi scriitorii generaţiei sale şi se logodise cu o tânără pe care o cunoştea din copilărie, şapte ani după aventura din Saarburg, când se duse la Paris pentru a se documenta pentru noua lui carte, ascultând o serie de prelegeri ale unui renumit istoric francez.

La Paris îşi căută un prieten din copilărie, fratele celui care, pe vremuri, la Berlin, îi povestise primul despre război. Acesta se numea Arthur şi continua să fie angajatul ambasadei din Paris, pe acelaşi post. Arthur era mândru să cunoască un om atât de învăţat, dar se întreba cum ar putea el să distreze un teolog la Paris. Îl invită pe Frederick la restaurant şi îl descusu dorind să-i afle gusturile şi înclinaţiile şi ce mai văzuse înainte din Paris. Frederick îi răspunse că văzuse multe lucruri frumoase şi că vizitase muzeul Louvru şi sălile de expoziţie din palatul Luxembourg. Vorbiră apoi un timp despre arta clasică şi modernă. Arthur izbucni brusc:

— Dacă vrei să vezi lucruri frumoase, ştiu ce facem astă-seară! Mergem s-o vedem pe Héloïse.

— Héloïse? îl întrebă Frederick.

— Nici un cuvânt mai mult. Este indescriptibilă, trebuie s-o vezi!

Îl duse pe Frederick cu el într-un varieteu select.

— Am ajuns tocmai la timp, spuse el şi se uită la ceas. Trebuia să o fi văzut pe vremea vechiului imperiu, când avea şaptesprezece ani. Unii susțin că e proastă ca o gâscă, dar nu poți crede aşa ceva când îi vezi picioarele. *La jambe c'est la femme*. Sunt şi unii care spun că este complet respectabilă în viața privată – nu ştiu ce să zic.

Piesa pe care o urmăreau se numea *Răzbunarea Dianei*. Era superb pusă în scenă şi încerca să fie fidelă stilului clasic, deşi era foarte modernă în toate detaliile. Un grup de tinere drăgălaşe dansau sau luau poziții plastice reprezentând nimfe ale vânătoarei într-o pădure şi nici una nu avea prea multe pe ea. Punctul culminant al baletului, pe care păreau să-l aştepte cu toții, fu atins abia cu intrarea în scenă, sub clar de lună, a zeiței Diana însăşi – nudă.

În timp ce îşi întindea arcul auriu, un lung suspin trecu prin audiență. Frumusețea ei era o surpriză şi un miracol, părând ireală chiar şi pentru cei care o mai văzuseră de multe ori înainte.

Arthur o admiră prin binoclul său apoi, generos, îl întinse lui Frederick. Acesta îl refuză însă şi, după un timp, Arthur observă că devenise foarte tăcut şi se gândi că era şocat.

— *C'est une chose incroyable que la beauté de cette femme!* îi spuse el. Ce părere ai?

— Da, răspunse Frederick, dar am mai văzut-o înainte.

— Dar nu în spectacolul aceasta, nu? îl întrebă Arthur.

— Nu, nu în acesta.

După câteva minute spuse:

— Poate şi ea îşi aduce aminte de mine. Îi voi trimite cartea mea de vizită.

Arthur zâmbi. Curierul care îi duse cartea de vizită se întoarse cu o scrisoare din partea ei.

— E chiar de la ea? întrebă Arthur.

— Da, spuse Frederick. Şi-a adus aminte de mine. Va veni jos să ne vadă la sfârşitul reprezentației.

— Héloïse? strigă Arthur. Dumnezeule! Ce ți-e şi cu profesorii ăştia englezi de istorie a religiei! Unde ai întâlnit-o? În timp ce îți scriai cartea despre egipteanul Adonis?

— Nu, scriam despre altceva când am cunoscut-o, răspunse Frederick.

Arthur rezervă o masă şi comandă vin şi un buchet de trandafiri.

Héloïse intră şi toți ochii se întoarseră după ea, aşa cum un lan de floarea-soarelui se întoarce după soare. Era îmbrăcată complet în negru, cu trenă şi

mănuşi, pene de struț şi perle şi întregul salon oftă.

— Cât de mult negru şi cât de mult alb!

Era poate puțin mai trasă la față decât în Saarburg, în urmă cu şapte ani, dar păşea la fel, ca o mare felină, şi păstrase în expresia feței acelaşi gram de nerăbdare pe care Frederick îl găsise atât de seducător. Frederick se ridică văzând-o intrând şi Arthur, care se gândise până atunci că prietenul său arăta mai straniu în mijlocul publicului elegant, fu surprins de demnitatea şi înălțimea ființei lui, ca apoi să observe, în următorul moment, când fețele celor doi se întâlniră, că exprimau amândouă – de parcă ar fi fost una reflecția în oglindă a celeilalte – aceeaşi fericire sinceră, profundă şi aproape autoeclipsantă. Părea că de fapt ar fi dorit foarte mult să se sărute, dar erau reținuți de altceva, în afara prezenței publicului. Rămăseseră în picioare, uitând parcă obişnuința umană de a sta jos.

Héloïse strălucea spre Frederick.

— Sunt atât de fericită că ați venit să mă vedeți! spuse ea, ținându-i mâna.

Un timp Frederick nu-şi găsi cuvintele, până la urmă o întrebă o prostie:

— A mai venit vreunul dintre ceilalți aici să vă vadă?

— Nu, spuse Héloïse. Nici unul.

Arthur reuşi în sfărşit să-i facă să se aşeze unul în fața celuilalt la masă.

— Ştiți că bietul părinte Lamarque a murit?

— Nu, îi răspunse Frederick întristat. Nu am păstrat legătura cu nici unul dintre ei.

— Da, e mort, spuse ea. Când s-a întors în Paris a cerut să fie trimis în armată. A făcut miracole acolo, un adevărat erou! A fost rănit mai târziu la Paris de soldații de la Versailles. Când am auzit, am fugit la spital, dar, of Doamne! a fost prea târziu.

Pentru a combate muțenia conaționalului său, Arthur puse şampanie în pahare, făcându-i lui Héloïse un compliment.

— Ah, ce oameni buni, spuse ea luându-şi paharul. Ce vremuri au fost acelea! Sunt perioade atât de plăcute, încât nu îndrăznim nici să ne gândim la ele pe urmă. Puteam să fim noi înşine! În momentele cele mai periculoase devenim în cel mai înalt grad noi înşine – nu credeți? încheie ea puțin jenată.

— Da, răspunse Frederick.

— Şi cele două bătrâne maici, vă mai aduceți aminte de ele, întrebă ea, erau atât de generoase. Da, cu toții erau.

Urmă o mică pauză.

— Dar nu erau tocmai curajoşi, spuse Héloïse punând paharul pe masă şi zâmbind. Erau speriați de moarte în seara aceea la vilă. În sufletul lor vedeau deja țevile puştilor germane îndreptate asupra lor. Şi, Dumnezeu ştie, chiar au fost în pericol. Într-un pericol mai mare, pe care nici nu-l bănuiau, nu-i aşa?

— Ce vreți să spuneți? o întrebă Frederick.

— Un pericol cumplit, Dumnezeu mi-e martor, spuse ea. Pentru că m-ar fi lăsat să fac ceea ce îmi ceruse neamțul. Ar fi făcut asta pentru a-şi salva propria viață, dacă el i-ar fi întrebat inițial pe ei şi nu pe mine şi dacă ar fi putut să decidă ei singuri. Şi nu şi-ar fi iertat-o niciodată, Doamne, s-ar fi simțit cei mai mari păcătoşi din lume – ei care nu făcuseră nimic rău în toată viața lor. De aceea a fost atât de rău pentru ei să fie amenințați. Da, credeți-mă, ar fi preferat pe urmă să fi fost ei înşişi împuşcați decât să mă aibă pe conştiință întreaga lor viață. Nu erau obişnuiți să aibă conştiința încărcată şi nu ştiau cum se poate trăi cu o asemenea povară.

— Cum de ştiți toate astea? o întrebă Frederick.

— A, cunosc eu categoria asta de oameni prea bine, spuse Héloïse. Am fost eu însămi crescută în mijlocul unor oameni săraci şi oneşti. Bunica mea avea o soră călugăriță. Şi am învățat să citesc de la un preot bătrân şi sărac, aşa ca părintele Lamarque.

Frederick îşi puse cotul pe masă, sprijinindu-şi bărbia în palmă.

— Deci triumful dumneavoastră de la sfârşit a fost în realitate meritul nostru? spuse el încet. Pentru că ne-am comportat atât de bine?

— Da, s-au purtat bine, nu-i aşa? îl întrebă ea zâmbindu-i.

— Bun, dar în acest caz, de fapt, dumneavoastră ați fost o eroină mai mare decât credeam eu atunci, îi răspunse el în acelaşi mod.

— Dragul meu prieten!

— Ați crezut cu adevărat măcar o clipă că ar fi putut să vă împuşte? o întrebă el.

— A, da. El ar fi putut foarte bine să dea dispoziții să fiu executată. Putea să fie modalitatea lui de a-mi face curte. Totuşi, adăugă ea, s-a dovedit un tânăr sincer şi cinstit. Ştia cum e să-ți doreşti ceva din toată inima. Foarte puțini bărbați sunt capabili de asta.

Îşi goli paharul şi îl lăsă pe Arthur să i-l umple din nou apoi se uită la Frederick.

— Dumneavoastră, spuse ea, dumneavoastră nu erați ca ceilalți. Dacă am fi fost doar noi doi acolo, lucrurile ar fi fost diferite. M-ați fi lăsat să-mi salvez

viața cum mi-a cerut-o el, fără să vă fi gândit la nimic altceva. Am văzut asta de atunci. Şi când am călătorit împreună spre graniță – vă mai aduceți aminte? – în trăsură, v-am arătat că înțelesesem. Mă bucuram şi îmi doream să fie cât mai mulți bărbați ca dumneavoastră pe pământ – dar nu sunt, din păcate. Şi e ciudat, nu-i aşa, pentru că sunteți totuşi englez.

Frederick medită un timp asupra cuvintelor ei.

— Da, spuse el. Dacă ar fi fost propria dumneavoastră dorință. Dacă ați fi propus asta de una singură.

Ea izbucni în râs.

— Ştiți însă ce a reprezentat un noroc atât pentru mine cât şi pentru ceilalți în acel moment? Faptul că nu era nici o femeie de față. O femeie m-ar fi împins să fac ce mi se ceruse şi asta chiar dacă mi s-ar fi părut o grozăvie. Şi ce s-ar fi ales de noi toți?

— Dar erau femei cu noi, spuse Frederick. Erau cele două bătrâne călugărițe.

— Nu, ele nu contează, răspunse Héloïse. O călugăriță nu e femeie în felul acela. Nu, mă refeream la o femeie căsătorită sau o fată bătrână, dar o femeie cu experiență. Dacă Madame Bellot nu ar fi căzut la pat cu dureri de stomac cauzate de spaimă, în seara aceea mi-ar fi ordonat să fac ceea ce mi se ceruse, înainte să apuc să spun un cuvânt, puteți fi sigur de asta. Pe ea n-aş fi păcălit-o niciodată.

Căzu pe gânduri cu ochii pe chipul lui Frederick. După câteva minute spuse:

— Ați devenit bărbat! – mi se pare că ați mai şi crescut. Îmi păreați atât de tânăr atunci, un băiat şi nimic mai mult. Eram amândoi tineri, nu-i aşa?

— În seara asta, spuse Frederick, nici nu mi se pare că a trecut atât de mult timp.

— Şi totuşi, e foarte mult de atunci, spuse ea. Dar pentru dumneavoastră nu contează. Sunteți bărbat, sunteți scriitor, nu-i aşa? Dumneavoastră urcați acum pe val. Veți mai scrie multe cărți, simt asta. Mai țineți minte că am făcut o excursie în Saarburg la un moment dat şi mi-ați povestit despre un evreu din Amsterdam care scria şi el cărți? Avea un nume frumos – ca de femeie – şi mă gândeam atunci că aş fi putut să-mi spun aşa, în loc de Héloïse. Şi numele pe care-l port tot un tânăr mi l-a găsit, şi tot într-o carte. Nu l-ar fi recunoscut nimeni – sau în orice caz doar oamenii foarte educați. Vă mai aduceți aminte de el?

— Spinoza, spuse Frederick.

— Da, răspunse Héloïse. Spinoza. Şlefuia diamante. A fost foarte interesantă povestea lui. Nu. Pentru dumneavoastră timpul nu contează. Sunt atât de

bucuroasă că vă revăd şi totuşi, spuse ea, în astfel de împrejurări realizăm ce repede trece timpul. Noi simțim asta – noi, femeile din lumea asta. De la noi timpul fură atâtea… Şi până la urmă nu ne mai lasă nimic.

Ea ridică spre Frederick o privire tandră şi adâncă, aşa cum nu privise niciodată în această lume nici un portret datorat marilor artişti.

— Ce mult mi-aş fi dorit să mă fi văzut în vremurile acelea, bunul meu prieten.

Copilul visător

În prima jumătate a secolului trecut, trăia în nordul Zeelandei o familie săracă de pescari şi gospodari, care, după locul naşterii, îşi spuneau Plejelt şi pe care părea să-i ocolească norocul, indiferent de ce făceau. Într-o vreme avuseseră case şi pământuri ici şi colo, bărci şi năvoade, dar le pierduseră pe toate şi orice nouă întreprindere de care se apucau dădea greş. Norocul nu le surâsese decât atât cât să-i țină departe de închisorile daneze, dar saga familiei era un lung şir de păcate şi slăbiciuni – băutură, jocuri de noroc, vagabondaj, copii din flori şi sinucideri – dintre acelea care exclud indivizii din ordinea socială fără ca aceştia să-i fi încălcat neapărat legile. Bătrânul pastor Falbe din Tikøb i-a povestit succesorului său în post despre această familie, spunându-i:

— Aceşti Plejelt nu sunt deloc nişte oameni răi. Cunosc eu mulți care sunt mai răi decât ei. Sunt frumoşi, sănătoşi, prietenoşi în felul lor şi nu lipsiți de talent. Dar privesc existența într-un mod greşit, nu ştiu să trăiască. Dacă nu se vor schimba şi nu-şi vor îmbunătăți felul de a trăi vor ajunge să fie mâncați de şobolani.

Într-un mod aproape miraculos – de parcă familia Plejelt însăşi ar fi auzit aceste profeții înfricoşătoare şi, speriindu-se, ar fi devenit mai înțeleaptă – s-a întâmplat că soarta chiar le-a surâs în următorul an, conducându-i pe un făgaş mai bun. Un Plejelt a intrat prin căsătorie într-o familie de țărani bogați, un altul a avut un noroc neaşteptat la pescuitul de heringi iar un al treilea, fost dragon în tinerețe şi care ajunsese un bătrân bețiv, a fost convertit de noul pastor şi angajat pe post de clopotar la biserică. Doar unul singur, o fată, nu reuşi să se sustragă destinului familiei, ba, dimpotrivă, părea că atrage asupra ei blestemul şi ghinionul întregului neam. În scurta şi tragica ei viață ajunse de la țară în capitală şi, înainte de a împlini douăzeci de ani, muri în oraş lăsând în urmă un băiețel. Tatăl copilului, rămas necunoscut, nu este de interes pentru povestea noastră. Îi lăsase femeii cincizeci de taleri de aur. Muribundă, tânăra mamă predă suma şi copilul pe mâinile unei bătrâne spălătorese chioare pe care o chema

Madame Mahler şi pe care o rugă să aibă grijă de băiat atât cât îi vor ajunge banii. Se mulțumea doar cu un scurt răgaz, în bunul spirit al familiei Plejelt.

Madame Mahler roşi de plăcere la vederea banilor, nu mai văzuse niciodată cincizeci de taleri de aur la un loc. Întorcându-şi apoi privirea de la strălucirea monedelor la copil, oftă adânc şi luă povara pe umerii ei, ca pe toate celelalte pe care viața i le pusese deja acolo.

Micul băiat, pe nume Jens, deschise ochii asupra lumii şi a propriei existențe într-unul din cartierele sărace ale Copenhagăi, într-o curte interioară întunecată ca o fântână şi într-o sălbăticie plină de mizerie, miasme şi degradare. Începu treptat să devină conştient de sine şi de poziția aparte pe care o avea în viață. În curte erau şi alți copii – o forfotă de mici cetățeni ai Copenhagăi, la fel de palizi şi murdari ca el – dar fiecare aparținea unuia sau mai multor oameni din casă. Erau băieți şi fete de diferite vârste, răi de gură şi cu nările umflate, care le săreau în ajutor când se ajungea la certuri în curte; erau cu toții parte a unei mari solidarități şi repetau relațiile care se legaseră între adulți de-a lungul timpului. Jens medită asupra raportului ieşit din comun pe care îl avea cu lumea. Ceva răspundea unei intuiții din sufletul său, lăsându-l să înțeleagă că nu aparținea cu adevărat acelui loc. Noaptea avea tulburătoare vise haotice, în culorile curcubeului, şi chiar şi ziua sufletul său se cufunda în ele, amintirea lor făcându-l să râdă cu un glas ca de clopoțel. Madame Mahler îi arunca o privire mirată şi îngrijorată şi se gândea că poate băiatul nu e în toate mințile.

La Madame Mahler venea în vizită o prietenă din tinerețe a bătrânei spălătorese, o mică şi diformă croitoreasă, cu fața plată şi măslinie şi cu o perucă neagră. I se spunea Domnişoara Ane şi pe vremuri lucrase pentru doamnele din marile case ale capitalei. Avea o panglică roşie prinsă de vechea ei rochie neagră, devenită verzuie cu timpul, şi tot felul de maniere şi toane feciorelnice. Pieptul ei mic şi uscat ascundea însă un suflet mare şi sălbatic, o prospețime şi o strălucire care o făceau să uite timpurile grele pe care le trăia prin amintirea măreției de altă dată. Madame Mahler nu avea nici timp şi nici poftă să se lase preocupată de altceva decât de existența cotidiană şi doar silită asculta, cu o singură ureche, monologurile pasionate şi interminabile ale prietenei ei. Până la urmă Jens a devenit cel căruia i se adresa Domnişoara Ane, căutând înțelegere. În fața curiozității profunde şi blânde a copilului, imaginația ei prindea aripi. Derula sub ochii lui tapiserii grozave de mătăsuri grele, catifea şi brocarturi şi înfățişa săli înalte şi scări de marmură, ca piese de decor. Aici, doamna casei era îmbrăcată pentru bal, în fața marii oglinzi şi în orbitoarea strălucire a lumânărilor

şi candelabrelor. Soţul ei venea să o ia purtând în piept o decoraţie, în timp ce jos în stradă caii tropăiau nerăbdători, înhămaţi la caretă. Se făceau mari nunţi în Biserica Fecioarei şi înmormântări fastuoase, unde lumea plângea şi unde doamnele drapate în negru arătau ca nişte pagode scumpe şi tragice. Copiii îşi numeau părinţii Papá şi Mamá, se jucau cu păpuşi şi cu cai de lemn, aveau papagali vorbitori în colivii aurite şi câini de vânătoare tunşi ca nişte lei şi dresaţi să meargă pe picioarele dindărăt. Mamele lor îi sărutau şi îi mângâiau, le dădeau dulciuri şi nume drăgăstoase de alint. În toiul iernii, camerele încălzite şi aerisite din spatele draperiilor de mătase miroseau a flori exotice, pe care le numeau heliotrope sau leandri, şi grelele candelabre de lumânări din tavan arătau ele însele ca nişte imense buchete de flori, nişte ghirlande de sticlă în mii de culori.

Imaginea acestei lumi înălţătoare şi strălucitoare se contopea în sufletul lui Jens cu sentimentul inexplicabilei lui izolări în viaţă şi se transforma acolo într-un vis amplu şi în fantasme. Dacă se simţea atât de singur în casa doamnei Mahler, era pentru că adevărata lui familie se afla într-una din acele reşedinţe bogate din poveştile Domnişoarei Ane. În lungile zile când Madame stătea lângă copaie sau când duceau rufele în oraş, el îşi imagina şi cultiva imaginea acestei case a lui şi a oamenilor ce locuiau acolo şi care îl iubeau peste măsură. Domnişoara Ane pricepu la rândul ei foarte repede ce efect aveau epopeile ei asupra copilului şi înţelesese că aici îşi găsise publicul ideal, descoperire care o umplea şi mai mult de inspiraţie. Relaţia celor doi se transformă într-un fel de poveste de dragoste – erau, în ceea ce privea starea lor de bine şi fericire, existenţa lor, dependenţi unul de celălalt.

Domnişoara Ane era un spirit revoluţionar, dornică de schimbări în societate – după cum povestea ea însăşi – fiind animată de intuiţia primitivă şi arzătoare a inimii ei feciorelnice, deşi trăise întreaga viaţă în mijlocul unor oameni simpli şi umili, care îşi acceptau soarta aşa cum le era dată şi nu se complicau să deznoade iţele universului. Pentru ea rostul şi menirea existenţei erau bogăţia, strălucirea şi bunul-gust şi ar fi preferat să moară decât să accepte dispariţia acestor valori din imaginea ei despre lume. Însă arzătorul ei simţ de dreptate se revolta împotriva unei ordini lumeşti care de-a lungul vremii a silit şi continua să silească atât de mulţi oameni, atât de numeroase biete femei, să trăiască şi să moară fără a-şi cunoaşte măcar atotputernicii stăpâni care i-au obligat la o viaţă în sărăcie, neputinţă şi ignoranţă. În fiecare clipă se bucura la gândul teribilei Zile de Apoi când toate se vor schimba şi când nedreptăţiţii şi oropsiţii vor cunoaşte splendoarea şi eleganţa vieţii. În relaţia cu Jens se ferea totuşi să dea curs liber

acestor gânduri şi nu-şi exprima niciodată în fața lui amărăciunea şi revolta din propriul suflet. Pentru cineva din afară putea să pară o inconsecvență, o breşă în logica mândrei bătrâne. Dar ea ştia mai bine şi era convinsă că are dreptate să se comporte aşa cum o făcea. Relația cu băiatul devenise centrală în existența ei şi o încununare a unei vieți lungi şi grele, astfel încât, în schimbul a tot ce primea de la el şi pentru felul în care el se bucura să-i împărtăşească fanteziile, ea decisese să-l facă moştenitorul de drept al acelor fericiri la care ea însăşi visase în zadar. El nu trebuia să se lupte pentru a le obține, le merita şi aveau să vină către el singure. Domnişoara Ane înțelesese de asemenea, cu surprindere profundă, chiar cu un fel de admirație, că natura băiatului nu era capabilă de nici un fel de invidie sau ranchiună. În timpul lungilor şi plăcutelor conversații, el primea acea lume pe care Domnişoara i-o descria cu o încredere calmă şi cu mulțumire, întocmai ca acei copii fericiți şi fără griji născuți în lumea aceea şi pentru ea – deşi nu poseda nimic din toate acelea.

O scurtă perioadă Jens îşi deschise inima în fața celor ce îl înconjurau şi îi făcu pe ceilalți copii din curte părtaşi la măreția lui. Le mărturisi că nu era deloc un fitecine, un băiat părăsit şi abia tolerat în spălătoria lui Madame Mahler – nu, el era o persoană demnă de invidiat, însăşi progenitura norocului. Avea un Papá şi o Mamá, o casă cu lucruri aşa şi pe dincolo, cu soldăței de plumb şi cai de lemn, cai adevărați în staul şi o caretă din sticlă. Era răsfățat şi primea tot ceea ce doar arăta cu degetul. O nouă ciudățenie în povestea lui Jens a fost felul în care copiii din curte i-au acceptat istoriile, neluându-l peste picior şi neurmărindu-l pe urmă cu batjocura lor, părând aproape să-l creadă. Dar nu puteau cu adevărat înțelege sau urmări cu atenție aceste fantezii care nu le erau la îndemână, aşa că ascultau superficial şi apoi le uitau imediat. După un timp, Jens renunță să mai povestească altcuiva în afara Domnişoarei Ane din secretele despre fericirea lui.

Câteva din întrebările pe care i le puseseră însă copiii, în timp ce le înfățişa strălucitoarea lui soartă, s-au întipărit în mintea lui, nedându-i pace, şi, într-o zi, când încrederea reciprocă era deplină, a întrebat-o pe Domnişoara Ane cum s-a întâmplat de fapt că a fost despărțit de casa lui şi a ajuns în locuința lui Madame Mahler. Lui Ane îi veni greu să-i dea o explicație mulțumitoare, pentru că nu înțelegea nici ea însăşi cum stăteau lucrurile. Se gândi cu durere că probabil era o nouă şi teribilă consecință a haosului şi a degradării întregii lumi, o dovadă de netăgăduit că aceasta se afla într-o stare deplorabilă. După ce medită asupra situației, îi dădu totuşi, solemnă ca o Sibilă, un fel de răspuns. Nici în viață şi nici în cărți, îi spuse, nu era exclusă posibilitatea ca un copil iubit, din familiile

cele mai bune şi bogate, să dispară într-un mod misterios şi să rămână de negăsit. Aici îşi întrerupse explicaţia pentru că până şi inima ei neînfricată şi încercată se ferea să se adâncească într-un subiect atât de tragic. Jens luă de bun răspunsul şi se percepu de atunci înainte pe sine, consolat şi înţelegător, ca fiind un fenomen trist, dar destul de comun: un copil pierdut.

Când Jens avea şase ani, Domnişoara Ane muri şi îi lăsă puţinele lucruri pe care le avusese: un degetar subţire de argint, o foarfecă bună, mare şi ascuţită de croitorie şi un scăunel negru, pictat cu trandafiri. Jens ţinea mult la aceste posesiuni şi le admira în fiecare zi cu dragoste şi respect.

Tocmai în acele zile Madame Mahler vedea cum se apropie de sfârşitul celor cincizeci de taleri din aur. De mult urmărise cu un ghimpe în suflet pasiunea pe care prietena ei o făcuse pentru copil şi acum se răzbună. Se gândi că era timpul ca băiatul să se facă util în spălătorie. Existenţa lui Jens se schimbă şi începu să nu-i mai aparţină. Degetarul, foarfeca şi scăunelul negru au fost duse în camera lui Madame Mahler, ca ultime rămăşiţe palpabile ale lumii pe care copilul o împărtăşise cândva cu Domnişoara Ane.

Pe când toate astea se petreceau în Adelgade, într-o casă frumoasă de pe Bredgade, trăia o tânără pereche, Jacob şi Emilie Vandamm. Erau veri, Emilie fiind singurul copil al unuia din marii proprietari de vapoare din Copenhaga iar Jacob, fiul surorii acestuia. Dacă nu ar fi împiedicat-o faptul că era femeie, Emilie ar fi ajuns cu timpul să preia respectiva firmă. Bătrânul proprietar, care rămăsese văduv, şi sora lui, de asemenea văduvă de timpuriu, locuiau în camerele cele mai elegante ale casei, la parter şi la primul etaj. Membrii familiei ţineau cu dragoste şi constanţă unii la alţii iar tinerii fuseseră din copilărie promişi unul altuia.

Jacob era un flăcău mare şi roşu în obraji, cu un cap limpede şi o fire echilibrată, veselă şi binevoitoare. Avea mulţi buni prieteni în oraş, dar nici cel mai devotat dintre ei nu putea nega faptul că se îngrăşase mult înainte chiar de a împlini treizeci de ani. Emilie nu era o frumuseţe canonică, dar avea o figură atât de drăgălaşă şi elegantă, încât oamenii se întorceau după ea pe stradă. Vocea ei blândă şi melodioasă dezvelea un ton uşor ironic atunci când vorbea şi întreaga ei fiinţă emana o demnitate nobilă şi reţinută. Caracterul îl moştenise de la un lung şir de oameni de afaceri copenhaghezi, competenţi şi oneşti, cei care puseseră bazele şi construiseră întregul lor renume – iubitori de adevăr, înţelepţi, drepţi, buni şi siguri pe ei. Deşi ţinea o casă mare şi ospitalieră, ea se învârtea doar în cercul ei restrâns, chiar dacă firea ei graţioasă şi înţeleaptă şi bunul ei

gust desăvârşit i-ar fi putut aduce în casă pe oricine ar fi vrut ea din întregul oraş. Era una dintre cele mai mărinimoase doamne din Copenhaga, dar ştia să-i deosebească în generozitatea ei pe cei care-i meritau mila de ceilalți. Fratele mamei ei, căpitanul, care navigase de multe ori în jurul pământului, şi care era un domn bătrân şi elegant, o tachina la mesele de duminică, peste cupele de cristal şi tacâmurile din argint. Se poate remarca o pură şi cât se poate de drăgălaşă cochetărie, spunea el, în contrastul dintre fragilitatea şi uşurința trupului şi caracterul ei de piatră.

A existat însă o vreme când, fără ca lumea să o ştie, figura şi sufletul lui Emilie au fost într-o perfectă armonie. Când avea optsprezece ani, în timp ce Jacob se afla în China plecat pe unul din vapoarele lui, se îndrăgostise de un tânăr ofițer de marină, Charlie Dreyer, care, cu trei ani în urmă, la numai douăzeci de ani, fusese decorat în timpul războiului din 1849. Emilie nu era încă logodită cu vărul ei şi nici nu credea că acesta ar fi murit de tristețe dacă i-ar fi comunicat că iubeşte pe un altul şi că se va căsători cu el. Totuşi, acea perioadă a fost pentru ea cât se poate de neliniştită şi angoasantă, puterea propriilor sentimente înfricoşând-o şi pe ea. Când rămânea singură şi încerca să îşi explice starea, gândurile ei zburau în altă parte şi se simțea enervată şi ruşinată că ajunsese atât de complet în stăpânirea altei persoane. Îşi uita însă frica de îndată ce-l întâlnea pe Charlie şi întreaga ei ființă se abandona plăcutei minuni că viața poate totuşi să conțină atât de multă dulceață. Prietena ei, Charlotte Tutein, îi spusese într-o zi când se pregăteau pentru un bal:

— Charlie Dreyer face curte tuturor fetelor frumoase din Copenhaga şi, cu siguranță, nu se gândeşte să se căsătorească cu vreuna dintre ele. Cred că e un Don Juan.

Emilie zâmbi tăcută şi mulțumită propriei imagini din oglindă. Inima ei se topea la gândul că Charlie, atât de nedreptățit de întreaga lume, nu era cunoscut cu adevărat decât de ea, care ştia cum era el în realitate: bun, nobil şi loial, precum aurul.

Vaporul lui Charlie urma să plece înspre Indiile de Vest şi, cu o seară înainte, el veni în afara oraşului, pe drumul de coastă, la proprietatea tatălui lui Emilie, pentru a-şi lua rămas-bun. O găsi pe aceasta singură acasă. Cei doi tineri se plimbară în grădină sub clar de lună. Ea rupse un trandafir alb umezit de rouă şi i-l oferi. Seara târziu îl conduse la poarta dinspre pădure, dorind să-şi ia acolo rămas-bun de la el. Brusc, el îi prinse încheieturile şi îi duse mâinile la pieptul

său implorând-o cu un suspin pasional să-i permită să rămână la ea în noaptea aceea, până când va trebui să plece, atât de departe, în următoarea dimineață.

Generațiile din urmă îşi pot probabil cu greu imagina oroarea, spaima şi dezgustul pe care tinerele femei din secolul trecut le simțeau la cuvântul sau chiar la gândul „seducție“. A trebuit să-şi repete oferta, înainte ca ea să înțeleagă ce spusese şi, în momentul când tânăra pricepu, pământul îi fugi de sub picioare. Nu ar fi fost mai înspăimântată nici dacă ar fi aflat că admiratorul ei era un criminal care o ademenise în fața porții pentru a o omorî. Simțea că singurul bărbat de pe această lume pe care ea îl iubea şi în care avea încredere o lăsase pradă celui mai întunecat păcat şi suferinței, de parcă i-ar fi cerut să pângărească amintirea mamei ei moarte şi să le trădeze pe toate fetele tinere din această lume. În jurul ei se făcuse întuneric şi, în bezna aceea, dragostea pentru el părea să-i țină lui partea – era pierdută. Charlie observă că se clatină pe picioare şi o cuprinse în brațe. Într-un strigăt chinuit şi disperat, se eliberă de el şi retrăgându-se trânti cu toată puterea înalta poartă de fier dintre ei. O închise cu mâinile tremurânde de parcă lăsa în urmă cuşca unui mare animal sălbatic. De care parte a gratiilor era însă adevăratul animal sălbatic? Puterile o părăsiră şi se sprijini lipsită de vlagă de gratiile împodobite cu plante agățătoare pline de flori înrourate. De cealaltă parte, iubitul dezamăgit şi deznădăjduit se năpusti lipindu-şi pieptul şi fața de barele de fier şi încercând să-i apuce mâinile şi rochia, bâlbâindu-se nesigur şi implorând-o cu o urmă de speranță în inimă să-l lase înăuntru. Ea se eliberă însă şi fugi, cu capul plecat şi genunchii tremurându-i, traversând grădina, înspre casă, până în camera ei unde se prăbuşi pe un scaun – se uită în jur şi găsi doar deznădejdea din propria inimă şi pustietatea amară a întregii lumi.

Trei luni mai târziu, Jacob se întoarse din China şi logodna fu anunțată solemn în sânul fericitei familii reunite. După o lună Emilie află că Charlie murise de febră în insula St. Thomas. Înainte de a împlini douăzeci de ani, ea devenise deja tânăra stăpână a frumoasei şi spațioasei case din Bredgade.

Multe fete din Copenhaga s-au măritat în felul acesta – *par dépit* – şi au decis apoi pentru a-şi salva căsnicia şi respectul de sine să renege prima lor iubire, şi cu toată puterea, în ochii lumii şi în fața propriei lor inimi, să slujească această alegere şi prestigiul soțului lor. Da, o asemenea soție tânără reprezenta un avantaj față de cele care îşi alegeau din dragoste bărbații, care puteau cu timpul să ajungă în pericol de a se vedea puşi în umbră de un rival mai strălucitor. Pentru că iubitul din tinerețe era chiar de partea soțului şi o lega pe femeie cu o

putere incredibilă de calea cea dreaptă. Cu cât o urmărea mai mult o asemenea umbră, cu atât se devota mai mult onestei ambiții casnice şi dovedea mai multă imaginație şi energie în loiala adulație a partenerului ei. Multe tinere soții s-au pierdut în acest fel, uitând capacitatea de a discerne între adevăr şi minciună, plutind şi sporovăind prin viață, departe de realitate, fără vreo ancoră, în frumoasele lor case şi căsnicii.

Emilie a fost salvată de la o astfel de soartă prin intervenția strămoşilor ei, bătrânii Vandamm, adică prin tradiția şi instinctul realității şi al negoțului sănătos pe care îl transmiseseră tinerelor fete din neam. Statornici şi muncitori, bătrânii proprietari de vapoare nu se jucau cu adevărul şi nici nu se iluzionau când îşi făceau socotelile contabile. În vremurile cele mai grele, fuseseră de multe ori confruntați cu posibilitatea falimentului – erau, în tot ce făceau, servitorii loiali şi de neclintit ai faptelor. În spiritul acestei moşteniri, Emilie îşi recalculă câştigurile şi pierderile tinerei ei vieți. Îl iubise pe Charlie, dar acesta nu fusese demn de dragostea ei şi de acum înainte nu va mai iubi pe nimeni în acelaşi fel. Stătuse pe marginea unei prăpăstii şi nu propriei tării, ci purei întâmplări trebuia să-i fie recunoscătoare că, în acel moment, nu era o femeie căzută, nedemnă de a se numi fiica tatălui ei sau de a face onorurile casei sale. Lumea nu trebuie să afle, dar ea însăşi nu va uita niciodată asta. Soțul ei era un om bun şi un negustor priceput şi ar fi purtat-o pe brațe dacă ea i-ar fi dat voie. Era de asemenea înclinat spre obezitate şi copilăros, spre deosebire de ea. Ceea ce obținuse de la viață era o casă frumoasă, pe gustul ei, şi o poziție sigură, în armonie cu familia şi cercul ei de prieteni. Aprecia aceste valori pentru ceea ce-i aduceau şi îşi jură să le păstreze cu sfințenie. Criza în timpul căreia fusese în pericol să-şi piardă mințile o făcuse să treacă cu toată seriozitatea şi puterea sufletului ei la o religie a faptelor, a adevărurilor necondiționate. Bătrânii Vandamm, în cerul lor, o aplaudau probabil pentru asta. Sau, poate, dădeau din cap, gândindu-se că era prea tânără şi prea înverşunată în această ortodoxie a adevărului. Chiar dacă ei înşişi îşi luaseră nişte riscuri când fusese nevoie şi erau conştienți că în afaceri e periculos să ignori pericolul.

Cât îl privea pe Jacob, el era îndrăgostit de soția lui şi o prețuia mai mult decât pe orice diamant. Pentru el, ca pentru mulți tineri din severul mediu al moralității burgheze, prima experiență a iubirii fusese vulgară şi fără milă. El îşi păstrase însă prospețimea inimii şi nevoia de ordine şi puritate în viață, în pofida a tot ce văzuse, şi visa la o feminitate mai nobilă şi mai curată, personificată în tânăra sa verişoară care urma să-i devină soție, nevinovata fată blondă de acelaşi sânge cu

mama lui şi crescută în acelaşi spirit. Purta fotografia lui Emilie cu el la Hamburg şi la Amsterdam şi acea trăsătură pentru care soția sa îl numea copilăros îl făcuse să îngrijească şi să decoreze poza. În călătoria din China, fotografia dobândi o încărcătură cât se poate de romantică şi obişnuia să repete mici replici şi expresii ale lui Emilie pentru a-şi aminti vocea ei blândă şi melodioasă. Acum era mulțumit să fie înapoi în Danemarca, căsătorit şi aşezat la casa lui, şi să descopere că ea era într-adevăr perfectă, aşa cum şi-o închipuise el pe când se afla în străinătate. Ceva din pofta de viață şi siguranța de sine a tinerei fete dispăruseră în timp ce el fusese plecat, însă nu îndrăznea să creadă că dorul după el era cauza. Uneori avea nevoie să simtă şi în ea o slăbiciune, să o vadă lăsându-se sprijinită de el. Aşa cum arăta relația lor acum, îl făcea doar să pară ca o figură mare şi împiedicată alături de silueta ei nobilă. El îi oferea tot ce-şi putea dori şi, fiind mândru de gustul ei desăvârşit şi de înțelepciunea deciziilor ei, lăsase pe mâna ei hotărârile legate de casă şi de viața lor mondenă. Doar în colaborarea lor legată de marile inițiative caritabile pe care le aveau, ajungeau cei doi soți să fie în dezacord şi Emilie îşi muştruluia ironic partenerul pentru credulitatea lui.

— Eşti o persoană foarte ciudată, Jacob. Tu crezi tot ce îți spun oamenii – şi nu pentru că nu poți altfel, ci pentru că îți doreşti foarte mult să-i crezi.

— Tu nu-ți doreşti asta? o întrebă el.

— Jacob, eu nici nu-mi pot imagina că aici ar putea fi vorba de dorința de a crede sau nu. Eu nu vreau decât să aflu adevărata lor situație, vreau să ştiu adevărul. Dacă un lucru nu e adevărat, adăugă ea, nu-mi mai pasă cum altfel ar putea să fie.

După o jumătate de an de la nunta lor, Jacob primi într-o zi o scrisoare de la una din persoanele refuzate în cererile lor de ajutorare, o fată care fusese slujnică în casa socrilor lui. Era plină de greşeli şi scrisă pe hârtie proastă şi îl înştiința într-un limbaj ambiguu că soția lui, în timp ce el fusese în China, avusese o relație secretă cu Charlie Dreyer. El ştia că era neadevărat şi se ruşină că scrisoarea ajunsese la ei în casă şi că el însuşi o citise şi nu se mai gândi niciodată la ea.

Nu aveau copii. Pentru Emilie aceasta era o grea încercare, ea percepând-o ca pe un eşec în îndeplinirea îndatoririlor ei. După patru ani de căsnicie, preocupat de viitorul casei şi amărât de permanentele întrebări îngrijorate ale mamei sale, Jacob propuse să adopte un copil care să ducă apoi firma mai departe. Emilie respinse imediat propunerea, cu indignare şi durere. Totul i se părea o comedie

de proastă calitate şi nu avea de gând să vadă firma tatălui ei pe mâinile unui fals moştenitor. Jacob îi aminti istoria Antoninilor, dar fără nici un rezultat.

Când peste şase luni el îi prezentă din nou acest plan, tânăra soție fu surprinsă să constate că ideea nu îi mai repugna. Probabil se înfipsese adânc în sufletul ei şi prinsese rădăcini acolo, pentru că acum îi părea foarte familiară şi simțea că ar fi putut chiar ea să facă propunerea, dacă n-ar fi făcut-o Jacob. Ascultă atentă pledoariile soțului ei, îl privi şi se gândi: „El încearcă întotdeauna să mă facă fericită, cum poate. Dacă aceasta este cea mai arzătoare dorință a lui, ar trebui să nu mă opun". În acelaşi timp, în inima ei ştia prea bine că indulgența aceasta are o cauză de care era cât se poate de conştientă: sentimentul de uşurare pe care i-l dădea faptul că, odată adoptat în familie, copilul acesta străin o va elibera pe ea de obligația de a dărui firmei un moştenitor, tatălui ei un nepot şi soțului ei un fiu. Îşi îndepărtă uşor ruşinată privirea de la Jacob. Îi era milă de el că avea o soție care ajunsese să-i fie recunoscătoare pentru un asemenea calcul.

În final, micile lor neînțelegeri cu privire la categoriile de săraci care merită ajutați i-au adus în împrejurările despre care relatează povestea de față. În timpul verii, tânăra pereche locuia la părinții lui Emilie, la proprietatea acestora de pe coastă, şi Jacob făcea naveta până la firma din oraş, într-o uşoară caretă trasă de un cal frumos. În aceste condiții el avea o libertate mai mare de mişcare decât iarna şi o folosi pentru a-i face o vizită într-o după-amiază de iulie unui sărac, fără îndoială nedemn, un bătrân căpitan de vas care condusese cândva una dintre ambarcațiunile firmei. Intră pe drumul din vechiul oraş, unde străzile erau atât de înguste încât trăsurile înaintau greu şi priveliştea lor atrăgea la ferestre oameni curioşi. Pe una din străduțele din zona Adelgade, un bețiv se întoarse brusc spre cal şi îşi flutură ambele brațe în fața acestuia, animalul se cabră şi se smuci într-o parte, lovindu-l pe un băiat, care răsturnă o roabă grea de haine spălate. Roaba şi hainele zăceau, din nefericire, în noroi. Locuitorii din vecini se adunară cât ai clipi, dar nu-şi exprimară nici părerea de rău şi nici indignarea. Jacob îşi puse vizitiul să-l ridice pe băiat şi să-l aşeze lângă el. Era mânjit de sânge şi noroi, dar nu se rănise prea tare şi nu era deloc speriat. Părea să ia propria accidentare drept un banal incident, de parcă i s-ar fi întâmplat altcuiva.

— De ce nu te-ai ferit, prostuțule? îl întrebă Jacob.

— Pentru că am vrut să văd calul, îi răspunse copilul şi apoi adăugă: acum îl pot vedea foarte bine de aici.

Jacob află de la o femeie de pe margine unde locuia băiatul, o plăti rugând-o să-i ducă roaba acasă şi îl conduse el însuşi pe copil până acolo. Casa doamnei

Mahler şi lipsa de afecțiune a acestei femei chioare îl impresionară într-un mod dureros, deşi nu era prima oară când vedea de aproape sărăcia din Copenhaga. Fu însă surprins aici de marea şi strania nepotrivire dintre curtea dosnică şi acest copil care provenea de acolo şi pe care el însuşi îl adusese înapoi. I se părea că Madame Mahler, fără s-o ştie, păzea şi chinuia un mic şi frumos animal sălbatic sau o ființă supranaturală, un spiriduş, pe Puck însuşi. Îi ceru în repetate rânduri scuze pentru stricăciunile cauzate rufelor şi îşi reproşă apoi mărinimia arătată, ca de altfel şi recunoştința bruscă şi dulceagă a bătrânei.

În drum spre casă se gândi la băiat şi îşi dădu seama că, în ciuda diferențelor evidente, acesta semăna cu Emilie – avea aceeaşi apariție blândă şi modestă în spatele căreia se putea ghici, întocmai ca la soția sa, o putere infailibilă, absolută.

În seara aceea nu povesti nimănui aventura sa, dar în ziua următoare se duse din nou în Adelgade pentru a întreba de starea băiatului. După câtva timp îi povesti şi lui Emilie despre accidentul pe care l-a avut şi despre copilul pe care l-a cunoscut şi, mai în glumă, mai în serios, îi propuse să-l adopte pe acest frumos copil părăsit, făcându-l al lor. Tot jumătate în glumă, ea îi acceptă ideea şi se gândi că probabil îi va fi mai uşor să primească în casă un băiat a cărui origine n-o cunoaşte decât pe un altul, căruia să-i cunoască proveniența şi cu ai cărui părinți să fie în pericol să se întâlnească. Din ziua aceea ea însăşi deschidea deseori subiectul când nu găsea nici un altul despre care să vorbească cu soțul ei. Ajunseseră până la urmă să consulte avocatul familiei pe această temă şi chiar să-l trimită pe doctorul casei să-l vadă pe băiat. Jacob era surprins şi recunoscător pentru ajutorul pe care i-l oferea soția sa, amintindu-şi de indignarea şi durerea pe care i-o provocase prima oară propunerea lui. Acum îl asculta vorbind de viitor cu interes, ba chiar se întâmpla uneori ca, foarte serios, să-şi expună ea însăşi ideile despre educația copiilor.

Jacob găsea că atmosfera din ultimul timp de acasă este desăvârşită şi, ca urmare, întrerupse aventura amoroasă efemeră pe care o avusese până atunci la Copenhaga. Îi aducea zilnic lui Emilie cadouri frumoase şi lăsă în grija ei toate deciziile cu privire la adopția copilului. Fără să se gândească prea mult, ea îl rugă să-i permită să-l aducă pe copil la ei în octombrie, când plecau de la țară şi să ia o hotărâre definitivă doar în luna aprilie. Dacă în şase luni băiatul se dovedeşte nepotrivit pentru viitorul pe care i-l pregătiseră, urmau să-l dea în grija unei familii de meseriaşi cumsecade care lucrau la firma lor. Până în aprilie ei înşişi vor rămâne pentru copil doar unchiul şi mătuşa Vandamm.

N-au povestit despre intențiile lor nimănui din familie şi această situație făcea

să crească şi mai mult sentimentul de camaraderie şi de încredere dintre ei. Cu totul altfel ar fi stat lucrurile, îşi spunea Emilie, dacă ar fi aşteptat un copil, ca oricare altă femeie. Se gândea că acest mod de a rezolva, prin propriile mijloace, problemele naturii era distins şi pur. Lăsând să-i alunece de sus în jos privirea pe imaginea ei din oglindă, adăugă că o ajuta de asemenea să-şi păstreze silueta.

Madame Mahler, la rândul ei, nu opuse nici o rezistență. Nici nu i-ar fi trecut prin cap să se opună dorințelor unor mari domni şi îşi făcu repede calculul infinitei mulțimi de rufe de spălat pe care familia lui Jacob şi a lui Emilie le producea anual. Doar promptitudinea cu care Jacob a achitat daunele făcute de copil i-a lăsat în suflet un etern regret că nu-i ceruse de două ori mai mult.

În ultimul moment, Emilie mai puse o condiție. Dorea să ia ea însăşi copilul de la Madame Mahler, de una singură. Era foarte important ca relația ei cu băiatul să intre pe făgaşul normal de la început şi nu avea destulă încredere în această situație, în seriozitatea şi simțul pentru ceea ce trebuie făcut al lui Jacob. În ziua în care în Bredgade totul era pregătit pentru primirea copilului, tânăra mamă se duse să-l ia singură din Adelgade, unde nu mai fusese niciodată înainte. Stătea în trăsură cu chipul senin şi conştiința datoriei împlinite față de firmă şi față de soțul ei, dar ea personal începea să fie deja puțin plictisită de întreaga tevatură.

În fața casei doamnei Mahler, pe stradă, se adunase un grup de copii tăcuți care îi aşteptau evident sosirea. Se holbară la ea dar îşi întoarseră fața când îi privi la rândul ei. Inima ei se întristă în timp ce-şi ridică uşor fusta de mătase albă şi coborând, se îndreptă spre uşă trecând printre copii. Oare băiatul pe care urma să-l ducă acasă la ea avea aceiaşi ochi? Emilie, ca şi Jacob, cunoştea foarte bine cartierele sărace ale Copenhagăi. Semănau toate între ele şi erau o privelişte deplorabilă a vieții, dar nu se putea schimba nimic, „vor exista întotdeauna săraci printre noi“. Faptul că astăzi un copil din lumea aceea avea s-o urmeze în propria ei casă o lega pentru prima dată personal de nevoile şi de mizeria acelei lumi. Fu cuprinsă de o profundă scârbă în fața acelei pauperități şi, apoi, imediat, de o teribilă milă. Împărțită între aceste două sentimente, trecu pragul casei lui Madame Mahler.

Pentru ocazia din acea zi Madame Mahler îl spălase şi-l pieptănase pe micul Jens. Cu puțin timp înainte, în grabă, îl înştiințase de întreaga situație şi de această şansă a lui de a se ridica în viață. Dar fiind o persoană fără imaginație şi convinsă că băiatul nu era în toate mințile, explicațiile ei se rezumară până la urmă la fapte: ora la care urma să fie luat şi că trebuia spălat şi pieptănat înainte.

Copilul o ascultase în tăcere şi doar o dată o întrebase cum se făcea că îl regăsise familia lui. „După miros!“ îi răspunsese Madame Mahler.

Dintr-un fel de sentiment al datoriei, după ceva gândire, Jens dădu acele scurte lămuriri mai departe copiilor din casă. Papá şi Mamá ai lui, le explică, vor veni mâine la ora două, într-o caretă, să-l ia acasă. Îl surprinse şi îi dădu de gândit că această veste provocase o agitație atât de mare printre cei care până atunci ascultaseră fără entuziasm poveştile şi visele lui.

Se urcase la fereastră pe scăunelul de la Domnişoara Ane pentru a-şi vedea mama venind. Era tot acolo când Emilie deschise uşa şi Madame Mahler încercă fără succes, cu un gest nervos, să-l dea jos.

Ceea ce a izbit-o pe Emilie din primul moment, în timp ce-şi făcea curaj să-l privească pe băiat, a fost că acesta nu şi-a întors privirea, ci i s-a uitat drept în ochi. La vederea ei, pe fața lui a apărut o lumină extatică. Un scurt moment se priviră unul pe celălalt.

Băiatul părea că aşteaptă ca ea să-i spună ceva. Văzând că ea tăcea şi rămânea nemişcată, vorbi el.

— Mamá, spuse el încet. Sunt foarte fericit că m-ai găsit. Te-am aşteptat de foarte, foarte mult timp.

Emilie îi aruncă doamnei Mahler o privire – oare scena asta fusese plănuită de cei doi pentru a o emoționa? Lipsa evidentă de înțelegere de pe chipul lui Madame Mahler excludea orice astfel de posibilitate. Se întoarse din nou spre copil.

Madame Mahler era o femeie greoaie şi Emilie însăşi, în crinolină şi mantie, ocupa un spațiu însemnat din cameră. Băiatul, care era cel mai mic dintre toți, părea să fie însă cel care domina în acel moment totul. Stătea drept pe scaun cu fața şi întreaga ființă radiind.

— Acum vin acasă cu tine, spuse el.

Emilie înțelese, cu un fel de amețeală, că importanța imensă a momentului pentru băiat nu stătea în faptul că fusese salvat, ci în fericirea desăvârşită în care o învăluise pe ea. O străbătu un gând ciudat, pe care nu şi-l putu explica în acel moment. Îşi spuse: „Acest copil e la fel de singur în viață ca mine“. Serioasă şi blândă, făcu un pas spre el şi îi spuse cu vocea ei joasă câteva cuvinte prietenoase. Micuțul întinse mâna şi îi atinse uşor buclele lungi ce-i cădeau pe umeri.

— Te-am recunoscut imediat, îi spuse el cu mândrie. Tu eşti mama mea, cea care mă răsfață. Te-aş fi recunoscut dintr-o mie de doamne după părul tău lung şi

strălucitor.

Îşi lăsă degetele să-i alunece pe umerii ei, peste braţ şi îi mângâie uşor degetele înmănuşate.

— Porți trei inele astăzi, îi spuse el.

— Da, răspunse Emilie în şoaptă.

În acel moment chipul băiatului fu brusc inundat de un zâmbet tremurător, sălbatic şi triumfător.

— Şi acum, acum sărută-mă, mamă! spuse el şi deveni foarte palid.

Emilie nu ştia dacă violenta emoţie şi aşteptarea veneau din faptul că nu mai fusese niciodată sărutat până atunci. Ascultătoare, mirată de propriul ei gest, ea se aplecă şi îl sărută.

Despărțirea de Madame Mahler părea destul de ceremonioasă pentru doi oameni care se cunoşteau de-o viață. Pentru ea copilul era deja un străin, fiu al unei familii înstărite, şi îi luă mână şovăind, cu o față împietrită. Emilie îl rugă pe Jens înainte de a părăsi casa să-i mulțumească doamnei Mahler pentru grija pe care i-o purtase cu atâta trudă şi el o făcu cu multă libertate şi demnitate. Madame Mahler roşi ca o fată tânără, aşa cum o mai făcuse cu şase ani în urmă la vederea celor cincizeci de taleri de aur – i se mulțumise atât de rar în viață!

În stradă, în fața casei, băiatul se opri.

— Ia uitați-vă la caii mei mari şi graşi! strigă el.

Emilie stătea în trăsură încurcată şi tulburată. Ce luase de fapt cu ea de la Madame Mahler?

Când sosiră în propria locuință şi îl conduse pe băiat pe trepte în sus, prin camere, nedumerirea ei crescu şi simțea că nu fusese nicicând atât de nesigură pe sine. În fiecare încăpere băiatul strălucea de bucuria revederii. Din când în când, se uita în jur şi numea lucrurile cu cuvinte pe care şi le aducea şi ea aminte din copilăria ei sau o întreba despre altele, despre care nu auzise niciodată. Micul ei pudel bătrân, pe care îl avea de mult şi pe care îl adusese din casa părintească, lătră scurt la el şi ea îl luă în brațe de teamă să nu-l muşte.

— Nu, mamă, spuse Jens. Cum să mă muşte, doar m-a recunoscut imediat.

Înainte, până în clipa în care îl sărutase pe băiat, Emilie i-ar fi răspuns:

— Să-ți fie ruşine! Ce spui tu e o minciună!

Acum nu scotea un cuvânt şi, în momentul următor, băiatul se uită de jur-împrejur în salon şi o întrebă:

— Papagalul a murit?

— Nu, îi răspunse ea încet cu uimire, nu a murit. E atârnat în budoar.

Simțea că îi este frică să rămână singură cu el sau să lase o a treia persoană să li se alăture şi trimise guvernanta cu treabă în oraş. La ora la care îl aştepta pe Jacob să vină acasă, îi auzi paşii pe scară şi fu cuprinsă de panică.

— Pe cine aştepți, mamă? o întrebă Jens.

Nu ştia cum să-l numească pe Jacob în fața copilului.

— Pe soțul meu, răspunse ea jenată.

Când Jacob intră la ei îi găsi admirând acelaşi album de fotografii. Băiatul îşi ridică ochii şi se uită lung la el.

— Deci tu eşti Papá, strigă el fericit. M-am gândit eu, dar nu puteam fi sigur, nu-i aşa? După miros m-ai găsit! Ştii ce cred? Calul tău e cel care m-a recunoscut primul.

Jacob se uită la soția sa, dar aceasta continua să privească pozele. Nu aştepta de la un copil prea multă minte, aşa că foarte curând se jucau împreună pe covor, înghiontindu-se. Jens se opri în mijlocul hârjonelii şi, punând mâna pe pieptul lui, îi spuse:

— Nu ți-ai pus decorația astăzi.

Emilie ieşi după o clipă din cameră. Se gândea: „Am luat această sarcină asupra mea de dragul soțului meu, dar se vede treaba că voi fi singura care îi va purta pe umeri povara“.

Jens seduse casa din Bredgade şi o luă în posesie nu prin forță sau putere, ci prin calitatea de întrupa o personalitate nemuritoare, irezistibilă şi fascinantă, poate cea mai irezistibilă şi fascinantă din câte există – aceea a visătorului căruia i se împlinesc visele. Onorabila casă gri se îndrăgosti de el. Aceasta este întotdeauna soarta visătorului, în special în relațiile cu oamenii care nu cunosc deloc magia visării. Cel mai cunoscut dintre visători, fiul Raşelei, a suferit mult şi a ajuns în închisoare din aceeaşi cauză. Jens era un copil slăbuț, brunet şi, cu excepția dimensiunii lui, nu avea nimic în comun cu imaginea lui Cupidon, însă foarte curând deveni evident pentru toți că Jacob şi soția sa, fără să ştie, au adus în casă un mic *amoretto*. Îşi fâlfâia aripile în viața lor de zi cu zi, era în bună înțelegere cu puterile benefice şi malefice ale lumii, şi relația lui cu fiecare dintre locuitorii casei s-a dezvoltat în scurt timp într-o dragoste ascunsă, pe viață şi pe moarte. Acest magnetism al copilului a fost cel care l-a făcut de la început, după o singură întâlnire, pe Jacob să vadă în băiat moştenitorul bătrânei şi ilustrei lui firme şi care o făcea acum pe Emilie să se teamă să rămână singură cu el în aceeaşi cameră. Nici măcar bătrânul proprietar de vapoare sau sora lui nu scăpară acestei sorți – aşa cum i se întâmplase pe vremuri faraonului cu Putifar,

căpitanul gărzilor din Egipt, tot aşa păţiră şi ei acum: înainte de a şti, predaseră tot ce aveau în mâinile lui.

O parte importantă din vraja copilului era faptul că reuşise să-i facă pe cei din jurul lui să se privească cu ochii visătorului şi îi sili, cu zâmbetul pe buze, să urmărească un ideal. Pentru această trăire superioară, ei erau dependenţi de el. În timpul cât a stat Jens acolo, casa s-a schimbat şi a devenit diferită de celelalte locuinţe din Bredgade. Devenise Olimpul însuşi, un cămin al zeilor. Băiatul simţea aceeaşi mândrie de proprietar, magnifică şi jucăuşă, faţă de bătrânul negustor care stăpânise mările, faţă de puterea jovială şi protectoare a lui Jacob sau faţă de mătăsoasa blândeţe şi siguranţă a lui Emilie. Menajera casei, care domnise peste restul servitorilor cu mână de fier şi deseori îşi deplângea povara în viaţă, devenise, în noua postură, o zeitate a bucatelor şi a oalelor, o patroană fatală, o Ceres cu şorţ şi bonetă albă încreţită. În acelaşi timp, vizitiul îi apărea băiatului ca o figură monumentală care privea masele de la înălţimea lui cerească şi îmbina în persoana lui forţa şi viteza celor doi cai maro, călcând maiestuos pe Bredgade cu ale lor opt copite bine potcovite şi răsunătoare. Doar în timpul somnului, când băiatul, apăsându-şi obrazul proaspăt în pernă îşi găsea refugiu în alte regiuni onirice, clădirea îşi relua forma raţională şi solidă a caselor patriciene din Copenhaga.

Jens nu era conştient de puterea lui. Cum noua lui familie nu-l certa şi nu-i găsea defecte, credea pur şi simplu că nu e băgat în seamă – nu fusese obişnuit ca cineva să se ocupe de el în alt fel. N-avea nici un favorit printre locuitorii casei, fiecare ocupând totuşi un loc bine determinat în lumea lui. Relaţia fascinantă dintre ei era însă subiectul atenţiei profunde şi subtile a băiatului. Era tot timpul preocupat şi sedus de unul din fenomenele pe care le zărea zilnic: şi anume cum putea marele, puternicul şi greoiul Jacob să fie atât de supus soţiei lui delicate şi uşoare. În lumea în care trăise el până atunci, mărimea şi greutatea fuseseră factori decisivi. Aducându-şi mai târziu aminte de această perioadă, lui Emilie i se păru că băiatul provoca în mod conştient situaţii care să-i confirme starea aceasta fericită a lucrurilor şi că atunci aplauda triumfător în sinea lui, ca în faţa unui rezultat al propriei lui îndemânări. În alte împrejurări însă, simţul proporţiilor îl trăda. Emilie avea în budoarul ei un mare acvariu cu peştişori aurii care pentru băiat reprezenta centrul întregii case şi în faţa căruia putea petrece ore în şir, tăcut, asemenea peştilor. Din comentariile lui întâmplătoare, Emilie înţelesese că pentru el peştii erau imenşi, o captură de invidiat dacă reuşeai să-i prinzi şi chiar periculoşi pentru căţel în cazul în care ar fi căzut în apă. O rugă pe

mama lui să nu mai tragă draperiile în dreptul acvariului peste noapte pentru ca peştişorii să poată admira luna.

În relația lui Jacob cu băiatul, a existat un moment de dragoste nefericită, sau cel puțin de ironie a sorții, şi nu era prima, dată când i se întâmpla ceva atât de frumos şi de trist în acelaşi timp. Încă de pe vremea când era el însuşi un băiețel, Jacob se simțise protectorul copiilor mai mici decât el. Simțea nevoia să fie apărătorul celor slabi şi lipsiți de apărare: slăbiciunea şi lipsa de apărare aveau pentru el un nimb mistic, de parcă ar fi făcut parte din valorile înalte şi frumoase ale vieții. Dar în natura lui se ascundea în acelaşi timp o inconsecvență de felul celor pe care le găsim la copiii familiilor bogate, la cei care au obținut întotdeauna ce şi-au dorit până au început să-şi dorească ce nu mai puteau avea. Jacob nutrea în acelaşi timp admirație pentru curaj şi vitejie, iar lipsa de frică şi perseverența îl entuziasmau când dădea de ele şi îi repugnau şi disprețuia persoanele care se plângeau şi care cereau milă. Ceea ce-l dezgusta era de fapt slăbiciunea. Se găsea într-o situație asemănătoare cu a tânărului iubit care venerează cu pasiune virginitatea. Mai visa însă uneori să-şi protejeze soția şi totuşi, în acelaşi timp, micul zâmbet glacial şi condescendent cu care răspundea ea acestor încercări reprezenta pentru el una din trăsăturile ei cele mai seducătoare. Pricepu repede că nici pe Jens nu putea să-l protejeze în vreun fel. Băiatul nu respingea protecția şi ajutorul lui, cum o făcea Emilie, dimpotrivă, îi era recunoscător pentru ele, dar le lua ca pe o joacă. Când se plimbau împreună şi Jacob, crezând că Jens a obosit, îl lua pe umeri, copilul credea că marele şi puternicul său prieten dorea la fel de mult ca el să se joace de-a elefantul sau calul şi să se lase călărit.

Emilie recunoscu neliniştită că era singura persoană din casă care nu se îndrăgostise de copilul străin. Se simțea în continuare nesigură în prezența lui chiar şi atunci când în privirea şi ființa lui se arăta fericit să-şi strângă în brațe frumoasa, puternica şi iubitoarea mamă. Când îşi aducea aminte cum doar cu câteva luni în urmă era hotărâtă să-l educe pe băiat în spiritul ei şi cum îşi notase într-o agendă frumoasă diverse comentarii despre educația copiilor, roşea de una singură. Lipsa ei de afectivitate maternă o răscumpăra prin grija deosebită pe care i-o purta lui Jens, îi aranja şi îi pieptăna singură părul, îl îmbrăca ca pe o păpuşă, îl lua cu ea când se plimba şi mergeau de mână prin parc şi la grădina zoologică. Din când în când era surprinsă şi cucerită de ciudata plăcere exuberantă cu care băiatul descoperea tot ce îi arăta ea, ca apoi, în următorul moment, să simtă, cu aceeaşi umilință de la prima lor întâlnire în cămăruța

doamnei Mahler, că indiferent cât de generoasă ar fi față de el, copilul a fost şi a rămas acela care oferea mai mult decât primea. Cumnata şi prietenele ei, doamne din lumea cea mai bună a Copenhagăi care aveau şi ele copii drăgălaşi, pe care să-i răsfețe şi să-i plimbe, se mirau să o vadă pe Emilie atât de cucerită de fiul ei adoptiv. Se întâmpla astfel, când se aşteptau mai puțin, să fie ele însele lovite în piepturile satinate de o săgeată delicată şi apoi, între ele, să glumească despre frumosul băiat al lui Emilie cu aceeaşi nelinişte ascunsă şi conspirativă cu care ar fi vorbit despre Cupidon însuşi. O rugară să-l lase pe copil să vină să se joace cu copiii lor, dar Emilie refuză. Trebuia mai întâi, spuse ea, să învețe bunele maniere. Nu acesta era însă adevăratul motiv, ci o teamă inexplicabilă. Dar le promisese prietenelor ei ca, după Crăciun, să dea o petrecere mare pentru copii, în cinstea fiului ei adoptiv.

Jens fusese luat în casa Vandamm în octombrie, în timp ce copacii din parc mai erau roşii şi galbeni. De atunci frigul iernii îi mână pe oameni în casă şi începură pregătirile de Crăciun. Băiatul ştia foarte multe despre pomul de Crăciun, despre gâsca umplută cu mere şi prune şi despre plimbarea solemnă şi bucuroasă până la biserică în dimineața de Crăciun. Dar se întâmpla să mai amestece obiceiurile Crăciunului cu alte sărbători din alte anotimpuri şi îi descria domnişoarei Emmersdorf cum urma el să alerge cu măşti pe față şi cu cutia pentru colectă aşa cum fac copiii din Copenhaga în săptămâna albă. Părea să se fi apropiat atât de tare de lumea viselor lui, încât liniile şi culorile ei să înceapă să se suprapună şi să-şi piardă claritatea pe care o avuseseră când se afla departe de ele.

În vreme ce zilele se scurtară şi zăpada căzu pe străzile Copenhagăi, băiatul suferi o schimbare. Nu era mai puțin voios sau fericit decât înainte, dar deveni extrem de tăcut şi reținut, îngreunat, de parcă era pe cale să-şi stabilească punctul de greutate al naturii lui şi să-şi strângă aripile. Acum putea petrece şi o jumătate de zi la fereastră atât de adâncit în gânduri neştiute de nimeni din casă, încât nu auzea când era strigat.

În aceste prime luni de iarnă înțeleseseră cu toții că Jens nu făcea parte din categoria celor care se mulțumesc cu ceea ce oamenii în general numesc bunăstare şi soartă fericită. Esența ființei lui era dorul. Camerele calde şi aerisite din spatele draperiilor de mătase, hainele lui elegante, jucăriile, grija tandră a lui Papá şi Mamá erau pentru el de o neprețuită valoare ca întruchipări ale viselor sale, ca dovezi ale veridicității viziunilor lui. Dar, în sine, ele nu aveau nici o

importanță pentru el şi nu puteau prin nimic să-l facă sclavul lor. Nu era un ambițios, nici un epicurean şi nici un parvenit. Era poet.

Emilie îl întrebă la ce se gândea atât de adâncit, dar nu reuşi să scoată nimic de la el, până într-o zi, când, din proprie inițiativă, băiatul i se confesă.

— Ştii ceva, mamă? îi spuse el. În casa mea scările erau foarte întunecoase şi pline de găuri încât trebuia să pipăi înainte de a urca, da, cel mai bine era să mergi sprijinindu-te pe mâini şi pe genunchi. Era acolo o fereastră pe jumătate deschisă, pe care vântul o spărsese; sub ea, pe trepte, zăcea un maldăr de zăpadă cât mine de mare.

— Aceea nu mai este casa ta, Jens, îi răspunse Emilie. Acum locuieşti aici. Asta e casa ta.

Băiatul se uită în jurul său prin cameră.

— Da, aici locuiesc, asta e eleganta mea casă. Dar mai am o altă casă, care e înspăimântător de întunecată şi murdară. O cunoşti prea bine, doar ai fost în ea. Când rufele erau întinse în pod la uscat, trebuia să te strecori printre ele cu atenție, căci altfel se încolăceau în jurul tău marile cearşafuri umede, de parcă ar fi fost vii.

— Nu te vei mai întoarce în casa aceea niciodată, îi spuse ea.

Băiatul îi aruncă o privire întristată şi după o clipă spuse:

— Nu.

Dar se întorcea mereu acolo unde fusese cândva. Simțea că mamei lui îi displăcea să vorbească despre vechea lui viață şi asta îl împiedică să-i mai povestească despre ea, aşa cum, înainte, copiii din casa doamnei Mahler îl amuțiseră prin indiferența lor, când începuse să le împărtăşească despre îndepărtata lui casă bogată. Văzându-l acum tăcut la fereastră sau cu jucăriile pe covor, Emilie înțelese că în gândul lui băiatul suia şi cobora întunecatele trepte şi traversa marele şi sinistrul pod. Din când în când, pe măsură ce încrederea reciprocă se recâştiga, el se încumeta din nou să-i vorbească despre asta.

— În apropierea casei mele, îi spuse el într-o seară când stăteau împreună pe canapeaua din fața şemineului, era o pensiune veche şi urâtă unde oamenii cu mulți bani puteau să doarmă în paturi iar ceilalți erau obligați să doarmă în picioare, cu o sfoară în jurul brațelor. Într-o noapte, ştii ce s-a întâmplat? a izbucnit un incendiu în casă. Vai, cei ce dormeau în paturi abia de-au apucat să-şi tragă pantalonii pe ei pe când ceilalți au reuşit să-şi salveze viața şi hainele. S-a făcut şi un cântec despre incendiul ăsta, să ştii.

Uneori când un copac tânăr este replantat, rădăcinile lui se îndoaie aşa încât

nu se vor mai prinde în pământ. El mai poate să dea o mulțime de frunze şi flori şi să pară că se va dezvolta bine, dar se usucă până la urmă. Tot aşa îi mergea şi copilului în casa proprietarilor de vapoare Vandamm. Trăise din plin binefacerile cameleonismului, se hrănise cu aer şi plutise în văzduh uitând să prindă rădăcini. Venise vremea, după legile naturii, ca extravaganta eflorescență să se ofilească, să cadă şi să moară. Probabil că, dacă imaginația ar fi primit hrană nouă, ceasul de pe urmă ar fi putut fi amânat şi planta şi-ar fi păstrat încă o vreme vigoarea. De câteva ori, pentru a-l amuza, Jacob îi povestise despre China. Frumusețea plină de viață, necunoscută şi complexă a lumii care se deschise în fața ochilor copilului îl captă şi îl seduse şi se uita entuziasmat la fotografii cu chinezi ce purtau cozi lungi pe spate, dragoni, pescari cu pelicani şi stele de porțelan şi repeta numele cu valențe de aventură Hoang-Ho şi Yangtse-Kiang. Dar adulții nu înțeleseră că această nouă expediție în vis era pentru copil una pe viață şi pe moarte. Şi ultima ramură verde căzu la pământ de pe copacul vieții lui din lipsă de hrană.

Puțin după petrecerea de Crăciun a copiilor şi cu câteva săptămâni înaintea Anului Nou, băiatul începu să-şi piardă culoarea sănătoasă şi frumoasă şi să stea cu capul plecat. Bătrânul doctor fu chemat zilnic în casă şi îi prescrise diverse prafuri şi pastile, dar nu reuşi să oprească destinul. Era un declin tăcut şi neîntrerupt. Tânăra plantă se stingea.

Când Jens căzu la pat şi, aşa-zicând, avu voie să renunțe cu toate onorurile la realitate, imaginația lui prinse aripi şi-l duse cu ea precum vela o mică barcă ale cărei greutăți fuseseră aruncate peste bord. De câte ori se trezea din halucinațiile febrile, în jurul patului lui stăteau oameni cărora le putea spune orice dorea şi care îl ascultau serioşi fără să-l întrerupă. Era o stare de beatitudine, forma ideală a vieții visătorului. Strălucea în acea stare şi patul îi deveni un tron.

Emilie stătea la căpătâiul lui zi şi noapte, bântuită de un sentiment de neputință care o făcea să-şi frângă mâinile în lumina lămpii. Toată viața căutase să aibă linii fixe de demarcație între bine şi rău, corect şi fals, fericire şi nefericire. Ajunsese, iată, acum, se gândea cu durere, în mâinile unui om mai mic şi mai slab decât ea pentru care totul în viață era la fel de bun, care întâmpina lumina şi întunericul, bucuria şi durerea, viața şi moartea cu acelaşi entuziasm deschis, senin şi infailibil. Această trăsătură a băiatului făceau ajutorul şi grija de la căpătâiul lui inutile. Toate principiile ei erau anulate şi până la urmă existența ei însăşi se vedea pusă sub semnul întrebării.

Jens era, ca poet şi ca membru al marii frății a poeților, un umorist, un artist

comic şi un fabulator. În toate fenomenele vieții el era atras şi inspirat de latura burlescă şi de sălbaticele elemente fantastice. Tânăra femeie, palidă şi gravă, îi asculta halucinațiile şi se înspăimânta. I se păreau un sacrilegiu într-un joc al morții. Şi totuşi, până la urmă, era jocul morții lui Jens şi el avea dreptul să-i hotărască singur regulile.

— A, erau atât de mulți şobolani acolo, mamă! îi spunea el. Mii de şobolani! Nu exista nici un loc în casă unde să nu fi pătruns. Vezi tu, dacă mergeam să-mi iau o bucată de slănină de pe raft – pac! îmi sărea un şobolan direct în față. Îmi treceau chiar peste față noaptea. Te rog, pune-ți fața aici pe pernă, să-ți arăt cum îi simțeam.

— Aici nu sunt deloc şobolani, spunea Emilie.

— Nu, aici nu este nici unul, răspundea el. Când o să mă fac bine, o să mă duc înapoi la vechea mea locuință şi o să-ți aduc şi ție unul. Îți spun sigur că şobolanii țin mai mult la oameni decât țin oamenii la ei. Pentru că ei ne găsesc pe noi buni de mâncat. Odată a locuit în podul nostru un bătrân actor care călătorise în întreaga lume. Obişnuia să le dea fetelor mai mici bani ca să-l sărute, dar ele refuzau spunând că nu le place nasul lui. Avea un nas ciudat, mamă, aşa căzut peste gură cum era! Şi când nu voiau să-l pupe, el plângea şi-şi frângea mâinile. Dar vezi tu, apoi s-a îmbolnăvit şi a murit şi nimeni n-a ştiut de el. Când au spart uşa la urmă, ştii ceva, mamă, şobolanii îi mâncaseră nasul! Nimic altceva, doar nasul.

Râse de unul singur, ca un mic clopoțel.

— Dar oamenii nu mănâncă şobolani, chiar dacă le este foame, spuse el. În pivniță era un băiat mare şi gras care prindea şobolanii şi îi frigea. Dar Madame Mahler spunea că îl disprețuieşte şi copiii din casă îl porecliseră Mâncătorul-de-Şobolani.

Alteori imaginația copilului alerga prin propria ei casă, jucându-se cu lucrurile şi oamenii de aici.

— Bunicul meu, spunea el, are nişte bătături foarte dureroase, cele mai rele bătături din Copenhaga. Când încep să-l chinuiască cu adevărat se leagănă pe balansoarul lui şi spune: „Acum e anotimpul marilor furtuni în Marea Chinei. E mare vijelie acolo. Blestemată treabă, vapoarele şi marinarii mei se vor duce cu siguranță la fund.“ Şi ştii, mamă, ce cred că-şi spun oamenii lui din Marea Chinei? „E mare vijelie, vin furtunile. Blestemată poveste, vom ajunge cu toții pe fundul mării. E timpul ca bătrânul din Bredgade să-şi mai îngrijească bătăturile.“

Cu câteva zile înainte de a-şi da sufletul, Jens aminti pentru prima dată numele Domnişoarei Ane. Fusese într-un fel muza lui, singurul om care avea cunoştinţă de ambele lumi în care el îşi trăise scurta viaţă. Amintirea ei îl făcu să-şi schimbe tonul, îi învie fiinţa în formule măiestrite şi poetice, de parcă fusese o forţă a naturii, cunoscută şi iubită de întreaga lume. Dacă Emilie ar fi luat monologurile copilului în serios şi nu le-ar fi considerat o aiureală ar fi putut să găsească explicaţia multor lucruri pe care nu le înţelesese. Dar îi răspunse:

— Nu, n-am cunoscut-o, Jens.

— Dar, mamă, te-a cunoscut atât de bine, atât de bine, striga el. Ţi-a cusut rochia de mireasă din mătase albă. A fost o lucrare dificilă, trebuia probată întruna, până ajunsese să o doară gura de la acele cu gămălie pe care le ţinea între buze. Şi papá, spuse el râzând, intra la tine şi mai ţii minte ce-ţi spunea? Îţi spunea: „Trandafirul meu alb“.

Îşi aduse aminte de foarfeca mare pe care i-o lăsase Domnişoara Ane moştenire şi o ceru să o ţină cu el în pat. A fost singura dată din toată convieţuirea lor, când Emilie l-a văzut nerăbdător şi încăpăţânat.

Cu inima îndurerată, părăsi prima dată după trei săptămâni casa şi se duse ea însăşi până la Madame Mahler pentru a se interesa de foarfece. Pe drum într-acolo, i se păru că silueta misterioasă a Domnişoarei Ane o însoţea. Figura ei crescu luând dimensiunile unei Parce, Atropos însăşi, cu foarfecele în mână, gata să reteze firul unei vieţi omeneşti. Între timp însă, Madame Mahler vânduse foarfeca unui croitor, un cunoscut al ei. Acum nega energic atât existenţa acesteia cât şi a Domnişoarei Ane înseşi.

În ultima dimineaţă din viaţa lui Jens, Emilie îşi luă în braţe câinele, loialul partener de joacă al băiatului, şi îl puse în pat la picioarele băiatului. Acesta îşi recunoscu în făptura mică, întunecată şi ghemuită a animalului pe vechea lui prietenă. Chipul i se lumină.

— Iat-o în sfârşit! strigă el.

Soacra lui Emilie şi bătrânul proprietar de vapoare însuşi îl vizitaseră zilnic pe băiat în dormitorul lui. Întreaga familie Vandamm era în jurul patului său când micul Jens îşi dădu sufletul precum un mic pârâu care se varsă în mare, fiind primit în regatul veşnic şi neţărmuit al viselor.

Muri la sfârşitul lunii martie, cu puţin înaintea zilei în care ar fi trebuit hotărât dacă este demn să fie primit în familia Vandamm. Bătrânul proprietar îi anunţă acum pe neaşteptate că băiatul va fi înmormântat în cripta familiei – împotriva tuturor uzanţelor şi regulilor, pentru că nu fusese legal adoptat. Jens fu îngropat

în spatele unor garduri înalte din fier forjat, în cel mai bogat mormânt în care se odihnise vreodată un copil adoptat.

În ziua înmormântării, când sicriul uşor a fost purtat afară pe poartă din Bredgade, casa se micşoră tot mai mult şi dispăru de tot apoi. Devenise ceea ce fusese înainte, o casă ca toate celelalte din şirul de case. Locuitorii ei erau puțin amețiți şi nesiguri ca după o cădere în gol. Lumea le părea tristă, o scenă goală, un enorm şi complicat mecanism lipsit de scop. Familia Vandamm nu era obişnuită să fie îndoliată şi nu fusese pregătită să supraviețuiască într-un spațiu atât de gol cum era cel pe care îl lăsase în urmă moartea copilului.

Jacob simțea cu durere şi împotriva oricărei rațiuni că trădase aşteptările unui prieten care se încredințase râzând forței lui. Acum nu mai exista nimeni care să aibă nevoie de aceasta şi se vedea ca pe un monstru, un colos fără substanță, lipsit de viață. Cu toate acestea, exista în durerea provocată de pierdere un sentiment ciudat de uşurare, aşa cum simt cei mai mulți oameni atunci când un idealist pleacă dintre ei.

Emilie era singura persoană din casă care îşi păstrase cumpătul. Se putea spune că în timp ce casa se prăbuşea din înălțimi ea o sprijinea şi o ținea la suprafață. Nu dorea să poarte doliu după Jens.

— Nimeni nu poartă doliu pentru un copil care nu este al lui, spunea ea, şi refuzând toate insistențele se îngrijea de propria casă la fel de calmă şi conştiincioasă ca înainte. Tatăl şi soacra ei căutau alinare la ea în timpul doliului şi, pentru că ea era cea mai tânără dintre ei şi în multe privințe le amintea de Jens, trecură asupra ei toată grija şi tandrețea pe care i-o purtaseră copilului dispărut. Ea devenise palidă din cauza nopților de veghe la căpătâiul băiatului şi bătrânii se sfătuiră între ei şi cu Jacob s-o trimită într-o stațiune la tratament.

După câtva timp Jacob fu surprins de tăcerea ei profundă. La început lăsa impresia că i se pare inutil să converseze despre altceva decât despre treburile legate de casă şi apoi părea că pierduse însuşi darul vorbirii. Propriile lui încercări timide de a o binedispune o mirau şi o incomodau, aşa încât renunță.

La câteva luni după moartea lui Jens, Jacob îşi invită soția la o plimbare pe drumul care leagă Copenhaga de Elsinore de-a lungul râului Sundet. Era o după-amiază proaspătă şi blândă de mai. Când ajunseră la Charlottenlund, îi propuse să se plimbe prin pădure şi să dea drumul trăsurii, care să-i aştepte de cealaltă parte. O priviră cum se îndepărtează, alunecând de-a lungul drumului de coastă.

Intrară în lumea verde a pădurii. Fagii înmuguriseră deja de trei săptămâni şi primăvara timpurie cu lumina ei translucidă încântătoare şi misterioasă printre

coroanele copacilor era pe sfârşite. Dar frunzişul de vară era încă atât de tânăr, încât părea mai viu în umbră decât în lumina soarelui. Apoi în plină vară avea să se schimbe, devenind verde deschis la soare şi închis, spre negru, acolo unde pădurea e în umbră. Pe sub copaci, pe jos, acolo unde lumina ajungea filtrată de ramurile copacilor, pământul era incolor, acoperit parcă de praf din soare. Umbra nu era încă matură, lăsând impresia unei sfere luminoase mai adânci şi mai meditative – în ea stâncile şi cascadele din pădure scânteiau precum cristalul verde şi smaraldele. Timpul anemonelor trecuse, se ofiliseră şi dispăruseră şi iarba crescuse mare pe sub copaci. Abundența uşoară de mici flori înstelate plutea în jurul bătrânelor şi noduroaselor trunchiuri contorsionate la câteva picioare deasupra pământului, calmă şi nemişcată ca o ceață lăptoasă. Plouase noaptea şi pe îngusta cărare din pădure se vedeau încă urmele pline de apă ale căruțelor tăietorilor de lemne. Pe marginea drumului, razele soarelui cădeau pe globul sidefiu şi mişcător al unei păpădii trecute – florile de câmp veniseră într-o vizită în pădure.

Înaintau încet pe potecă. Când pătrunseră mai adânc în pădure, auziră brusc un cuc foarte aproape de ei. S-au oprit o clipă să-l asculte, dar nu l-au întrebat nimic şi şi-au continuat drumul. Emilie dădu drumul brațului lui Jacob pentru a culege de jos un ou albastru de pasăre, încercă să-l reconstituie şi îl ținu apoi în palmă. Soțul ei începu să-i povestească despre călătoria în Germania pe care o planificase cu ajutorul socrului său, despre peisajele, oraşele şi operele de artă pe care aveau să le admire. Îl asculta docilă şi tăcea.

Ajunseră la capătul pădurii. De la poarta de aici se deschidea o perspectivă largă asupra câmpiei. După întunericul din pădure strălucirea lumii de afară li se păru incredibilă, parcă albită de soarele de amiază. În timp ce stăteau acolo, uitându-se la peisaj, culorile câmpiilor, ale mlaştinilor şi ale pâlcurilor răzlețe de copaci ieşiră treptat la iveală, una câte una. Cerul era de un albastru foarte deschis, nori cumulus mari şi albi deveniră vizibili apoi pe tot orizontul. Secara nouă şi verde era pe punctul de a da în spic şi, acolo unde degetele brizei de vară o atingeau, se lăsa în valuri lungi şi blânde deasupra pământului. Casele țăranilor acoperite de stuf arătau ca nişte insule calcaroase şi pătrate în peisajul ondulat şi, în jurul lor, tufele de liliac îşi ridicau spre cer frunzele verzi şi florile de un albastru pal. Departe auziră o trăsură şi, deasupra capetelor lor, trilul voios şi neîntrerupt al ciocârliilor.

La marginea pădurii zăcea un copac doborât. Emilie spuse:

— Hai să ne aşezăm aici.

Îşi desfăcu şiretul pălăriei de sub bărbie şi, scoţând-o, şi-o puse în poală. După o scurtă tăcere, ea vorbi:

— Vreau să-ţi spun ceva.

Şi făcu apoi o lungă pauză. De-a lungul întregii lor conversaţii din pădure, se comportă în acelaşi fel, tăcând îndelung înaintea fiecărei replici – nu pentru că ar fi stat să-şi adune gândurile, ci pentru că se dezobişnuise să vorbească şi acum lăsa impresia că îi venea greu s-o facă.

Spuse încet:

— A fost copilul meu, Jacob.

— Ce vrei să spui? o întrebă Jacob ridicând privirea.

— A fost propriul meu copil. Nu-ţi aduci aminte că după ce îl văzuseşi prima dată mi-ai spus că îmi seamănă? Îmi semăna într-adevăr. Pentru că era fiul meu.

Înainte Jacob ar fi fost cu adevărat înspăimântat să-şi audă soţia vorbind astfel şi ar fi crezut că îşi pierduse minţile. Dar, în ultima vreme, începuse să vadă lucruri pe care înainte le ignorase sau cărora le negase existenţa. Era oarecum pregătit pentru imprevizibil. Rămase calm aşezat pe trunchi şi privi valurile pe care le făcea lanul din faţa lui.

— Nu ştii ce spui, Milla, zise el.

Emilie stătea din nou tăcută, îndurerată de această intervenţie a lui şi cu şirul gândurilor ei întrerupt.

— E desigur foarte greu pentru alţii să mă înţeleagă, spuse ea până la urmă. Dacă Jens ar mai fi fost aici, el ţi-ar fi putut-o explica mult mai bine şi ai fi crezut. Dar încearcă totuşi, continuă ea insistentă, să înţelegi ce-ţi spun. M-am gândit mult la asta. Cred că trebuie să ştii. Şi, dacă nu pot vorbi cu tine, încheie ea amărâtă, atunci nu există nimeni pe lume cu care să pot vorbi.

Spuse asta de parcă s-ar fi temut într-adevăr să rămână fără capacitatea de a vorbi. Jacob îşi aminti acum felul în care el însuşi cu mult timp în urmă îi simţise tăcerea ca pe o grea povară şi cum îşi pusese toată imaginaţia la bătaie pentru a o face să vorbească, indiferent despre ce.

— Da, vorbeşte draga mea, nu te mai întrerup, spuse el.

Foarte blajin, fiindu-i recunoscătoare parcă pentru această promisiune, continuă.

— A fost copilul meu şi al lui Charlie Dreyer, spuse ea. L-ai întâlnit pe Charlie o dată în casa tatălui meu la prânz. Dar ne-am îndrăgostit unul de celălalt în timp ce tu erai plecat în China – el a devenit iubitul meu.

În timp ce ea tăcea din nou, Jacob îşi aduse aminte de scrisoarea anonimă pe

care o primise la puțin timp după nunta lor. Îşi aminti indignarea şi dispreţul pe care i le inspirase autorul ei şi cum se simţise vinovat faţă de soţia sa pentru simplul fapt de a o fi citit. I se părea ciudat ca după şase ani s-o audă chiar pe ea repetând povestea.

— Când m-a rugat să-l las să mă iubească, spuse Emilie, o clipă am fost într-un imens şi teribil pericol. Nu vorbisem niciodată cu un bărbat despre asemenea lucruri. Doar cu mătuşa Malvina şi cu bătrâna mea guvernantă. Şi femeile ne învață, dintr-un motiv sau altul – nu ştiu de ce – că dorințele unui iubit sunt o insultă la adresa unei fete. Cum ne dați voie să gândim aşa despre voi? Tu, ca bărbat, tu ştii că rugămintea lui venea din dragoste, tandrețe şi generozitate. Avea mai multă viață şi forță în el decât simțea că are nevoie şi dorea să le împartă cu mine. În seara aceea m-a implorat să accept să mi se dea viața în întregul ei, eternitatea însăşi. Şi eu, care fusesem atât de greşit educată, atât de tare indusă în eroare, era cât pe ce să îl refuz. Mă cuprinde o spaimă grozavă de câte ori mă gândesc la acel moment pentru că aş fi putut spune nu. Dar nu am nici un motiv să mă tem, pentru că ştiu că dacă m-aş reîntoarce la acea clipă m-aş comporta cu siguranță exact ca atunci. Deci nu există nici un pericol real. Nu l-am refuzat. I-am permis să mă însoțească înapoi în casă şi să rămână la mine în noaptea aceea, până către dimineață, când trebuia să ridice ancora.

Rămase un moment pe gânduri, apoi continuă.

— Totuşi, pentru că am fost atât de slabă şi pentru că atunci mi-a fost teamă şi nu i-am meritat dragostea, copilul şi cu mine am avut mult de suferit. Dacă aş fi fost o fată săracă cu doar cincizeci de taleri de aur în buzunar, ar fi fost mai bine de noi, pentru că am fi putut rămâne împreună. Da, am trecut prin multe, noi doi. Când l-am regăsit pe Jens şi l-am adus acasă cu mine, mai spuse apoi, nu mi-a păsat prea mult de el. Aveați voi toți grijă de el – îl iubeați, dar eu nu l-am iubit. Eu îl iubeam doar pe Charlie. Dar am fost mai mult timp împreună cu Jens decât oricare dintre voi şi mi-a spus multe lucruri pe care nu le discuta cu altcineva. Îl înțelegeam foarte bine şi ştiam că n-am fi găsit nicicând un altul mai înțelept ca el.

Tăcea şi nu ştia că citase un verset din Biblie aşa cum bătrânul proprietar de vapoare nu bănuise nimic atunci când poruncise ca băiatul să fie înmormântat în pământul pe care el îl cumpărase ca loc de veci al familiei – fusese un mic truc din magia băiatului dispărut.

— Am învățat şi eu foarte multe de la el, spuse ea. Nu ştia să mintă, spunea întotdeauna adevărul, întocmai ca Charlie. De multe ori mă gândeam că era urât

din partea mea să-l învăţ să mintă. Ştiam prea bine că era incorect să-l fac să-ţi spună Papá. În timp ce zăcea bolnav, mă gândeam la un singur lucru – că, dacă moare, pot în sfârşit să port doliu pentru Charlie.

Îşi luă pălăria în mână, se uită la ea şi apoi o lăsă din nou în poală.

— Şi când s-a întâmplat, la urmă, tot n-am avut puterea s-o fac, spuse ea.

Îşi trecu de câteva ori degetele peste inele.

— Aş fi putut foarte uşor să vorbesc cu Jens despre asta, spuse ea. El ar fi râs şi m-ar fi îndemnat să-mi cumpăr rochii elegante de doliu şi văluri lungi şi negre.

Jacob se gândea că avea noroc că-i promisese să n-o întrerupă. Pentru că oricum nu şi-ar fi găsit cuvintele. Când în acest moment al povestirii ea căzu din nou pe gânduri şi tăcu atât de mult încât el crezu că terminase ce avea de spus, simți că se îneacă de parcă cuvintele pe care trebuia să le spună îi rămăseseră în gât.

— Credeam că voi ajunge să am remuşcări că nu l-am iubit, spuse ea brusc. Şi să regret cumplit ceea ce am făcut, m-am temut că voi cădea sub povară. Dar nu s-a întâmplat aşa. Există un har divin pe lumea asta pe care oameni ca noi nici nu-l bănuiesc. Lumea nu este brutală sau severă, aşa cum ne spun alții. Nu este nici măcar dreaptă. Totul se iartă, totul. Lucrurilor frumoase şi nobile de pe această lume nu le poți face rău. Sunt prea puternice pentru asta. Nu puteam să-i facem rău lui Jens, nu, asta n-ar fi reuşit nimeni. Acum că e mort, mai spuse ea, acum înțeleg totul.

Stătea din nou nemişcată, sprijinindu-se uşor de trunchiul de copac. Pentru prima dată de când vorbeau se uită în jur lăsându-şi privirea să mângâie peisajul pădurii.

— Să ştii că e ciudat să înțelegi totul, spuse ea. Nu pot să-ți explic ce simt şi nu m-am priceput niciodată să exprim în cuvinte ceea ce gândesc. Nu sunt ca Jens. Dar din martie, de la începutul primăverii, am crezut că înțeleg de ce s-au întâmplat toate aşa cum s-au întâmplat. De ce răsar acum toate, de exemplu. Şi de ce se întorc păsările înapoi aici. Marea indulgență a lumii față de noi – şi înțelegerea lui Papá şi a ta față de mine. În timp ce ne plimbam astăzi prin pădure mi s-a părut că îmi recăpătasem din nou văzul şi mirosul din timpul copilăriei. Toate lucrurile din jurul meu îmi spun din proprie inițiativă ce înseamnă.

Se opri o clipă.

— Înseamnă Charlie! spuse ea.

După o lungă tăcere adăugă:

— Şi eu, eu sunt Emilie, şi nimic din asta nu se poate schimba.

Făcu un gest de parcă ar fi vrut să-şi pună mănuşile, dar renunță apoi şi le puse din nou în pălărie rămânând nemişcată ca înainte.

— Acum ți-am spus totul, zise ea. Acum tu trebuie să hotărăşti ce vom face. Papá nu va afla nimic niciodată, spuse ea blând şi îngândurată. Nimeni nu va afla nimic. Doar tu. Şi m-am gândit că, dacă vrei, atunci când noi doi vom vorbi despre Jens – „dar e prima dată când vorbeşte de el, nu i-a rostit niciodată până acum numele“, se gândi Jacob – am putea vorbi şi despre toate acestea. Mai e doar un singur lucru, spuse ea încet, pe care îl ştiu şi îl înțeleg mai bine decât tine. Crede-mă, ştiu că ne-ar fi mult mai uşor amândurora, dacă ai putea, dacă ai vrea să mă crezi.

Jacob era obişnuit să cântărească situația în care se afla înainte de a lua o hotărâre corespunzătoare. Aşteptă un moment după ce ea termină de vorbit şi spuse:

— Da, draga mea. E adevărat.

Din Danemarca de altădată

Prin fereastra din zidul gros de un stânjen, acolo unde obloanele erau date la o parte, strălucea o mică stea pe cerul pal al nopții de vară. Calmul acelui îndepărtat astru tulbura sufletul regelui, nelăsându-l să doarmă.

Privighetorile care umpluseră crângul de cântecul lor exuberant şi asurzitor tăcuseră câteva ore în jurul miezului nopții; întreaga lume tăcea. Prin fereastră intra mireasma fină, proaspătă şi umedă a frunzişului, aducându-i regelui în alcov ființa ascunsă a marii păduri. Se gândea la căprioarele care se odihneau acum pe iarba argintie, printre copaci. În gând, fără arc sau săgeți şi fără dorința de a le ucide, se apropie de ele. Acolo păştea poate căprioara albă cu copite de aur, o fecioară în piele de căprioară. Şi, în adâncurile pădurii, dragonul dormea într-o vale lungă, cu aripile ieşindu-i din înfricoşătorul gât solzos şi cu lunga-i coadă mişcându-se uşor printre tufele de zmeură.

Regele era într-o dispoziție stranie, deloc veselă – trist şi descurajat. Dar în acea noapte se simțea mai puternic ca niciodată înainte, parcă propria putere îl făcea mai greu.

Regele medită la multe lucruri şi îşi aminti cum cu zece ani în urmă, când avea doar şaptesprezece ani, în Ribe, îl întâlnise pe Evreul Rătăcitor. Confesorul său îi spusese că renegatul de douăsprezece secole ajunsese în oraşul lor şi trimise după el. Dar când gârbovitul şi pământiul bătrân Ahasverus, în caftanul său negru, îi căzu la picioare, toată furia teribilă împotriva celui care îl batjocorise pe Crist dispăru din sufletul tânărului rege. Stătea doar şi-l privea mirat, în tăcere.

— Tu eşti pantofarul din Ierusalim? îl întrebă până la urmă.

— Desigur, răspunse evreul şi suspină adânc, am fost cândva pantofar în Ierusalim. Am croit pantofi şi sandale pentru evreii bogații ai oraşului şi pentru romanii de seamă. Odată am cusut chiar şi o pereche de papuci pentru soția guvernatorului Pilat, împodobiți în dreptul degetului mare cu agate şi diamante.

În această noapte regele îşi amintea de parcă s-ar fi întâmplat ieri şi nu cu zece ani în urmă, cu o claritate teribilă, singurătatea acelui evreu bătrân. Doar că

acum situația se inversase, acum el însuşi era Ahasverus. Au murit atât de mulți în jurul său de atunci. Cavaleri bravi au fost târâți în războaie din care nu s-au mai întors, prietenii lui veseli din tinerețe au amuțit, precum un sfârşit de melodie cântată de un flaut, încântătoare domnițe au părăsit ringul de dans. Şi-l amintea pe bătrânul său bufon, cu clopoței la pălărie, țopăind pe masă şi maimuțărindu-i pe marii domni din jur. Trecuse ceva timp de la moartea bufonului şi de la ultima oară când se gândise la el. Întâlnise privirea vânatului hăituit de câini şi înfipsese singur cuțitul în inima lui, răsucindu-l. Lacrimi mari curgeau din ochii limpezi ai animalului. Dar regele nu ştia dacă el însuşi va muri vreodată.

O pală de vânt uşoară trecu afară prin coroanele copacilor şi prin iarbă făcând să freamăte tapiseriile atârnate în jurul ferestrei. Nu putea să vadă, dar ştia că oamenii şi animalele reprezentate în ele se puseseră în mişcare, ca şi cum ar fi înaintat de-a lungul zidurilor.

Gândurile regelui fugeau mai departe şi nu-şi găseau liniştea niciunde. Îşi aminti cum i se umplea inima de fericire cândva la vânătoare, în turniruri, la dans sau în război. Încet îşi retrăi toate bucuriile tinereții. Dar unde era acum cupa din care să soarbă fericirea? Nici un om nu mai putea să i-o umple. Era în propriul lui regat, în Danemarca, singur ca un mort în groapă, aşa cum era şi în somnul şi visele lui. Mulți ani regele fusese în conflict cu marii lui vasali şi gândul că până la urmă îi va supune şi îi va vedea umiliți îl gustase mereu ca pe un fruct stricat dar revigorant pe care îl mănânci în singurătate. Dar în îmbrățişarea proaspătă şi tăcută a nopții acesteia şi sub lumina micii stele din fereastră, întreaga probă de forță părea doar o întâmplare banală, ca un joc sau ca o ceartă de copii. Marea forță din el tânjea după o confruntare cu ceva mult mai mare pe care să-l doboare.

Se gândi şi la femeile de la curte, încântătoarele doamne care dansau pe podelele castelului care semănau cu o tablă de şah. Inima îi tresălta de bucurie să le vadă dansând sau cântând şi cândva găsise plăceri cereşti în trupul lor când le ținea goale în brațe ca pe nişte crini albi. Dar în această noapte sufletul lui nu-şi mai găsea liniştea cu nici una dintre ele.

Regele se mâhnea pentru sufletul său drag, pe care nu-l mai putea mulțumi. Şi această preocupare arzătoare pentru propriul suflet venea din tinerețea lui, aducând cu sine nopți de primăvară de altădată. Atunci fusese doar dorul şi aspirația unui tânăr. Acum, că ajunsese să cunoască lumea, îl fulgera ca o durere amară. Pe acest pământ sufletul său nu avea nici un prieten. Toți oamenii din

Danemarca – vasalii şi ţăranii lui, războinicii şi clericii – toţi puteau să-şi găsească semeni cărora să li se încredinţeze, cu care să se bucure împreună. Dar cui să-i încredinţeze un rege sufletul? Se gândi la Dumnezeu din ceruri. Poate Dumnezeu mai era atât de singur ca el, chiar mai singur, pentru că era un rege mai puternic.

Se uită din nou la steaua din depărtări, curată ca un diamant.

— *Ave, Maria stella*, suspină el. *Dei mater alma*.

Dintre toate femeile frumoase care s-au perindat vreodată prin lume, Sfânta Fecioară era singura care îi cunoştea şi îi înţelegea inima şi care cu blândeţe îi putea aprecia corect adoraţia.

Se gândi că bătrânul evreu din Ribe o văzuse probabil pe Fecioară şi că ar fi putut să i-o descrie. Şi dacă ar fi venit pe lume douăsprezece secole mai devreme, şi el ar fi putut călători în Ţara Sfântă pentru a o vedea pe Maria cu propriii lui ochi. Ar fi devenit oare atunci tânărul rege al Danemarcei rivalul împăratului ceresc?

— Nu, nu, Doamne, şopti el. I-aş fi purtat doar mănuşa la coif. Cu lancea coborâtă, mi-aş fi îndemnat măreţul cal înzăuat să meargă alături de asinul ei pe drumul spre Egipt. Tu însuţi mi-ai fi zâmbit atunci.

Cât de perfectă ar fi putut fi înţelegerea dintre el şi Dumnezeu, se gândea regele. Cât de dulce şi profundă ar fi putut fi prietenia dintre ei dacă pe lume nu ar fi existat decât ei doi, fără oamenii care să intervină în relaţia lor, cu vanităţi, ambiţii şi invidii.

„Doamne, se gândea regele, cred că e timpul să renunţ la oameni. E timpul să renunţ la tot ce stă în calea fericirii şi a bunăstării sufletului meu. Numai la el mă voi gândi de acum înainte. Vreau să-mi mai simt o dată sufletul prinzând aripi şi făcându-mă fericit.“

În acel moment regele auzea bătând un mare clopot parcă doar pentru urechile lui. Valurile sonore se adunau în jurul lui precum marea în jurul unui înecat şi atât de tare răsuna, încât nimic pe lume nu l-ar fi putut întrece. Se ridică în genunchi, în pat. Acum ştia şi înţelegea totul. Singurătatea lui era însăşi puterea lui, pentru că el însuşi era întreaga lume.

Sunetul se stinse încet. După o vreme, în timp ce stătea liniştit, cu mâinile pe piept, regele văzu cerul albind la fereastră şi înţelese că nu mai era mult până dimineaţă. Steaua pe care o observase îşi schimbase locul şi urcase în colţul geamului. Un curent rece trecea prin crâng şi îşi trase pătura de mătase până la bărbie. Auzi trei din cele patru triluri ale unei cinteze din vârful unui copac,

urmând să fie curând acompaniată de celelalte păsări. După puțină vreme avea să se audă şi cucul din pădure. Regele adormi.

Când servitorul lui veni dimineața să-l trezească şi să-l îmbrace, afară ploua. În timp ce se trezea, îşi aduse aminte de Granze, bătrânul sclav lusacian[5] al tatălui său. Poate că îl visase în ultimul somn şi ploaia care cădea afară îi readusese visul în minte, pentru că îi mai stăruia în urechi zgomotul valurilor spărgându-se pe stânci şi pietriş. Tatăl bătrânului sclav fusese adus în Danemarca în copilărie chiar de către episcopul Absalon însuşi. Nu cunoscuse niciodată în toată viața lui vreun membru din tribul lui şi acum ajunsese bătrân, precum o lespede de granit. Pentru păgâni, anii trec altfel decât pentru creştini, îşi spuse regele, ei trăiesc veşnic. Cu douăzeci de ani în urmă, sclavul fusese cel mai bun prieten al său. Petrecuseră multe zile lungi de vară pe plajă şi lusacianul îl învățase să întindă năvoade şi să vâneze țipari, noaptea, la lumina unei făclii. Nu-l mai văzuse de mulți ani, dar ştia că bătrânul singuratic era în viață şi trăia într-o colibă pe malul mării. Va călări până acolo să-l mai vadă o dată pe sclav. Granze era legat de începutul vieții lui, cât îşi aducea aminte de ea, şi se cuvenea ca acum să se întoarcă acolo. Bătrânul lusacian ştia multe din lucrurile pe care nici oamenii regelui din Danemarca nu le cunoşteau.

5. Lusacian – provenind din Lusacia, o zonă populată cu o minoritate slavă, în sudul Berlinului, împărțită astăzi între Saxonia germană, Polonia şi Cehia. (N. tr.)

Gândurile de peste noapte erau încă vii în mintea regelui şi inima lui era liniştită şi uşoară. În lumina zilei nu dorea să mai stăruiască asupra lor. Sfârşise de bâjbâit şi vedea clar drumul pe care trebuia să o apuce – era el însuşi de acum înainte calea, adevărul şi viața.

Regele îşi lăsă valetul să-i pună pe umeri capa grea împodobită cu frunze şi păsări în cărămiziu şi albastru. În timp ce băiatul îi aranja pintenii, fu anunțat că preotul Sune Pedersøn sosise de la Paris. Regelui i se păru un semn bun şi trimise după el. Sune provenea din clanul Hvide, care dăduse mulți dintre cei mai înverşunați duşmani ai coroanei. Dar Sune era prietenul de joacă, din copilărie, al regelui, învățaseră să citească şi să scrie împreună. Sune era pe vremea aceea cu un cap mai mic decât tânărul prinț, dar îi era egal în toate şi îl întrecea chiar la călărit, la trasul cu arcul şi la vânătoarea cu şoim. Era un băiat isteț, curajos şi prietenos. De cinci ani lipsea din Danemarca, fiind plecat la studii la Paris, şi din când în când regele fusese informat din Franța despre

progresele lui şi despre felul în care se adaptase vieții clericale şi celei de curte de acolo.

Sune intră îmbrăcat încă în hainele sale negre de călătorie, pe jumătate preot, pe jumătate cavaler, îngenunche în fața regelui, dar acesta îl ridică şi îl sărută pe ambii obraji. Sune Pedersøn era un preot elegant şi frumos, cu mâini albe. Hainele stăteau bine pe el şi gura lui mică, rotundă şi proaspătă zâmbea calm şi vioi. Avea o voce melodioasă, cristalină şi vorbea în stilul vechi şi direct al danezilor, doar din când în când mai lăsând să-i iasă din gură o expresie sau un cuvânt franțuzesc. Îşi exprimă mai întâi bucuria şi surprinderea să vadă atâtea biserici noi şi minunate în Danemarca şi îi transmise regelui salutări de la înalții prelați de la Paris. Adusese cu el un lucru extrem de valoros, o aşchie din Sfânta Cruce, închisă într-o bijuterie de aur, cadou pentru rege din partea lui Matheus din Vendôme. Dar avea să i-o înmâneze mai târziu regelui, în prezența celor mai mari demnitari ai Bisericii daneze.

În timp ce vorbeau, intră întâiul scrib care îi înmână regelui o listă cu marii domni şi prelați ce doreau în acea zi audiență la el. Regele îşi lăsă privirea să alunece peste hârtie. Iată, se gândi el, lista cu aceia care au adus mâhnire în sufletul său şi se ridică împotriva voinței regelui danez. De ce a permis oare asta? Îl sfâşie o durere ca atunci când un cal nobil ar intra pe mâna unui jocheu brutal şi neşcolit. Rămase o clipă pe gânduri. Această listă cuprindea un şir lung de capete de danezi mândri – şi totuşi erau supuşii lui, îi stătea în putere să le facă să cadă. Îi dădu scribului lista înapoi trimițându-l cu vestea că astăzi nu avea să primească pe nimeni pentru că urma să călărească. Valetul reginei veni să-l anunțe că era bolnav câinele ei favorit şi că îl ruga pe rege să vină să vadă ce e cu el. Regele îi trimise vorbă că va veni a doua zi.

Regele îl rugă pe Sune să călărească împreună. Sune îl cunoscuse el însuşi pe Granze pe vremuri şi zâmbi acum, amintindu-şi de el şi făcându-l şi pe rege să zâmbească. Amintirile din tinerețe pe care regele le avea cu Sune erau senine ca lumina zilei, cei doi fiind inițiați împreună în artele curții şi în sporturi, şi totul devenise limpede în jurul lor. Lucrurile care se legau de bătrânul lusacian erau în culori închise şi aparțineau unor timpuri în care abia începea să fie conştient de lume şi de el însuşi, se mişcau încet în întuneric şi miroseau a alge şi a scoici. Zâmbetul rămase pe fața regelui dar îşi schimbă substanța în timp ce el îşi lăsă gândurile să alerge mai departe. Dacă ar fi obligat să-l trimită pe unul dintre cei doi la moarte, care cap ar cădea oare? Bătrânul craniu noduros sau capul tânăr şi rotund cu o tunsoare la modă? Îl întrebă pe Sune dacă să trimită după un buiestru

pentru el, şi Sune îi răspunse că s-ar încumeta să călărească oricare din caii grajdului regal. Dar nu era nevoie, deoarece îşi adusese el însuşi cai. Nu venise direct din Franța, ci trecuse în drum pe la neamurile lui din Yutlanda. Regele se încruntă puțin, apoi zâmbi din nou. La puțin timp ieşiră călare pe poartă şi trecură peste şanțul cu apă iar paznicul de pe zid sună din corn. Trei dintre valeții regelui, servitorul lui Sune şi un dresor de câini veneau în urma lor şi regele îşi lăsă cățeaua favorită, pe Blanzeflor, să alerge pe lângă scara calului.

Călăriră prin pădure. Coroanele copacilor umede şi picurânde înmuguriseră de curând, tânărul frunziş moale şi mătăsos, semănând mai mult cu petalele florilor decât cu nişte frunze, se legăna blând în aerul rece şi înviorător precum algele pe fundul unei ape adânci. Pe sub copaci pădurea era în semiîntuneric şi umplută de miresmele plăcute şi amare ale arțarilor şi plopilor. În ploaia fină păsările cântau peste tot în jurul lor, porumbelul sălbatic gângurind liniştit pe ramurile înalte pe sub care treceau. O vulpe ieşi din desişul care mărginea drumul, se opri o clipă uitându-se la cavaleri, cu coada lăsată, apoi alunecă precum o flacără mică şi roşie înghițită de iarba udă.

Regele îl întrebă pe Sune Pedersøn despre viața din Paris şi răspunsul veni prompt şi bucuros. Strălucirea şi faima universității, spuse el, nu mai erau ce fuseseră cu câteva sute de ani în urmă, pe vremea lui Abélard şi a lui Petrus de Lombardia, dar spiritele acestor oameni mari mai pluteau încă în aer, aruncând lumină în jur. Cine n-a fost la Paris, adăugă tânărul preot, nu-şi poate imagina pe de-a-ntregul ce înseamnă să trăieşti sub lumina pe care o răsfrâng marii oameni de ştiință şi artiştii. Independența universității fusese de curând garantată prin bula papală *Parens Scientarum*. Continuă povestind despre regele Franței şi curtea sa. Regele Filip era un vânător reputat. Sune însuşi, printr-un prieten, un tânăr şi nobil preot din Anglia, ajunsese oaspete la castelul St. Germain al regelui şi asistase la o vânătoare de căprioare. Descrise cu amănunte felul în care se desfăşurase vânătoarea, caii şi câinii. Doamnele franceze erau, spuse el, la fel de sigure în şa ca bărbații. Regele se interesă dacă tot ce se spunea despre frumusețea şi grația acestor doamne era adevărat. Sune răspunse că da. Cel puțin pe cât putea să le aprecieze un cleric, spusele nu erau exagerări. Erau inimaginabil de frumoase, nobile, pure şi educate şi, precum muzica, grațioase şi blânde, în maniere şi vorbă. Peste toate strălucea tânăra regină Maria de Brabant, un crin alb. Avea o mare influență asupra domnului ei şi întreaga aristocrație franceză spera că ea va reuşi să distrugă puterea pe care şambelanul Pierre de la Brosse o obținuse de la regele Franței, care îl răsfățase cu pământuri şi onoruri.

La rândul lui, Pierre îl răsplătise pe rege în felul lui nerecunoscător, se spunea că încercase să-l otrăvească pe prințul Ludovic, fiul cel mare al acestuia.

— Da, aşa merg lucrurile pe lumea asta, spuse regele. Loialitatea a devenit o raritate în casa unui rege, dacă o mai fi existând cu adevărat.

— Ai dreptate, majestate, îi răspunse Sune, dar ce loialitate poate regele Filip să mai aştepte când l-a preferat pe bărbierul tatălui său nobililor lui vasali.

Schimbă subiecul şi vorbi din nou despre bisericile din Paris. Îi descrise regelui biserica La Sainte Chapelle, construită de regele Ludovic. Era într-adevăr un loc sfânt, te puteai crede în paradis în interiorul ei. Sune deveni trist, vorbi tot mai rar şi apoi tăcu de tot. Pădurea aceasta proaspătă din Zeelanda o văzuse de sute de ori în visele lui în timp ce era în Franța şi i se păruse mereu mai frumoasă decât orice biserică. Dar acum în timp ce călărea din nou prin ea în ploaia liniştită de primăvară inima lui era grea de dorul Parisului şi al tuturor lucrurilor pe care le găseai doar acolo. Repetă pentru sine: „Ca în paradis!“

— Spune-mi, Sune, spuse regele, este oare dorința lui Dumnezeu ca oamenii să nu fie niciodată mulțumiți, ci să tânjească tot timpul după alte locuri decât cele în care se află şi care poate nici nu există? Animalele şi păsările sunt mulțumite cu acest pământ, aşa cum îl au – este el oare prea mic pentru oamenii pe care Dumnezeu i-a aşezat aici? Pentru țăranii care veşnic îşi plâng soarta grea, pentru cavaleri şi aristocrați care nu au nicicând de ajuns, pentru tinerii preoți care în inima pădurilor suspină de dorul Parisului? Nu există oameni – unul singur măcar, Sune, dintre toate miile de oameni de pe pământ – care să cadă la înțelegere cu Dumnezeu şi să poată spune: „Am rezolvat misterul lumii, pământul este acum al meu şi sunt mulțumit de el“.

— Stăpâne, spuse Sune în timp ce cu o mână mângâia gâtul calului său, asta este eterna plângere a oamenilor. De mii de ani oamenii strigă la cer: „Doamne, ai făcut pământul şi ne-ai făcut şi pe noi, dar habar nu ai ce greu e să fii om pe acest pământ. Nu putem linişti inimile noastre, aşa cum le-ai creat tu, cu ființele acestei lumi, aşa cum le-ai creat tu. Nu găsim nicăieri pe acest pământ dreptatea, pacea şi fericirea pe care, conform naturii noastre, suntem făcuți să le căutăm. Este un conflict etern şi nu mai suportăm. Spune-ne măcar, ca să înțelegem şi noi, care este sensul acestei lumi şi al nostru. Dă-ne o soluție pentru acest mister al vieții“. Strigătul lor a ajuns la urechile lui Dumnezeu care le-a cântărit cererea şi şi-a întrebat îngerii pe care îi trimitea pe pământ dacă lucrurile stăteau chiar aşa. „Le este chiar atât de greu oamenilor mei pe pământ, cum spun?“ Îngerii au răspuns: „Doamne, oamenii tăi de pe pământ suferă într-adevăr teribil“.

Dumnezeu şi-a zis: „Nu e bine să te bazezi pe spusele servitorilor tăi. Mi-e milă de oameni şi mă voi duce să văd cu ochii mei dacă lucrurile stau într-adevăr aşa“. A luat înfăţişarea unui om şi a coborât pe pământ. Îngerii se bucurau, spunându-şi: „Uite, i s-a făcut milă de oameni. În sfârşit vor deveni şi ei bogaţi, fericiţi şi fără griji cum suntem noi în ceruri“. Au trecut treizeci şi trei de ani, care din perspectivă celestă păreau o oră. Dumnezeu s-a întors, s-a aşezat pe tronul său şi şi-a chemat îngerii care au venit zburând din toate colţurile cerului, curioşi să afle ce avea să le spună. Domnul întinerise cum nu-l mai văzuseră niciodată. Când a ridicat mâna spre a le cere linişte, au observat că îi era străpunsă. „Îngerii mei, le-a spus el. Da, am revenit din călătoria mea pe pământ şi am reuşit să cunosc condiţia umană. M-am îndurat de oameni şi le-am promis să-i ajut. Nu m-am odihnit şi n-am dormit înainte de a-mi ţine promisiunea. Am împăcat, în sfârşit, inima omului cu posibilităţile lumii în care l-am pus. Le-am arătat acestor muritori ignoranţi şi proşti cum să fie urmăriţi şi persecutaţi, cum să fie scuipaţi şi pedepsiţi. I-am învăţat cum să fie răstigniţi pe cruce. Am dat omenirii soluţia pentru suferinţa ei aşa cum m-au implorat. Le-am oferit mântuirea.“

Regele ascultase doar pe jumătate, dar pe măsură ce Sune înainta în poveste, era tot mai atent, râzând în sinea lui. Se gândi că nu degeaba trecuse Sune pe la Møllerup şi îşi vizitase mândrele rude. Micul slujitor al lui Dumnezeu dorea să-l înveţe pe marele rege al Danemarcei că umilinţa era o calitate dumnezeiască. Aşa se întâmplă întotdeauna cu cei pe care regele îi crede prietenii lui – ei călăresc alături de el, dar îşi au gândurile şi planurile în alte părţi.

Dar vocea lui Sune era blândă şi melodioasă şi atât de cristalină încât regele nu se putu abţine să nu-l asculte cu plăcere. „Nu, se gândi, nu-i voi face nici un rău lui Sune. Dimpotrivă, mă voi îngriji chiar să nu mai plece din Danemarca la Paris. Îl voi ţine aproape de mine ca să-mi poată spune astfel de poveşti, cum nu mai aud de la nimeni. Vreau să-i ţin pe el şi pe Granze cu mine, să mă slujească la fel de bine amândoi.“

— Da, spuse el după o scurtă tăcere. Poate că Dumnezeu a gândit aşa. Şi totuşi mi se pare că s-a declarat prea repede mulţumit şi că nu a reuşit cu adevărat să cunoască suferinţa umană. De ce a stat aici pe pământ doar între pescari şi tâmplari? Dacă tot a venit, putea să-şi aleagă la fel de bine rolul unui mare domnitor, să intre în pielea unui rege. Nu poate spune că a cunoscut pe deplin lumea şi viaţa oamenilor până nu a călărit măcar o dată. Oare a uitat că tot el a creat caii, căprioarele, fierul, muzica divină, mătasea şi vinul?

În timp ce călăreau şi vorbeau astfel, pădurea devenea tot mai scundă şi mai deschisă în jurul lor, stejarii şi arțarii lăsând locul mestecenilor subțiri şi mlădioşi. Din loc în loc, în luminişuri, creştea iarba neagră şi drumul forestier dispărea devenind o potecă subțire de nisip. Ploaia încetase. Ajunseseră la capătul pădurii şi dădură drumul cailor în galop peste o pajişte pe care se zăreau împrăştiate cioturi de mărăcini. Două ciori se plimbau țanțoşe prin iarba scurtă şi îşi luară zborul la vederea cavalerilor. În fața lor se înălțau nişte dealuri înalte şi neregulate pe care le urcară şi zăriră marea la picioarele lor.

Regele îşi opri calul şi privi. Aerul sărat de mare, umplut de mirosul urât al algelor, îi mângâia fața, îmbrățişându-l. Inspiră adânc şi se întrebă de ce nu mai venise aici pe plajă de atâta vreme. Pentru o clipă se gândi doar la mare.

Ziua de primăvară se stingea, dar pământul era încă plin, ca un clopot de sticlă, de o lumină slabă şi de cântecul etern al mării – un muget din adâncuri ce suna straniu în văzduhul liniştit, dar venea după câteva zile de vânt puternic – transformat într-un murmur dulce şi cristalin pe plajă, acolo unde spuma uşoară se aduna peste pietre. Era acelaşi sunet pe care îl auzise dimineața în vis.

Pe tot orizontul marea se juca împreună cu cerul, neastâmpărată şi ademenitoare. La apus, apa era albastră, mai închisă decât cerul, la răsărit, era mai deschisă decât aerul, ca o oglindă palidă şi incoloră. Spre miazănoapte însă marea şi cerul se uneau fără nici o linie de demarcație devenind universul însuşi, un spațiu de nepătruns. În depărtare, o rază de soare se strecurase printre nori şi, acolo unde suprafața mării o prindea, strălucea ca argintul, de parcă un banc întreg de peştişori argintii ar fi înotat acolo. La jumătatea distanței dinspre orizont, un cârd de lebede în zbor trasa o linie lungă ca un talaz aerian de-a lungul văzduhului.

Unul din oamenii regelui, care cunoştea bine regiunea, trebuia să le arate locul unde se afla coliba sclavului. Dar aceasta era atât de mică şi se contopea atât de perfect în culorile plajei, încât o zăriră doar mulțumită firului subțire şi albastru de fum care stătea drept în aerul de deasupra hornului conic. La mică distanță, în față, pe nisip, era trasă barca lată, arcuită şi întunecată a lui Granze şi, în timp ce coborau dealul călare, îl zăriră şi pe proprietarul colibei şi al bărcii, pe Granze însuşi, în apă până la genunchi, venind spre țărm şi trăgând după el prin valuri o captură bogată. Când dădu cu ochii de călători se opri şi, punându-şi mâna streaşină la ochi, se uită la ei, apoi se îndeletnici mai departe cu prada lui. Îşi ridicase fusta din piele de capră până la brâu şi tinerii bărbați nu se putură abține să nu zâmbească la această privelişte, atât de puțin umană era goliciunea lui

strâmbă şi negricioasă. Ajunse cu greu prin apă până la mal, împovărat şi desculţ, strănută şi se scutură ca un câine ud şi lăsă pe nisip uriaşul peşte pe care îl târâse după el. Apoi îşi desfăcu fusta şi o lăsă să-i cadă până la glezne. Stătu nemişcat aşteptându-şi oaspeții care se apropiau de el în grabă. Când ajunseră foarte aproape, calul lui Sune deveni neliniştit şi se cabră, luând-o în fața calului regelui. Granze nu se uită la rege, ci prinse cu mână scărița lui Sune.

— Tu eşti cel care vine aici, Sune, urmaşul lui Absalon? spuse el. Te credeam mort.

— Nu tocmai mort, cu ajutorul lui Dumnezeu, spuse Sune zâmbind şi liniştindu-şi calul.

Granze se uită lung la el.

— Ai fost totuşi aproape de moarte acum nouă luni pline, spuse el.

— Da, e adevărat, spuse Sune grav.

Granze rămase o clipă tăcut. Apoi râse pe înfundate.

— O femeie ți-a pregătit o băutură, spuse el, în care a pus otravă de şobolani. Te-a luat oare de şobolan, micuțule Sune? Dacă şobolanii ar intra în găurile pe care Dumnezeu le-a făcut pentru ei, oamenii nu i-ar otrăvi.

Sune, care pălise, stătea pe calul său fără un cuvânt.

Regele îşi îndreptă calul spre bătrânul lusacian, aurul îi strălucea în capă, pe teacă şi pe şa.

— Nu mă mai recunoşti, Granze, fiul lui Gnemer? întrebă el.

— Sigur că te cunosc, prințule Eric, răspunse lusacianul solemn, doar că eşti mai palid decât erai ultima dată când ne-am văzut. Te-am recunoscut încă de când erai în vârful dealului.

Se uită lung în ochii regelui.

— Fii binevenit, stăpâne! izbucni el. Fii binevenit pentru că îl onorezi pe bunul şi bătrânul sclav al tatălui tău. Te invit să bei cu Granze – aceeaşi băutură ca ultima dată când ai fost aici, dacă nu una mai bună. Am prins un peşte mare în dimineața asta şi îl voi pregăti pentru tine. Am peşte la afumat în casă, dar putem face foc aici, afară, pe pietre. Descalecă şi pofteşte la masa lui Granze încă o dată.

Intră în colibă şi ieşi apoi cu o ploscă de piele groasă şi neagră de capră pe umăr.

— Cheamă-ți câinele! strigă el când animalul regal care se ținuse după el îi amuşină piciorul în timp ce el sărea de colo-colo de parcă mergea pe apă. Sunt

convins că e un câine de rasă şi puternic şi că te ajută la vânat căprioare! Dar câinilor mari nu le prea plac sclavii.

Ridică pielea cea neagră şi unsuroasă şi i-o întinse regelui la buze aşa cum stătea încă pe cal.

— Bea, spuse el.

Regele uitase berea lui Granze, pe care o gustase cu mulți ani înainte în coliba lui, mirosul ei amintindu-i acum imaginea sclavului dansând şi lălăind în întunericul camerei, după ce dăduse peste cap întreaga ploscă. Îi ardea limba şi îi trimitea o stranie plăcere în vine. Granze ținu plosca sus pentru Sune apoi o duse la gură şi o bău până la fund.

— Acum suntem prieteni! spuse el. De acum înainte putem visa şi medita la lucruri diferite. Dar apa pe care o vom face va fi aceeaşi!

Pe drum regele se gândise să-l întrebe pe Granze despre viitor, dar nu i se mai păru important, nu mai avea nevoie. I se părea că el şi Granze seamănă unul cu celălalt mai mult decât oricare alți doi oameni din Danemarca – sclavul, care a fost smuls din propriul lui trib şi nu a mai cunoscut niciodată pe vreunul din neamul lui şi regele, care nu îşi găsea nicicând printre curteni şi servitori egalul. Ei erau mai singuri decât alți oameni, dar şi mult mai înțelepți, puteri misterioase ale existenței îi recunoşteau şi îi iubeau.

— Tu eşti un om puternic aici, Granze, spuse regele, ai lumea doar pentru tine cât vezi cu ochii. Eşti la fel de bun, în felul tău, ca bătrânii ermiți care se retrag în deşert şi stau pe un stâlp pentru a-l preamări pe Dumnezeu. Doar că tu nu-i slujeşti Domnului din ceruri, ci idolului tău negru de lemn şi cu un singur ochi din colibă. Îmi aduc aminte de el.

— Nu, nu, spuse Granze grăbit şi se uită la Sune. Granze a fost botezat cu apă. Granze a învățat şi a auzit de aceea care a dat naştere fără să-şi piardă virginitatea, aşa cum soarele pătrunde prin geamurile voastre fără să le spargă. Şi mai ştiu şi de cel care a stat în burta marelui peşte. Uite! strigă el triumfător şi îşi făcu solemn cruce.

Sune îi spuse regelui în latină:

— Pe nebun chiar dacă l-ai pisa cu pisălogul în piuă, în mijlocul grăunțelor, nebunia tot n-ar ieşi din el.[6]

6. Pasaj din *Pildele sau Proverbele lui Solomon* 22:27. (N. tr.)

Sune descălecă şi îi ținu regelui scara. Oamenii regelui descălecară şi ei şi dădură drumul cailor. Valetul îi întinse pe o piatră o capă, ca să se aşeze.

Granze aduse din colibă jar într-un vas de fier, cărbune şi o frigare lungă. Se aşeză pe vine în nisip şi porni focul cu mare grijă şi îndemânare. Suflă în el şi scuipă când îi intră cenuşa în ochi, în timp ce-şi privea oaspeții prin fum. Ridică o brichetă de turbă neagră în aer, zâmbi şi le spuse:

— Acesta a fost un copac care a crescut în pământ, aici, înainte ca prima găină din țara asta să depună primul ei ou.

— Da, a trecut mult timp de atunci, spuse regele, şi nu-mi aduc aminte de acel copac, Granze.

— Da, nici eu nu mi l-aş putea aminti, dacă aş fi în locul tău. Dar noi, lusacienii, suntem altfel. Ceea ce li s-a întâmplat strămoşilor noştri şi ceea ce li s-a întâmplat bătrânilor pe vremea când ei erau încă sugari noi păstrăm în mințile noastre şi putem reînvia când vrem. Şi tu ai poftele şi fricile strămoşilor tăi în sânge, dar experiența şi înțelepciunea lor n-o ai, pentru că nu s-au priceput să le trasmită copiilor pe care i-au conceput. De aceea, acum, trebuie ca fiecare dintre voi s-o ia de la capăt, ca un pui de pisică orb bâjbâind prin întuneric. Pe vremuri multe din lucrurile moarte astăzi erau vii. Trunchiurile bătrâne, putrede şi acoperite cu muşchi din pădure şi mlaştinile ştiau să vorbească. Eu nu le-am auzit niciodată, dar într-o noapte de iarnă, pe când treceam pe cărare pe lângă un anin bătrân, mi s-a părut că-l aud sforăind puternic în somn. În timpurile acelea, marile pietre de pe fundul mării ieşeau în nopțile cu lună plină pe plajă, cu apa curgând de pe ele şi acoperite de alge şi scoici, se luau la întrecere şi apoi se împerecheau la mal. Oamenii trebuiau să doboare copaci pentru a-şi face pământ de arat. Ah, era o muncă foarte grea! Mâinile mele n-au făcut acea muncă şi totuşi păstrează nodurile de pe urma ei, de ce nu ar păstra şi mintea mea acele noduri? Tăietorii de lemne şi-au săpat o ascunzătoare mică pentru somn la picioarele unui brad înalt şi erau atât de obosiți că s-au făcut mici ca nişte şoareci de câmp la lumina focul lor care abia pâlpâia. Apoi a venit în zbor furtuna, s-a aşezat în vârful copacului şi a cântat: „Câmpuri de zăpadă, câmpuri de pietre, păduri nesfârşite, mări întinse, pustietăți! Întins e pământul, fără margini e el!“ Cântecul a coborât pe trunchi în jos ca o tânguire: „Sunt atât de sătulă de zbor. Când se va sfârşi oare călătoria mea?“ Brusc, furtuna a coborât singură pe trunchi în jos, a băgat capul în vizuina oamenilor şi a strigat: „Ha, ha! Oameni mărunți ce sunteți. Furnicilor, păduchilor! Aş putea să vă azvârl peste mare, în întuneric – unde ați fi atunci?“ şi le-a suflat fum şi cenuşă în ochi, apoi a plecat.

Regele stătea pe piatră cu bărbia în mână şi se uita în depărtări pe ape. Era cu capul descoperit şi părul lui lung şi castaniu cădea peste colierul greu din aur.

Malul se întindea într-o parte şi în cealaltă, cât vedea cu ochii, alb ca un os şi presărat cu pietre şi scoici. Aici nu mai creştea nimic, pământul renunțase să mai trăiască şi să rodească, totul se transformase, într-un mod nobil, în goliciune şi pustiu. Acesta era sfârşitul sau începutul întregii lumi.

Se gândi la vapoarele care de multe secole ridicaseră ancora de pe coastele daneze şi ajunseseră în toate colțurile pământului. De aici regele Knut a plecat înspre Anglia şi Valdemar înspre Estonia şi Episcopul Absalon şi-a pus navele în mişcare pentru a-i găsi şi a-i pedepsi pe lusacieni. Căile navigabile au dus la mari bătălii şi cuceriri. Războiul între două popoare, se gândea regele, era un scop măreț, victoria încununând mândru un rege. Şi, totuşi, astăzi toate par să țină de vremuri de mult apuse şi nu mai încântă urechile mărilor şi ale pământului. Regii, strămoşii lui, erau morți şi îngropați de multă vreme. Astăzi, în murmurul valurilor se auzea mai mult decât un cântec de război, se auzea, peste viață şi peste moarte, însuşi cântecul eternității. Paradisul de care vorbise Sune se afla poate acolo, în depărtări, unde marea şi cerul se întâlnesc.

Fața lui Granze radia într-un roşu închis de la băutură şi de la foc. Îi spuse regelui:

— Să-ți spun de ce mi-a fost frică să-ți arăt că te recunoscusem deja din vârful dealului. Când ai coborât la vale călare, ai avut o aură strălucitoare în jurul capului, ca în imaginile cu sfinți. De unde o ai?

Focul ardea puternic acum şi umbra fumului uşor dansa pe nisip. Granze se ridică şi târî uriaşul peşte de pe mal până aproape de jar. Îşi înfipse degetele în branhiile acestuia şi-l ținu în sus în fața lui, era aproape la fel de lung ca propriul lui corp.

— Un peşte mare pentru un domn mare! strigă el. Pentru acela ce poartă o aură în jurul capului său. A înotat mult pentru a te întâlni.

Îşi scose cuțitul, îl curăță de şorț şi punând peştele pe nisipul din fața lui îl tăie şi îşi băgă mâna în măruntaiele acestuia până la cot. Sune îi spuse regelui:

— Are dreptate, majestate. Lusacianul chiar n-a uitat nimic din obiceiurile strămoşilor lui. Cred că la fel se comportau şi preoții din Svantevits, când se bucurau la vederea unui sacrificiu uman. E straniu, spuse el după o clipă de tăcere, dacă te gândeşti la lucrurile care îi entuziasmează pe oameni. Mâncarea are puterea asta asupra săracilor iar băutura asupra marilor aristocrați. Sângele îi bucură pe oameni la vânătoare sau la război şi chipul copiilor lor îi face să strălucească, ca pe Granze acum. Dansul, spuse el meditativ, le face pe femei fericite în acelaşi fel.

Aici, pe plaja deschisă, vocea lui Sune nu mai era blândă şi melodioasă ca în alcovul regelui şi în pădure. Suna aspru, spărgându-se din când în când în gâtul său ca vocea în schimbare a unui băiat. Granze, care devenise îndrăzneț, mulțumită băuturii, le zâmbi celor doi.

Sclavul se opri brusc şi rămase nemişcat ca o stâncă. Fața lui se golise de orice expresie şi înmărmurise. Îşi scoase mâna dreaptă roşie din peşte o ținu în sus şi se holbă la ea, apoi scuipă şi şterse ceva de şorț şi se uită din nou.

— Ha, strigă el şi vocea lui surprinsă era joasă ca un muget de taur. Peştele avea un dar în burtă. Ți-a adus un inel de pe fundul mării. Se pricepe să prindă peşte Granze, nu-i aşa?

Sune se ridică iute şi luă inelul din mâinile sclavului. Căzu în genunchi în fața regelui şi i-l întinse.

— Să trăieşti, mărețe rege al Danemarcei! strigă el. Elementele înseşi îți slujesc şi îți trimit o comoară înainte de a le-o fi cerut, aşa cum au făcut şi cu regele Policrat.

Regele îşi scoase mănuşa brodată de pe mână şi Sune îi puse inelul pe deget.

— Am uitat învățăturile din copilăria noastră, Sune, spuse el, acelea pe care maestrul nostru se chinuia atât de mult să ni le bage în cap. Cum sună povestea regelui Policrat?

— Policrat, spuse Sune, a fost un rege din Samos cunoscut în toată lumea pentru norocul care îl urmărea în toate. El i-a propus regelui Amadis al Egiptului să se alieze cu el, dar acesta, temându-se de norocul lui Policrat, i-a pus condiția să se lepede mai întâi de o parte a bogățiilor lui. Pentru a-l îmbuna, Policrat a aruncat atunci în mare un sigiliu, cea mai rară dintre bijuteriile lui. Ziua următoare regelui i s-a adus un peşte în burta căruia găsiseră inelul. Când a auzit Amadis, a refuzat oferta regelui.

— Şi ce s-a întâmplat cu Policrat? întrebă regele.

— După un timp, continuă Sune, Policrat i-a făcut o vizită lui Orontes, domnitorul din Magnesia. Fiicele regelui fuseseră avertizate în vis şi l-au conjurat pe tatăl lor să nu călătorească, dar acesta nu le-a ascultat.

— Şi atunci? întrebă regele.

Sune spuse:

— Şi atunci, majestate, Orontes şi-a pus oamenii să-l ucidă pe Policrat.

— Dar eu n-am încercat să înduplec soarta sau să-mi îndepărtez norocul, aruncând bogății în mare, spuse regele.

— Nu, doamne, spuse Sune zâmbind, inelul tău e în realitate un dar al sorții –

marea ți l-a adus cu propria ei voință. Ceea ce ți s-a întâmplat ție va părea generațiilor viitoare de istorici încă şi mai măreț şi mai minunat decât ceea ce a pățit Policrat.

— Spune-mi, Sune, de dragul vechii noastre prietenii, ce semnificație dai tu acestui incident?

— Majestate, spuse Sune şi deveni din nou grav, eu ştiu că toate întâmplările îşi capătă sensul în funcție de starea de spirit a oamenilor, şi că nici un eveniment nu e acelaşi pentru două persoane diferite. Tu eşti regele şi stăpânul meu, dar nu eşti cel care mi se confesează. Nu-ți cunosc gândurile.

Regele tăcu îndelung.

— Când Granze a găsit inelul în peşte şi mi l-a dat, mă gândeam la regele Knut cel Mare al Danemarcei. Tu care nu uiți niciodată nimic din ceea ce înveți îți aduci desigur aminte cum regele Knut a vorbit mării poruncindu-i să se liniştească. Cum e povestea aceea, Sune?

— Da, îmi amintesc istoria regelui Knut, spuse Sune, şi a fost într-adevăr unul din marii regi ai Danemarcei. Plictisit de flatările şi prefăcătoria supuşilor săi, el le-a arătat că până şi puterea domnitorului are limite. Şi-a pus scaunul pe mal şi a rugat valurile să-l ocolească. Dar valurile mării, doamne, au crescut şi s-au retras la fel ca înainte şi înțelepciunea regelui i-a făcut pe supuşi să se ruşineze. Niciodată nu a fost Knut un rege mai mare decât în momentul acela.

— Nu, Sune, dar dacă marea i-ar fi dat ascultare? Dacă i-ar fi îndeplinit porunca?

Se lăsă o lungă tăcere.

Regele ridică mâna şi se uită la inel.

— Piatra acestui inel e albastră ca marea, spuse el.

Sune ridică respectuos degetele regelui, dar rămase apoi atât de tăcut şi de nemişcat încât regele îl întrebă:

— La ce te uiți?

Sune îi eliberă mâna regelui, apoi o lăsă pe a lui să cadă inertă.

— Îți jur pe Cel din ceruri că acesta e un lucru atât de miraculos încât aproape nu îndrăznesc să ți-l spun, vorbi Sune cu o voce joasă şi clară. Ultima oară când am văzut un inel identic, a fost pe mâna unei doamne, rudă cu mine, soția marelui tău conetabil Stig Andersen.

— Chiar pe mâna ei? întrebă regele.

— Da, spuse Sune. Pe sfânta cruce că purta un inel identic pe mâna dreaptă.

— Cum o cheamă? întrebă regele.

— Ingeborg, răspunse Sune.

— Cum se putea întâmpla aşa ceva, Sune? îl întrebă regele.

— Nu ştiu, doamne, răspunse Sune. Eram oaspetele soțului ei, conetabilul, la Møllerup în ținutul Mols săptămâna trecută când m-am întors din Franța. Într-una din zile am mers cu barca până la una din micile insule din jur, Hjelm, care ține de domeniul conetabilului şi nu e prea departe de uscat. Era o zi frumoasă şi senină de primăvară, marea era albastră şi doamna Ingeborg îşi lăsase mâna să mângâie suprafața apei. Degetele ei erau atât de subțiri şi fine, încât inelul îi era prea larg şi am rugat-o să fie atentă să nu-l scape în apă, pentru că nu va mai putea găsi niciodată un altul la fel.

Regele se uită la inel şi zâmbi.

— Deci peştele lui Granze, spuse el, a trecut marea venind tocmai dinspre pământurile noastre din Iutlanda.

După scurt timp spuse:

— Am auzit vorbindu-se despre frumusețea rudei tale, dar n-am văzut-o niciodată. E chiar atât de încântătoare, cum spun toți?

— Da, majestate, e fermecătoare, spuse Sune.

În mintea regelui se contură o imagine frumoasă. O barcă plutea pe apa clară într-o briză proaspătă având la bord un preot tânăr îmbrăcat în negru şi o drăgălaşă doamnă în mătăsuri şi aur care îşi lăsa degetele să se joace cu valurile. Dar sub barcă înota un peşte mare, în umbra indigo a acesteia.

— De ce i-ai spus doamnei că nu va mai putea nicicând găsi un astfel de inel? îl întrebă pe Sune.

Sune râse.

— Majestate, spuse el, o cunosc pe această rudă a mea încă din copilărie, am învățat-o cândva să joace şah şi să cânte la flaut. Am glumit des unul cu celălalt. Ceea ce i-am spus a fost o glumă, în sensul că trebuie să aibă grijă de inelul ei pentru că nu va mai găsi niciodată o asemenea piatră albastră în culoarea ochilor ei.

Regele spuse:

— A fost frumos şi curajos din partea doamnei Ingeborg să-mi trimită inelul său printr-un peşte. Îl voi purta pe mâna mea dreaptă până când voi avea ocazia să i-l dau înapoi. Este un lucru straniu, Sune, spuse el după o clipă, când femeile frumoase se împodobesc cu diverse pietre prețioase, în jurul degetelor sau al gâtului, acestea împrumută una din culorile chipului sau ale corpului lor. Perlele par doar noi expresii ale albeții şi purității gâtului şi a decolteului lor. Rubinele şi

granatele devin una cu buzele lor, cu unghiile sau sfârcurile. Şi piatra mea albastră, îmi spui, este asemenea ochilor acestei doamne.

Granze plecase la focul lui şi urmărise de acolo discuția cu privirea ațintită asupra uneia sau alteia dintre fețele vorbitorilor. Acum îi strigă regelui:

— Uite, majestate! Peştele a înotat şi a fost prins, acum e prăjit şi preparat. Nu-ți mai rămâne decât să-l mănânci, doamne. E timpul să pofteşti la masă.

Regele Eric al Danemarcei, poreclit Glipping (Ratatul), a fost ucis într-un hambar din Finnerup, în anul 1286, de partida unor vasali rebeli. Potrivit tradiției şi vechilor balade, ucigaşii au fost conduşi de marele conetabil, Stig Andersen, care s-a răzbunat pentru că regele îi sedusese soția, pe Ingeborg[7].

7. Această explicație apare doar în versiunea în limba engleză a cărții. (N. tr.)

Alcmene

Domeniul tatălui meu era aşezat într-un colț îndepărtat al Iutlandei. Eram singurul lui copil. După moartea mamei mele, nu s-a îndurat să mă trimită de acasă, dar când am împlinit şapte ani mi-a luat un meditator particular.

Pe profesorul meu îl chema Jens Jespersen, era student la teologie şi cred că a fost cel mai onest om pe care l-am cunoscut în viața mea. El însuşi fiul unui preot de țară sărac, fusese nevoit să muncească din greu mulți ani pentru a putea urma cursurile Universității din Copenhaga unde se făcuse remarcat de profesorii lui, care îşi puneau mari speranțe în el. Dar îşi consacrase atâtea lungi ore studiului, încât s-a îmbolnăvit şi trecuseră deja cinci ani de când renunțase la şcoală şi devenise meditator la țară în casele înstărite.

Sub îndrumarea lui m-am apropiat de cărți şi de învățătură mai mult decât m-aş fi crezut vreodată în stare şi mă simțeam de acum la fel de bine în orele de şcoală ca în prezența rândaşilor şi a vânătorilor de la fermă. În aceşti ani am dobândit cunoştințe despre matematică şi clasici, dar şi despre cai, agricultură şi vânătoare.

După doi ani, tatăl meu a făcut o călătorie într-o stațiune din Germania şi luându-mă cu el m-a lăsat la o şcoală din Holstein, dar a venit din nou peste un an ca să mă ia acasă. În timp ce fusesem plecat, bătrânul nostru preot bețiv murise, postul lui, conform rânduielilor clericale, rămânând vacant. Tata a avut grijă ca profesorul meu să fie numit preot acolo. Locuia acum la parohie, nu departe de casa părintelui meu şi se căsătorise cu o fată cu care fusese logodit vreme de cinci ani. După ce m-am întors acasă, călăream până la parohie zilnic, pentru a-mi continua studiile şi mai rămâneam din când în când şi peste noapte acolo.

Parohia era veche şi dărăpănată – locuitorii ei trăiau modest, pentru că aducea doar un venit mic iar profesorul meu mai avea încă datorii de achitat de pe vremea studenției. Cu toate acestea, era o casă prietenoasă şi veselă, pentru că preotul avea o căsnicie foarte fericită. Soția sa se numea Gertrud şi era cu zece ani mai tânără decât el, dar cu zece ani mai mare decât mine, aşa că uneori părea

de vârsta părintelui, alteori de vârsta învățăcelului. Era o femeie mare şi puternică, pe care nici soțul ei n-o considera o frumusețe, pentru că avea o față lătăreață şi rotundă care se umplea vara de pistrui ca un ou de ciovlică. Dar avea ochi frumoşi şi limpezi – aşa că atunci când, la orele de greacă, citeam din Homer despre privirea vie a fecioarei Chryseis, mă gândeam la ea – şi un păr castaniu, bogat. Îmi aduc şi acum aminte prima dată când mi-am dat seama cât de mult o apreciam. Într-o seară de vară, preotul avea oaspeți nişte tineri din vecini şi ne jucam de-a v-ați-ascunselea prin toată casa. Mă pitisem într-o mică debara de lemne în pod. Afară era încă lumină bine, dar sus camera se afla în semiîntuneric. În timp ce stăteam acolo intră soția preotului şi se ascunse, fără să mă vadă, în spatele uşii. Stătea nemişcată acolo, cu respirația tăiată de urcatul treptelor în fugă, zâmbind de una singură şi ținându-şi un deget peste gură. Jartiera îi căzuse în timpul cursei şi, cu uşurință, îşi ridică în grabă fusta peste genunchi, puse piciorul în față şi o fixă la loc. După o clipă, îi venise probabil în gând o altă ascunzătoare şi mai bună pentru că ieşi brusc din cameră, la fel de neprevăzut cum venise şi nu se mai întoarse. Multă vreme mi-am adus aminte, cu plăcere, cât de zveltă şi plină de viață fusese în timp ce se crezuse singură în încăpere.

Într-o vară, la parohie veni în vizită un bărbat elegant şi cunoscut care, deşi era mai în vârstă decât preotul, îi fusese prieten în studenție şi care acum ajunsese profesor la Opera sau la Baletul Regal din Copenhaga, nu țin minte la care din ele. Ne-a făcut şi nouă o vizită, în casa tatălui meu, a cântat la pianul nostru vechi şi l-a cucerit complet pe tata, ca de altfel pe toți cei care l-au cunoscut. Într-o după-amiază, rămăsese singur cu mine în salonul parohiei. Stătea în uşa terasei deschisă înspre grădină uitându-se la soția preotului, care culegea mere de vară de sub pomi.

— Este o glumă cât se poate de savuroasă, spuse el mai mult pentru sine, faptul că bunii locuitori din Horne o compătimesc cu toată seriozitatea pe această fată pentru lipsa ei de frumusețe. Într-adevăr capul e oarecum grosolan modelat. Dar dacă ar fi trăit în lumea bună, unde doamnele sunt mai puțin zgârcite în a-şi arăta splendorile, ar fi fost adulată de toți bărbații şi invidiată de toate femeile. N-am mai văzut niciodată o Venus atât de vie şi înfloritoare. Dumnezeu mi-e martor! Henriette Hendels-Schultz nu era cu nimic mai atrăgătoare în a ei „Morgen-Scenen“. Dar ar rămâne ea oare atunci, adăugă el, soția fidelă şi ascultătoare a preotului nostru? Pentru femeile cu o față plată, dar cu un trup dumnezeiesc, virtutea trebuie să pară uneori ceva paradoxal.

Poate că erau nişte vorbe prea frivole pentru prezența unui băiat tânăr, dar nu-mi amintesc să-mi fi lăsat vreo impresie profană cuvintele lui. Îmi explicau doar de ce mă simțeam atât de bine în compania lui Gertrud.

În următorii ani însă o soartă întunecată şi groaznică căzu peste familia fericită a preotului. Din când în când – şi, cum mi se părea mie, la intervale regulate de timp, ca un fenomen al naturii, ca fluxul şi refluxul, sau ca anotimpurile trecătoare – tânăra şi vesela soție apărea palidă şi cu ochii înroşiți de plâns în salon şi în asemenea clipe părea că se fereşte de bărbatul ei, din ură sau de spaimă. Eram îngrijorat şi trist văzându-i suferința şi neştiind ce o cauza găseam că preotul nu arăta destul interes pentru nevoile ei şi întreaga situație din parohie mi se părea misterioasă şi întristătoare.

Într-o după-amiază, tocmai într-o astfel de perioadă, preotul repeta cu mine în camera de studiu prima carte a lui Moise. Când am ajuns la versetul unde Raşela îi spune lui Iacob: „Fă-mi copii, ori mor!“, el lăsă cartea jos şi îmi spuse:

— Raşela era o femeie bună, Vilhelm, dar avea prea puțină răbdare cu bărbatul ei şi cu Dumnezeu. Probabil că ai văzut aici în casă cât de grea e povara lipsei de copii pentru o femeie. Suferința soției mele îmi zdrobeşte inima. Şi totuşi cred că nu am îndeajunsă răbdare, adevărată şi creştinească, şi nici destulă înțelegere pentru natura femeiască. Pentru că ea e de departe o creştină mai bună decât mine şi cu toate acestea se revoltă împotriva lui Dumnezeu şi nu acceptă să-şi plece inima în fața voinței lui. Nu cred că aş putea vreodată suferi atât de tare şi de persistent pentru o nefericire în care nu am nici o vină. Şi totuşi, continuă el, încrucişându-şi mâinile, numai Dumnezeu înțelege lucrurile acestea. Trebuie să fie un om foarte înțelept şi să-şi cunoască sufletul îndeaproape cel care îndrăzneşte în viață să spună vreodată: „De aşa ceva nu m-aş putea face niciodată vinovat“.

Aceste ultime cuvinte ale lui, cu întreaga gravitate în care au fost rostite, m-au impresionat profund şi mi-au revenit în minte mult după aceea, într-un moment întunecat şi sângeros.

În timp ce redeschidea cartea, adăugă cu un mic zâmbet:

— Dar bătrânul Iacob, în Iudeea, a avut dreptul să-i dovedească soției lui că nu era el de vină.

Astfel aflasem motivul tristeții lui Gertrud. Dar rămăsese totuşi pentru mine confuz şi de neînțeles. Acasă tata mi se plângea des cât de puțină satisfacție au oamenii de pe urma progeniturilor lor şi nu puteam înțelege cum o femeie poate să-şi dorească copii cu atâta ardoare, încât dorul de ei să o ucidă aproape.

În acele timpuri poşta venea în zona aceea doar de două ori pe lună şi să primeşti o scrisoare era un eveniment ieşit din comun. Într-o zi, în octombrie, preotul primi o scrisoare de la Copenhaga. O întoarse pe toate părțile şi îmi spuse că e de la prietenul său, profesorul, şi se întreba ce putea oare să-i scrie. Dar după ce citi scrisoarea de două ori, îmi spuse:

— Putem încheia aici lecțiile pentru astăzi, Vilhelm, pentru că scrisoarea mi-a dat atât de mult de gândit încât voi fi cu siguranță un profesor slab acum.

După o săptămână, s-a întâmplat să fim împreună singuri în grajd ca să vedem o vacă bolnavă – pentru că preotului îi intrase în cap că eu mă pricep la animale şi că am mână norocoasă la ele, în timp ce el, care petrecuse atâta timp din viață printre cărți, nu avea decât cunoştințe precare despre asemenea ființe inculte. După ce am terminat de oblojit vita, el a rămas pe gânduri şi mi-a povestit, aici, în grajdul întunecat, unde umbrele animalelor pe perete prindeau viață în razele de lumină, ce îi măcina sufletul.

— Mama ta, Vilhelm, spuse el, trebuie să fi fost o femeie foarte înțeleaptă. Pentru că tu dai dovadă de o gândire sănătoasă şi nu-ți pierzi capul cu una cu două şi asta n-o moşteneşti de la bunul nostru stăpân. Acum îți voi povesti un lucru pe care nu l-am mai spus nimănui. Scriptura însăşi ne învață că deseori putem găsi adevărul în gura unui copil.

Îmi spuse că profesorul îi scrisese despre copilul care printr-o împrejurare ciudată îi fusese lăsat în grijă, o fetiță de şase ani, cu o situație atât de ieşită din comun şi tragică, încât ar putea fi numită „Perdita“, după fiica regelui din tragedia shakespeareană. Nu avea voie să dezvăluie nimic despre ascendența şi legăturile familiale ale acestui copil. Nu era, scria el, de mirare că priveliştea acestei fetițe părăsite i-a amintit de imaginea căminului fericit al prietenului său, de unde nu lipsea nimic, cu excepția poate a unei voci de copil care să strige „mama“.

Cu toate acestea, scria el mai departe, nu dorea cu nici un chip să încerce să-l convingă sau să-l şantajeze sentimental pe preot să ia copila – date fiind proveniența şi relațiile speciale ale fetiței, acest lucru era de altfel destul de improbabil. Tot ce dorea să spună era că dacă vreo familie creştină se va îndura de ea, atunci viitorul fetei va sta în întregime în mâinile acelor oameni fără ca vreodată vreo rudă sau cunoştință să intervină în hotărârile legate de aceasta. „Şi, încheia el, mă simt dator să mai adaug ceva: Dacă nu se va găsi nici un samaritean atât de milos, soarta copilului, urmând rațiunea lucrurilor, va deveni cât se poate de nesigură şi periclitată – da, nu cunosc nici un copil care să-mi

amintească mai mult de cuvintele scripturii despre bulgărele de jar smuls din foc." Îşi încheia scrisoarea cu multe asigurări călduroase de prietenie pentru preot şi soția acestuia. La sfârşit, pomenea şi numele copilului: Alcmene.

Am ascultat cu atenție întreaga relatare a preotului şi la sfârşit i-am mărturisit că suna ca o poveste dintr-o carte.

— Da, spuse preotul, şi cu adevărat aşa este! Pentru că prietenul meu nu-şi face prea multe scrupule în viață. Una din domnişoarele lui dansatoare sau cântărețe din Copenhaga l-a rugat probabil s-o ajute să scape de un copil nedorit. Şi iată-l pregătit să inventeze şi să declame, să verse lacrimi chiar, pentru a-i juca o festă simplului său prieten, preot de țară. Alcmene? adăugă el îngândurat, şi chiar trebuie să credem că acesta este numele adevărat al copilului? Pe vremea când eram un tânăr student şi visam să ajung scriitor, am scris o tragedie cu titlul *Alcmene*. Şi el ştie foarte bine asta, pentru că i-am citit-o chiar eu.

L-am întrerupt cu un vers din *Iliada*:

— *Şi nici Alcmene din Teba*...

— *Ea care mi l-a dăruit pe Heracle, cel de neclintit*, continuă preotul versul în locul meu. Da, vrea să mă cheme înapoi în Olimp. Cuvântul l-a folosit măiestrit spre a-mi aduce aminte, dragul nostru profesor.

Această ultimă frază o spusese cu atâta amărăciune încât nu ştiam ce să-i spun.

— Vilhelm, spuse el după o clipă, îți voi destăinui ceva ce nu cred că aş putea spune unui adult. Este ceva absurd şi greu de crezut şi te va face cu siguranță să râzi de bătrânul tău profesor. Şi totuşi pentru mine pe vremea aceea a fost ceva cât se poate de grav.

Am explicat tatălui tău şi oamenilor de aici că am părăsit Copenhaga din motive de sănătate. Este adevărat în măsura în care eu chiar nu eram în puteri. Trăisem foarte cumpătat şi trecuseră ani de când mâncasem pe săturate ultima dată şi puterile începeau să mă lase. Dar nu acesta a fost unicul sau cel mai important motiv. Am plecat pentru că acolo căzusem în păcat – da, într-un păcat cumplit. Sufletul meu era în pericol.

Nu plăcerile lumeşti sau cele carnale m-au ademenit, cum vă grăbiți probabil voi tinerii să vă închipuiți, nici vreo îndoială în legătură cu cele sfinte. Nu, a fost o rătăcire mult mai profundă şi mai fatală aceea care i-a făcut pe îngeri să cadă. Stăteam acolo zi şi noapte aplecat peste cărțile mele şi treceau luni până schimbam un cuvânt cu vreo ființă umană. Şi am ajuns atât de departe, încât cu seriozitate credeam că sunt un *ales* pe acest pământ. Mă gândeam că Dumnezeu

are planuri mari cu mine. Da, credeam că tot ce se întâmpla era aranjat pentru mine şi îmi privea direct soarta. Când a murit bătrânul rege nebun, mi-am spus: ce doreşte oare Dumnezeu prin asta? Unde vrea el să mă ducă prin asta? Şi după aceea când împăratul Napoleon a fost înfrânt de ruşi la Moscova mi-am spus: acum a dispărut şi omul care distrăgea atenția lumii de la ce am eu de îndeplinit. Am avut noroc că am devenit conştient de propria stare înainte de a fi prea târziu. Am văzut cu groază că mă aflam pe marginea prăpastiei rațiunii şi că trebuie să mă salvez de acolo cu orice preț – da, chiar cu prețul carierei mele. Trăind, aici, la țară, printre oameni buni şi liniştiți, spiritul meu şi-a redobândit echilibrul. Vechile mele fantasme păreau acum neverosimile şi mulți ani memoria mea le-a ascuns. Şi apoi iubita mea soție a devenit ajutorul şi sprijinul meu în această existență. Cu toate astea, Vilhelm, mi se mai întâmplă uneori să fiu din nou ispitit de vechiul păcat. Aici, printre oameni, când stăteam la patul de moarte al enoriaşilor mei şi le ascultam spovedania – şi poți auzi poveşti dintre cele mai incredibile şi groaznice din gura acestor țărani –, şi când ar trebui cu adevărat să mă gândesc doar la fericirea acestor biete suflete, mi s-a întâmplat să cad pe gânduri: de ce îmi scoate Dumnezeu aceste lucruri în cale? Vrea să-mi încerce oare credința, punându-mă față în față cu puterile întunericului?

S-a întâmplat ca prietenul meu din Copenhaga să intuiască majoritatea lucrurilor pe care ți le-am povestit acum. Mi-a arătat interes, o adevărată prietenie, având mari aşteptări de la protejatul său iar eu l-am dezamăgit, când am părăsit capitala. Venise aici cu gândul de a vedea dacă într-adevăr mi-am găsit liniştea şi împăcarea în activitatea modestă a unui preot de țară. Şi nu este oare această scrisoare o mică revanşă, o glumă la adresa mea? Îmi aduce aminte de tot ce, odată, a însemnat atât de mult pentru mine: marele oraş şi întreaga atmosferă miraculoasă şi seducătoare a teatrului. Numele Alcmene îmi aduce în urechi ecoul vechii lumi a grecilor, cu zeitățile şi nimfele ei, şi propriile mele vise uitate despre cum doream să devin scriitor. De alaltăieri, Vilhelm, mă tot întreb: unde vrea Dumnezeu să mă ducă? Crede el oare că mi-a fost uşor şi că trebuie din nou să mă pocăiesc? Da, am fost din nou, aici, în parohie, în prezența tânărului student de altădată, sălbatic şi tulburat, care în urmă cu zece ani bătea străzile din Copenhaga, condus şi urmărit de mari umbre. Şi, în acelaşi timp, rațiunea mea îmi spune că ar trebui să mă preocupe cu totul alte lucruri – cum ar fi binele şi fericirea soției mele. Şi de asemenea, şi înainte de toate, să mă gândesc la soarta acestui sărman copil: Alcmene.

Mai târziu în viață m-am gândit la ceea ce îmi mărturisise părintele şi am

pătruns înțelesul spuselor lui. Nu-mi amintesc ca pe moment să mă fi impresionat însă în mod deosebit. Îmi păreau toate de neimaginat şi – aşa cum spusese el însuşi – mă făcea să zâmbesc faptul că bunul meu profesor ar putea avea astfel de gânduri despre persoana lui modestă, pe care o cunoşteam atât de bine. Dar eu însumi raționam la rândul meu aproape în acelaşi fel şi găseam asta firesc pentru un fiu de moşier. Cel puțin la Nørholm tot ce se întâmpla se întâmpla cu gândul la fericirea mea. N-am găsit nimic să-i răspund şi era el însuşi destul de cufundat în gânduri pentru a mai aştepta vreun răspuns. Dar în noaptea aceea am visat-o pe Alcmene. Ne-am întâlnit pe o cărare în câmp, în mijlocul porumbului înalt şi marele A din numele ei strălucea ca argintul.

La o lună după aceea, soția preotului mi-a sărit de gât povestindu-mi că ea împreună cu soțul ei au hotărât să adopte o fetiță de la Copenhaga. Era atât de fericită şi emoționată din această cauză de parcă mi-ar fi spus în secret că aşteaptă un copil. Despre proveniența misterioasă a copilei, n-a spus nimic. Mai târziu avea să le povestească prietenelor ei că fetița era a unei verişoare, rămasă văduvă după un ofițer sărac, şi chiar cred că e posibil să fi avut o asemenea rudă.

A durat un timp până s-a putut aranja trimiterea pe mare a copilului de la Copenhaga la Vejle. Preotul se referea la acea perioadă numind-o în glumă graviditatea soției sale. Gertrud era mereu veselă şi prietenoasă cu noi toți, dar deseori straniu de emoționată. De câte ori rămâneam singuri, îmi vorbea despre copilă şi îmi descria cum va deveni aceasta pentru mine o surioară mai mică.

— Şi, Vilhelm, şoptea ea, cum ți-ar plăcea să-ți găseşti şi o mică nevastă în casa parohială din Horne?

Ideea ei suna nebunesc în urechile mele şi, dacă fetița ar fi fost a ei şi a preotului, cu siguranță că nici nu s-ar fi gândit la asta. Ulterior, după sosirea lui Alcmene în casa parohială, n-a mai revenit niciodată asupra acestei propuneri, cred că de frică să-şi imagineze că acest copil ar putea-o părăsi, fie şi pentru a se mărita cu un prinț.

Până la urmă, la sfârşitul lui decembrie, fură anunțați că fetița urma să vină din Copenhaga la Vejle şi preotul se duse acolo pentru a o aştepta. Eram la ei în casa parohială în ziua aceea şi în timp ce mă aflam acolo vântul se porni atât de puternic, stârnind un viscol înspăimântător, încât n-am putut să-mi scot calul din grajd şi nici nu doream să o las pe Gertrud singură în casă, aşa că am rămas acolo. Din când în când, eu şi soția preotului ieşeam afară să vedem cum mai e vremea. Aerul era greu de zăpada care aluneca deasupra pământului ca fumul şi acoperise atât de mult poteca din fața casei încât cu greu mai puteam deschide

uşa. Era prima dată când rămâneam singur în casă cu Gertrud. Începu să-mi povestească despre copilăria ei. Tatăl ei fusese negustor de vite în vestul țării, în regiunea Varde, care muncea din greu şi câştiga bine, până când şi-a pierdut toți banii odată cu falimentul de stat din 1813. Când a aflat că fiecare taler pe care îl economisise mai valora doar şapte şilingi, inima lui de negustor de vite s-a frânt, n-a mai putut să-şi ia gândul de la această nenorocire şi nici să se apuce din nou de lucru şi de atunci s-a simțit inutil şi a căzut într-o profundă melancolie. Soția lui a fost nevoită, pentru a se salva pe sine şi pe copii, să crească oi şi Gertrud, care era cea mai mare dintre cei nouă frați şi pe atunci făcea unsprezece ani, a devenit mâna dreaptă a mamei sale în afacere. Duceau o viață grea.

— Dar ce există mai bun pe lume decât munca grea şi cinstită pe care Dumnezeu ne-a lăsat-o de îndeplinit? spuse Gertrud. Nu trebuie să ne împotrivim voinței lui şi nici să încercăm să înțelegem căile lui.

Inima lui Gertrud mai era şi acum la oi. Divagă de aceea de la propria ei poveste şi se arătă dornică să-mi împărtăşească din arta Orientului, aşa că am aflat multe despre miei, tunsul oilor, îngrijitul copitelor şi despre păscut, în timp ce stăteam şi aşteptam împreună în acea seară cu viscol.

Puțin după miezul nopții, am auzit clopoțeii saniei şi am fugit afară pentru a-i întâmpina pe călători, care coborau, împleticindu-se, albi ca nişte oameni de zăpadă. Se împotmoliseră în nămeți de şapte ori între Vejle şi casa parohială şi fuseseră nevoiți să sape ca să poată porni din nou. Preotul o duse în brațe pe fetiță din sanie până în sufragerie şi o puse pe podea lângă soba de teracotă. Era ascunsă complet într-o pelerină mare de voiaj, dar când i-a dat jos căciula de pe cap, părul ei scurt şi blond s-a ridicat ca o flacără şi mi-am adus aminte de vorba profesorului despre tăciunele smuls din foc. Mi-am spus, de asemenea, că bunul preot şi soția sa n-ar fi putut nicicând concepe un copil de o frumusețe atât de ciudată, izbitoare şi nobilă. Din cauza frigului şi a oboselii, mica ei față cu sprâncene arcuite, era albă ca marmura. Gertrud se lăsă în genunchi pe podea în fața ei, îi luă mâinile frecându-i-le ca să le încălzească, o bătu pe obraz şi îi aranjă blând părul. Roşi ca un trandafir, tremură şi îi zâmbi copilului în față.

— Ai înghețat în sanie, bietul meu mieluşel? o întrebă ea.

Copila palidă nu-i căzu în brațe şi nici nu se feri de ea, stătea dreaptă în picioare şi se uita prin încăpere cu ochii mari deschişi, curați şi luminoşi.

— Şi cum te cheamă, frumoasa mea dragă? o întrebă în continuare Gertrud.

— Alcmene, răspunse copilul.

Gertrud luă fetița în poală, îi scoase pantofii şi îi încălzi picioarele în fusta ei

şi, după ce îi dădu un pahar de lapte cald să bea, o luă în brațe, o strânse la piept şi o duse în dormitor. Prin uşă auzeam cum îi vorbeşte şi cum o alintă şi o dată ajunse până la mine chiar glasul mic şi cristalin al micuței. Puțin după aceea Gertrud veni şi, rămânând în uşă, se înecă de plâns, neputând rosti nici un cuvânt.

— Ah, Jens, îi spuse ea la urmă soțului ei, nu are furou pe ea.

Apoi închise din nou uşa în urma ei. Preotul îşi pusese ibricul de cafea pe sobă şi acum se pregătea să-şi toarne o ceaşcă, cu puțin rom.

— Bătrânul vulpoi, îmi spuse el, citeşte sufletul femeilor ca pe o carte deschisă. Sunt sigur că nu s-a ferit să dea jos cu mâna lui furoul acestui copil pentru a înmuia inima bietei mele soții.

De Crăciunul acela împlineam paisprezece ani şi tata mi-a făcu cadou prima mea puşcă. Mergeam aproape zilnic la vânătoare, pe urmele iepurilor şi ale vulpilor, şi nu i-am văzut prea des pe cei din casa parohială. Dar când se întâmpla să trec pe acolo, Gertrud mă lua în primire şi îmi povestea despre Alcmene. La început au strigat-o Alcmene, dar lui Gertrud nu-i plăcea prea mult numele acela străin şi l-a scurtat, spunându-i Mene. Sub acest nume copila a fost cunoscută de enoriaşi şi de întreaga moşie. Îmi amintesc că, într-o vară, în casa preotului avea loc un colegiu clerical şi că un preot bătrân din Randers auzind numele a izbucnit: „Mene, Mene! Tekel Upharsin!“ dar nici părintele şi nici soția lui n-au gustat gluma.

Pentru Gertrud copilul era din ziua în care sosise un miracol. Era în al nouălea cer de câte ori îmi povestea de ea. Primul lucru pe care mi l-a spus a fost că Alcmene nu părea să cunoască frica. Nici taurul parohiei şi nici gânsacul lor bătrân n-o speriau – dimpotrivă, la ei ținea cel mai mult dintre toate animalele. Urca pe scara lungă a grajdului, când, după o furtună, reparau acoperişul din stuf, şi îşi ținea echilibrul în vârful acestuia. Gertrud era îngrijorată şi surprinsă de lipsa de frică a fetei şi în gândurile ei amesteca asta cu lipsa furoului. În imaginația ei, copilul apărea ca o ființă atât de singură şi de renegată, încât probabil nu avusese niciodată nimic pe lume pe care să-l poată pierde. Poate că, de data aceasta, intuia corect. Cu spaimă şi grijă pentru copil, ea hotărî că prima ei datorie de mamă este de a o învăța pe fată să ştie ce este frica. Pe urmă îmi mărturisi, în mare secret, pentru că nu trebuia să ajungă la urechile preotului, că Alcmene nu pare să cunoască diferența dintre adevăr şi minciună. Nu spunea, desigur, neadevăruri din calcul sau din interes, dar vedea multe lucruri pe care ceilalți nu le vedeau şi lumea ei era cu siguranță diferită de a celorlalți oameni,

într-un mod de multe ori cât se poate de straniu şi neaşteptat. Dacă Gertrud ar fi fost singură cu fetiţa, ar fi luat acest defect destul de uşor, pentru că avea dragostea femeilor modeste pentru aventură, fabule şi invenţii. Dar ştia că soţul ei interzicea orice neadevăruri şi încercă cu multă răbdare şi perseverenţă să corecteze această greşeală a copilului. În plus, cum avea să constate Gertrud mai târziu, Alcmene era foarte neatentă şi risipitoare cu lucrurile ei, uitând sau dăruind ceea ce Gertrud cususe sau cumpărase cu multă grijă şi trudă pentru ea. Această trăsătură a copilului ei o îndurera profund pe soţia preotului care punea totul la inimă temându-se printre altele că Mene este nebună. Şi totuşi exista ceva în asta, cât de străin îi era, care îi stârnea imaginaţia. Auzise sau citise şi ea sau poate se gândise de una singură că oamenii mari şi puternici se comportă aşa.

În primăvară, când veneam la casa parohială mai des, găseam aici totul la fel de paşnic şi de idilic ca în cărţile în care se spune că oamenii au trăi fericiţi până la adânci bătrâneţi. Cred că acest prim an după ce adoptase copilul a fost pentru buna mea prietenă Gertrud cel mai fericit din viaţa ei. Fetiţa le spunea preotului şi soţiei acestuia *tată* şi *mamă* şi părea să fi uitat tot ceea ce se petrecuse cu ea înainte de sosirea aici. Gertrud n-o scăpa din ochi şi, chiar dacă Menei nu-i plăcea să fie sărutată sau mângâiată, se ţinea totuşi aproape de mama ei şi se învârtea în jurul ei cuminte şi blândă ca un pui de căprioară în jurul mamei lui. Arăta o asemenea încântare pentru frumuseţea Gertrudei, încât aş fi putut crede că fusese învăţată de profesorul însuşi să facă asta. Vorbea întruna despre cât de frumoasă şi drăgălaşă era mama ei, îi înşira perle pe aţă şi vara îi împletea coroniţe din margarete şi violete pentru frumosul ei păr. Lui Gertrud nu i se spusese niciodată înainte că era frumoasă şi cu siguranţă dragul meu meditator nu era un iubit prea vorbăreţ şi inventiv. Aceste laude solemne şi graţioase erau noi pentru ea şi, deşi râdea de ele în prezenţa noastră, putea vedea oricine că o vrăjeau şi o încântau. Preotul o învăţă pe Mene să citească şi să scrie, pentru că nu dobândise aceste îndemânări până atunci, şi constată că era isteaţă şi dornică de învăţătură. Aşa se făcea că cei trei alcătuiau o familie fericită.

La început am fost amuzat şi puţin supărat de întreaga agitaţie creată în casa parohială în jurul acelei fetişcane din Copenhaga. Dar apoi Alcmene şi cu mine am petrecut mult timp unul în compania celuilalt. La început a cerut voie să mă însoţească la vânătoare sau la pescuit. Se orienta atât de repede şi era atât de agilă în mişcări că mă simţeam parcă însoţit de un mic câine bun. Am putut constata astfel că neînfricata fetiţă, despre care ai fi crezut că nu cunoaştea

noțiunea morții, devenea palidă şi tremurândă la vederea unei păsări moarte. Prima oară când am luat în mână o astfel de pasăre, dorind să i-o arăt, i s-a făcut rău de groază şi scârbă. Prindea în schimb şerpii prin tufişuri şi îi ducea în mână, avea o mare dragoste pentru păsările din copaci şi le cunoştea foarte bine cuiburile şi ouăle. Era plăcut când vara, în poiana verde, o auzeam imitând cucul sau sturzul şi gângurind la porumbeii sălbatici atât de bine, încât îi făcea să răspundă.

Țineam mult unul la celălalt, cu un fel de prietenie care rareori se înfiripă între o fată şi un băiat. Într-un fel, chiar eram ca frate şi soră, aşa cum îşi dorise Gertrud înainte ca fetița să sosească la ei, deşi cred că nu chiar cum îşi imaginase ea. Când Gertrud vorbise despre copilă ca despre posibila mea soție, râsesem în sinea mea. Deşi eram foarte tânăr, cunoşteam deja destule despre lume pentru a-mi închipui că mă voi căsători cu o fiică de preot. După aceea, când ea crescuse şi devenise atât de grațioasă s-ar fi putut crede că mă gândeam să o seduc pe fata din casa parohială. Dar aceasta era la fel de departe de gândurile mele ca o posibilă însurătoare. Prietenia noastră a fost totdeauna perfect castă şi nu-mi aduc aminte ca în copilărie să-i fi luat măcar o dată mâna. Ne ciondăneam des, ca frații şi surorile, cu toate că acasă eram amândoi copii cuminți şi nu ne certam cu adulții. Odată chiar a aruncat după mine cu o piatră ascuțită, încât mi-a dat sângele şi am şi acum o cicatrice. Dar, dincolo de toate, între noi exista o înțelegere tacită şi profundă, un soi de legătură despre care părinții noştri nu puteau avea cunoştință. Fiecare credea că ştie că noi doi, în lumea care ne înconjura şi care ne era străină, semănam unul cu celălalt. Mai târziu, în viață, mi-am explicat această relație spunându-mi că, între oamenii din comunitatea noastră mică – dacă nu-l punem la socoteală pe tatăl meu pe care nu-l vedeam prea des – noi eram singurele persoane cu sânge albastru, al ei fiind probabil, fără ca noi s-o ştim, chiar mai aristocratic decât al meu. De aceea relația noastră aparținea în mare măsură pădurilor şi câmpurilor şi era pusă în paranteze sau scădea în intensitate când ne întorceam în casa parohială.

O importanță specială avea Alcmene în viața mea prin faptul că, foarte des, o visam noaptea, chiar dacă în timpul zilei nu mă gândisem deloc la ea. În visele mele se făcea adesea că dispărea şi eu o căutam zadarnic, de multe ori cuprins de frică şi de deznădejde. Ne-am putea imagina că aceste vise îmi transmiteau o adevărată spaimă de a o pierde în realitate. Dar lucrurile nu stăteau aşa, dimpotrivă, devenisem prin aceste vise sigur, spre propria mea nefericire

ulterioară, că şi în cazul în care ar părea dispărută noaptea ea tot s-ar întoarce la răsăritul soarelui.

Atât ca fetiță cât şi ca adolescentă, Alcmene era minunat de uşoară în toate mişcările ei. Chiar atunci când îşi ridica brațul pentru a-şi îndepărta cu mâna firele de păr de pe frunte gestul te fermeca prin frumusețea mişcării. Când alerga prin pădure, semăna cu o căprioară. De atunci am văzut multe dintre cele mai renumite balerine din Europa, dar în ce priveşte uşurința, îndrăzneala şi complexitatea nimeni nu o egalează în ochii mei pe fata din casa parohială. Aceste balerine învățaseră să danseze, îmi spuneam, cât de bine se poate vreodată învăța acest lucru, dar la ea mişcarea era însuşi felul ei de a vorbi lumii şi de a-şi exterioriza propria ființă. Eu înțelesesem lucrul acesta de la prima noastră întâlnire, dar nu cred că vreunul dintre ceilalți l-a observat vreodată. Totuşi îmi aduc aminte că tatăl meu a vorbit despre asta. Dar la parohie dansul era interzis şi preotul îl decretase o trecere frivolă şi periculoasă a timpului. Şi, pe deasupra, pentru Gertrud dansul era legat de teatru şi de copilăria timpurie a fetei şi de legăturile ei de sânge. Pe toate aceste lucruri Gertrud era foarte geloasă, aşa încât nu voia nici să audă de ele şi nici să se gândească la ele. Alcmene n-a învățat niciodată să danseze. Dar preotul o învăță o mulțime de alte arte şi îndeletniciri. Într-o vreme o învățase, în joacă, greaca şi îmi spunea că era extrem de iute în a-şi însuşi această limbă. Ştia să declame versuri lungi din comediile şi tragediile greceşti.

În cursul următorilor doi ani, Alcmene încercă de două ori să fugă de acasă.

Prima dată s-a întâmplat într-o zi de la începutul lui martie, când zăpada tocmai se topise de pe pământ. O luase înspre sud, peste câmpuri şi mersese trei mile până o găsise bătrânul îngrijitor de vite al parohiei, care fusese trimis împreună cu alți oameni în căutarea ei. O găsise şezând complet înghețată pe marginea unui şanț şi o adusese înapoi. Gertrud crezuse că fetița se înecase în pârâu şi era cumplit să-i vezi suferința. Acum o strângea la piept, se uita la ea de parcă nu-i venea să creadă că revenise şi o imploră de nenumărate ori să spună de ce le pricinuise acea mare spaimă şi durere. În ziua următoare, când se credea singură în încăpere cu fata, am auzit-o întrebând-o:

— De ce ai fugit? De ce vrei să ne părăseşti?

Doi ani mai târziu, când avea unsprezece ani, fetița fugi din nou şi de data aceasta provocă o şi mai puternică tulburare. Pentru că prin sat trecuse o caravană de jongleuri şi scamatori ambulanți, care plecaseră în ziua anterioară peste mlaştini spre vestul proprietății tatălui meu, părea clar că Alcmene se luase

după ei. Aceşti oameni aveau o reputație proastă în întreaga Iutlandă şi se credea că în urmă cu vreo doi ani omorâseră un negustor ambulant. De data aceasta, eu am fost cel care a călărit pe urmele ei, aducând-o înapoi. Încetasem să mai învăț cu preotul pe vremea aceea şi fusesem deja în călătorii la Copenhaga şi în străinătate, dar când mă aflam acasă treceam des pe la casa parohială.

Era o zi fierbinte de la mijlocul verii. Aerul tremura şi miraje uriaşe se formau deasupra mlaştinilor. De două ori mi s-a părut că zăresc fata în peisajul întins din fața mea şi de fiecare dată a fost doar un maldăr de turbă. Până la urmă i-am văzut silueta în depărtare. Mergea repede şi apoi a luat-o la fugă. Am râs de ea, de sus, de pe calul meu, pentru că nu putea să fugă de mine – dar era totuşi şi ceva trist în această privelişte. Nici atunci când am ajuns-o n-a vrut să se oprească, ci a continuat să fugă cât de repede putea. Un timp am mers călare pe lângă ea. Era cu capul gol, palidă ca varul şi udă de transpirație. N-a putut ține prea mult pasul cu calul şi, când un cocoş sălbatic ieşi cu multă zarvă din tufişuri în fața ei, luându-şi zborul, se opri, se împiedică şi rămase neclintită. Îmi era milă de ea – credeam că va izbucni în plâns, dar chipul ei era împietrit precum o mică mască.

— Dă-mi calul tău, Vilhelm, spuse ea, ca să pot să-i ajung din urmă.

— Nu, i-am răspuns, trebuie să te întorci acasă cu mine. Dar poți să călăreşti tu o vreme şi să merg eu pe jos.

Alcmene nu scoase nici un cuvânt în timp ce o ridicam în şa.

Era o linişte nemişcată ca înaintea unei furtuni. În timp ce mergeam, am început să cânt şi, puțin după aceea, m-a acompaniat şi Alcmene cu vocea ei mică şi cristalină. Am cântat multe cântece şi la urmă unul din zona noastră, despre o mamă care plânge moartea copilului ei. După prima strofă i-am spus:

— Îi sperii de moarte, prostuțo, când fugi de acasă.

Ea îmi răspunse:

— De ce nu mă lasă să plec?

Am mai cântat o strofă, apoi am spus:

— Oamenii sunt diferiți. Uită-te la tatăl meu, niciodată nu reuşesc să-i fiu pe plac, şi tot timpul îi stau în cale, indiferent unde mă duc. Dar părinții tăi te iubesc şi cred despre tine că eşti un miracol pe pământ, numai de ai rămâne la ei.

Alcmene a stat mult timp tăcută apoi m-a întrebat:

— Dar ce le poți face copiilor care nu vor să fie iubiți?

Am ajuns târziu acasă, luna era deja pe cerul de vară încă luminat. Când am ajuns pe pământurile tatălui meu, am traversat călare un lan de orz. Spicele

creşteau rar în pământul nisipos, dar peste întregul câmp margaretele erau atât de dese încât părea că luna se reflectă în ele ca într-un lac.

Foarte tulburată, Gertrud îl rugase pe părinte înainte de a pleca eu de la parohie s-o pedepsească de această dată pe fetiță, ceea ce el îi promisese, dar, când dădură cu ochii de ea, uitară totul. Mama ei era acum la fel de palidă de spaimă cum o văzusem eu pe fată în mlaştini şi nu se putea linişti. Îi strigă:

— Tu ții mai mult la oamenii aceia răi decât la noi! Preferi să fii cu ei decât cu tatăl tău şi cu mine! Nu ştii că te-ar fi omorât şi te-ar fi mâncat?

Alcmene se uită la ea cu ochii larg deschişi.

— Chiar m-ar fi mâncat? întrebă ea.

Gertrud crezu că îşi râde de ea.

— Ah, copil rău ce eşti! strigă ea.

Când veni timpul ca Alcmene să fie confirmată, apărură două probleme serioase în casa parohială.

În primul rând preotul îşi dădu seama că nu văzuse niciodată certificatul de botez al copilului şi că nu putea şti în realitate dacă fusese sau nu botezată. Îi scrise profesorului pentru a afla acest lucru şi aşteptă mult timp un răspuns, pentru că bătrânul domn era plecat din Copenhaga, fiind numit într-un post important la o curte princiară din Germania. Când le scrise, în sfârşit, o făcu doar pentru a-şi da cuvântul de onoare că fata era botezată. Preotul nu se putea hotărî dacă să o confirme pe fetiță, fără a mai cerceta în profunzime povestea, sau dacă, pentru a fi absolut sigur, să nu-i dea el însuşi botezul fiicei lui, în secret, în propria casă. Soția lui mi-a mărturisit că această dilemă l-a costat multe nopți de nesomn. El însuşi mi-a spus:

— Unii teologi învățați susțin că botezul e doar un simbol. Dumnezeu să ne ajute pe toți! Simbolurile sunt lucruri importante şi periculoase. Am tratat, probabil, în lipsa mea de grijă, mult prea uşor un simbol atotputernic.

Cam în acea vreme, se opri din lecțiile de greacă pe care i le dădea Alcmenei. Dar până la urmă, ascultă sfatul soției sale şi confirmă fata împreună cu ceilalți copii din sat.

În timpul pregătirilor pentru confirmare, Alcmene s-a întâlnit pentru prima oară cu băieți şi fete de aceeaşi vârstă de pe moşie şi a ascultat ce povesteau aceştia. A ajuns la urechile preotului şi ale soției lui faptul că alte fetițe o întrebaseră despre originea ei şi o lăsaseră să înțeleagă că n-ar fi copilul lor. Alcmene nu le spusese ea însăşi nimic părinților ei. O făcuse una din fetele de la parohie, care auzise conversația copiilor. Preotul meditase îndelung asupra

acestei poveşti şi, într-o zi, când mă aflam la ei – pentru că mă îndoiesc că ar fi îndrăznit să discute subiectul între patru ochi cu soția lui – îi spusese lui Gertrud că el era hotărât să-i dezvăluie Alcmenei întregul adevăr. Gertrud se împotrivise şi n-am văzut-o niciodată, de când sosise Alcmene la parohie, atât de amărâtă şi de pornită împotriva soțului ei. Parcă uitase că în realitate nu ea era mama copilului şi acum îl acuza pe soțul ei de scandalul şi ruşinea de a încerca să o despartă de propriul ei sânge.

— Adu-ți aminte, îi spusese el, că trebuie să-mi pun mâna pe capul fetei în numele Domnului la confirmare. Oare e bine ca în acel moment ea să mă considere în sufletul ei un impostor?

Gertrud se ridicase.

— Chiar vrei să o iei definitiv de lângă mine? strigase ea. N-ai văzut că încă dinainte mă ura şi îi era frică de mine? Dacă îi spui că nu sunt mama ei adevărată, cum voi mai putea să mă înțeleg cu acest copil? Sunt sigură că de data aceasta mă va dispreţui şi mă va părăsi pentru totdeauna.

Preotul rămăsese atât de surprins de acuzațiile ei, încât nu-i răspunsese imediat. Dar în timp ce vorbea, cred că înțelesese, ca şi mine, că ea avea dreptate. În ultimul timp, Alcmene îşi schimbase comportamentul față de mama ei. Foarte rar o lăsa se apropie de ea şi uneori îi arăta neîncredere şi părea să se teamă de ea. Preotul spusese până la urmă:

— Draga mea soție, poate ar fi fost mai bine să nu ne fi asumat niciodată această responsabilitate şi am fi trăit liniştiți şi astăzi în casa noastră parohială ca o pereche care se iubeşte, dar nu are copii.

Gertrud se uitase la el îngrozită.

— Dar am pus mâna pe plug, a continuat el. Trebuie aşadar să ne ducem la bun sfârşit această muncă, aşa cum ştim mai bine.

La aceste cuvinte Gertrud a izbucnit în plâns.

— Fă ce vrei, a spus ea şi a ieşit din încăpere.

Dar a rămas în hol, aşteptându-mă pe mine. Mi-a luat mâna, s-a uitat în ochii mei şi mi-a spus:

— Vilhelm, tu eşti prietenul fetei mele, trebuie să-mi fii alături în această mare durere a mea. Urmăreşte-o, bunule Vilhelm, fi în preajma ei când tatăl ei va vorbi cu ea şi observă ce impresie lasă cuvintele lui asupra bietului copil. Dumnezeu mi-e martor că mie nu-mi spune nimic.

Mi s-a părut straniu şi trist că Gertrud a venit să-mi ceară ajutorul, pentru că până atunci fusese sigură că nimeni în afară de ea n-o cunoaşte şi n-o înțelege cu

adevărat pe fiica ei.

Câteva săptămâni mai târziu Gertrud mi-a spus:

— Dumnezeu e generos, Vilhelm, şi Jens este întotdeauna mai înțelept decât mine. Iată, de când a vorbit cu ea, fetița este complet schimbată. S-a reîntors la mine şi stă pe lângă mine la fel de drăgăstoasă ca pe vremea când era mică. Am întinerit şi eu mulțumită ei. M-am privit din întâmplare într-o oglindă astăzi – şi ai să râzi cu siguranță de mine, dar mi s-a părut că din oglindă mă priveşte chipul unei femei tinere! Acum simt, nu ştiu bine de ce, că dragostea dintre noi va dura cât vom trăi.

Uitase să mă întrebe despre rezultatul misiunii mele şi de asemenea uitase că mi-ar fi cerut vreodată ajutorul.

— Nu e straniu, a continuat ea după o clipă, că nu ne-a întrebat nimic despre adevărații ei părinți? Doar nu ştie că noi nu i-am fi putut răspunde.

Alcmene nu mi-a spus nimic despre ceea ce aflase. Dar preotul a pomenit, probabil, în cursul convorbirii lor numele profesorului, pentru că într-o zi m-a întrebat dacă îl cunosc. I-am răspuns că îl văzusem.

— Şi eu mi-aş dori foarte mult să-l văd, spuse ea.

Fiica preotului nu avea prietene printre fetele enoriaşilor, pentru că, deşi Gertrud era bucuroasă de oaspeți şi prietenoasă, nu privea cu ochi buni cum se ataşează fata ei de un străin. Singura relație de prietenie cu cineva de pe moşie, de care eu am ştiut, era stranie şi mă făcea să râd. Pe domeniul nostru era un fiu de țărani, un flăcău mare şi frumos, blând din fire, dar care era nebun. Nu putea lucra în grădini sau pe câmpuri şi nici nu ştia vorbi pe înțelesul celorlalți oameni. Mama lui fusese nebună şi ea, deşi era o femeie grațioasă şi blândă, din acelaşi neam bun ca soțul ei, şi îmi amintesc că o auzisem cântând minunat de una singură pe când se întorcea acasă peste dealuri. Karl se porni s-o urmărească pe Alcmene, oriunde mergea sau stătea, şi nu era fericit până nu reuşea s-o vadă măcar de departe. Preotul şi soția sa erau nelinişt iți pentru copilul lor urmărit de nebun şi o țineau departe de el. Atunci tânărul alienat începu să vină la biserică, unde stătea în picioare şi nu-şi lua ochii de la fată tot timpul slujbei. Odată l-am întâlnit împreună cu Alcmene pe o cărare de pe pajiştea tatălui meu, mergeau umăr la umăr şi vorbeau şi eu am rămas foarte surprins de asta. Până la urmă preotul îl rugă pe bătrânul țăran să-şi trimită fiul de pe moşie, la unchiul lui, care avea o fermă la Heden. Acolo, nebunul muri la scurtă vreme şi, după câte am aflat, în circumstanțe triste şi neobişnuite, dar nu-mi aduc aminte cu exactitate felul acestora.

Gertrud mi s-a plâns că Mene era neatentă şi nepăsătoare cu hainele ei. Nu-şi îngrijea frumoasele haine de duminică, pe care Gertrud i le cususe cu mare drag, mai mult decât rochiile de pânză uzate, de fiecare zi. Dar o dată fata o auzise pe bătrâna menajeră de la fermă vorbind de rochiile mamei mele care erau închise într-o cutie, în pod, pentru că tatăl meu nu dorea să le vadă sau să le dea altcuiva. Din acea zi nu mi-a dat pace până când, fără ştiința tatălui meu, ne-am dus împreună să spargem lacătul cutiei, scoțând rochiile de acolo. Le-a întins la picioarele ei, una câte una, şi le-a admirat mult timp în tăcere. La sfârşit m-a rugat să-i dau una din ele. Era o rochie de mătase groasă, verde, cu un model galben. Când o scot acum şi mă uit la ea mi se pare că arată ca un tei în floare. Am râs de ea şi am întrebat-o dacă avea de gând să meargă la biserică în ea. Nu, mi-a răspuns, dar cu siguranță o va îmbrăca odată şi odată.

Puțin după aceea, într-o seară de iunie, Gertrud făcuse pâine proaspătă şi Alcmene o rugă să-i dea voie să meargă împreună cu mine să ducem pâine bătrânei doamne Ravn, văduva fostului preot, care locuia de cealaltă parte a satului. Când am ieşit pe poartă fata mi-a spus că nu avea de gând să meargă la doamna Ravn, dar că dorea să îmbrace rochia de mătase şi să facem o plimbare prin pădure. Ascunsese rochia într-o căsuță din apropiere, la o femeie care lucrase înainte la parohie, dar fusese concediată, pentru că se îmbăta. Intră în casa acesteia şi ieşi din nou în rochia verde cu galben. Nu-şi aranjase părul şi nici nu se spălase pe mâini, dar cu toate acestea nu cred să fi văzut în viața mea pe cineva care să arate mai liberă şi mai frumoasă decât ea în clipa aceea.

Ne-am plimbat mult timp şi ea a vorbit puțin. Rochia îi era prea lungă şi o lăsă să alunece pe pământ. I-am povestit despre calul de rasă pe care tocmai îl primisem şi despre o ceartă pe care o avusesem cu tatăl meu, pentru că îndrăzneam să-i răspund şi nu ne mai înțelegeam deloc, dar apoi m-am oprit din vorbă. Dacă ne-am fi întâlnit cu cineva, am fi stârnit cu siguranță o mare uimire şi poate un hohot de râs la vederea acestei fete atât de elegant îmbrăcate în mijlocul pădurii. Şi totuşi cu siguranță ar fi meditat mai mult la frumusețea ei decât la ciudățenia situației. Mie însumi mi se părea firesc şi rezonabil că se plimba astfel într-o atât de mare splendoare. Pădurea era liniştită şi răcoroasă şi acolo unde soarele pătrundea prin frunziş, devenea verde şi aurie precum rochia ei. La fiecare pas al fetei, mătasea scotea un mic sunet, ca un ciripit de pasăre. Am întâlnit o vulpe pe cărare, dar nici un om în toată pădurea.

Când soarele ajunsese pe linia orizontului, am ieşit în câmp. Acolo era un deal mare şi înalt care pe moşie era numit munte. L-am urcat şi de sus am avut o

privelişte impresionantă asupra câmpiilor şi a mlaştinilor, în toată splendoarea lor aurie din apusul de soare. Alcmene a stat tăcută şi s-a uitat la toate, fața ei fiind luminată şi senină ca aerul însuşi. După un timp, a scos un mic suspin de fericire. Mă gândeam ce ființă stranie şi absurdă e totuşi o fată care poate să devină fericită pentru că stă pe vârful unui deal îmbrăcată într-o rochie de mătase. După aceea ne-am aşezat pe iarbă şi am mâncat pâinea pe care Alcmene ar fi trebuit s-o ducă văduvei. Era încă fierbinte, din cuptor – şi de atunci de fiecare dată când miros sau gust pâine proaspătă, care în loc să fie tăiată în felii e ruptă cu mâna, îmi aduc aminte de seara aceea şi de priveliştea de pe munte.

După ce Alcmene şi-a schimbat din nou rochia în căsuță, şi am ajuns acasă la parohie, am găsit-o pe Gertrud cu ochelarii pe nas, în fața unei lumânări de seu, cu un maldăr din ciorapii albi ai Alcmenei pe care îi cârpea. Reparase deja o mulțime şi îi pusese deoparte, dar cred că i-ar mai fi luat mult timp să-i cârpească pe toți. Ne zâmbi cald şi dori să audă veşti despre Madame Ravl. Alcmene stătea în spatele scaunului ei şi se uita la ea şi la ciorapi şi în lumina lumânării părea palidă.

— Lasă-mă să te ajut să-i cârpeşti, mamă, spuse ea.

— Nu, iubita mea, spuse Gertrud şi stinse lumânarea, ai mers mult în seara asta şi trebuie să te culci.

În aceeaşi toamnă mi s-a întâmplat ceva care, într-un fel, a avut importanță în viața mea. O fată din sat pe nume Sidsel, fiica acelei femei în casa căreia Alcmene îşi ascunsese rochia, a născut un copil care a murit şi mi-a atribuit mie paternitatea. N-am crezut-o, Sidsel nefiind cunoscută pe moşie pentru virtutea ei, dar ştiam că unii oameni o vor crede şi că mulți dintre ceilalți vor vorbi despre asta. Tatăl meu mi-a spus:

— Copilul e mort, iar Sidsel se va mărita cu paznicul. Dar n-ai voie să te faci de râs în propriul tău sat, în timp ce aştepți să crească destul pentru tine fetişcana de la parohie. Trebuie să pleci acum la unchiul tău din Rugård în Djursland şi să rămâi acolo o jumătate de an. Fiica lui este cu doi ani mai mare decât tine şi va deveni în timp o fată bogată. Şi poți în orice caz să înveți ceva de la unchiul tău despre agricultură şi îngrijitul pădurii. E timpul să-ți intre în cap şi lucruri din acestea.

Această ultimă parte a predicii tatălui meu era nepotrivită şi nedreaptă pentru că până acum el râdea de mine şi mă numea țăran, când îi povesteam despre muncile agricole de la fermă, care pe atunci erau într-o stare deplorabilă.

Nu regretam că trebuie să plec, dar mă îngrijora ce ar putea spune despre mine

oamenii din casa parohială. Profesorul meu va fi cu siguranță afectat, pentru că în calitate de preot propovăduia mereu împotriva imoralității în rândul enoriaşilor lui şi îmi fusese meditator atât de mult timp, încât îi eram aproape ca un fiu. Gertrud nu mă va acuza foarte tare în inima ei, pentru că era o țărancă şi ştia cum stau lucrurile pe la țară, dar îi va vorbi cu siguranță Menei în cuvinte dure despre mine şi poate chiar va încerca să mă despartă definitiv de fată.

Într-o după-amiază, tatăl meu se repezise până la Vejle şi eu rămăsesem singur în bibliotecă cu gândul de a-mi alege cărțile pe care să le iau cu mine la Rugård, când uşa se deschise şi în prag apăru Alcmene. Biblioteca noastră era îndreptată înspre răsărit şi fata avea acum soarele în spate iar părul îi strălucea în lumină, ca o flacără. Fără a se apropia, mă întrebă:

— E adevărat ce se spune despre tine şi Sidsel?

Eram mirat să o văd pentru că nu mai venise niciodată singură la conac. Dar întrebarea fusese pusă atât de ferm şi de apăsat, încât a trebuit să-i răspund:

— Da, am spus.

— Cum îndrăzneşti, Vilhelm? Cum îndrăzneşti? strigă fata.

În mod ciudat, în ultima vreme, simțisem o ciudă împotriva fetei de parcă şi ea ar fi fost de vină pentru ceea ce mi se întâmplase. Când mi se adresă acum cu exact aceleaşi cuvinte pe care le folosiseră toți ceilalți din jurul meu, am rugat-o să mă lase în pace şi să plece acasă. Dar ea nici nu mă asculta. Intră în salon cu fața aprinsă de tulburare.

— Cum ai avut curajul? mă întrebă din nou.

Mi-am adus atunci aminte că, în gura ei, un cuvânt sau o frază înseamnă exact ceea ce sunt şi pot fi luate, aşa-zicând, *au pied de la lettre*. Am înțeles că îmi punea cu adevărat o întrebare pentru a înțelege povestea, aşa cum făcea deseori, şi nu mi-am putut reține un zâmbet.

— Nu e nevoie de atât de mult curaj cum poate credeți voi, fetele.

Se uita la mine gravă şi plină de mândrie.

— Vei ajunge în iad acum, nu crezi? mă întrebă ea.

— Ba da, cu toții mă trimit acum în iad, i-am spus. Tatăl meu m-a alungat de acasă şi la parohie nu mai vor să aibă de-a face cu mine. Tu şi cu mine, Alcmene am putea încerca să rămânem prieteni, cât mai suntem încă aici.

— Te-a alungat tatăl tău de acasă? strigă ea. Nu ai pe lumea asta nici un loc unde să mergi? Atunci vin cu tine. Putem să batem împreună drumurile de țară. Şi eu, se opri ea pentru a trage adânc aer în piept, eu voi avea grijă să nu trebuiască să cerşim. Voi dansa şi voi cânta pentru oameni. În ce priveşte iadul,

spuse puțin după aceea cu mândrie, dacă tu vei ajunge acolo şi eu vreau să ajung tot acolo.

— Nu, am spus, eu trebuie să mă duc la unchiul meu la Rugård.

Auzind asta, se făcu foarte palidă.

— Trebuie să mergi la unchiul tău? întrebă ea. Am crezut că ai fost alungat în lumea largă. Am crezut că nimeni nu s-a comportat vreodată atât de rău cum ai făcut-o tu.

În timp ce mă uitam la ea şi-i vorbeam, inima îmi era tot mai uşoară şi mă amuza mina ei gravă.

— Ah, nu, am spus eu, tu care ai citit despre zeii grecilor ştii că asemenea lucruri s-au mai întâmplat şi înainte pe lume.

— Nu, spuse ea. Nu mă mai lasă să citesc cărțile acelea. Nu-mi mai povestesc nimic. Ce mă fac?

În acel moment am înțeles cu claritate că noi doi ne aparținem unul altuia şi a fost cât pe ce s-o întreb: „Mă vei aştepta, Alcmene, până mă voi întoarce? Nimeni nu ne va mai despărți atunci“. Dar m-am gândit ce tânără era şi nici momentul nu mi s-a părut potrivit pentru o astfel de rugăminte. Stătea în picioare, dreaptă, în fața mea şi îşi frângea mâinile.

— Îmi vei scrie? mă întrebă ea. Nu, se întrerupse singură. Numai în cărți fetele primesc scrisori! Dar dacă mai faci ceva îngrozitor, îmi vei scrie să-mi povesteşti despre asta?

— Mă voi întoarce în jumătate de an, i-am spus eu. Nu mă uita, Alcmene!

— Nu, spuse ea. Nu te voi uita, tu eşti singurul prieten pe care-l am pe lumea asta. N-o uita pe Alcmene, Vilhelm.

Cu aceste cuvinte ieşi iar din încăpere la fel de repede şi de silențios cum intrase. După câteva zile am plecat spre Rugård.

Despre viața mea de acolo nu voi povesti aici pentru că aceasta este povestea despre Alcmene. În Djursland moşiile sunt aproape una de cealaltă şi am făcut cunoştință cu mulți tineri de vârsta mea, aşa că nu m-am gândit prea des la Nørholm sau la cineva de acolo. Dar noaptea o visam pe Alcmene.

După trei luni petrecute la unchiul meu, am primit o scrisoare de la tata, care mi se plângea amar de podagra sa şi mă ruga să mă întorc acasă. Nu i-am dat importanță până nu am primit o a doua scrisoare care spunea acelaşi lucru dar pe un ton mai ferm. Aşa că am plecat înapoi la Nørholm.

Primul lucru pe care l-a întrebat tatăl meu, văzându-mă, a fost dacă am cerut-o de soție pe verişoara mea de la Rugård. A fost foarte mulțumit când i-am spus că

nu şi şi-a frecat mâinile.

— S-au întâmplat multe lucruri pe vechea ta moşie, spuse el. S-au petrecut mari lucruri la parohie.

L-am întrebat ce vrea să spună cu aceasta.

— Ar trebui să mergi tu însuți până acolo să vezi, răspunse el. Du-te singur.

În ziua următoare, m-am dus la parohie.

Preotul era singur acasă când am ajuns eu, soția şi fiica lui fiind plecate într-o vizită la un bolnav. Am observat imediat că era schimbat, aşa cum îmi povestise tatăl meu. Era tulburat şi îngândurat şi îmi imaginam că aşa trebuie să fi arătat în tinerețea despre care îmi istorisise chiar el. Uitase cu desăvârşire trista poveste cu Sidsel şi m-a primit cu căldură. După ce am vorbit o vreme despre lucrurile de pe moşie şi despre fostele mele manuale, îmi spuse:

— Trebuie să afli, Vilhelm, ceea ce ni s-a întâmplat nouă aici în parohie.

Continuă, povestindu-mi întâmplările pe care tatăl meu nu dorise să mi le spună.

Prietenul său, bătrânul profesor, îmi spuse el, îi trimisese la scurt timp după plecarea mea o scrisoare în care îl înştiința că fiica lor adoptivă devenise – în ce mod, în stilul său obişnuit, profesorul nu le spuse – moştenitoarea unei averi imense, atât de copleşitoare, zicea el, încât putea spune că intrase în grota fermecată a lui Aladin aşa cum o descrisese nemuritorul Oehlenschläger[8]. În deplină loialitate – pentru că profesorul avea tot timpul cuvântul loialitate pe buze – față de înțelegerea lor inițială, nu dorea acum în nici un fel să-l sfătuiască sau cu atât mai puțin să-l convingă pe vechiul său prieten să ia vreo hotărâre, avea să-l lase pe el însuşi să decidă dacă dorea să primească averea fetei sau să renunțe la ea.

8. Adam Oehlenschläger (1779-1850), poet şi dramaturg romantic danez. (N. tr.)

Preotul îmi povesti că meditase mult la întreaga situație înainte să ia o decizie.

— E chiar straniu că atunci când e vorba despre fată, eu şi soția mea nu măsurăm cu aceeaşi măsură şi nici nu ajungem niciodată la o înțelegere. Gertrud nu dorea cu nici un chip să luăm moştenirea. Cred, Vilhelm, că dacă fetei i-ar fi revenit o sumă modestă, atunci rolurile noastre – şi auzindu-l mă gândeam că profesorul câştigase o mică bătălie asupra lui, din moment ce preotul vorbea acum cu formulele lui din teatru – ar fi fost inversate şi ea ar fi dorit să-şi vadă fata asigurată pentru toată viața, în timp ce eu aş fi vrut să rămână ceea ce a fost, fiica unui preot de țară. Aşa cum stau lucrurile acum, suma o sperie pe soția mea.

Aici preotul îmi dădu cu mare exactitate cifra la care se ridica moştenirea Alcmenei în moneda noastră. Era vorba de 300 000 de taleri de aur.

— Gertrud, spuse el şi zâmbi, nu îşi poate închipui că o astfel de sumă poate avea şi alt izvor decât cel demonic. Dar pentru mine, Vilhelm, moştenirea copilului meu ia o altă formă.

Rămase mult timp îngândurat.

— Nu mi-am dorit niciodată cu pasiune să devin bogat. În visele tinereții mele nu exista aur. Am dorit şi m-am rugat pentru alte lucruri, dar bunurile pământeşti nu erau printre acestea şi nu mă tentau. Dar aici, vezi tu, aici lucrurile se transformă într-un mod ciudat. Aceşti bani au pentru mine o viață a lor, reprezintă un simbol. I-am văzut, spuse el brusc. Şi i-am atins. Am fost la Copenhaga şi cei de la bancă m-au dus în subsol să mi-i arate.

Privirea îi alunecă şi se întoarse înspre înăuntru de parcă vedea din nou aurul din bancă.

— Stau acolo şi aşteaptă, continuă el, o mână care să-i facă să prindă viață şi să dea roade. Cât bine nu se poate face în această lume cu o astfel de avere! Nu crede, Vilhelm, spuse el, că am uitat pericolul reprezentat de Mamon. L-am simțit cu mâna mea, când am atins aurul. Dar dacă aici se dă o luptă între Domnul şi Mamon, pot eu oare să refuz să-l sprijin pe Dumnezeul meu?

L-am întrebat pe preot dacă Alcmene a aflat despre moştenirea ei. Da, îi povestiseră despre ea. Dar era încă doar un copil şi nu făcuse o prea mare impresie asupra ei – ai fi putut crede că ştia despre avere dintotdeauna. Pentru preot bogăția devenise însă într-un grad şi mai mare o responsabilitate, pentru că era acceptată în numele unui copil.

— Am simțit dintotdeauna că prin acest copil, Alcmene, o chemare importantă va pogorî asupra mea. Şi când voi fi murit, voi continua să trăiesc prin faptele ei. Pentru că există puteri mari în această fată, Vilhelm.

Convorbirea noastră m-a pus pe gânduri. În drum spre casă, am râs în sinea mea gândindu-mă la ce auzisem. O cunoşteam pe Alcmene cu siguranță mai bine decât tatăl ei adoptiv.

Când am ajuns acasă tatăl meu m-a întrebat cum a mers vizita la parohie şi i-am povestit aproape tot ce îmi spusese preotul.

— Ai cerut mâna fetei? m-a întrebat el grav când am terminat de vorbit.

— Nu, am răspuns eu.

— Greşeşti, a spus tatăl meu pe acelaşi ton. O avere ca acesta pune în umbră datele incerte privind originea ei, ba chiar aruncă o lumină nouă asupra lor. Poți

să-i oferi liniştit numele tău.

Cum nu i-am răspuns, a început să-mi laude calităţile fetei ca un neguţător de cai care îşi laudă bidiviul. Am rămas surprins să văd cât de atent o studiase în timp ce eu credeam că nu se gândise niciodată la ea. Când a terminat, i-am spus în faţă că a o peţi pe Alcmene chiar în momentul în care am auzit de bogăţia ei mi s-ar părea extrem de neelegant şi de grobian, în condiţiile în care niciodată până acum nu le-am sugerat măcar părinţilor ei că aş dori s-o iau de soţie. Tatăl meu nu a fost de acord cu acest răspuns şi în timp ce am continuat să dezbatem situaţia, ne-am aprins amândoi. La urmă mi-a spus că, dacă eu nu doresc să primesc mâna întinsă de soartă, atunci o va face el însuşi şi în următoarea dimineaţă o va cere pe fată în căsătorie.

Mi-e ruşine să spun că şi-a luat cu adevărat în serios ideea şi asta într-un mod cât se poate de primitiv. A scos trăsura cu patru cai, care după moartea mamei mele fusese foarte rar folosită, şi a pornit cu alai de servitori şi vizitiu la peţit în casa parohială. Nu pot spune cu exactitate cum a decurs vizita lui. Nu cred că preotul sau soţia lui au luat vreo clipă în serios perspectiva. Dar şi după ce s-a întors de acolo, a continuat să vorbească despre marile îmbunătăţiri şi prefaceri în Nørholm pe care le va realiza cu banii fetei. Cu aceste fantasme neîntrerupte m-a chinuit atât de tare, încât am plecat înapoi la Rugård, fără să fi vorbit măcar cu Gertrud sau Alcmene.

Următoarea ştire pe care am primit-o de acasă a fost aceea referitoare la moartea preotului. De mulţi ani sănătatea lui fusese precară şi ultima călătorie la Copenhaga, în mijlocul iernii, trecând cu vaporul strâmtoarea, i-a solicitat foarte mult puterile. S-a ales atunci cu o răceală care în scurtă vreme s-a transformat în pneumonie. În ziua înmormântării lui, am fost surprins să văd tristeţea de pe feţele oamenilor care îşi pierduseră păstorul. Gertrud găsi puţină consolare în marea ei durere şi tristeţe în a-mi povesti pe îndelete despre boala lui şi despre formidabila lui putere de îndurare şi mai ales despre cum, pe patul de moarte, părea să fi văzut lucruri ascunse şi cu o voce puternică strigase că acum înţelege căile Domnului. Îmi arătă un ziar care fusese trimis din Copenhaga. Conţinea un lung necrolog despre soţul ei, în care i se lăudau talentele neobişnuite şi inima nobilă, şi accentua atât de mult marele rol pe care l-ar fi jucat în lume, dacă n-ar fi ales misiunea generoasă de preot, încât până şi mie, care l-am admirat dintotdeauna pe părinte, mi s-a părut exagerat. Nu era semnat, dar atât Gertrud cât şi eu presupuneam că fusese scris de vechiul lui prieten, profesorul.

După ce trecuseră câteva luni din anul de doliu al lui Gertrud, ea plecă de la

parohie în vizită la surorile ei din Grenå. În acelaşi timp tatăl meu plecase la Pyrmont să-şi trateze podagra. Alcmene era singură la parohie, aşa cum rămăsesem şi eu singur la conac. Mi-a trimis vorbă să mă duc până la ea să vorbim.

Avea acum cincisprezece ani, era înaltă pentru vârsta ei, dar zveltă, şi semăna cu ea însăşi în prima zi când sosise la parohie. Îmi spuse:

— Îți aduci aminte, Vilhelm, că mi-ai promis cândva că, dacă vreodată te voi ruga serios să îmi faci un serviciu, mi-l vei face, indiferent de ce ți-aş cere?

Mi-am amintit perfect împrejurarea despre care vorbea şi în care cu adevărat îi făcusem o astfel de promisiune şi am întrebat-o acum ce îşi dorea.

— Vreau să merg la Copenhaga, spuse ea. Şi tu trebuie să mă duci acolo. Tu ai mai fost, dar eu nu-mi mai amintesc drumul după atât de mulți ani. Trebuie să călătorim acum, cât e plecată mama mea. Vreau să rămân doar o zi acolo.

Nu era atât de uşor să fac asta. Călătoria dus-întors avea să ne ia o săptămână şi nimeni n-avea voie să afle. Alcmene era atât de hotărâtă să pornească şi eu îi dădusem cuvântul că o voi ajuta, încât nu puteam acum s-o refuz. Am făcut aşa cum dorea ea. Ne-am înțeles ca ea să meargă întâi la Vejle, la nişte prieteni ai lui Gertrud. Ne-am dat întâlnire într-o dimineață, devreme, în locul de unde pleca diligența spre sud. Norocul a fost de partea noastră şi nici pe drum, nici printre pasageri, n-am întâlnit vreun cunoscut.

Era mijlocul lunii mai. Pământul era verde de jur-împrejurul nostru şi pădurile prin care am trecut a doua zi înmuguriseră de curând şi aruncau mici umbre reci. În zori era încă frig şi totul acoperit de rouă, dar ciocârliile zburau deja în văzduhul înalt. Când ne-am oprit în Sorø, am auzit privighetoarea ca într-o seară de vară.

Când mă gândesc acum la călătoria noastră înțeleg că atunci am decis probabil să mă căsătoresc cu Alcmene, dacă m-ar fi dorit şi ea, pentru că aveam mare grijă de bunul ei renume. Oriunde mergeam, o dădeam pe frumoasa fată drept sora mea şi nu era nimic în atitudinea sau în ființa noastră care să-i facă pe oameni să se îndoiască de afirmația mea. Dar inima mea a fost în acea săptămână mult mai fericită decât cea a unui frate. Mă gândeam în sinea mea că nu fusesem niciodată înainte cu adevărat fericit. Îmi imaginam că aveam să facem multe astfel de călătorii împreună. Alcmene se uita la tot ce o înconjura atât de curioasă şi încântată, ca un copil. În mod deosebit o surprinse şi o impresionă marea, când, în cea de a doua zi a călătoriei noastre, am traversat Beltul Mare în soare, pe o vreme frumoasă. Din când în când însă mă

nelinişteam, gândindu-mă la secretul călătoriei noastre şi ceva în chipul Alcmenei îmi îngreuna inima.

Fusesem de mai multe ori la Copenhaga şi hotărâsem dinainte la ce hotel vom trage, într-un loc liniştit şi respectabil. Am intrat în oraş după-amiază. Alcmene se uită la case, la lumea de pe stradă, la îmbrăcămintea doamnelor, dar nu vorbi prea mult.

Când am terminat de cinat, am întrebat-o ce dorea să facă în Copenhaga. Atunci scoase un ziar din buzunarul genții ei, acelaşi pe care Gertrud mi-l arătase după înmormântarea părintelui şi îmi spuse:

— Pentru asta am venit până aici.

Pe ultima pagină a ziarului era un anunț despre un criminal notoriu, pe nume Ole Sjælsmark care urma să fie decapitat în Nørrefælled, la marginea oraşului. Publicul era înştiințat că avea acces liber la execuție. Ziarul dădea de asemenea data şi ora acesteia. Execuția urma să aibă loc în dimineața următoare.

În timp ce citeam, mă cuprinse o spaimă teribilă. Înțelegeam limpede că puterile în mijlocul cărora trăisem, fără să le acord vreo însemnătate, erau mult mai mari decât le bănuiam eu şi că întreaga mea lume era în pericol de a se prăbuşi. I-am spus fetei:

— O execuție e un lucru teribil de privit. Mulți cred că este un obicei barbar să transformi în reprezentație pentru mulțime frica de moarte şi moartea unui individ, indiferent de cruzimea crimelor pe care le-a comis.

— Nu, spuse ea. Nu este o reprezentație de teatru. Este un avertisment pentru oamenii care s-ar putea gândi să comită asemenea fapte şi care nu pot fi opriți în alt fel. Priveliştea acestui om mort îi va opri să ajungă ca el. Tatăl meu, continuă ea, mi-a citit odată o tragedie în care o femeie care îşi omorâse copilul este condamnată la moarte. Ea vorbeşte despre execuția ei şi îmi aduc aminte că spune:

Ei îmi leagă mâinile
Mă împing spre butuc
Şi parcă deasupra tuturor capetelor tremură
Lama care îmi taie mie beregata
Şi lumea e tăcută ca un mormânt.

Pentru că numai Dumnezeu le ştie pe toate şi cine poate spune despre el însuşi: „Eu nu m-aş fi putut niciodată face vinovat de o asemenea faptă?“

Foarte devreme, în dimineața următoare, am mers până în Nørrefælled, la o distanță destul de mare. În jurul eşafodului se adunase deja o mulțime

impresionantă. Majoritatea era făcută din oameni grosolani şi simpli, dar erau şi femei printre aceştia şi unele îşi aduseseră şi copiii cu ele. În timp ce ne făceam drum prin înghesuială, toți se uitau insistent la fata frumoasă care mergea de brațul meu, dar îşi întorceau apoi imediat privirea înspre înspăimântătoarea construcție unde deja aşteptau călăul şi ajutorul lui.

Când căruța cu bărbatul condamnat la moarte şi cu preotul închisorii care îi dădea împărtăşania, înaintând încet, ajunse să fie văzută peste capetele mulțimii, Alcmene începu să tremure atât de puternic încât am cuprins-o cu brațul şi, deşi în acel moment eram la rândul meu îngrozit, atingerea a făcut să treacă prin mine un val de bucurie şi căldură. Criminalul stătea în căruță cu fața întoarsă spre noi şi o scurtă clipă mi s-a părut că a căutat ochii fetei şi a stăruit asupra lor. Preotul urcă pe eşafod împreună cu el şi îi luă mâna, spunându-i câteva cuvinte. Îl făcu să îngenuncheze în fața butucului, apoi se retrase pentru a-i face loc călăului. În următoarea clipă securea căzu.

Am avut impresia că Alcmene urma să se prăbuşească, dar s-a ținut dreaptă. Mulțimea se înghesuia acum în față, împingându-se în jurul eşafodului, mulți înmuindu-şi bucăți de haine pe care le aduseseră cu ei în sângele executatului, pentru că superstiția în Zeelanda spune că acesta este leacul împotriva păcatului celui mort. Noi însă ne-am îndepărtat.

Nu dormisem noaptea. Priveliştea înfiorătoare îmi ridica părul pe cap. O sprijineam pe fată cu brațul meu, dar n-am găsit nici un cuvânt să-i spun. Pe drumul spre oraş, în timp ce soarele urca pe cer şi pământul se lumina şi se încălzea în jurul nostru, mi-am adus aminte de planurile pe care mi le făcusem în timpul călătoriei de a-i arăta Alcmenei Copenhaga şi am fost nevoit să râd de mine însumi pentru că fusesem atât de naiv, de prost, de nătâng. I-am spus totuşi că înainte de a ne întoarce acasă – pentru că îi promisesem că vom pleca în aceeaşi seară – trebuie să vadă măcar palatul regal.

Am dus trăsura pe care o închiriasem înapoi la grajduri şi am pornit pe jos înspre castel. N-am putut să nu observ cât de frumos mergea pe stradă, cât de grațioasă şi de mândră îi era silueta în rochia şi cu pălăria ei de țărancă. Şi, în timp ce stăteam în fața palatului, pe care ea îl admira gravă şi încântată, mă gândeam că arăta de parcă ea însăşi ar fi fost născută să trăiască în astfel de palate.

În timp ce stăteam acolo, un domn în vârstă traversă piața cu un buchet de flori în mână. Se uită la fată şi după ce mai merse o bucată de drum se întoarse brusc şi reveni pentru a trece încă o dată pe lângă noi şi a o privi. L-am

recunoscut imediat, doar că îmbătrânise şi îşi cănise părul, care era acum negru ca pana corbului. Era însuşi venerabilul profesor. Când ne-am îndepărtat, ne-a urmărit de la distanță printre străduțele care duceau la hotel şi chiar după ce intrasem în clădire a rămas afară uitându-se în sus la ferestre. M-am gândit: „Acum va pleca şi va preda buchetul cui îi era destinat. Apoi cu siguranță se va întoarce. Dar atunci vom fi plecați deja.“

S-a întâmplat ca la hotel să întâlnesc un bărbat care ştia despre un vapor ce urma să plece în aceeaşi seară spre Vejle. Mă gândisem că ar fi mai comod să călătorim pe mare şi mă temeam în sufletul meu să reiau – în sens invers – drumul de țară pe care venisem la Copenhaga. Ne-am îndreptat aşadar către port, când am părăsit hotelul.

Era o seară frumoasă şi senină de primăvară, cu o briză blândă, în timp ce navigam prin strâmtoarea Sunde. Am stat pe punte şi ne-am uitat la coasta care era luminată puternic atât pe partea daneză cât şi pe cea suedeză. Alcmene îşi scosese pălăria şi îşi legase în jurul capului un batic. Când am trecut de Elsinore şi Kronborg, a ieşit luna.

I-am spus:

— M-am gândit că tu şi cu mine vom fi împreună toată viața, Alcmene.

— Aşa te-ai gândit? mă întrebă ea. E târziu să vorbim despre astfel de lucruri acum.

— N-a existat niciodată ceva care să mă poată face să mă îndoiesc de asta, am spus eu.

— Nu, spuse ea. Acum ştiu că există mai multe feluri de a privi un lucru. Acum vorbeşti de viața mea. Dar înainte, când încă mai aveai timp, nu ai făcut nimic să mă salvezi.

— Trebuie să-mi spui un lucru, am zis eu puțin după aceea. Tu ai ştiut doar dintotdeauna că te iubesc, nu-i aşa?

— Că mă iubeşti? spuse ea. Cu toții o iubesc pe Alcmene. Tu însă n-ai ajutat-o. N-ai ştiut oare tot timpul că erau cu toții, cu toții, împotriva mea?

M-am gândit puțin la ceea ce spusese.

— Ba da, dar mi s-a părut o glumă, un lucru care mă amuza! Cred că îmi era milă de ei. Întotdeauna am considerat că erai mult mai puternică decât toți.

— Lucrurile nu stăteau deloc aşa, spuse ea. Ei au fost cei puternici. Nu putea fi altfel din moment ce erau atât de buni şi aveau întotdeauna dreptate ei. Alcmene a fost singură singurică. Şi când au murit şi au lăsat-o să înțeleagă

totul, era prea târziu pentru ea să-i înfrunte. Nu vedea altă ieşire în afara propriei ei morți.

Stătea neclintită şi arăta atât de neînsemnată pe puntea acelui vapor.

— Nu poți, mă întrebă ea brusc, măcar acum să spui „Biata Alcmene!“?

Am încercat s-o spun, dar n-am reuşit.

— Îți vei aminti că eu sunt prietenul tău? am întrebat-o.

— Da, spuse ea, îmi voi aminti întotdeauna că m-ai dus la Copenhaga. A fost frumos din partea ta, Vilhelm.

Am ajuns acasă două zile mai târziu şi nimeni din parohie n-a bănuit altceva decât că fusese în tot acest timp la nişte prieteni din Vejle.

La scurtă vreme îmi scrise tatăl meu, care mă ruga să mă duc la Pyrmont pentru că se simțea rău şi nu se încumeta să facă de unul singur drumul spre casă. M-am gândit că nu mai aveam nimic de făcut la Nørholm şi am plecat într-acolo. În timp ce ne aflam în Pyrmont, am primit amândoi câte o scrisoare de la Gertrud. Ne înştiința că hotărâse să părăsească parohia înainte de sfârşitul anului ei de doliu, deoarece fiica ei cumpărase o bucată de pământ în vestul țării, unde aveau să crească oi. Gertrud nu era o autoare pasionată de scrisori. Tatălui meu îi scrisese foarte frumos, ca dintr-o veche carte de corespondență, modestă şi recunoscătoare. Dar în scrisoarea mea, am putut descifra printre rânduri o stranie nedumerire şi rugămintea de a o lămuri: de ce se întâmplaseră lucrurile aşa cum se întâmplaseră? Da, în scrisoare exista o frică neexprimată în cuvinte, de parcă Gertrud cea lipsită de griji în inima ei se temea de fapt să-şi părăsească casa şi să plece în lume singură, doar cu fiica ei. N-am găsit nimic prin care s-o liniştesc. I-am răspuns mulțumindu-i pentru bunătatea ei față de mine în toți aceşti ani în care locuise în parohie şi mi-am luat astfel rămas-bun.

Nu mai am multe de povestit în această istorie a Alcmenei.

La cincisprezece ani după călătoria noastră la Copenhaga, s-a întâmplat, într-o împrejurare legată de afacerile mele, să ajung în vest, pe moşia unde se afla ferma Alcmenei. Drumul meu trecea tocmai pe lângă casa ei şi m-am gândit că aş putea să intru măcar, aşa că m-am abătut din drum, pe o potecă îngustă şi denivelată, despre care bănuiam că duce la casa Alcmenei. Dar m-am rătăcit şi am găsit abia apoi un alt drum cu urme adânci şi stâlpi pe margine care m-a dus la fermă.

Am trecut printr-un peisaj mare şi singuratic, cu întinderi de mlaştină şi şiruri de dealuri. Era sfârşitul lui august, norii atârnau jos şi plouase de curând. Înspre seară însă s-a înseninat şi asfințitul era paşnic, splendid. Pe drum am întâlnit o

căruță încărcată cu saci şi m-am gândit că trebuie să fie lâna de la oile Alcmenei. Ferma era singură în mijlocul unor dealuri, era făcută dintr-o clădire mare de hambar şi nişte grajduri pentru oi şi în jurul casei erau ridicate vreo trei sau patru căpițe cu fân. Casa era şi ea doar o clădire lungă şi joasă acoperită cu stuf. Totul era curat şi bine întreținut, dar foarte sărăcăcios. Un bătrân care lucra în grămada de bălegar se holbă la mine, de parcă un străin aici era o raritate. Când m-am îndreptat spre uşă, o țărancă în picioarele goale şi cu un batic pe cap a ieşit din grajd. Era Gertrud.

Îmbătrânise, nu mai avea nici talia subțire, nici pieptul rotunjit, se ascuțise şi se lățise, arătând ca un maldăr de lemne de foc, fața îi era arsă de soare şi bătută de vreme, de parcă toți pistruii se uniseră într-unul singur, şi îşi pierduse câțiva dinți. Dar mersul îi era încă uşor şi ochii plini de viață, ca în vremurile bune – o bătrână mândră şi muncitoare, crescătoare de oi.

Orice oaspete ar fi fost bine venit la această fermă pustie, dar Gertrud s-a bucurat în mod deosebit să mă vadă, de parcă eram propriul ei fiu. Era singură acasă, îmi spuse ea. Alcmene plecase la Ringkøbing cu lână şi ca să depună banii la casa de economii. Dacă venisem pe drumul cel bun trebuia să mă fi întâlnit cu ea. M-a condus în cea mai bună încăpere a casei, care în mod evident nu era folosită, oferindu-mi cafea, ca, după ce m-am aşezat, s-o văd luând cu o privire şireată boabele de cafea dintr-un loc unde le ascunsese, în spatele marelui dulap negru. În timp ce se afla în bucătărie, m-am uitat în jurul meu. Totul era şi aici curat şi ordonat, ca în exteriorul casei, şi tot ca acolo, foarte sărac. M-am gândit la zilele din tinerețe şi la fata pe care o cunoscusem atunci şi m-a cuprins spaima.

În timp ce ne beam cafeaua, am povestit cu Gertrud despre timpurile de altă dată. Avea o bună memorie a oamenilor şi locurilor din trecut, dar amesteca evenimentele şi ordinea lor cronologică, de parcă nu mai vorbise despre ele cu nimeni, de foarte multă vreme. M-a întrebat dacă mă căsătorisem şi i-am spus că fusesem logodit cu verişoara mea din Rugård dar că, după moartea tatălui meu, hotărâsem amândoi să rupem logodna.

Apoi veni vorba despre fermă şi oierit. Mi-a cerut sfatul despre un miel bolnav şi mi-am amintit că îl ajutasem cândva pe soțul ei, preotul, să vindece vacile din parohie. Acum le mergea bine ei şi fetei, după ce în primii ani au plătit mult pentru a învăța meseria şi au fost escrocate de o persoană necinstită, care ar fi trebuit să le ajute. Acum şi-au mărit afacerea şi Alcmene mergea în fiecare lună la Ringkøbing şi depunea bani la casa de economii. Dar lucrau întruna de dimineața până seara şi erau foarte cumpătate în ceea ce cheltuiau. Bătrânul pe

care îl văzusem era singurul lor ajutor la fermă. Gertrud se însufleți vorbind despre oi, se îmbujoră şi folosi expresii neaoşe şi directe, cum nu auzisem niciodată din gura ei pe când se afla la parohie. Am înțeles că peisajul pastoral sărac şi oile o întorseseră la copilăria şi tinerețea ei. Stăteam de fapt aici şi vorbeam cu fata de țăran de care se îndrăgostise cândva fostul meu meditator şi pe care o ceruse în căsătorie. Astfel propria ei fiică lua în conştiința lui Gertrud locul mamei ei demult decedate, şi nu făcea nici un efort să le separe pe cele două, aşa încât, în spatele fiicei, putea să-şi facă micul joc cu boabele de cafea ascunse în scrin, tot aşa cum în tinerețe o păcălise şi pe mama ei.

Auzisem poveşti despre bogăția Alcmenei şi despre avariția ei. În aceşti cincisprezece ani femeia de la ferma pustie devenise un fel de mit al moşiei şi oamenii se temeau puțin de ea, ca de o nebună sau de o vrăjitoare. Totul în jurul meu şi în fermă confirma aceste zvonuri. Am înțeles cu claritate cât de mult îmbătrâniserăm cu toții. Lumea mi se părea pustie şi mă gândeam cu amărăciune şi admirație amuzată în acelaşi timp că Gertrud îşi va găsi întotdeauna o muncă de făcut şi o satisfacție în aceasta, fie chiar şi în iad.

Am întrebat-o pe Gertrud ce vor să facă cu banii pe care îi adunau de la lună la lună şi de la un an la altul – mă gândeam că s-ar putea repara şi amenaja de multe ori cu ei întregul domeniu Nørholm. Gertrud îmi răspunse cald şi indulgent ca unui copil.

— I-ar fi prins bine bietului meu tată să fi avut toți banii aceştia în casa de economii, nu crezi?

Iar mai târziu, când am încercat să redeschid discuția despre asta, mi-a ținut o scurtă predică.

— Lumea aceasta, Vilhelm, este un loc nesigur pentru noi. Ce altceva mai bun putem găsi aici decât munca grea şi cinstită pe care ne-a lăsat-o Dumnezeu? Nu ne putem împotrivi voinței lui şi nu putem cerceta căile lui.

Dar întrebarea mea atinsese o problemă a vieții ei, la care meditase probabil ea însăşi în singurătate şi în tăcere. Căzu pe gânduri şi după un timp îmi mărturisi că Mene era totuşi puțin prea severă şi prea exigentă cu ea însăşi. Era bună şi drăgăstoasă cu bătrâna ei mamă, nu trebuia să cred altceva, dar nu-şi acorda nici un moment de tihnă sau de plăcere ei înseşi.

Gertrud se uită în ochii mei, toate ridurile mici de pe față se contractară şi ochii ei senini fură umbriți de două lacrimi mărunte. Îmi luă mâna şi mi-o strânse.

— Vilhelm, ştii? spuse ea îndurerată. Nu poartă furou pe ea.

Peter şi Rosa

Într-un an, acum un secol, primăvara a sosit târziu în Danemarca. Până în ultimele zile din martie strâmtoarea Sund rămăsese îngheţată şi închisă între coasta daneză şi cea suedeză. Zăpada din câmpii şi de pe drumuri se topea uşor în timpul zilei pentru a îngheța din nou înspre seară. Nu exista speranță sau milă nici pe pământ şi nici în văzduh.

Apoi într-o noapte, după o săptămână de ceață densă şi umedă, a început să plouă. Cerul aspru şi neînduplecat care atârnase deasupra peisajului mort exploda, desfăcându-se în şuvoaie de viață şi devenind una cu pământul. Din toate părțile răsuna şoapta neîntreruptă a apei în cădere care creştea şi devenea cântec. Lumea reînvia prin el şi lucrurile îşi regăseau sufletul în întuneric. Încă o dată dealurilor şi văilor, pădurilor şi pâraielor înlănțuite li se vestea: „Nu veți muri, ci veți învia".

În parohia din Søllerød, Peter Købke, nepotul de soră al preotului, în vârstă de cincisprezece ani, stătea aplecat la flacăra unei singure lumânări deasupra Părinților Bisericii când auzi, prin ploaia şiroindă, un sunet nou şi, lăsându-şi deoparte cartea, se ridică să deschidă fereastra. Cum crescuse sunetul ploii provocând ecou! Dar el asculta alte voci magice ale nopţii, care veneau de sus, chiar din eter, şi îşi ridică privirea înspre ele. Noaptea era de smoală, nu mai era însă acel întuneric de iarnă, se încărcase de claritate şi, când îi vorbi, ea îi răspunse. În beznă se auzeau tonurile vieţii dezlănțuite călătorind prin ceruri. Aripi cântau acolo sus, se auzeau flauturi cristaline şi semnale fluierate se schimbau undeva sus, sus deasupra capului său. Erau păsările migratoare în drum spre nord.

Se gândi mult timp la ele şi, în gând, le lăsă să-i treacă prin faţă, una câte una. Vedea zburând stoluri lungi de gâşte sălbatice, lişițe şi rațe de mlaştină din acelea pe care le pândeşti în serile târzii de august. Toate plăcerile verii traversau cerul, o speranță nemuritoare creştea în această noapte, o promisiune grandioasă făcută mulțimii de voci.

Peter era mare vânător şi vechea lui puşcă reprezenta proprietatea lui cea mai

valoroasă. Sufletul lui urca acum la cer pentru a întâlni sufletele păsărilor sălbatice. Ştia ce gândeau. Îşi strigau una alteia: „Spre nord! Spre nord!“ Despicau ploaia daneză cu gâturile lor întinse şi o simțeau intrându-le în ochişorii lor negri şi senini. Se grăbeau să ajungă vara nordică cu jocurile şi schimbările ei, acolo unde soarele şi ploaia îşi împart bolta cerului, zburau spre nord, spre sutele de lacuri cristaline şi fără nume, spre nopțile luminoase de vară. Nu se puteau opri, trebuiau să ajungă în țara unde le aştepta lupta şi dragostea. La înălțimi mai mari treceau acum probabil stoluri de prepelițe, sturzi şi becațe. Un fluviu atât de mare de dor aflat pe drum spre ținta lui trecea deasupra capului lui Peter, încât, de acolo, de unde stătea, îl simțea pătrunzându-i în mădulare. Îşi luă şi el zborul şi le însoți pe păsări o bucată de drum.

Peter ar fi vrut să meargă pe mare, dar fratele mamei lui, preotul, îl reținuse acasă. În noaptea aceasta, pe fereastra deschisă îşi contemplă grav şi pe îndelete viitorul şi îşi promise solemn că va fugi de acasă şi va deveni marinar. În acea clipă îşi iertă cărțile şi renunță la dorința de a le arde pe toate. „Lasă-le să se aşeze praful pe ele, îşi spuse el, sau să cadă în mâna unor oameni prăfuiți cărora li se potrivesc.“ El însă va trăi sub un catarg, pe o punte mişcătoare şi va vedea un nou orizont, răsărind cu fiecare soare matinal. Odată luată această hotărâre, fu cuprins de recunoştință şi îşi împreună mâinile deasupra pervazului ferestrei. Fusese educat în spirit evlavios şi mulțumirile lui erau adresate lui Dumnezeu, dar se rătăciră puțin pe drum, parcă scoase din matcă de ploaie şi se îndreptară spre primăvară, spre păsări şi chiar spre ploaia care şiroia.

În casa preotului, moartea era mereu pe aproape, fiindu-le cu zel amintită locatarilor. Contemplându-şi acum viitorul, Peter se gândi şi la sfârşitul unui marinar – medită un timp asupra locului său de veci de pe fundul mării. Grav şi încruntat, îşi contemplă, ca să spunem aşa, propriul schelet pe nisip. Curenții adânci de mare vor trece prin orbitele ochilor lui ca un şir de vise frumoase şi verzi, peşti mari, poate chiar balene, vor înota deasupra lui, precum umbrele unor nori şi un banc de peştişori mici vor trece brusc pe lângă el, ca un şirag interminabil. Ca păsările din astă noapte. Va fi bine, se gândi el, mult mai bine decât să fie îngropat în Søllerød iar unchiul lui să arunce pământ peste sicriu.

Păsările migratoare şi-au continuat zborul peste Sund prin perdeaua gri de ploaie. Luminile Elsinorului străluceau adânc, sub ele, ca un colț din Calea Lactee. Un vânt salin li s-a împotrivit, odată ieşite pe marea deschisă din Kattegat. Mari întinderi de uscat şi de apă, păduri, pământuri aride şi mlaştini alunecau spre miazăzi, pe sub ele, în timpul acestei nopți.

Când se crăpă de zi, se scufundară prin aerul transparent şi argintiu oprindu-se pe un rând de ostrovuri plate şi golaşe. Stâncile străluceau rozaliu în răsărit şi licăriri mici de lumină tremurau pe valuri. Purpura dimineții se oglindea în penajul rațelor, pe piept şi pe aripi. Măcăiau şi gâgâiau, îşi aranjau şi îşi curățau penele, apoi se aşezau să doarmă cu capul sub aripă.

Câteva zile mai târziu, fiica preotului, Rosa, stătea la războiul de țesut în care tocmai îşi pusese o bucată de bumbac roşu cu albastru. Nu lucra, ci se uita afară pe fereastră. Spiritul ei se balansa pe o bârnă subțire de stejar de unde putea cădea în orice clipă, fie într-un entuziasm provocat de primăvara din aer şi de prospețimea propriei ei frumuseți, fie, de cealaltă parte, într-o ură şi un dispreț profunde față de întreaga lume.

Rosa era cea mai tânără din cele trei surori, celelalte două fiind de mult căsătorite şi plecate de acasă, una în Møen, cealaltă în Holstein. Fusese un copil răsfățat în casa preotului şi putea face tot ce dorea, dar nu era fericită. Se simțea singură pe pământ şi în sufletul ei credea că, mai devreme sau mai târziu, i se va întâmpla ceva cumplit.

Rosa era înaltă pentru vârsta ei, cu o față rotundă, cu o piele deschisă şi luminoasă şi o gură ce semăna cu arcul lui Cupidon. Părul ei se încrerețea şi se ondula cu atâta încăpățânare, încât cu greu îl putea împleti iar genele lungi îi dădeau aerul cuiva care se uită la oameni dintr-o ascunzătoare. Purta o rochie albastră veche şi decolorată, prea scurtă în mâneci, şi o pereche de pantofi scâlciați, dar drăgălăşenia şi siguranța ființei ei dădeau îmbrăcămintei simple o emoționantă demnitate clasică.

Mama Rosei murise la naşterea ei şi spiritul preotului devenise sumbru. Toată viața de zi cu zi din parohie curgea către lumea de apoi şi gândul descompunerii acestei lumi umplea încăperile. Să crească în acea casă era pentru cei mai tineri o misiune dificilă şi o luptă, de parcă puteri fatale i-ar fi atras pe celălalt drum, spre pământ, sfătuindu-i să renunțe la viața periculoasă şi deşartă. În felul ei, Rosa se gândea tot aşa de mult la moarte ca şi Peter, dar gândul o speria şi, cum nici măcar imaginea paradisului unde se afla acum mama ei nu putea să o ademenească, îşi propuse să trăiască vreo sută de ani.

Cu toate acestea, în timpul iernii, fusese de multe ori atât de obosită şi de furioasă pe lucrurile care o înconjurau încât pentru a scăpa şi a le pedepsi îşi dorise să moară. Dar, schimbându-se vremea, se schimbă şi dispoziția ei. Ar fi mai bine, îşi spuse, dacă ar muri toți ceilalți. Atunci, eliberată de ei şi singură, se va plimba pe pământul înverzit culegând violete şi privind nagâții zburând şi

prăvălindu-se peste câmpuri. Va arunca pietre în apă şi se va scălda nestingherită în râuri şi în mare. Imaginea acestei lumi fericite îi era atât de vie în minte, încât se sperie şi i se strânse inima când îşi auzi tatăl certându-l pe Peter în camera alăturată şi îşi dădu seama că ambii erau încă în viață şi în apropierea ei.

În această primăvară Rosa îi purta o anumită pică soartei, care venea de undeva din adâncul ei, deşi nu-i făcea plăcere s-o recunoască.

Peter, care îi era văr şi un copil orfan, venise în casa lor cu nouă ani în urmă, pe vremea când aveau amândoi şase ani. Dacă făcea un efort, reuşea încă să-şi amintească perioada dinaintea sosirii lui şi păpuşile care dispăruseră din existența ei odată cu venirea lui. Cei doi copii se înțelegeau de minune, pentru că Peter era o fire sensibilă şi uşor de dominat şi au trăit multe întâmplări unul în compania celuilalt.

Dar cu doi ani în urmă Rosa îl depăşise brusc mult în înălțime pe băiat. În acelaşi timp, intrase în posesia unei lumi care nu era inaccesibilă celorlalți, aşa cum lumea unor muzicieni rămâne inaccesibilă persoanelor fără ureche muzicală. Nimeni n-ar fi putut să spună unde se afla lumea aceasta şi cu atât mai puțin să găsească cuvintele care să-i exprime substanța. Ceilalți n-ar fi înțeles-o dacă le-ar fi spus că este infinită şi închisă cu strictețe, că e plină de joc şi profund serioasă, sigură şi periculoasă, în acelaşi timp. Nici ea n-ar fi putut să le explice cum simțea că e una cu această lume şi cum, prin puterea şi frumusețea acestei lumi de vis, era în realitate, cu rochia ei veche şi pantofii scâlciați, cea mai splendidă, puternică şi periculoasă persoană de pe pământ. Între timp înțelesese că ființa lumii ei se exprima prin vocea şi mersul ei, dar că vorbea o limbă pe care cei din jurul ei nu o înțelegeau. În această grădină mistică devenea inaccesibilă unui băiat şleampăt cu mâinile murdare şi genunchii juliți, aşa că aproape uită de prezența vechiului ei camarad de joacă.

Dar iarna trecută Peter o ajunsese din urmă, ca să spunem aşa. Se lungise mult şi era cu o jumătate de cap mai înalt decât ea iar Rosa se gândea înciudată că de data aceasta va rămâne aşa. Era acum mult mai puternic decât ea şi asta o neliniştea şi o ofensa. Începuse de unul singur să cânte la flaut. Peter avea înclinații filozofice şi, pe vremuri, când cei doi se plimbau împreună prin câmpiile şi pădurile din jurul parohiei, sporovăia des cu Rosa despre regulile şi ordinea universului şi îi mărturisise lucruri surprinzătoare, cum ar fi faptul că luna, când este foarte mică şi plăpândă, are voie să rămână afară şi să se joace, în timp ce alți copii sunt duşi la culcare, dar pe de altă parte, când îmbătrâneşte şi decade, este scoasă afară devreme dimineața, în vreme ce oamenii mai în vârstă

preferă să mai lenevească în paturile lor. Cum nu fusese niciodată vorbăreț în prezența adulților şi cum Rosa încetase să mai ia parte la cercetările şi meditațiile lui de la un moment încolo, el se închise treptat în sine. În ultimul timp însă se întâmplase ca, neîntrebat, şi în fața întregii familii, să-şi exprime părerile despre lume şi multe dintre acestea aveau în urechile Rosei un sunet straniu, ca un ecou al propriilor ei gânduri. În asemenea clipe, îl țintuia pe Peter cu privirea cuprinsă de teamă. Îşi spunea că nu se mai poate simți în siguranță în lumea ei de vis, pentru că Peter putea găsi oricând acel Sesam care să i se deschidă şi ea avea să dea în curând peste el acolo. Rosa trăia senzația că fusese trădată tocmai de băiatul pe care îl protejase şi cu care se jucase în copilărie. Silueta lui mare începea să-i acopere orizontul şi să-i fure din aer, în propria ei casă, în care el nu avea de fapt nici un drept. Din discuțiile adulților, Rosa ghicise că Peter era un copil din flori. Această împrejurare ar fi umplut-o de compasiune dacă ar fi fost vorba de o fată sau şi-ar fi privit tovarăşul de joacă într-o lumină romantică şi tragică. Ca băiat, el trebuia acum să poarte o fărâmă din vina tatălui, a acelui seducător necunoscut.

În lungile luni de iarnă, ajunsese să-şi dorească ca Peter să plece totuşi pe mare şi, acolo, pe mare, să moară subit, înainte ca vreun lucru şi mai rău să i se întâmple ei din cauza lui. Peter era un băiat sălbatic şi necugetat, aşa că exista încă o speranță.

Peter nu bănuia nimic din năvalnicele sentimente ce chinuiau sufletul fetei. În felul lui, ținuse la Rosa din primul moment în care sosise în casa unchiului său. Dintre oamenii din parohie, ea fusese unica în care avusese încredere. Suferise destul de mult din cauza toanelor ei, dar exista totuşi ceva în ele care îl făcea să le aprecieze, aşa cum aprecia tot ce era legat de ea. În ultimul timp – nu-şi mai amintea de când – îl dezamăgise de câteva ori amarnic, pentru că nu reuşise în nici un fel să-i atragă atenția pentru lucrurile care însemnau cel mai mult pentru el în această lume. În sufletul lui îşi dojeni prietena din copilărie, numind-o prostuță, ca toate fetele. În general însă, oamenii jucau un rol minor în conştiința lui Peter. Îi plasa doar puțin deasupra cărților. Vremea, păsările şi vapoarele, peştii şi stelele erau pentru el lucrurile cu adevărat însemnate. Pe un raft din camera lui avea un bric pe care îl cioplise singur şi pe care-l lucrase cu multă răbdare şi grijă. Avea pentru el o valoare mai mare decât prietenia sau duşmănia oricăruia dintre colocatarii casei. E adevărat că încă de la început bricul purta numele „Rosa“, dar ar fi dificil de spus dacă era un compliment adus vasului sau unul adus fetei.

Rosa, fata, nu lucra la război, ci continua să se uite pe fereastră. Grădina goală şi incoloră purta încă semnele iernii, dar pe cer era o vagă lumină argintie, apa curgea de pe acoperişuri şi din toți copacii şi tufişurile, şi pe cărările din grădină, se ițea pământul negru, acolo unde zăpada se topise. Rosa privea toate acestea, gravă şi visătoare ca o sibilă, dar în realitate nu se gândea la nimic.

Soția preotului, Eline, intră în încăpere, de mână cu micuțul ei fiu. Fusese menajera preotului, înainte să se căsătorească cu ea, şi gurile rele susțineau că fusese mai mult încă de pe atunci. Avea doar jumătate din vârsta soțului ei, dar muncise din greu întreaga ei viață şi arăta mai bătrână decât era. Chipul îi era măsliniu, scobit şi răbdător, mersul şi mişcările îi erau uşoare şi vorbea blând şi vag cântat, în dialectul local. Conviețuirea cu preotul îi era deseori o povară, pentru că el îşi regretase curând infidelitatea față de memoria primei soții, care îi fusese şi verişoară, fiică de protopop şi fecioară, când se cununase cu ea. În sinea lui, preotul nu-l considera nici pe fiul țărăncii egal cu fiica lui. Dar Eline era o femeie simplă, bine ancorată în filozofia țărănească a renunțării, şi nu-şi dorea în casă o poziție mai înaltă decât aceea pe care o avusese de la început. Îşi lăsa bărbatul în pace, când acesta n-o solicita, şi era sclava frumoasei ei fiice vitrege.

În toate neînțelegerile dintre bărbat şi femeie, Rosa îi lua partea mamei ei vitrege. Ținea la fratele ei mai mic şi în parohie îl considera singura ființă în afara ei căreia trebuia să i se dea ascultare în toate, aşa cum un rege îl salută doar pe un alt rege: „Frate, Majestatea Voastră“. Dar copilul nu se lăsa răsfățat. În casa aceasta, în care umbra mormântului plutea pretutindeni şi în care ceilalți tineri se zbăteau să rămână în viață, cel mai tânăr dintre locatari, copilul frumos şi blond, părea că îşi asumă soarta, că se sustrage vieții şi îşi doreşte propria extincție, de parcă fusese adus pe lume împotriva dorinței lui.

Soția preotului se aşeză liniştită pe marginea unui scaun şi îşi lăsă mâinile să i se odihnească în poală, peste şorțul albastru.

— Nu, tatăl tău nu vrea să cumpere vaca, spuse ea suspinând încet. Vor să vândă vaca aceea tărcată de la Christiansminde, pentru treizeci de taleri. E o vacă bună şi va făta peste trei săptămâni. Tatăl tău s-a supărat când i-am vorbit despre asta. De unde să ştiu eu – mi-a spus – că sfârşitul lumii sau întoarcerea lui Cristos nu e mai aproape decât ne închipuim noi? Nu trebuie să adunăm bunuri lumeşti, spune el. Dar, adăugă ea suspinând din nou, ne-ar fi prins oricum bine să avem vaca peste vară.

Rosa se încruntă dar nu reuşi să-şi adune îndeajuns gândurile încât să fie cu adevărat furioasă pe tatăl ei.

— O va cumpăra el, până la urmă, spuse ea cu aroganță.

Un fluture care supraviețuise peste iarnă şi se trezise la cele dintâi semne ale primăverii se zbătea în fereastră atras de lumină şi se lovi în pervaz cu o uşoară bătaie de aripi, ca o tobă minusculă. Băiețelul îl urmărise de ceva timp cu privirea şi acum îi arătă cu încântare şi Rosei descoperirea lui.

— Fratele meu, spuse Eline, a fost să vadă vaca. L-am rugat eu. Este o vacă bună şi blândă. Aş putea-o mulge chiar eu.

— Da, e un fluture, îi răspunse Rosa copilului, e frumos. Am să-l prind pentru tine.

În timp ce încerca să prindă fluturele, acesta îşi luă brusc zborul în sus, oprindu-se în dreptul celui mai înalt dintre geamuri. Rosa se descălță şi se urcă pe pervaz. Aici însă, înălțată deasupra lumii, înțelese că fluturele tânjea să iasă la aer şi să zboare liber. Îşi aduse aminte de sutele de fluturi care vara trecută pluteau deasupra tufelor de levănțică din grădină şi inima i se însenină şi deveni mai uşoară la gândul acesta, simțind compasiune pentru frățiorul ei captiv.

— Uite! îi spuse băiatului. Îl vom ajuta să iasă afară. Va zbura departe, departe.

Deschise fereastra şi lăsă fluturele să-şi ia zborul. Aerul de afară te împrospăta ca o baie; inspiră adânc, de parcă ea însăşi fusese eliberată.

În acel moment, Peter venea dinspre grajduri pe cărarea din grădină. Când dădu cu ochii de Rosa în fereastră, rămăsese țintuit locului.

Din clipa în care în acea noapte, în ploaia de primăvară, Peter se hotărâse să plece pe mare, inima lui fusese plină de imaginea vapoarelor: goelete, bricuri, fregate. Aşa cum stătea în cadrul ferestrei, la înălțime, deasupra lui, Rosa, cu picioarele în ciorapi şi rochia albastră reținută de rama geamului, semăna perfect cu un galion, de la prora unui mare vapor. Pentru o clipă i se păru că stă față în față cu propriul suflet. Viața şi moartea, aventurile stranii ale marinarilor şi experiențele lor, soarta însăşi erau întruchipate în silueta unei fete. Îşi aduse aminte că mai simțise ceva asemănător cândva demult, în copilărie, şi că lumea fusese atunci extraordinar de frumoasă şi bună. De multe ori adolescenții care tocmai au părăsit vârsta copilăriei simt cel mai dureros pierderea acelei lumi unice, plină de mistere. Nu spuse nimic, pentru că nu ştia cum ar trebui să te adresezi unei figuri de galion. În timp ce se uita la ea, ea îl privi şi privirea ei era senină şi veselă pentru că încă mai avea în gând eliberarea fluturelui. Lui Peter i se păru că îi promite o mare fericire şi într-un entuziasm subit şi profund hotărî să i se confeseze, să-i povestească totul.

Rosa coborî de pe pervaz şi îşi puse pantofii. Avea inima uşoară. Eliberase un fluture, făcuse un copil mic fericit şi încântase un băiat – chiar dacă acesta nu era decât prostul de Peter – şi toate acestea cu o singură mişcare, dintr-o singură privire. Acum ştiau cu toții că era bună, blândă şi protectoare a tuturor vietăților. I-ar fi plăcut să fi putut rămâne acolo sus mai mult timp, dar cum nu se putea, şi cum îl văzuse pe Peter rămas nemişcat ca un băț sub fereastra ei, ieşi afară şi se opri în uşa grădinii.

Chipul blond al băiatului se îmbujoră când o văzu atât de aproape de el, veni lângă ea şi îi luă încheietura mâinii de sub mâneca scurtă.

— Rosa, îi spuse, am un secret pe care nu trebuie să îl afle nimeni pe lumea asta. Ție ți-l voi spune.

— Ce secret? întrebă Rosa.

— Nu, nu pot să-ți spun aici, ar putea să ne audă cineva. E în joc viața mea.

Cei doi se priviră grav.

— Am să urc la tine la noapte, îi spuse el, când ceilalți vor dormi.

— Nu, or să te audă, îi spuse ea. Camera ei se afla sus, la mansardă, a lui Peter, dedesubt.

— Nu, ascultă-mă. Voi propti scara din grădină de fereastra ta. Aşa că n-o mai închide, ca să pot intra.

— Nu. Nu ştiu dacă voi face asta, spuse Rosa.

— Nu fi prostuță, Rosa! izbucni băiatul. Lasă-mă să intru la tine. Tu eşti singurul om de pe pământ în care am încredere.

Pe vremea când mai erau copii şi aveau de pus la cale mari planuri, Peter urca în felul acesta în camera Rosei seara. Ea se gândi mai bine şi, pentru o clipă, inima ei, ca şi sufletul băiatului, fu cuprinsă de dor după lumea pierdută a copilăriei.

— Bine, poate am să te las, spuse ea şi îşi eliberă mâna din strânsoarea mâinii lui.

Seara era cețoasă, dar era prima după echinox când se observa prelungirea blândă a luminii diurne. Peter a stat nemişcat până a văzut lampa din camera preotului stingându-se, apoi a ieşit afară. A împins scara până în dreptul mansardei, aranjând-o în dreptul ferestrei Rosei şi, făcând asta, s-a tăiat la mână, umplându-se de sânge. Când s-a urcat pe scară şi a încercat fereastra, aceasta era deschisă şi inima a început să-i bată cu putere. Îşi făcu vânt peste pervaz şi traversă podeaua încet şi silențios. În întuneric îşi lăsă mâna să-i alunece peste pat, pentru a se asigura că fata era acolo, deoarece nu se mişcase şi nici nu

scosese vreun sunet. Apoi se aşeză pe marginea patului şi, pentru o clipă, rămăseseră amândoi la fel de tăcuţi.

La gândul că se putea confesa unui alt om, unui prieten, care să nu-l întrerupă şi să nu-şi râdă de el, băiatul era cuprins de acelaşi entuziasm şi recunoştinţă pe care le trăise în noaptea în care ascultase păsările călătoare. Realiză că trecuse mult timp, poate ani de zile, de când vorbise cu Rosa în acest fel. Nu ştia cine purta vina pentru asta, dar, în orice caz, se întrista gândindu-se. Îi va fi cu siguranţă greu să se exprime, pentru că îşi pierduse exerciţiul de a-şi împărtăşi gândurile. Când, în sfârşit, se hotărî să vorbească, cuvintele îi veniră greu, unul câte unul, şi se vedea nevoit să se oprească la mijlocul frazelor.

— Rosa, spuse el, trebuie să încerci să mă înţelegi, chiar dacă nu voi fi foarte elocvent – ca tatăl tău, adăugă el cu o uşoară zeflemea pentru că, împreună cu Rosa, râseseră de multe ori de predicile preotului, dar redeveni serios, neştiind dacă ea avea aceleaşi păreri ca pe vremuri. M-am comportat greşit toată viaţa mea, Rosa. Dar nu am ştiut că fac asta, până acum. Ai auzit desigur că există nişte oameni care îşi spun ateişti, nişte blasfematori groaznici, care neagă existenţa lui Dumnezeu. Da, dar eu am făcut un rău mai mare decât ei. L-am îndurerat pe Dumnezeu şi l-am rănit. L-am anihilat pe Dumnezeu.

Vorbea în şoaptă, covârşit de propriile emoţii năvalnice şi de frica de a-i trezi pe cei din casă.

— Pentru că, vezi tu Rosa, un om nu e cu nimic mai valoros decât lucrurile pe care le face, fie că ridică vapoare, că face ceasuri sau chiar puşti – sau cărţi, aş putea spune. Nu putem numi un om ieşit din comun sau mare fără ca ceea ce face el să fie asemenea. E la fel cu Dumnezeu. Dacă creaţia lui nu îl glorifică, cum poate Dumnezeu, de unul singur, să fie glorios? Şi eu, eu sunt una din creaţiile lui Dumnezeu. M-am uitat la stele, continuă el, la mare şi la copaci, la căprioare şi la păsări – şi am văzut ce bine se potrivesc acestea cu ceea ce le hărăzise Dumnezeu, fiind tocmai ceea ce dorea el să fie. Imaginea lor trebuie să fie o bucurie şi o alinare pentru divinitate. Da, la fel ca atunci când un constructor de vapoare face un vas care se dovedeşte bun şi capabil să ţină marea. Am simţit, meditând la toate acestea, că persoana mea trebuie să-l întristeze foarte mult pe Dumnezeu.

În timp ce tăcea, pentru a-şi aduna gândurile, o auzi pe Rosa inspirând adânc. Îi era recunoscător că nu vorbea.

— Am văzut deunăzi o vulpe, reluă el subiectul, după o scurtă pauză. Lângă banca din pădurea de mesteceni. Se uita fix la mine, mişcându-şi uşor coada. Mi-

am spus, în timp ce mă uitam la ea, că se pricepe de minune să fie ceea ce Dumnezeu i-a hărăzit să fie. Tot ce făcea sau gândea era perfect vulpesc, nu era nimic în ea, de la urechi la coadă, pe care Dumnezeu să nu-l fi vrut aşa, şi ea n-ar interveni pentru nimic în lume în planurile divinității pentru ea. Dacă o vulpe n-ar fi atât de frumoasă şi de perfectă, atunci nici Dumnezeu n-ar putea fi măreț şi desăvârşit.

— Dar iată-mă pe mine, Peter Købke. Dumnezeu m-a facut şi poate a muncit din greu să mă facă. Şi eu l-am răsplătit punându-i bețe în roate, am lucrat împotriva lui, eu singur, pentru că oamenii pe care-i cunosc eu, cei care îşi spun aproapele meu, au vrut ca eu să fac asta. Am stat închis într-o cameră zi şi noapte şi am citit cărți, pentru că bătrânul tău tată a dorit ca eu să devin preot. Dar, dacă Dumnezeu ar fi vrut ca eu să devin preot, m-ar fi creat pentru asta – ar fi fost desigur o treabă uşoară pentru el, care e atotputernic. Da, el poate să facă asta când doreşte, doar a creat atât de mulți preoți până acuma. Dar pe mine nu m-a făcut să fiu preot. Nu pricep nimic din cărți, ştii cât de prost sunt. Am devenit atât de inert şi de nesimțitor din cauza lecturii vechilor Părinți ai Bisericii, că simt asta până în măduva oaselor mele – sunt o prezență neplăcută pe lumea asta. Şi prin asta l-am obligat pe Dumnezeu însuşi să fie trist şi inert.

De ce trebuie să fim pe placul semenilor noştri până la urmă? continuă el îngândurat, după o pauză. Ei nu ştiu mai bine decât mine ce este măreț şi splendid pe această lume. Dacă vulpea i-ar fi întrebat pe oameni cum ar dori ei să fie ea, chiar pe rege dacă l-ar fi întrebat, tot ar fi ajuns o creatură demnă de milă, poți fi sigură de asta. Dacă marea i-ar fi întrebat pe oameni cum ar dori ei să fie, n-ar fi ajuns niciodată să fie ceea ce este acum. Şi cât bine putem noi face semenilor noştri, până la urmă, chiar dacă încercăm asta? Numai pe Dumnezeu putem să-l slujim şi să-l bucurăm, Rosa. Da, dacă am reuşi să-l înveselim şi să-l bucurăm fie şi numai pentru o clipă pe Dumnezeu, şi tot ar fi ceva extraordinar.

— Chiar dacă vorbesc mai prost, spuse el după un timp de tăcere, ar trebui totuşi să mă înțelegi. Pentru că m-am gândit la aceste lucruri mult timp şi ştiu cu siguranță că am dreptate. Dacă eu nu sunt bun de nimic, nici Dumnezeu nu e.

Rosa era de acord cu majoritatea lucrurilor pe care le spusese Peter. Cea mai sigură dovadă a puterii şi generozității providenței era faptul că ea se afla acolo: Rosa, din voia lui Dumnezeu minunată şi fără cusur. În ceea ce priveşte considerațiile lui despre semeni, nu era convinsă că lucrurile stăteau chiar aşa. Era sigură că ar putea face lucruri mari pentru aproapele ei. Nimeni nu aprinde o lumânare ca să o pună sub un obroc, ci o pune în sfeşnic, ca să lumineze pentru

toți cei din casă. Dar dacă Peter vorbea astfel, înseamnă că era un om viu, adevărat, pe care e bine să-l ai alături de tine, şi poate, în mod neaşteptat, îți va fi de folos la un moment dat. Zâmbi uşor cu fața la pernă.

— Şi totuşi, spuse Peter şi vocea lui cuprinsă de pasiune urcă şi izbucni puternic în ciuda voinței lui, şi totuşi îl iubesc pe Dumnezeu mai presus de orice pe lumea asta! Mă gândesc la slava Lui înainte de orice!

I se făcu frică pentru că vorbise prea tare şi câteva minute stătu liniştit ca un şoarece.

— Du-te un pic mai încolo, dacă poți, o rugă el pe Rosa, să mă întind şi eu lângă tine – este destul loc pentru amândoi.

Fără a scoate vreun cuvânt, Rosa se trase mai aproape de perete şi Peter se aşeză lângă ea peste cuvertură. Băiatul nu se spăla niciodată mai mult decât era strict necesar, mirosea a pământ şi a transpirație, dar respirația lui era proaspătă şi dulce în întuneric, aproape de chipul ei.

Odată aflat în poziție orizontală, fu cuprins de linişte şi continuă să vorbească mai puțin agitat.

— Şi toate acestea s-au întâmplat doar pentru că n-am fugit de aici, spuse el mult mai încet.

— Să fugi? îl întrebă Rosa, rupând tăcerea pentru prima dată.

— Da, spuse el. Da. Stai să vezi. Vreau să plec pe mare şi să devin marinar. Dumnezeu vrea că eu să fiu marinar. Pentru asta m-a creat. Voi fi un marinar foarte bun, Rosa, cel mai bun pe care l-a făcut vreodată. Dar gândeşte-te, Rosa! Dumnezeu a făcut mările întinse, cu furtunile lor şi cu luna care străluceşte peste ele şi eu trebuie să renunț la toate acestea şi să nu ies niciodată din cămăruța mea pentru a le vedea. Am stat aici şi am privit toate lucrurile care se află chiar sub nasul meu. Trebuie să-l fi întristat profund pe Dumnezeu să vadă calea pe care am apucat-o, Rosa, gândeşte-te, pentru că tu înțelegi ce vreau să spun. Dacă un constructor de instrumente muzicale face un flaut şi nimeni nu cântă vreodată la el, n-ar fi asta un păcat? Apoi, într-o zi vine cineva şi cântă din flautul acela. Şi constructorul de instrumente aude şi spune: „Iată sunetul flautului meu!“

Inspiră încă o dată adânc şi pentru un timp se lăsă liniştea deasupra patului.

— Da, spuse Rosa cu vocea mică şi cristalină, mi-am dorit de atâtea ori să pleci pe mare.

Față de această dovadă neaşteptată şi copleşitoare de înțelegere şi empatie Peter fu cuprins de muțenie. Avea deci un prieten pe această lume, un aliat. Îşi subestimase prietena, luând-o drept o fetiță neînțeleaptă şi frivolă, o prostuță.

Dar ea, între timp, îi fusese loială, se gândise la el şi înainte ca el să-şi dea singur seama de asta, ea îi ghicise nevoile şi speranțele. În liniştea şi prospețimea nopții de primăvară, băiatul simți pentru prima dată dulceața deplină a solidarității umane.

După mult timp, o întrebă timid:

— Cum de te-ai gândit la asta?

— A, nu ştiu, spuse Rosa, care uitase clipa aceea de ce îşi dorise ca Peter să plece pe mare.

— Vrei să mă ajuți să fug de acasă? o întrebă el în şoaptă, uşor amețit.

— Da, răspunse ea prompt şi apoi adăugă: Cum vrei să te ajut?

— Să-ți spun eu, zise el şi se trase emoționat mai aproape de ea. Vaporul trebuie să-l iau de la Elsinore. Ştiu despre un vapor, *Speranța*, condus de căpitanul Svend Bagge, care se află chiar acum la Elsinore. Sigur mă va lua cu el. Dar mi-e foarte greu să ajung la Elsinore, pentru că nu-mi dă voie tatăl tău, care crede că fug de carte. Tu poți să-i spui că vrei să mergi în vizită la bunica ta din Elsinore şi că nu doreşti să călătoreşti singură. Poate aşa mă va lăsa să te însoțesc.

— Şi, odată aflați la Elsinore, Rosa, voi fi pe puntea *Speranței* înainte să afle cineva de asta. Voi fi în Marea Nordului, înainte să prindă cineva de veste, şi pe drum spre Dover, în Anglia, Rosa. Într-o bună zi voi face ocolul Capului Horn.

Se vedea nevoit să se oprească, pentru că avea prea multe să-i povestească acum că ajunsese în sfârşit sub catarg. „Dar pot să rămân aici toată noaptea, îşi spuse el. Nu mă împiedică nimic să stau până la primele ore ale dimineții.“

Rosa nu răspunse imediat, era mai bine aşa, să fie ținut un timp în ignoranță, ca să învețe să pună preț pe susținerea ei.

— Te-ai gândit la toate foarte amănunțit, spuse ea până la urmă cu o urmă de batjocură în glas.

El medită un timp la cuvintele ei.

— Nu, spuse încet. Nu, de fapt, nu m-am gândit deloc la asta. Mi-a venit aşa, din senin totul. Şi vrei să ştii când? Atunci când te-am văzut cocoțată sus pe fereastră.

Era prea timid ca să-i spună că semăna cu figura de pe galionul *Speranței*. Dar şoapta lui era plină de o asemenea fericire triumfală încât Rosa înțelesese fără nici un alt cuvânt.

După scurt timp ea spuse:

— Multe vapoare se scufundă, Peter. Majoritatea marinarilor sfârşesc pe

fundul mării.

Cu greu şi-a smuls gândurile de la imaginea ei din fereastră şi a răspuns.

— Da, ştiu bine asta. Dar toți oamenii mor, mai devreme sau mai târziu. Şi eu cred că a te îneca este cea mai nobilă moarte dintre toate.

— De ce crezi asta? îl întrebă Rosa, care se temea de apa adâncă.

— Nu ştiu, răspunse el şi adăugă apoi: poate din cauza acelei cantități de apă. Pentru că, dacă te gândeşti bine, Rosa, în realitate nu există nimic care să separe o mare de alta. Atunci când te îneci, te înghit toate mările lumii dintr-odată. Asta mi se pare mie minunat.

— Da, poate, răspunse Rosa.

În timp ce vorbise despre mările lumii Peter făcuse un gest larg cu mâna, atingând capul Rosei. Îi simți părul moale şi cârlionțat în palmă şi, sub el, craniul rotund şi tare. Încă o dată devenise foarte tăcut. În pofida voinței lui, degetele atingeau în continuare capul fetei, jucându-se şi mângâindu-i părul. Îşi retrase apoi mâna şi spuse după un timp:

— Trebuie să plec acum.

— Da, răspunse Rosa.

El se ridică şi rămase în picioare lângă pat în întuneric.

— Noapte bună, îi spuse el.

— Noapte bună, răspunse fata.

— Somn uşor, spuse Peter, care nu mai urase în viața lui cuiva să aibă somn uşor.

— Somn uşor Peter, zise şi Rosa.

Peter coborî scara într-o asemenea stare de extaz, de beatitudine, că ar fi putut la fel de bine să o apuce în sens opus, spre cer, urcând la stelele pe care le cunoştea atât de bine şi care acum erau ascunse de ceața nopții. Motivele emoției lui puternice erau, pe de-o parte, perspectiva evadării şi a viitorului pe mare, pe de altă parte, Rosa. În împrejurări normale, cele două extaze puteau fi socotite incompatibile, dar, în această noapte, toate elementele şi puterile naturii erau împletite într-o armonie infinită şi inegalabilă. Marea se transformase într-o divinitate feminină, şi Rosa însăşi devenise puternică, clară, sărată şi atotcuprinzătoare ca marea. O clipă se gândi să urce din nou scara, dar sufletul lui zburase deja într-acolo şi o înconjura pe Rosa, încă odată, într-un val de dulce camaraderie. Corpul l-ar fi urmat dacă nu ar fi simțit vag că nu ştia ce trebuia să facă cu el odată ajuns acolo sus. Se aşeză pe ultima treaptă, ținându-şi capul în palme, într-o stranie armonie cu întreaga lume.

După un timp, gândurile începură să i se adune, limpezindu-se. Până la urmă exista totuşi o deosebire semnificativă între sentimentele lui faţă de lumea înconjurătoare şi ceea ce simţea pentru fata de deasupra lui.

În relaţia lui cu lumea, cu oamenii din jurul lui şi cu propria soartă, era de aici înainte un agresor şi un cuceritor. După ceea ce i se întâmplase în noaptea asta, nu se va mai plânge niciodată de adversităţi şi nu va mai aştepta ajutorul celorlalţi. Viitorul lui îl privea de acum doar pe el. Nimic nu-l va opri din drum. Dacă lumea îl va lovi, va riposta la fel, şi va obţine de la ea ceea ce doreşte. Se simţea atât de puternic, încât dorea să se ia la trântă cu destinul. De partea aceasta, totul se afla în lumină, clar ca metalul sau ca suprafaţa mării, strălucind de aventuri, pericole şi victorii.

Dar, când se gândi la fată, întreaga lui fiinţă îi ieşi în întâmpinare cu un dor nebun de a dărui. Nu avea posesiuni lumeşti cu care să o răsplătească şi, chiar dacă ar fi avut, nu şi-ar fi adus aminte de ele în noaptea asta. Altceva dorea să-i ofere: pe el însuşi, şi, în acelaşi timp, eternitatea. Stând acolo pe scară, în noaptea primăvăratică, se simţea nemuritor, chiar mai nemuritor decât Rosa însăşi, oricât de minunată era. Şi acest Eu nemuritor era cel pe care dorea să-l transmită ei. Ştia acum că darul lui pentru Rosa va deveni cel mai mare triumf al vieţii lui, şi de departe cel mai mare sacrificiu de care era în stare. Nu putea pleca până nu-l vedea îndeplinit.

Va înţelege Rosa valoarea darului şi îl va accepta ea oare? Părăsind gândurile despre mare şi meditând la Rosa, observă, cu un soi de solemnitate şi teamă, că în ce-o privea totul era cuprins de o beznă tăcută şi gravă, de un întuneric ca acelea pe care le găseşti pe fundul mării, la adâncimi incomensurabile. În această noapte, a aflat că el n-o cunoştea aşa cum îl cunoştea ea pe el, nu putea să-i ghicească nevoile şi gândurile, oricât s-ar strădui. De fiecare dată când gândurile i se apropiau de ea, erau respinse de o necunoscută lege a gravitaţiei, opusă magnetismului despre care citise în cărţile lui. Dorinţa fierbinte de a o face fericită şi această nouă inaccesibilitate a fiinţei ei, chiar pentru imaginaţia lui, îl ţinură apoi în pat, treaz, până la răsărit. Îşi aminti de Iacob care se luptase toată noaptea cu îngerii Domnului. Doar că aici el juca rolul îngerilor şi inversase în gând rugăciunile lui Iacob. Sufletul său îi striga Rosei: „Nu mă elibera până nu te voi binecuvânta!“

În mansarda de deasupra lui Rosa stătea nemişcată. La puţin timp după ce el plecase, se întorsese pe o parte, cu obrazul lipit de palmele împreunate şi coada lungă pe piept, aşa cum stătea de obicei după-mesele când dorea să adoarmă.

Dar spre propria ei surprindere, înțelese că în astă-noapte nu avea să doarmă deloc. Citise în romane despre oameni care petrec nopți albe. Dar aceia erau în general răufăcători sau îndrăgostiți nefericiți – şi era ciudat, îşi spuse ea, că poți să ai insomnii pentru că ți-e inima prea uşoară. Gândurile ei stăruiau asupra orei abia încheiate în care Peter stătuse întins pe pat lângă ea. O vagă adiere a părului lui rămăsese încă pe pernă. Nu s-ar fi tras pentru nimic în lume mai aproape de acel loc unde fusese el; continua să stea aproape de perete, aşa cum o făcuse şi când era el acolo.

Îşi repeta în sinea ei faptul că toate acele lucruri se pogorâseră asupra lui atunci când o văzuse în cadrul ferestrei. Îşi aminti cum cu puțin timp în urmă nutrise neîncredere față de camaradul ei de joacă de altădată şi că îi refuzase orice acces la lumea ei secretă. Câteva din lucrurile pe care le spusese Peter în această seară ar fi putut fi decupate de acolo. „Eşti o prostuță, Rosa“, şopti ea, aşa cum îşi mustra în vremurile de demult păpuşile. Imaginea puterii lui care până de curând o intimidase îi provoca acum o dulce plăcere. O amintire care dispăruse din mintea ei cu nouă ani în urmă prinse acum viață din nou. La scurt timp după ce Peter venise în casa tatălui ei, cei doi se bătuseră pe viață şi pe moarte. Ea îl trăsese de păr cât putuse de tare în timp ce el, cu brațele lui puternice de băiat, o ținuse strâns, încercând s-o trântească la pământ. Imaginea luptei trecute o făcu să râdă cu ochii închişi. Pe jumătate adormită, i se părea că îl mai ține încă de păr. Peter nu închisese bine fereastra în urma lui când coborâse pe scară. Aerul nopții intra rece şi proaspăt în cameră. La o jumătate de oră după plecarea lui Peter, Rosa căzu într-un somn profund şi liniştit.

Spre dimineață a avut un coşmar teribil şi s-a trezit scăldată în lacrimi. S-a ridicat pe marginea patului, cu părul lipindu-i-se de obrajii uzi, înfricoşată şi nefericită, pentru că faptul în sine de a plânge în somn i se părea foarte alarmant. Nu-şi aducea în întregime aminte visul, doar că în el fusese părăsită şi trădată, abandonată într-o lume de gheață, fără culori şi fără viață. Încercă să alunge visul, uitându-se la lumea reală din preajma ei şi la minunata viață care o înconjura. Atunci îşi aduse aminte de Peter şi de hotărârea lui de a fugi în lume, de a pleca pe mare. Se făcu palidă.

Da, avea să fugă în lume, aşa îşi arăta el recunoştința față de ea, care îl lăsase să stea în patul ei şi care de ieri avea o părere mai bună despre el decât despre toți ceilalți oameni. Recapitulă discuția din noaptea trecută, frază cu frază. Ar fi fost bună cu el de acum înainte. Nu-i mângâiase ea părul des chiar înainte de a adormi, învârtindu-i-l pe degete – acel păr de care trăsese cândva? Şi cu toate

acestea, el avea să plece în ţări necunoscute, acolo unde ea nu putea să-l urmeze şi îi era indiferent ceea ce se va alege de ea. Pleca şi o lăsa în urmă, părăsită, aşa cum fusese în visul ei.

În două sau trei zile, el va fi plecat pentru totdeauna. Nu va mai vedea niciodată casa sau biserica, nici vacile blânde din grajduri. Nu va mai auzi nici măcar limba daneză vorbindu-se în jurul lui, ci o altă limbă, străină, pe care ea n-o cunoştea şi n-o putea înţelege. În două sau trei zile ea va dispărea din faţa ochilor şi din mintea lui – uitată, uitată, se gândi, muşcându-şi părul sărat de lacrimi.

Acum trebuia să se scoale şi să-l roage pe tatăl ei să-i dea voie să meargă împreună cu Peter la Elsinore. După o clipă lungă şi amară, un gând izvorî din adâncurile fiinţei ei, ieşind la suprafaţă. Cât de simplu putea pune beţe în roate planurilor lui Peter! Dacă astăzi îi spunea tatălui ei ceea ce ştia, nu va mai exista niciodată vreun vapor în viaţa lui Peter, nici o călătorie în jurul Capului Horn şi nici o moarte în apa celor cinci mări ale lumii. Stătea în pat şi clocea gândul acesta ca o găină un ou. Până acum, îşi spuse, reuşise să ţină lucrurile din jurul ei la distanţă. Astăzi ele păreau că se apropie tot mai mult, atingând-o – şi orice atingere îi provoca dezgust –, strivindu-i pieptul. Până la urmă, se ridică şi îşi îmbrăcă vechea rochie albastră.

Rosa îi cerea rar tatălui ei ceva. Când se întâmpla să o facă, el îi dădea tot ceea ce voia şi bunica ei din Elsinore spunea că făcea asta pentru că ea semăna atât de mult cu mama ei, căreia îi purta de altfel numele. Dar Rosa evita să-şi asume rolul unei femei moarte, dorea să fie ea însăşi. Din când în când, accepta să-l roage câte ceva în numele Elinei sau al copilului acesteia, dar niciodată pentru ea însăşi. Astăzi însă, îşi spunea ea, trebuie să-i vină în ajutor şi tatăl, şi mama ei. În urmă cu câtva timp, de curiozitate, îşi împletise coada după vechea modă, aşa cum era aranjat părul mamei ei în fotografia pe care o moştenise. Acum, în faţa micii ei oglinzi, îşi aranjă din nou părul în felul acela. Apoi coborî la tatăl ei.

După jumătate de oră, ieşi din camera preotului cu faţa inexpresivă a unei păpuşi, dar cu ochii larg deschişi. În mână îşi ţinea batista în care erau înodate câteva monede. Era preţul vacii, cei treizeci de taleri pe care preotul, cu o evidentă resemnare, îi dăduse ca recompensă pentru loialitatea ei şi care trebuiau să ajungă mai departe la Eline. Preotul fusese profund mişcat şi îndurerat în timpul discuţiei lor, îşi ascunse chiar faţa în mâini la gândul ingratitudinii nepotului său şi, când şi-o ridică din nou, se vedea urma lacrimilor. Când se pregătea să iasă, el îi luă mâna într-a lui şi o privi lung.

Pentru preotul din Søllerød faptul că nu credea cu convingere în dogma despre reînvierea trupului – pe care trebuia s-o predice din altar – era o tristețe şi o povară continuă, pentru că se temea de trup şi nu avea încredere în el. Reținu mâna fiicei lui în a sa şi se uită lung la ea. Tânăra din fața lui care venea şi i se confesa atât de naivă, cum rar i se mai întâmpla să vadă în împrejurimi, nu avea, în tinerețea şi simplitatea ei, asemenea preocupări. Şi carnea, şi sângele pe care le atingea acum erau într-adevăr atât de pure încât ai putea să-ți închipui că le este deschis paradisul. Suspină adânc, numără banii şi îi puse în mâna rece şi calmă a fiicei lui. Orice gând în legătură cu vânzarea sau cumpărarea era disprețuit de Rosa, fără ca măcar să-şi fi explicat motivul pentru asta. Luă banii fără tragere de inimă şi atât de neatentă, încât bătrânul îi atrase atenția să-i înnoade în bastistă. Acum, că uşa se închise în urma ei, fără a se gândi la asta, ea făcu un nod batistei şi o vârî în buzunarul de la rochie.

Simțea nevoia să se asigure că se comportase corect şi înțelept şi hotărî să se ducă în bucătărie pentru a-şi bea cafeaua de dimineață. Pe scările dinspre bucătărie auzi voci vioaie şi vesele şi, când deschise uşa, îi găsi pe toți locatarii casei adunați în jurul soției pescarului de pe coastă, care aducea peşte în zonă, purtându-l într-un coş pe umăr.

Soțiile de pescari din nordul Zeelandei erau o rasă sprintenă şi robustă. Mergeau multe mile cu o povară grea pe spate şi pe orice vreme, apoi se întorceau acasă să gătească, să spele şi să coasă pentru un soț şi o duzină de copii. Erau oameni veseli, răi de gură şi isteți, care aduceau ştirile din casă în casă şi se simțeau acasă peste tot şi îşi prețuiau existența în aer liber şi pe drumuri mai mult decât viața țărăncilor legate de grajduri sau putină sau de cea a preoteselor. Bătrâna soție de pescar din Skovhoved îşi lăsase coşul pe podea şi se aşezase în dreptul mesei de gătit, sorbind cafea dintr-o cană şi povestind ultimele noutăți din regiune, râzând din toată inima la propriile ei poveşti. În gură ținea o bucată de zahăr candel care, amestecat cu dialectul cântat din nordul Zeelandei şi împănat cu cuvinte suedeze – pentru că era de origine suedeză, prin naştere, aşa cum erau multe din nevestele de pescari de-a lungul Sundetului –, îi făcea povestirea foarte greu de urmărit de către ascultători. Dar copiii din parohie puteau să imite când voiau dialectul provinciei. Se opri în mijlocul poveştii pentru a o saluta din cap pe frumoasa fiică a preotului şi Rosa îşi luă ceaşca de cafea şi se aşeză lângă ea, la masa de gătit, pentru a o urmări.

Peter se întoarse şi o văzu pe Rosa, după care nu mai auzi şi nu mai văzu nimic altceva. După un timp veni şi se aşeză lângă ea, dar nu scoase nici un

cuvânt. Când râsul din bucătărie atinsese apogeul, Rosa îi spuse fără să se întoarcă:

— Am vorbit cu tatăl meu. Am primit permisiunea de a pleca la Elsinore şi poți veni cu mine. Acum că zăpada este aproape topită putem merge cu căruțaşii. Poate plecăm chiar astăzi.

Auzind vorbele fetei băiatul deveni la fel de palid cum se făcuse ea în acea dimineață, când se gândise la el. După o lungă tăcere îi spuse:

— Nu, nu putem pleca astăzi. Voi veni din nou la tine desearâ pentru că mai e ceva ce vreau să îți spun. Pot să fac asta?

— Da, răspunse Rosa.

Peter se îndreptă spre celălalt colț al bucătăriei, apoi reveni.

— Gheața stă să se spargă, spuse el. Emma a văzut-o dimineața devreme. Apa se dezmorțeşte.

De dragul Rosei, Emma reluă informația. Toată iarna pescarii au trebuit să meargă departe în larg pentru a prinde codul la copcă. Acum gheața se topea, apa va fi din nou eliberată şi în câteva zile puteau să-şi scoată bărcile pe mare.

— Mă duc să mă uit, spuse Peter.

Rosa îl privi şi nu-şi mai putu lua ochii de pe fața lui. Era atât de solemnă şi de strălucitoare – şi nu ştia nimic din ceea ce ei îi era cunoscut, îşi zise în sinea ei.

— Hai cu mine, Rosa, strigă el cu o mişcare largă de parcă nu putea să o scape din ochi.

— Da, spuse Rosa.

Când băiețelul auzi că merg să vadă gheața care se topea, dori să-i însoțească şi el. Rosa îl ridică în brațe.

— Nu, nu poți să vii cu noi, îi spuse ea, e prea departe. Dar îți promit că îți voi povesti la întoarcere cum a fost.

Copilul îi prinse cu seriozitate fața în palme.

— Nu-mi vei povesti niciodată, spuse el.

Eline a încercat s-o rețină pe Rosa. Era prea departe până şi pentru ea, îi atrase atenția.

— Nu, tocmai că vreau să mă duc departe, spuse Rosa.

Îşi puse un palton vechi pe ea şi o pereche de mănuşi îmblănite şi rupte ale tatălui ei şi ieşi din casă cu Peter.

Ajunşi afară observară că zăpada dispăruse de pe câmpuri, dar lumea era mai luminoasă decât înainte. Aerul era plin de o limpezime profundă şi strălucitoare,

atât de orbitoare, încât le venea greu să-şi țină pleoapele ridicate. Apa curgea şi clipocea în jurul lor. Mergeau greu pe zăpada pe jumătate topită, grea şi alunecoasă. Peter păşea repede apoi se opri s-o aştepte pe fată, care, în pantofii ei vechi, aluneca şi se împiedica tot timpul. Când îl ajunse din urmă, era încălzită de efort şi amețită ca şi el, de lumină şi de aer.

Merseseră o bucată de drum, apoi el se opri.

— Ascultă, spuse el. E ciocârlia.

Au stat nemişcați, lipiți unul de celălalt şi au ascultat cum, mult deasupra capetelor lor, trilul triumfător al unei ciocârlii cobora ca o ploaie de încântare.

La puțin timp după aceea, au dat în pădure peste nişte tăietori de lemne din vecinătate şi Peter se opri să vorbească cu ei în timp ce, cu o privire de cunoscător, alese două ramuri lungi din plutele din jur şi îşi făcu lui şi Rosei câte un toiag. Un bătrân tăietor de lemne se uită la Rosa şi o întrebă dacă nu e fiica preotului din Søllerød şi se minuna cât de mult crescuse în ultimul timp. Copiii din parohie veneau rar în contact cu oamenii din exterior. După ce, în aceeaşi dimineață, vorbise cu Emma şi, acum, cu bătrânul, Rosa simțea că lumea începe să se deschidă în fața ei.

Peter înainta în pas de marş, în tăcere, cuprins de un fel de extaz, cu marea în fața lui, atrăgându-l ca un magnet, şi cu fata urmându-l de aproape. Dar după ce merseseră o bucată de drum şi după ce îşi dezlegase limba vorbind cu muncitorii, deveni mai liniştit şi mai comunicativ. Şi, cum îi era imposibil să găsească expresia pentru tot ce se întâmpla în sufletul său, începu să-i istorisească Rosei o poveste.

— Am auzit odată o poveste, Rosa, despre un căpitan care îşi botezase vasul cu numele soției lui. A sculptat frumos figura galionului aşa încât să-i semene acesteia şi i-a poleit cu aur părul. Dar nevasta lui era geloasă pe ambarcațiune. „Ții mai mult la figura din galion decât la mine“, îi spunea ea. „Nu, răspundea el, țin atât de mult la ea doar pentru că îți seamănă – da, pentru că este una cu tine. Nu ți se pare frumoasă, netedă şi cu nuri? Nu dansează ea pe valuri la fel de uşor cum o făceai şi tu la nunta noastră? De fapt e mai prietenoasă cu mine decât eşti tu. Pentru că ea se îndreaptă în direcția în care doresc eu să merg şi îşi lasă splendidul păr lung să-i plutească în vânt – pe când tu îți ascunzi părul, pe care mi-e drag să-l mângâi, sub bonetă. Dar din păcate îmi întoarce mereu spatele, aşa că dacă mi-e dor de un sărut, trebuie să mă întorc la Elsinore.“ Într-o zi s-a întâmplat ca în timp ce făcea negoț în Trankebar să aibă ocazia să-l ajute pe un bătrân rege, care fugea de trădătorii din propria lui țară. La despărțire regele i-a

dăruit două mari pietre prețioase albastre şi căpitanul le-a montat pe chipul galionului ca şi cum ar fi fost doi ochi. Întorcându-se acasă, i-a povestit soției sale despre aventură spunându-i: „Acum are până şi minunații tăi ochi albaştri". „Mai bine mi-ai fi dat pietrele prețioase pentru o pereche de cercei", a spus nevasta. „Nu, a răspuns el, asta nu pot s-o fac. Şi nici nu m-ai ruga aşa ceva, dacă m-ai înțelege mai bine, dacă ai înțelege-o pe ea şi pe tine mai bine". Dar femeii continua să-i ardă buza după acele pietre. Şi, într-o zi, când soțul ei se afla la Compania Maritimă, a adus un geamgiu la Elsinore şi l-a pus să scoată pietrele şi să le înlocuiască cu două bucăți albastre de sticlă. Căpitanul nu a descoperit isprava şi a ridicat liniştit ancora, plecând spre Portugalia. După câtva timp, soția lui a observat că îi slăbea vederea şi că nu mai vedea să bage ața în ac. S-a dus la o bătrână înțeleaptă, care i-a dat diverse leacuri şi alifii, dar acestea nu au ajutat-o, şi bătrâna a dat din cap la urmă şi i-a spus că era vorba despre o boală rară şi incurabilă şi că va orbi. „Ah, Dumnezeule!", a strigat nevasta căpitanului, fă ca măcar vasul să ajungă întreg înapoi în portul de la Elsinore! Voi pune atunci la loc pietrele prețioase. N-a spus el oare că erau minunații mei ochi albaştri?" Dar vaporul nu s-a întors. În schimb femeia a primit o scrisoare de la consulul Portugaliei care o înştiința că ambarcațiunea se scufundase cu tot ce era pe ea. Şi cel mai straniu, scria consulul, fusese faptul că se lovise în plină zi de o stâncă ce ieşea mult din mare.

În timp ce Peter spunea această poveste, tocmai coborau un deal împădurit şi Rosa simți în timpul mersului cum o lovea ceva moale de genunchi. Băgă mâna în buzunar şi descoperi batista înnodată, cu banii pe care uitase să-i dea Elinei. Îi pipăi. Trebuiau să fie treizeci de monede. Cifra îi părea cunoscută. Treizeci de arginți, acesta era prețul unei vieți de om. Îşi vânduse prietenul, omul care avea încredere în ea, se gândi, făcuse ceea ce Iuda Iscarioteanul făcuse înaintea ei.

Gândul o urmărea vag de ceva vreme, cel puțin de când îl privise pe Peter în bucătărie. Acum că îl exprimase în cuvinte, o lovi atât de dureros încât avu impresia că se va prăvăli la vale cu capul în jos. Căzu în genunchi şi Peter îşi întrerupse istorisirea sfătuind-o să se țină bine de el. Auzea ce-i spune, dar nu-i putea răspunde şi când el se opri din vorbit, în jurul ei se lăsă o tăcere de mormânt. Continuând să se târască în spatele băiatului, nu auzea nici propriii paşi şi nici vreun alt zgomot din pădure, mergea mai departe ca o surdă.

Ajunsese aşadar la momentul pe care îl aşteptase şi de care se temuse întreaga ei viață. Iată în sfârşit monstruozitatea care avea s-o zdrobească şi s-o desființeze.

Nu avea nici un sentiment de vinovăție pentru nefericirea şi decăderea ei. Nu-i stătea în fire să simtă aşa ceva, în orice situație dificilă se obişnuise să dea vina pe altcineva. Dar acceptă nenorocirea şi ruina fără regrete, aşa cum îşi accepta destinul. Era ziua ei de apoi, era sfârşitul a toate.

Numele lui Iuda îi răsuna în urechi cu un ecou puternic. Da, Iuda îi era aproapele, singurul om căruia i se putea adresa cerându-i înțelegere şi sfat. El îi va spune ce trebuie să facă. Gândul o stăpânea atât de tare încât, după un timp, începu să se uite disperată împrejur după un copac, aşa cum îşi găsise şi Iuda odată unul. Tocmai mergeau pe un platou din pădure, unde, din loc în loc, se înălțau plute şi, când se uită la coroana lor, un şoricar îşi făcu vânt – primul pe care îl vedea anul acesta – de pe o ramură înaltă, plutind adânc în pădure, cu o licărire argintie pe marile-i aripi brun-cenuşii. Rosa se gândea că Iuda îl sărutase pe Isus atunci când îl trădase, erau probabil prieteni atât de apropiați, încât li se părea normal să se sărute. Ea nu-l sărutase pe Peter – şi acum nu vor mai avea niciodată ocazia să se sărute – şi aceasta era singura diferență dintre ea şi discipolul blestemat.

Nu vedea pădurea din jurul ei sau cerul palid de deasupra. Se găsea din nou în camera tatălui ei în clipa în care îl trădase pe Peter în fața lui. Preotul îi povestise despre tinerețile lui, pe vremea când fusese diacon la închisoarea din Copenhaga. Acolo, spunea el, învățase că o închisoare e un loc bun, un loc sigur pentru oamenii care se află în ea. El însuşi simțea de multe ori că ar fi dormit mai profund într-o închisoare decât în orice alt loc. Câțiva dintre prizonieri, continuase el, încercaseră să evadeze. El le compătimise lipsa de intuiție şi simțise că era spre binele lor, când fuseseră din nou prinşi şi aduşi înapoi în celulă. În timp ce-i întindea banii, îi privi chipul şi spuse: „Dar tu, Rosa, tu nu vei fugi niciodată. Tu vei rămâne aici cu mine“.

Rosa se uită de jur-împrejur în camera care părea că repetă cuvintele tatălui ei. Era o încăpere sărăcăcioasă, golaşă, mobilată precar şi cu podeaua presărată cu nisip. Ştia că lumea râdea la gândul că aceasta este camera de lucru a preotului. Şi totuşi îi aparținea, o ştia dintotdeauna. Ce motiv ar avea cineva să disprețuiască sau să părăsească acea cameră mai mult decât o făcuse ea?

Dar acum, din propria ei voință, se încuiase definitiv în acea cameră, în închisoare şi în mormânt.

Ah, nu ştiuse, nu putea şti că Peter şi ea îşi aparțineau unul altuia, şi că, atunci când Peter era întemnițat, nici ea nu mai rămânea liberă. Cu siguranță, Peter nu va dormi bine în închisoare – nu va simți ea oare asta pe propria ei pernă? Îşi

aminti fereastra deschisă din seara trecută, după ce Peter plecase de la ea, şi întunericul rece şi proaspăt care îi înconjurase perna – acum închisese pentru totdeauna şi acea fereastră. Da, închisese toate ferestrele din lume şi nu va mai sta niciodată într-una deschisă uitându-se la el ca o figură de galion care priveşte valurile, ca să-i vină totul în minte şi gândurile să i se limpezească de la sine.

Încet, încet, reveni la lumea palpabilă din jurul ei, la pădurea umedă şi brună, la serpentinele drumului şi la Peter care mergea în fața ei, cu capul gol şi cu un fular vechi de lână în jurul gâtului. Nu ținea la el: nu prin el se pogorâse asupra ei aceasta suferință, şi dacă el nu ar fi existat, nu s-ar fi plimbat ea şi acum prin pădurea liniştită, lipsită de griji şi mândră? Dar nu reuşea să se gândească la altceva de pe lumea asta în afara lui. Înainta repede, un băiat puternic şi curajos, cu capul plin de vise. I se părea că ea însăşi este legată de el cu o sfoară, care o târăşte pe urmele lui, o femeie încărunțită, îmbătrânită şi cocoşată, cu mult mai în vârstă decât el, care îi jeleşte şi deplânge tinerețea şi credulitatea.

Erau din nou pe vârful unui deal de unde se vedeau întinderi lungi şi joase de pădure care în ceața de primăvară păreau albăstrii. Peter se opri şi rămase o clipă în tăcere.

— Îți aminteşti, Rosa, când eram mici şi am venit o dată aici să culegem zmeură de pădure? Poate peste mulți ani, când vom fi bătrâni, ne vom întoarce aici. Totul va fi schimbat şi pădurea defrişată şi nu vom putea recunoaşte locul. Atunci vom vorbi despre ziua de astăzi.

Vorbea încă o dată melancolia mistică a tinereții care cuprindea la apogeul vitalității ei – cu o înțelepciune gravă ce avea să dispară curând – trecutul şi viitorul: conceptul însuşi de timp. Rosa auzea ce spunea, dar nu-l înțelegea. Trecutul îl distrusese ea însăşi, de viitor se ferea cu groază. Tot ce mai avea pe lume, se gândea, era această oră şi plimbarea lor până la țărm.

Puțin după aceea, au ajuns pe un mal abrupt pe care crescuseră nişte brazi piperniciți şi de unde se vedea Sundetul.

Era o privelişte ieşită din comun şi splendidă. Gheața era pe cale să se rupă, o bucată de la mal mai stătea ca o suprafață largă de un gri deschis. Dar la câteva sute de paşi de țărm, unde se desprinsese de pe fund, se spărsese în fâşii şi în bucăți mari, se legăna şi se lovea, învârtindu-se purtată de curenții din adâncuri. Şi, dincolo de liniile întrerupte, neliniştite şi albe, se întindea marea largă, de un albastru pal, strălucitoare ca aerul şi gheața, un element puternic, amorțit încă după lunga iarnă, dar eliberat şi pus pe drumeții după pofta inimii, îmbrățişând întreaga lume.

Aproape că nu era vânt deloc, dar în aerul ce-i înconjura plutea un murmur, o şoaptă veselă şi familiară, dinspre bucăţile de gheaţă care se frecau una de cealaltă, zbătându-se să evadeze.

Peter nu mai atinsese fata din noaptea trecută, când se jucase în pat cu părul ei. Acum, fără a o privi, îi luă o clipă mâna şi în palma lui fierbinte ea simţi un curent de putere şi fericire. Apoi, din câteva sărituri, coborî malul şi intră pe gheaţă şi ea îl urmă.

Dacă Rosa ar fi fost cu zece sau douăzeci de ani mai în vârstă ar fi murit sau ar fi înnebunit probabil de durere. Acum era însă atât de tânără, încât până şi disperarea avea în ea o forţă care o făcea să plutească. Dacă tot mai avea doar această ultimă oră de viaţă, atunci măcar să trăiască, să se joace, să se bucure şi să sufere cu toată fiinţa ei cât timp i-a mai rămas. Sări pe gheaţă la fel de nerăbdătoare ca băiatul.

Marele miracol al lumii pe care o vedea acolo era umiditatea. În jurul ei până acum totul fusese uscat şi dur, insensibil la atingere şi fără vreun ecou în inima ei. Dar aici totul plutea şi curgea, întreaga lume era fluidă. În apropierea ţărmului erau mici bălţi acoperite de pojghiţe subţiri de gheaţă albă care se spărgeau când călca pe ele. Tot ţopăind prin apa limpede pantofii i se udară curând şi când alerga apa îi stropea rochia. Ameţi uşor în timp ce fugea. Avea senzaţia că în orice moment ea şi Peter se vor topi în curenţi necunoscuţi şi săraţi de binecuvântare şi vor deveni una cu universul fluid şi infinit. Vedea propriile lor siluete ca mici figurine pe suprafaţa albă.

Pe gheaţă, Peter o aştepta răbdător şi se ţinea aproape de ea, mai liniştit şi mai impunător decât în timpul drumului spre coastă, când fusese atras de sălbaticul dor al inimii lui. Alergau şi săreau umăr lângă umăr. Rosa îşi spunea: „Până la urmă, l-am urmat pe Peter pe mare“. Se opri o clipă.

— Peter, zise ea, suntem pe drum spre Elsinore acum. Gheţarul acela mare de acolo e casa bunicii mele şi acela de mai departe e chiar portul.

S-au năpustit înspre casa bunicii ei. Pe drum Peter îi spuse:

— Nu e stranie marea, Rosa? Putem privi pe deasupra ei ca peste o câmpie, întregul orizont de jur-împrejur. Apoi, doar întorcându-ne privirea, putem vedea în jos, până la fund, şi nu ni se ascunde nimic. Oamenii spun că marea e înşelătoare şi că pământul e cel în care te poţi încrede. Dar pământul se închide în faţa noastră. Poate ascunde orice în adâncurile lui, chiar sub picioarele noastre – o comoară ascunsă, una din acelea uitate de piraţi – şi noi nu vom şti nimic. Şi cât priveşte aerul, văzduhul, nici pe acela nu-l putem înţelege până la capăt.

Putem privi prin el, dar nu vom şti niciodată cum arată de acolo de sus. Marea este prietena noastră.

Se opriră lângă casa bunicii Rosei şi aşezându-se pe jos, începură să vorbească despre locurile pe care le ştiau de-a lungul liniei late şi greu de desluşit a tărmului. Doi copaci înalţi stăteau ca nişte indicatoare terestre deasupra satului de pescari Sletten – erau doi palmieri pe o insulă de corali. Mult mai la nord se vedea o licărire a acoperişului de la Kronborg – erau primele străluciri ale coastei albe a Doverului. La sud, la vreo milă distanţă, erau oameni pe gheaţă, aşa ca ei. Erau desigur canibali pe care ar fi înţelept să-i evite. „Da, îşi spuse Rosa, de ce nu se poate mulţumi cu asemenea călătorii? Am fi putut fi fericiţi pentru totdeauna."

Pe măsură ce înaintau înspre larg se vedeau din loc în loc nevoiţi să sară peste crăpături adânci ale gheţii ale cărei margini sticleau verzui. Gheaţa era aici mai groasă de jumătate de metru. La un moment dat Rosei i se păru că masa de sub ei se mişcă şi o cuprinse un sentiment ciudat de parcă ceva sau cineva, o a treia persoană li se alăturase, dar nu-i spuse nimic lui Peter. Continuară să alerge unul lângă celălalt.

— Acum suntem în portul de la Elsinore! strigă Rosa.

Aici, în larg, aerul mării îi lovea drept în feţele încălzite şi îmbujorate. Era un curent sudic şi bucăţile de gheaţă pluteau încet prin faţa lor înspre nord.

În jurul ţărmului Zeelandei de Nord vântul bate rar dinspre est spre vest, dar bate întâi dinspre est, cu ploaie şi vreme rea, apoi se schimbă dinspre sud-est şi sud, pentru ca în final să vină dinspre vest de la Øresund şi să arboreze, odată cu briza dinspre uscat, o mină instabilă, încruntată şi argintie. Apoi ulterior se instalează calmul şi în timp ce vântul se îmblânzeşte Sundetul se umple de vapoare din toate ţările, împinse de vânt în aceeaşi latură a bălţii. Peter şi Rosa se gândeau la ambarcaţiunile pe care le văzuseră adunate în Øresund în zilele calme de vară. Acum pe apa albicioasă plutea un stol de raţe sălbatice atât de asemănătoare în culoare cu aceasta că se puteau desluşi doar prin gâturile şi aripile lor negre, un model mişcător de pete negre pe suprafaţa clară a apei.

— Da, spuse Peter încet. Acum suntem în portul de la Elsinore. Şi aici, adăugă el arătând cu degetul în depărtare, aici e *Speranţa*. E ancorată, dar e pregătită să iasă pe mare.

Speranţa era o bucată mare de gheaţă, lungă de vreo treizeci de metri şi despărţită de gheaţa pe care stăteau ei printr-o crăpătură adâncă.

— Să urc la bord acum, Rosa? o întrebă el.

Rosa îşi încrucişă brațele pe piept.

— Da, putem urca la bord chiar acum, spuse ea. Putem fi în Marea Nordului şi, înainte ca cineva să prindă de veste, ne vom apropia de Anglia. Şi într-o bună zi, vom înconjura Capul Horn.

Peter strigă:

— Vii cu mine?

— Da, spuse Rosa.

— Şi vei traversa cu mine lumea întreagă, până la Polul Sud? o mai întrebă el.

— Da, spuse Rosa.

— Ah, Rosa, mai zise Peter după o pauză.

Făcură un pas mare şi urcară pe *Speranța* şi Peter luă din nou mâna Rosei de data aceasta păstrând-o într-a lui. Erau obosiți după fuga lor pe gheață şi stăteau acum nemişcați pe punte.

Peter se uita drept înainte. După un timp fata întoarse capul pentru a vedea cum arăta coasta Zeelandei ei natale de la o asemenea disanță de țărm. Atunci observă că ravina dintre bucata lor şi gheața fixată de mal se lățise. Un râu limpede lat de vreo doi metri curgea acum pe acolo pe unde păşiseră ei. Imaginea o umplu de spaimă şi îi veni să strige cât putea de tare şi să fugă.

Dar nu strigă, rămase nemişcată şi mâna ei nici nu tremură măcar în mâna lui Peter. Foarte curând o cuprinse o resemnare în fața destinului. Înțelese acum că lucrul cumplit de care se temuse întreaga ei viață şi pe care nu-l mai putea evita era moartea. Nimic altceva decât moartea.

Pentru câteva secunde ea a fost singura care şi-a dat seama de poziția lor. Nu se gândea la nimic, stătea acolo dreaptă şi îşi asuma soarta. Da, aveau să moară aici, ea cu Peter. Aveau să se înece. Peter nu va afla astfel niciodată că ea îl trădase. Acum nici nu mai conta dacă ar fi aflat, ar fi putut la fel de bine să-i spună ea însăşi totul. Era încă o dată Rosa, minunatul dar făcut lumii şi lui Peter. În acea clipă, în timp ce-şi aduna întreaga ființă pentru a întâmpina moartea, Rosa nu-şi plângea de milă. Dar era profund îndurerată de soarta lumii care trebuia să renunțe la Rosa. Atât de multă frumusețe, atât de multă inspirație şi blândețe vor dispărea de pe fața pământului.

Peter simți gheața mişcându-se sub el, se întoarse şi observă că pluteau: inima lui bătu de două sau trei ori puternic. Schimbă imediat felul în care o ținea apucând cotul fetei şi trăgând-o după el pe marginea sloiului de gheață. Măsurând distanța dintre ei şi gheața fixă de la mal, înțelese că el ar mai fi putut sări, dar că pentru ea ar fi fost imposibil, şi o trase puțin înapoi. Se uită împrejur,

era apă în toate părțile. Oamenii pe care îi observaseră înainte pe gheață nu se mai vedeau. Cei doi erau singuri cu marea şi cerul.

Tulburat şi înnebunit de spaimă, băiatul îşi smulse cu o mână părul din cap, în timp ce cu cealaltă continua să țină cotul fetei.

— Şi te-am rugat să vii cu mine! țipă el.

După o clipă se întoarse înspre ea, şi aceasta fu prima dată de când plecaseră de acasă când se uită în ochii ei. Chipul ei rotund era calm şi blând, se uita la el de sub genele ei lungi, ca dintr-o ascunzătoare.

— Acum plutim înspre Elsinore, spuse ea, îți dai seama că este mult mai bine decât să ne întoarcem acasă.

Peter se uita lung la ea şi sângele îi urcă încet în obraji până îi ajunseră ca o flamă. Pericolul în care se aflau şi propria lui vină că o adusese acolo păleau în fața miracolului existenței ei. Da, era din cap până în picioare – şi ce drăgălaşe îi erau capul şi picioarele – ceea ce Dumnezeu îi hărăzise să fie. Nu făcuse niciodată altceva decât dorise divinitatea ca ea să facă. Ce noroc a fost pentru el să o întâlnească pe Rosa. În timp ce stătea şi o privea, îi trecură prin fața ochilor întreaga lui viață şi visele legate de viitor. Îşi aminti că ar fi urmat să vină la ea în noaptea aceea şi la acest gând îl fulgeră o durere ascuțită. Şi totuşi ceea ce i se întâmpla era mai minunat decât orice altceva.

— Când ajungem la Elsinore, şopti din nou Rosa cu vocea ei cristalină, acolo unde Sundetul se îngustează, ne va vedea cu siguranță căpitanul de pe *Speranța* şi va trimite o barcă să ne aducă la bord.

Inima băiatului se revărsa de venerație. Simțea vântul slab prin păr şi mirosul mării în nări şi legănarea care o înspăimânta atât pe Rosa i se urca la cap ca un vin. Era imposibil să nu mai spere şi să nu mai creadă în steaua lui norocoasă. În acea clipă i se păru că întreaga lui viață fusese purtat dintr-o stare de extaz într-alta şi că acesta era miracolul prin care culmina totul. Nu-i fusese niciodată frică de moarte, dar acum nici nu putea face loc meditațiilor despre moarte. Pentru că nu simțise niciodată atât de covârşitor viața în venele lui. În acelaşi timp părea că aici pe sloiul de gheață, unde visele şi realitatea se contopiseră, dispăruse şi diferența dintre viață şi moarte. Înțelese că probabil acesta era sensul cuvântului nemurire. În nemurire nu vezi trecutul şi nici viitorul, ci doar prezentul, care dobândeşte dimensiuni infinite.

Dădu drumul brațului Rosei şi se uită în jur, apoi merse să culeagă cele două toiege pe care le aruncaseră când se suiseră pe *Speranța*. Îi luă ceva timp să scobească o gaură în gheață cu cuțitul lui pentru a pune bățul înăuntru şi a lega în

vârful acestuia batista mare şi roşie. Trebuia să servească drept steag de salvare şi să fie văzut de departe. Cuțitul îl legă cu o sfoară pe care o găsi în buzunar de toiagul Rosei. Urma să servească drept cârlig; dacă curentul i-ar fi împins mai aproape de mal, poate ar fi reuşit să se agațe de gheața fixă. Rosa îl privea nemişcată.

Din clipa în care înălțaseră steagul, sloiul lor deveni diferit de celelalte bucăți de gheață din jurul lor. Era un vapor, o casă pe mare pentru ea şi pentru el. Nu era frig aici pe apă, o lumină argintie brăzda cerul. Lui Peter îi veni o idee stranie: şi-ar fi dorit, se gândea, să-şi fi luat flautul cu el ca să poată să-i cânte ceva în timp ce pluteau. Până acum nu se arătase prea interesată să-l asculte cântând.

Găsi o sticlă de coniac în buzunar, o scoase şi îi propuse Rosei să ia o înghițitură, îi va face bine, spuse el, apoi va bea şi el. Rosei îi repugna mirosul coniacului şi fusese în trecut de multe ori furioasă că Peter bea aşa ceva, dar după ce se gândi puțin se hotărî totuşi să guste şi bău din sticlă pentru că nu aveau pahare. Primele picături o făcură să tuşească şi îi dădură lacrimile, dar când îşi recăpătă suflul spuse:

— Coniacul nu e chiar aşa de rău până la urmă.

— Mai bea, spuse Peter.

Mai bău un gât care o încălzi şi râse puțin de fața lui Peter, aşa că mai bău o înghițitură. El goli sticla şi o lepădă pe gheață.

Îşi scoase haina şi mănuşile lui de lână şi o înveli cu ele, îi înnodă fularul peste piept şi ea îl lăsă să facă totul fără a scoate un cuvânt.

—De ce ți-ai aranjat aşa părul astăzi? o întrebă el.

Rosa clătină din cap, era prea complicat să-i explice de ce îşi ridicase astfel părul.

— Nu poți să-l desfaci şi să-l laşi liber? o întrebă el. Să-l bată vântul?

— Nu pot să-mi ridic brațele din cauza fularului tău, zise Rosa.

— Îmi dai voie s-o fac eu? întrebă el.

— Da, răspunse Rosa.

Peter desfăcu cu degetele obişnuite cu montarea bricului *Rosa* bentița care îi ținea părul strâns. Părul bogat şi mătăsos se desfăcu, îi căzu pe față ascunzându-i obrajii, gâtul şi decolteul. Şi, cum prevăzuse, vântul îi ridică buclele mângâindu-i blând fața.

În acel moment gheața se rupse brusc, fără avertizare, sub picioarele lor de parcă ar fi călcat pe o ravină ascunsă care ceda sub greutatea lor. Zgâlțâitura îi

aruncă în genunchi şi îi împinse pe unul în brațele celuilalt. O clipă gheața îi mai ținu la câțiva centimetri sub suprafața apei. Ar fi putut să se slaveze dacă şi-ar fi dat drumul şi ar fi încercat să se urce fiecare pe partea lui de gheață, dar nici unuia nu i-a venit această idee.

Când Peter simți că îşi pierde echilibrul şi observă apa rece ca gheața în jurul piciorului său îşi aruncă printr-o mişcare largă brațele în jurul Rosei. Şi în acest moment senzația extraordinară şi nouă de lipsă a unui sprijin sub picioare se contopi în conştiința lui cu simțul necunoscut şi copleşitor al moliciunii şi căldurii corpului fetei strâns în îmbrățişarea lui. Rosa îşi băgă fața în gulerul hainei lui şi închise ochii.

Curentul era puternic şi fură într-o clipă înghițiți, unul în brațele celuilalt.

Lanul de secară

Peisajul întins şi ondulat al Danemarcei era nemişcat şi rece, treaz, în mod misterios, la ora aceea timpurie de dimineaţă. Pe cerul sidefiu nu era nici un nor, nici o umbră nu brăzda câmpiile, dealurile şi pădurile în zori. Ceaţa se ridica din văi şi lunci, aerul era răcoros, iarba şi frunzişul acoperite de roua dimineţii. Neobservat de ochii oamenilor şi nederanjat de activităţile lor, pământul respira o viaţă fără de moarte pe care cuvintele sunt prea sărace să o descrie.

Şi totuşi oamenii locuiau pe aceste meleaguri de mii de ani, modificându-le solul şi vremea, însemnându-le cu gândurile lor, aşa încât în prezent era imposibil de spus unde încetează existenţa unora şi unde începe a celorlalţi. Linia subţire şi cenuşie a unui drum printre câmpii şi dealuri era materializarea fermă şi eternă a credinţei oamenilor că e mai bine să te afli într-un loc decât într-un altul.

Un copil al tărâmurilor acestora le-ar putea fi putut citi ca pe o carte. Mozaicul neregulat de pajişti şi lanuri în verdele şi galbenul timid al dimineţii reflecta imaginea eforturilor umane pentru pâinea cea de toate zilele – secolele care l-au învăţat pe om să le are şi să le secere în acest fel. Pe un deal în depărtare, aripile nemişcate ale unei mori de vânt, ca o cruce albastră pe cer, descriu un stadiu ulterior din drumul pâinii. Acoperişurile de stuf ale satelor care urmau strânse unul într-altul linia văii ca o grămadă de ciuperci maronii – o cultură proprie locului, joasă şi dură – povesteau istoria ţăranului, de la naştere la moarte, a acelui om care le era cel mai aproape şi care le aparţinea, care prospera într-un an bun şi murea într-unul în care bântuia seceta sau burniţa nopţii se instala prea de timpuriu.

Un pic mai sus de sat, deasupra liniei albe şi mişcătoare a gardului cimitirului, în vecinătatea contururilor verticale, ca de sticlă verde, ale unei perechi de plopi înalţi, biserica vestea de jur-împrejur că te afli într-o ţară creştină. Localnicii o cunoşteau ca pe o clădire stranie, populată doar rareori, tot a şaptea zi, dar cu un glas limpede şi puternic în cântecele despre nenorocirile şi bucuriile pământului

– întruchipare simplă şi pătrată a credinţei populare în dreptatea şi mila divinităţii.

Dar acolo unde, în mijlocul pâlcurilor de copaci, se înălţau siluetele piramidale şi îngrijite ale unor tei, se afla un conac.

Cei născuţi şi crescuţi în acest peisaj puteau desluşi multe în siluetele elegante şi geometrice de pe cer. Povestind despre putere, teii stăteau de strajă în jurul unei fortăreţe. Aici sus se hotăra soarta pământurilor, cu oamenii şi fauna care trăiau pe ele, iar ţăranii îşi ridicau cu evlavie ochii spre piramidele verzi. Vorbeau despre mândrie, graţie şi bun-gust. Solul danez nu dăduse naştere nicicând unui lucru mai nobil decât această casă mare către care se îndreptau aleile de tei. În camerele-i înalte viaţa şi moartea se purtau cu demnitate. Conacul nu privea spre cer ca biserica şi nici în jos, spre pământ, precum bordeiele din sate. Privea spre orizont, înrudit cum era cu cea mai impozantă arhitectură europeană. Meşteri străini fuseseră chemaţi să aşeze fundaţia şi să închipuie tencuiala. Înşişi locuitorii casei călătoriseră în ţări îndepărtate de unde aduseseră acasă noi mode şi mentalităţi şi lucruri de o mare frumuseţe şi valoare. Dantele, oglinzi, argintărie şi porţelanuri fine din Franţa şi Italia îşi găsiseră locul în încăperile conacului şi deveniseră parte din viaţa daneză de la ţară.

Conacele aveau rădăcini la fel de vechi în pământul danez ca bisericile şi satele şi erau la fel de legate de cele patru vânturi şi anotimpuri, de faună, de copaci şi de iarbă, cum erau bordeiele acoperite cu stuf. Casa moşierească şi bordeiele şi-au împărţit domeniul între ele. Aici sus, pe teritoriul teilor, dialogurile nu se mai învârteau în jurul vitelor, al oilor sau al porcinelor. Aici se discuta despre cai şi despre câini. Animalele sălbatice ale Danemarcei, pe care ţăranul le ameninţa cu pumnul când le vedea călcând pe proaspăt-încolţita secară sau lanul copt de grâu, erau pentru oamenii de la conac, care le vânau, cel mai valoros conţinut al vieţii şi cea mai de preţ bucurie a ei.

Semnele de pe cer profeţeau solemn continuitatea – o nemurire terestră. Conacele dăinuiau în locul unde se aflau acum de multe generaţii, şi familiile care locuiau în ele îşi cinsteau trecutul cum se cinsteau pe sine, pentru că saga Danemarcei era propria lor istorie.

Un Rosenkrantz a stăpânit Rosenholm-ul, un Juel, Hverringul, un Skeel, Gammel Estrup-ul, şi asta de când îşi puteau oamenii aduce aminte. Au văzut schimbându-se regi şi mode şi şi-au continuat cu demnitate şi modestie viaţa la conac, aşa încât printre semenii lor şi printre ţărani erau cunoscuţi cu numele locului: Rosenholm, Hverring, Gammel Estrup. Pentru rege, pentru familie şi

pentru proprietarul însuşi era lipsit de importanță care dintre Rosenkrantzi, Jueli sau Skeeli reprezenta în acel moment câmpurile, pădurile, țăranii, vitele şi vânatul de pe domenii. Multe responsabilități – față de Dumnezeu în ceruri, față de regele Danemarcei, față de oamenii lui şi față de propriul lui nume – apăsau pe umerii unui mare proprietar de pământuri; şi toate erau în mod armonios contopite în responsabilitățile lui față de conac. Iar cea mai importantă dintre acestea era obligația de a asigura nemurirea spiței şi a da un nou Rosenkrantz, Juel sau Skeel pentru Rosenholm, Hverring sau Gammel Estrup.

Feminitatea grațioasă era mult respectată şi admirată la conac. Împreună cu vinul nobil şi cu o vânătoare straşnică, ea era floarea şi simbolul existenței aristocratice din aceste case. În străfundul lor, bătrânele spițe îşi prețuiau deseori fiicele mai mult decât fiii.

Tinerele doamne care se plimbau pe aleile de tei sau le străbăteau ele cu repeziciune, în caretele lor grele, trase de cai frumoşi, purtau în poală viitorul numelui şi sprijineau pe umerii lor, ca nişte cariatide mândre şi pline de viață, marile case. Îşi cunoşteau perfect valoarea şi puneau mare preț pe ele însele, în timp ce se mişcau cu grație şi pline de mândrie într-o atmosferă de venerație şi admirație. Pe deasupra, adăugau din proprie inițiativă o aroganță fină, arcuită şi paradoxală. Pentru că erau atât de libere şi atât de puternice! Soții lor puteau stăpâni pământul, luându-şi chiar multe libertăți cavalereşti. Dar, când venea vorba despre principiul legitimității, cel care înălța şi susținea lumea lor, centrul greutății se afla în ele.

Teii erau în floare. În primele ore ale dimineții doar o vagă şi blândă dulceață străbătea grădina, un mesaj diafan, ca o urmă a visului aleii din acea noapte scurtă de vară.

Pe lunga alee care ducea dinspre casă spre capătul grădinii, către un pavilion alb în stil clasic de unde se deschidea o privelişte largă asupra câmpurilor, mergea un bărbat tânăr. Era îmbrăcat simplu, în maro, cu un guler de olandă şi dantelă fină şi cu părul prins la spate într-o bentiță. Avea o siluetă subțire şi puternică, cu părul închis şi tenul măsliniu, ochii şi mâinile frumoase. Şchiopăta uşor de piciorul stâng.

Conacul din capătul aleii, grădina, câmpiile şi pădurea fuseseră paradisul copilăriei lui. Călătorise prin lume şi plecase din Danemarca cu mult timp în urmă, locuind la Roma şi la Paris. În ultima vreme, servise în legația daneză de pe lângă regele George al Angliei, nefericitul şi tânărul frate al reginei Danemarcei. Nu-şi vizitase căminul părintesc de nouă ani. Râdea acum văzând

totul în jur mult mai mic față de cum îşi aducea aminte, dar în acelaşi timp era profund emoționat de revedere. Bărbați şi femei morți demult îi veneau în întâmpinare pe aleea cu tei, zâmbindu-i. Un băiețel cu gulerul încrețit care şchiopăta uşor de piciorul stâng alergă prin dreptul lui cu cercul şi cu zmeul lui, aruncându-i în treacăt o privire senină şi întrebându-l chicotind: „Vrei să spui că tu eşti eu?“ Încercă să-l oprească pe băiat din fuga lui şi să-i răspundă: „Da, te asigur că eu sunt tu“, dar silueta uşoară nu îi aşteptă răspunsul.

Tânărul, pe nume Adam, se raporta într-un mod special la moşie şi la splendorile acesteia. Pentru o jumătate de an fusese moştenitorul lor şi pe hârtie mai era încă şi în acel moment. Această împrejurare îl adusese din Anglia aici şi la ea se gândea în timp ce se plimba pe alee.

Bătrânul stăpân al conacului, fratele tatălui său, avusese parte de multe suferințe în viață. Soția îi murise în tinerețe şi doi dintre copii o urmaseră de foarte mici. Unicul fiu care îi mai rămăsese şi care fusese camaradul de joacă al vărului său era un băiat firav, încet şi morocănos. Mulți ani tatăl său l-a dus pe la toate stațiunile din Germania şi Italia, fiindu-i îngrijitor şi paznic, protejând parcă cu ambele mâini mica flacără, până în momentul când o nouă viață avea să izbucnească în ea. În acelaşi timp îl ajunse o altă nenorocire. Căzu în dizgrația Curții, unde ocupase până atunci un loc important. Tocmai se pregătea să recupereze poziția familiei printr-o căsătorie pe care o aranjase pentru fiul său, când tânărul mire muri, înainte să fi împlinit vârsta de douăzeci de ani.

Adam primi vestea morții vărului său şi a perspectivelor noi care îl aşteptau într-o scrisoare de la ambițioasa lui mamă. Stătea cu foile în mână şi nu ştia la ce să se gândească.

Îşi spunea că dacă i s-ar fi întâmplat asta cu zece ani în urmă, cât timp mai era încă un adolescent, acasă, în Danemarca, ar fi fost impresionat şi încântat şi s-ar fi simțit ca un moştenitor al unui regat. I-ar fi impresionat şi bucurat la fel de mult şi pe camarazii lui de şcoală danezi, dacă s-ar fi aflat în locul lui, şi probabil că ei l-ar fi felicitat sau invidiat. Dar el nu era o natură vanitoasă sau avară, avea încredere în calitățile lui şi îl mulțumea gândul că propriul viitor va depinde de el însuşi. Micul său handicap îl deosebise dintotdeauna de copiii de vârsta lui şi îl făcuse mai sensibil la aparențe. Nu i se părea acum tocmai normal ca stăpânul familiei să şchiopăteze de un picior. Şi nici viitorul care îl aştepta nu i se părea atât de măreț cum le apărea mamei sau prietenilor lui. În Anglia văzuse de aproape minunății şi bogății mult mai mari decât puteau visa cei din Danemarca. Avusese o aventură amoroasă cu o doamnă din aristocrația engleză pentru care,

îşi spunea el, cea mai mare moşie din Danemarca ar fi părut de jucărie, cu casele, animalele şi copacii aranjaţi ca pentru copii.

În Anglia ajunsese de asemenea în contact pentru prima oară cu ideile noi şi măreţe ale timpului său despre natură, libertate, umanitate, despre adevărata dreptate şi despre frumuseţe. Lumea se deschisese în jurul lui, de unde până acum fusese limitată. Tânjea să înveţe şi mai mult să o cunoască şi visa să călătorească în America, în lumea nouă. Când primi scrisoarea mamei lui, se simţi o clipă prins, legat de morţii propriului lui nume, care-şi întindeau după el, din cripta familiei, braţele lor lungi.

În acelaşi timp însă, începu să viseze bătrâna casă şi grădina. În vis se plimba pe aleile acestea şi trăgea adânc în piept mirosul teilor în floare. Când într-o zi, în Ranelagh, o ţigancă bătrână îi luase mâna prevestindu-i că fiul îi va sta pe scaunul tatălui său, fu cuprins brusc de o profundă fericire, o emoţie stranie pentru un tânăr care nu se gândise niciodată până atunci la urmaşii lui.

O jumătate de an mai târziu, mama lui îi scrise din nou înştiinţându-l că unchiul său se căsătorise el însuşi cu fata pe care i-o sortise fiului său dispărut. Bătrânul domn, cap al familiei, era încă în plină formă, nu împlinise nici şaizeci de ani – era deci probabil ca tânăra lui soţie să-i dăruiască un fiu în curând.

În profunda ei dezamăgire, mama îl învinovăţi pe Adam. Dacă s-ar fi întors în Danemarca, aşa cum îl rugase ea, unchiul său nu s-ar fi recăsătorit niciodată, ba mai mult, i-ar fi dat-o lui pe mireasă. Adam ştia că nu era aşa. Spiţa lui fusese transmisă mai departe, încă din vremea primului ei reprezentant, în linie dreaptă, din tată în fiu. Moştenitorul direct era mândria familiei şi o dogmă sfântă pentru unchiul său, care cu siguranţă îşi dorea un moştenitor din propiul său sânge.

Dar, odată cu vestea din Danemarca, tânărul fu cuprins de un inexplicabil sentiment de vinovăţie faţă de vechea lui casă. I se părea că neglijase o propunere gravă şi că îşi trădase un prieten loial. Ar fi fost simplu şi drept, îşi spunea el, dacă de acum înainte conacul l-ar fi renegat şi l-ar fi respins. Pentru prima oară după ce părăsise Danemarca, fu cuprins de dorul de casă, şi se plimbă mult timp pe străzile şi prin parcurile londoneze, ca un străin.

Îi scrise unchiului său înştiinţându-l că urma să sosească, ceru permisiune de la legaţia din Londra şi se îmbarcă pe un vapor spre Danemarca. Revenea la vechiul lui cămin pentru a cădea la pace cu el. Dormise foarte puţin în noaptea aceea şi se trezise devreme pentru a coborî pe alei şi a se justifica în faţa conacului, a grădinii, a câmpurilor şi pădurilor, şi pentru a le obţine iertarea.

În timp ce se plimba el aşa, grădina cea liniştită îşi reluă pe neobservate

treburile cotidiene. Un melc mare, dintre aceia pe care bunicul său îi adusese cu sine din Franţa şi din care îşi amintea că mâncase în copilărie, prăjiţi şi preparaţi la conac, trăgea deja pe alee, cu multă demnitate, o linie argintie în urma sa. Păsările începură să cânte şi pădurea răsuna de triluri. Într-un copac mare, sub care se oprise o clipă, un stol de mierle tachina o bufniță. Domnia nopții se încheiase.

Se opri la capătul aleii şi privi cum se lumina deasupra lui cerul dimineţii. Aerul se umplu de o claritate minunată, în jumătate de oră soarele urma să fie pe cer. Pe marginea grădinii se întindea un lan de secară în care văzu două căprioare ce păreau roz în lumina răsăritului. Privirea îi alunecă peste câmpiile unde, copil fiind, călărise primul său cal, şi peste pădurile unde vânase primul său cerb. Se gândi la bătrânii servitori care îl însoţiseră pe vremea aceea, la profesorul de echitaţie şi la vânătorul care îl iniţiaseră cu seriozitate în arta lor, şi îşi aduse aminte cum îi chema. Acum mulţi dintre ei zăceau în cimitir.

Legăturile lui cu acel loc erau de natură mistică, îşi spuse. Chiar dacă va pleca din nou şi nu se va mai întoarce niciodată acolo, ele vor rămâne la fel de puternice. Atâta timp cât un bărbat din propriul lui sânge va domni peste moşie, va vâna în acele păduri, va îngriji lanurile, va fi onorat şi ascultat de oamenii din sate, el însuşi va şti, indiferent în ce colţ al lumii se va afla, în Anglia ori printre indienii din America, că are un cămin, se va simţi în siguranţă, va şti că aparţine unui loc şi că rădăcinile îi sunt în pământ, ceea ce îi va da greutate în lume şi printre ceilalţi oameni.

Privirea îi căzu pe biserică. Pe vremuri, înaintea lui Martin Luther, fiii vechilor familii intrau în serviciul bisericii romane, şi renunţau adesea la mari bogăţii şi bucurii pentru a sluji idealuri mai înalte. Aduseseră strălucire numelui lor şi erau pomeniţi cu cinste în însemnările neamului. În tăcerea şi singurătatea dimineţii timpurii, îşi lăsă gândurile să-i zboare sălbatic, i se păru că poate vorbi cu priveliştea din jurul său cum ar vorbi cu născătoarea propriei lui familii. „Nu doreşti decât fiinţa mea?“, o întrebă el. „Şi îmi goneşti ambiţiile, efortul şi visele? Dacă aş reuşi să oblig lumea să recunoască că puterea şi cinstea numelui nostru nu aparţine doar trecutului, nu ai fi oare mulţumită de mine?“ Peisajul din jurul său era atât de liniştit, încât nu avea cum să ştie dacă îi răspunse ori nu.

După un timp porni mai departe şi ajunse la noua grădină franceză de trandafiri, sădită în cinstea tinerei stăpâne a casei. Florile ude de rouă miroseau proaspăt, ca pentru ele însele, în aerul dimineţii. În Anglia dobândise gustul pentru mai multă libertate în arta grădinăritului şi i-ar fi plăcut să-i vadă pe acei

captivi îmbujoraţi şi bogaţi înflorind în voie, în afara corsetului lor. Îşi spuse că poate această mică grădină, elegantă şi corectă, era o reflecţie botanică a tinerei lui mătuşi de la conac, pe care încă nu o văzuse.

Îndreptându-se înapoi spre pavilion, aproape de capătul aleii, privirea îi fu furată de un buchet de culori alese, ce nu puteau aparţine palidei dimineţi daneze de vară. Era într-adevăr chiar unchiul său, pudrat şi în ciorapi de mătase, dar având încă pe el un halat de brocart şi, evident, adâncit în gânduri. „Ce meditaţii oare, se întrebă Adam, pot să-l îndepărteze din pat şi să-l poarte în grădină înaintea răsăritului de soare pe un cunoscător şi pe un iubitor al frumosului căsătorit de abia trei luni cu o frumuseţe fragedă?“ Se apropie de silueta mică şi dreaptă.

Unchiul, în schimb, nu păru surprins să-l vadă. Bătrânul domn se lăsa foarte rar surprins de ceva. Îl salută, complimentându-l pentru hărnicia matinală, la fel de prietenos cum o făcuse la sosirea lui, târziu în noapte. După o clipă se uită înspre cer şi îi explică încet şi cu gravitate: „Vom avea o zi caldă!“

Adam îşi aminti din copilărie acea demnitate gravă cu care unchiul său anunţa evenimentele cotidiene de pe domeniul propriu. De parcă ar fi fost însuşi maestrul de ceremonii al lui Dumnezeu, îşi spunea el atunci. Totul părea neschimbat, aşa cum fusese dintotdeauna.

Unchiul îi oferi nepotului o priză de tabac.

— Nu, mulţumesc, unchiule, spuse Adam. Asta mi-ar face nasul insensibil la mirosurile din grădina dumneavoastră, care acum dimineaţa e atât de proaspătă, cum numai Grădina Edenului atunci când a fost creată ar mai fi putut fi.

— Şi din orice pom, spuse unchiul său zâmbind, tu, Adam, poţi să mănânci în voie.[9]

9. *Facerea,* 2:16. (N. tr.)

Se plimbară agale împreună printre alei.

Soarele era încă sub orizont, dar lumina lui ascunsă poleia deja vârfurile celor mai înalţi copaci de pe alee. Adam începu să vorbească despre frumuseţea naturii şi despre măreţia peisajului nordic, care era în mai mică măsură decât cel al Italiei atins de mâna omului. Unchiul său luă cele spuse drept un compliment adresat persoanei lui, şi îl felicită că, spre deosebire de foarte mulţi tineri care călătoresc, nu învăţase în străinătate să îşi dispreţuiască patria. Adam îi spuse că, de curând, în Anglia îşi amintise cu nostalgie liniile, culorile şi adierea ţinutului danez. Acolo descoperise de asemenea o operă poetică daneză care îl fermecase

şi îl încântase mai mult decât orice altă carte franceză sau engleză – nu se putuse despărți de ea şi umbla chiar şi acum cu ea în buzunar. Spuse numele autorului, Johannes Ewald, şi începu să declame câteva din versurile emfatice.

— Şi mă minunam în timp ce citeam această operă, continuă el după o pauză, încă profund emoționat de poezia pe care o recitase, cum n-am înțeles niciodată până astăzi cât de mult o depăşeşte, în măreție morală, mitologia noastră nordică pe aceea a Greciei sau a Romei antice. Şi dacă n-ar fi frumusețea trupească a vechilor zei şi zeițe greceşti, care a fost transmisă prin marmură timpurilor noastre, nici un om al modernității nu i-ar putea găsi demni de admirație. Erau capricioşi, cruzi, lipsiți de generozitate sau compasiune, da, chiar lipsiți de eroism. Zeii pe care îi venerau strămoşii noştri danezi erau în comparație cu aceştia cu mult mai plini de demnitate, cum e druidul mai nobil decât augurul. Pentru că zeii blonzi din Asgaard posedau înalte virtuți omeneşti – erau loiali, cinstiți şi prietenoşi, în puterea lor eroică ei cunoşteau clemența şi mila, şi chiar într-o eră îndepărtată şi barbară, respectau regulile cavalerismului.

Unchiul său părea acum pentru prima oară interesat de discuție. Se opri brusc din mers, cu nasul fin în vânt.

— Dar trebuie să-ți aminteşti că totul era pentru ei mai uşor decât pentru ceilalți, spuse el.

— Ce vreți să spuneți, unchiule? îl întrebă Adam.

— Era mai uşor, răspunse unchiul său, pentru zeii nordici decât pentru cei greci să fie, cum spuneai tu, blânzi, prietenoşi şi clemenți. Consider chiar că a fost un semn de slăbiciune a bătrânilor noştri danezi că au crezut şi au adulat astfel de zei.

— Unchiule, spuse Adam zâmbind, am ştiut întotdeauna că v-ați fi simțit acasă în Olimp şi în Asgaard. Acum oferiți-mi, vă rog, posibilitatea de a vă înțelege punctul de vedere şi explicați-mi de ce zeilor noştri nordici le era mai uşor să dovedească virtuțile înalte pe care le pomeneați?

— Erau mai puțin puternici, spuse unchiul.

— Dar e în stare puterea să excludă sau să împiedice virtuțile? întrebă Adam.

— Nu, îi răspunse unchiul său cu multă seriozitate. Nu. Puterea este în sine cea mai mare virtute. Dar acei zei despre care vorbeşti tu nu erau defel atotputernici. Aveau mereu pe lângă ei puterile întunericului, numite Jaetterne, care provocau toate suferințele, nenorocirile şi catastrofele de pe lume. Puteau astfel, în virtutea unui astfel de sistem, să se lase în voia compasiunii, prieteniei

şi clemenței. O zeitate atotputernică, continuă el, nu are un asemenea refugiu sau uşurătate. Cu puterea ei supremă, ea acoperă toată ființa lumii.

Urcaseră pe alee şi în fața lor se deschidea acum chiar priveliştea conacului. Bătrânul domn se opri şi îşi lăsă privirea să alunece peste el. Măreața clădire se înălța în demnitatea ei calmă, aşa cum şi-o aducea aminte Adam din copilărie. În spatele celor două ferestre înalte de la etajul întâi, îşi avea dormitorul tânăra lui mătuşă. Unchiul său se întoarse şi porni înapoi pe alee.

— Cavalerismul, acel cavalerism despre care vorbeşti tu, este o virtute rezervată atotputernicilor, şi care, în cazul celorlalți, rămâne o cochetărie, o politețe delicată față de aceia pe care îi au în puterea lor. Pentru că acesta presupune şi necesită pericole şi rivalitate, da, putere absolută, pentru a exista cu adevărat. Ce figură crezi că ar fi făcut Sf. Gheorghe în fața unui dragon pe care ar fi ştiut de la început că-l poate învinge? Cavalerul care nu găseşte un duşman superior pe care să-l înfrângă trebuie să inventeze unul, şi ajunge să-şi încerce puterile cu morile de vânt. Nu, crede-mă, bunul meu nepot, în ciuda tuturor virtuților sale, zeul cavaler Odin este, ca regent, cu o treaptă sub rangul lui Zeus, acel neprețuit şi măreț zeu care îşi acceptă suveranitatea şi care prin persoana lui reprezintă însăşi lumea peste care domneşte. Dar tu eşti tânăr, continuă el, şi înțelepciunea bătrânilor sună cu siguranță pedant în urechile tale.

Rămase o clipă nemişcat şi rosti rar, ca un maestru de ceremonii care anunță sosirea stăpânului:

— Iată, răsare soarele.

Într-adevăr, în acel moment, soarele se arătă deasupra orizontului. Întinsul şi liniştitul peisaj se umplu sub incandescența lui de o viață surprinzătoare şi bogată şi de o multitudine de culori noi. Iarba udă de rouă strălucea acoperită de mii de diamante.

— V-am ascultat cu multă atenție, unchiule! spuse Adam. Vă sunt recunoscător pentru învățămintele dumneavoastră. Dar mi-ați părut pe parcursul discuției noastre preocupat de altceva. Ochii dumneavoastră au țintuit câmpul din față de parcă acolo îşi găseau soluția problemele noastre, de parcă lucruri mari, de care depindeau viața şi moartea se petreceau în lanul acela de secară. Acum soarele a răsărit şi văd secerătorii în lan şi îi aud umezindu-şi coasele. Îmi amintesc ce mi-ați spus aseară, că astăzi începe secerişul. E o zi importantă pentru cei ce lucrează pământul şi un eveniment care poate să distragă atenția chiar şi de la Dumnezeu. E o zi frumoasă şi vă doresc o recoltă îmbelşugată.

Bătrânul domn rămase la fel de calm ca înainte, cu brațul proptit pe mânerul

bastonului.

— Se petrec într-adevăr mari evenimente în lanul acela. Da, se poate spune foarte bine că de ele depind viața şi moartea. Hai să ne aşezăm aici şi îți voi povesti întreaga istorie.

S-au aşezat unul lângă altul pe banca din pavilion şi, în timp ce vorbi, bătrânul nu-şi luă o clipă ochii de la câmpul de secară.

— Acum o săptămână şi mai bine, începu el, joia trecută, noaptea, cineva a dat foc hambarului meu din Rødmosegaard – îți aminteşti poate şopronul acela mare şi nou, lângă mlaştină – care a ars din temelii. Au trecut câteva zile până am reuşit să punem mâna pe răufăcător. Luni dimineața paznicul şi rotarul de acolo au adus un băiat, Godske Pil, fiul unei văduve, despre care jurau pe ce aveau mai sfânt că el dăduse foc, că îl văzuseră cu ochii lor cum se furişa pe lângă hambar la asfințit, joi seara. Godske nu avea un renume prea bun pe moşie, paznicul îi purta pică din cauza unui furt mai vechi şi rotarul îl bănuia, după cum mi s-a spus ulterior, că are o relație cu tânăra lui nevastă. Când l-am întrebat pe băiat, a izbucnit în plâns şi s-a jurat că e nevinovat. Dar n-o putea dovedi şi nu reuşea să le țină piept celor doi bătrâni furioşi. Aşa că se făcuse deja târziu, după-amiază, când ne-am împotmolit. L-am închis pe băiat şi nu vedeam altă soluție decât să-l trimit în fața judecătorului cu o scrisoare din partea mea.

Judecătorul e un bătrân prostovan, care nu ar fi îndrăznit să facă altceva decât credea el că îmi doresc sau că aştept eu să facă. Putea să-l trimită în temniță pe băiat pentru incendiere sau să îl oblige să se înroleze în armată, ca pe o persoană suspectă şi ca pe un hoț. Ar fi putut, de asemenea, dacă ar fi bănuit că aceasta este dorința mea, să-l elibereze.

Călăream pe moşie în ziua aceea pentru a verifica dacă se copsese destul secara, când mi-a fost adusă în față văduva, mama lui Godske. Se rugase în mod insistent să fie lăsată să-mi vorbească. Numele ei era Ane Marie, ți-o aduci probabil aminte de demult – casa ei e la răsărit, lângă pârâu. Nici Ane Marie nu e prea bine văzută pe moşie. Se povesteşte despre ea că, pe când era fată, a făcut un copil pe care l-ar fi omorât.

Plânsese întruna de patru zile şi vocea îi era atât de spartă, încât îmi era greu să înțeleg ce spunea. Până la urmă recunoscu că fiul ei fusese joi într-adevăr în Rødmosegaard, dar nu cu vreo intenție de răufăcător, ci în vizită la cineva. Era unicul ei fiu. Îl invocă până şi pe Dumnezeu în sprijinul nevinovăției băiatului şi căzu în genunchi în fața mea, rugându-mă să-i dau drumul.

Eram chiar în lanul de secară din fața noastră. Atunci i-am spus văduvei:

„Dacă reuşeşti într-o singură zi, de la răsărit la apus, să seceri lanul acesta cu propriile tale mâini, şi dacă locul rămâne curat, atunci voi renunța la plângerile mele şi îți vei putea păstra fiul. Dar dacă nu vei reuşi, îl voi trimite în fața judecătorului. Şi nu-ți pot promite că îl vei mai vedea vreodată“.

S-a ridicat şi rămas mult timp aşa, privind peste câmp. Apoi mi-a sărutat cizma de călărie în semn de recunoştință pentru mărinimia pe care i-o arătasem.

Aici bătrânul domn îşi încheie povestea şi Adam spuse:

— Ține mult la fiul acela al ei?

— Este unicul ei copil, spuse unchiul. Şi el înseamnă pâinea cea de toate zilele pentru bătrânețile ei, aşa încât putem spune că ține la el la fel de mult cât ține la propria ei viață. În acelaşi fel în care, adăugă el, la un nivel mai înalt al existenței, un fiu reprezintă pentru tatăl său neamul şi numele proprii şi de aceea îi este acestuia la fel de scump ca viața de apoi. Da, cred că ține la el foarte mult. Pentru că acest lan este munca de o zi a trei bărbați sau munca de trei zile pentru unul singur. Astăzi, cum a răsărit soarele, ea s-a apucat de lucru – şi poți să o vezi singur, în capătul dinspre apus al lotului, cu un batic albastru pe cap. Oamenii aceia care sunt cu ea, sunt fie puşi de mine pentru a urmări că îşi face treaba singură, fără ajutorul altora, fie rudele şi prietenii ei care au venit să o încurajeze.

Adam se uită peste câmp şi observă într-adevăr în depărtare o femeie cu un batic albastru şi alți câțiva oameni în secara înaltă.

O clipă tăcură amândoi.

— Dumneavoastră credeți că băiatul e nevinovat? îl întrebă Adam.

— N-aş putea spune, răspunse bătrânul domn. Nu avem dovada vinovăției sau nevinovăției lui. Cuvântul şi explicațiile paznicului şi ale rotarului stau împotriva cuvântului băiatului. Şi dacă s-ar fi întâmplat să-l cred pe băiat, adăugă el, atunci, în situația dată, aceasta nu s-ar fi datorat decât unei simple întâmplări sau unei simpatii naturale. Godske, continuă el după o clipă, a fost camaradul de joacă al fiului meu, singurul copil de care l-am văzut vreodată legat şi față de care a arătat prietenie.

— Credeți că e posibil, întrebă Adam din nou, ca femeia să îndeplinească acea condiție pe care i-ați pus-o?

— Nici asta n-aş putea spune, răspunse din nou bătrânul domn. În circumstanțe normale, n-ar fi posibil. Nici o persoană rezonabilă n-ar fi acceptat această condiție. Şi aşa trebuie să fie pentru că am ales-o şi am formulat-o în aşa fel. Nu luăm în derâdere legea şi dreptul, Ane Marie şi cu mine.

Adam urmări un timp din ochi micul grup care se deplasa încet printre spicele de pe câmp.

— Vă întoarceți acasă? îşi întrebă el unchiul.

— Nu, răspunse acesta. M-am gândit să rămân aici până voi vedea deznodământul poveştii.

— Până la apusul soarelui? întrebă Adam surprins.

— Da, spuse bătrânul domn.

Adam se uită înspre lan şi spuse:

— Va fi o zi lungă.

— Da, spuse unchiul său, o zi lungă. Dar, adăugă el în timp ce Adam se îndepărtase deja câțiva paşi de pavilion, dacă ai într-adevăr în buzunar acea tragedie despre care îmi vorbeai, poți să fii atât de drăguț încât să mi-o laşi să-mi țină de urât în lungile ore care urmează?

Adam scoase cartea din buzunar şi i-o întinse.

Pe alee întâlni doi servitori care îi duceau bătrânului domn în pavilion ciocolata şi pâinea albă, pe tăvi mari de argint.

Acum că soarele era sus pe cer şi ziua se încălzea, teii îşi descătuşau bogăția miresmelor şi grădina şi câmpurile se umplură de o incredibilă dulceață amețitoare. În miezul zilei, lunga alee răsuna ca o vioară în miile şi extaticele murmure şi şoapte – erau albinele care, îmbătate de miere şi încântare, se îmbulzeau în florile grele şi înrourate.

În toată scurta vară daneză nu există o săptămână mai bogată şi mai plină de viață decât aceea în care înfloresc teii. Mireasma amețitoare a florilor uneşte parcă cerul şi pământul şi câmpiile Danemarcei cu câmpiile Elizee, ascunzând într-însa mirosul fânului, a mierii, a vaniliei şi a mirtului, amintind pe jumătate de tărâmuri de basm şi pe jumătate de laboratorul unui spițer. Îți urcă la cap ca o amețeală şi îți pătrunde în inimă ca o mană cerească. Aleea însăşi devine un magic loc sfânt, templul unui druid sau un dom care se înalță înspre cerul de vară, cu ornamente luxuriante pe dinafară, verde auriu în lumina soarelui. Dar în interiorul pereților acestui templu se află lungile bolți reci şi întunecate, o sală umplută de miresme, un loc de reculegere îmbălsămat, ferit de lumina orbitoare şi de lumea cuprinsă de arşiță. Aici înăuntru pământul mai era încă umed.

Sus, la conac, din spatele celor două draperii ale ferestrelor din mijloc, tânăra doamnă se uita la grădină de pe pat, cu picioarele vârâte într-o pereche de mici saboți. Cămaşa ei de noapte acoperită de dantele alunecase peste genunchi şi de pe umeri, părul ei prins în papiote era încă uşor albit de pudra din ziua

anterioară, şi fața ei rotundă era încă rozalie după somn. Păşi în mijlocul covorului şi se opri acolo cu o mină serioasă şi îngândurată, deşi în realitate nu se gândea la nimic. Un şir de imagini vagi şi şterse trecu prin fața ochilor ei şi încercă, nefiind conştientă că asta face, să le despartă una de alta şi să le pună în ordine, aşa cum fusese întreaga ei existență până acum, ordonată şi la locul ei.

Crescuse la curte. Aceea fusese lumea ei, şi probabil nu exista în țară o persoană mignonă care să cunoască mai bine măsurile şi obiceiurile curții, de parcă întreaga ei copilărie şi timpurie adolescență le trăise doar în paşii eleganți şi corecți ai unui menuet. Din mărinimia reginei mame, fata purta acelaşi nume cu al măreței doamne şi cu al înseşi surorii regelui, tânăra regină a Suediei. Soțul ei avusese toate aceste lucruri în vedere atunci când, pentru a-şi întări poziția în cercurile înalte, o alesese ca nevastă, întâi pentru fiul său, apoi pentru sine. Dar tatăl tinerei domnițe, un înalt demnitar al curții care aparținea noii aristocrații de acolo, fusese la rândul lui pe vremuri la fel de precaut şi se căsătorise cu o tânără din provincie, pentru a-şi putea sprijini spița pe bătrâna nobilime a Danemarcei. Fetița avea sângele mamei în vine. Viața la țară fusese pentru ea o plăcută surpriză şi o încântare.

Pentru a ajunge în curtea castelului, în fața treptelor mari de piatră, era nevoită să treacă prin grădina de zarzavaturi, apoi chiar prin mijlocul hambarelor sub ale căror porți înguste şi întunecate de piatră răsuna zgomotul caretei şi vuia o clipă ca un tunet, şi unde mirosea a fân şi a flori de muşețel. Trecea apoi prin dreptul grajdurilor şi al caprei de tăiat lemne, de unde câteodată un păcătos țintuia caleaşca şi pe tânăra dinăuntru cu o privire plină de tristețe. Se întâmpla uneori să dea la o parte un şir lung de gâşte gălăgioase sau să alunece pe lângă taurul îndesat şi mânios, tras de inelul prins în nas, şi care, mugind, bătea pământul cu copita, cu o furie surdă. În primele zile această călătorie îi păru o comedie stranie, hilară şi bucolică. Dar curând aceste lucruri şi vietăți care îi aparțineau deveniră atât de familiare şi de apropiate încât făceau parcă parte din însăşi ființa ei. Strămoaşele ei, bătrânele doamne daneze de la țară, fuseseră femei robuste, care nu se lăsau intimidate de mirosul grajdului sau de mugetul animalelor şi care umblau afară pe orice fel de vreme. Acum se plimbase şi ea pe terasă pe o ploaie torențială, scuturându-se de apă precum o rață şi îmbujorându-se ca un pom înflorit.

Îşi luase căminul în stăpânire într-un anotimp în care totul se deschidea şi înflorea, se împerechea şi se înmulțea. Florile, pe care până acum le cunoscuse mai mult din buchete şi ghirlande, răsăreau din pământ în jurul ei, păsările

cântau în copaci şi în tufişuri, zburând libere şi vioaie în toate părțile prin văzduh. Mieluşeii erau mai drăgălaşi decât fuseseră păpuşile ei. Din herghelia hanoveriană a bătrânului domn i se aduceau mânjii nou-născuți, ca să le dea nume. Se uita la ei cum îşi băgau botul moale în burta mamei pentru a suge, auzise până acum doar în treacăt poveşti despre acest lucru minunat. Într-o zi, pe când se plimba singură în parc, surprinsese un armăsar cabrându-se şi fornăind deasupra iepei. Toată acea forță vitală năvalnică, acea dorință, acea fecunditate se desfăşurau sub ochii săi, ca un spectacol dat în cinstea ei.

Cât despre ea, în mijlocul acestor lucruri, soarta îi hărăzise un bărbat bătrân cu nas mare, care se comporta față de ea cu un profund şi corect respect şi cu grijă, pentru că urma să devină mama fiului său. Aceasta era clauza principală din contractul pe care mama şi tatăl ei îl făcuseră cu el. Ştiuse asta de la început. Înțelegea că soțul ei îşi îndeplinea cu conştiinciozitate toate obligațiile care îl priveau, şi fiind ea însăşi o fire onestă şi bine educată, nu avea, la rândul ei, de gând să se sustragă îndatoririlor sale. Dar, cu timpul, maiestuoasa ei existență fu pătrunsă de singurătate şi de o lipsă de împăcare, care o împiedicară să devină atât de fericită cum îşi închipuise că va fi.

După o vreme, această senzație de singurătate şi vaga ei dispoziție proastă luară forma ciudată a unui dor conştient, a unei lipse. Cineva ar fi trebuit să fie acolo, şi nu venise. Nu avea experiență în a-şi analiza şi a-şi explica sentimentele, la curte nu avusese timp de aşa ceva. Dar acum rămânea deseori singură şi încercă pe bâjbâite să ajungă să-şi înțeleagă propriul suflet. Încercă să umple locul acela gol, a cărui prezență îi apăsa tot mai greu pieptul, cu oamenii pe care îi cunoscuse şi la care ținuse. Unul câte unul îi introduse pe tatăl şi pe sora ei, ba chiar şi pe un cântăreț italian, pe care îl auzise la Copenhaga, acolo, înăuntru şi îi scoase apoi, tristă, din nou afară, pentru că nici unul nu reuşea să umple locul. Cu timpul îşi simți inima mai uşoară şi crezu că scăpase de suferință sau că doar şi-o imaginase. Dar din nou i se întâmplă, în singurătate sau în brațele soțului ei, da, chiar şi în brațele lui, să audă o voce care striga: „Unde? Unde?“ Ochii sălbăticiți îi alunecau prin încăpere, în căutarea acelei ființe care ar fi trebuit să se afle acolo, în apropierea ei, şi care lipsea.

Atunci când, cu o jumătate de an în urmă, aflase că logodnicul ei murise, şi că tatăl acestuia urma să-i fie soț, nu pusese asta prea mult la suflet. Singura dată când îşi întâlnise pețitorul, el îi păruse infantil şi timid, deci tatăl lui avea să fie cu siguranță un soț mai respectabil. Veni apoi un timp când redescoperi imaginea logodnicului dispărut şi o purtă în gând cu sine prin casă şi grădină, în

timp ce medita dacă viața alături de el ar fi fost într-adevăr ceea ce promisese cândva să fie. Dar curând înlătură imaginea cu un scuturat uşor din cap – şi aceasta a fost ultima rechemare pe scena lumii a tristului tânăr.

Pe unul din pereții tapetați cu mătase ai dormitorului ei, era o oglindă, din podea până în tavan. Cu o zi înainte, în timpul unei plimbări pe moşie în compania soțului său, văzuse de la distanță un grup de fete care făceau baie în pârâu, cu pielea strălucind în soare. Se mişcase întreaga ei viață printre nuduri de zei şi zeițe de marmură, dar până acum nu se gândise niciodată că oamenii pe care ea îi cunoştea erau de fapt goi pe sub îmbrăcămintea lor, sub corsetele, sub dantelele şi vestele lor strâmte de mătase – da, că ea însăşi era goală sub haine. În fața înaltei oglinzi, îşi dezlegă ezitând bentița de mătase a cămăşii de noapte, lăsând-o să cadă la pământ.

Camera se afla în semiobscuritate, în spatele celor două draperii, şi, în oglindă, trupul îi apăru argintiu, ca un trandafir alb, doar obrajii şi gura, vârfurile degetelor şi sânii aveau o uşoară nuanță de carmin. Micul ei trunchi era modelat de corsetele pe care le purtase încă din copilărie, şi chiar deasupra genunchiului îngust, ca o mică adâncitură, o urmă vagă indica locul jartierei. Membrele îi erau rotunjite frumos, aşa încât oriunde s-ar fi secționat ar fi rezultat o suprafață perfect circulară. Mijlocul şi abdomenul îi erau de marmură, atât de netede, încât ochii îi alunecau peste ele în căutarea unui punct de sprijin. Nu era chiar identică unei statui, îşi spuse ea şi ridică brațele de-asupra capului. Se întoarse să-şi vadă spatele în oglindă, rotunjimile moi de sub talie erau încă puțin roşietice din cauza presiunii saltelei. Căută în memorie câteva din nimfele şi zeițele ale căror poveşti le ştia, dar toate păreau extrem de îndepărtate. Gândurile ei se îndreptară apoi spre fetele de la pârâu, pe care pentru câteva minute le simți aproape, ca pe nişte surori sau bune prietene, doar îi aparțineau şi ele, ca şi păpuşile odinioară, aşa cum îi aparțineau şi pajiştea, şi pârâul în care se scăldau. În clipa următoare fu din nou cuprinsă de sentimentul singurătății, mai puternic decât oricând înainte, un *horror vacui* care o chinuia ca o profundă durere fizică. Ah, cineva ar fi trebuit să fie aici în acest moment – acel alt eu, aşa cum era imaginea din oglindă, dar şi mai aproape, mai puternic, mai viu. Nu era nimeni. Lumea era pustie.

O bruscă înțepătură mică sub unul din genunchi o smulse din fantasmele cărora le căzuse pradă şi trezi instinctul de vânător al sângelui ei – îşi înmuie un deget pe limbă, îl duse cu grijă în jos şi îl plesni cu repeziciune de locul acela. Simți corpul mic şi ascuțit al insectei pe pielea ei mătăsoasă, apăsă degetul pe el

şi ridică triumfătoare micul captiv între vârfurile degetelor. Rămase multă vreme nemişcată, mirată parcă de faptul că un purice era singura ființă care îşi risca viața pentru moliciunea ei mătăsoasă şi pentru sângele ei dulce şi cald.

Camerista deschise uşa şi intră, cu brațele pline de îmbrăcămintea de zi: corsetul, ciorapii de mătase, cercul pentru crinolină şi jupa. Îşi aduse aminte că are un oaspete în casă, noul ei nepot din Anglia. Soțul ei o rugase să fie drăguță cu tânărul, căruia, aşa zicând, prezența ei acolo îi stricase planurile de viitor. Se gândi, în timp ce i se trăgeau ciorapii pe picior, că ar putea ieşi împreună să călărească prin pădure.

După-amiază cerul nu mai avea albastrul dimineții. Nori mari îl brăzdau acum, întregul orizont şi bolta cerului erau incolore, de parcă luaseră foc şi se topiseră într-un abur moale din cauza soarelui de aur alb de la zenit. Un tunet abia perceptibil se rostogolea înspre orizont, de câteva ori ridicându-se nori de praf în mari rotocoale. Dar câmpiile, dealurile şi pădurile erau atât de liniştite în vuietul tunetului de parcă ar fi fost un peisaj pictat.

Adam se îndreptă din nou pe alee înspre pavilion şi îşi regăsi aici unchiul, acum complet îmbrăcat, cu mâinile pe baston şi cu privirea scrutând câmpul. Lanul de secară părea acum viu animat, ici-colo stăteau mici grupuri răzlețe şi un lung şir de femei şi bărbați se apropiau încet de grădină, pe un rând.

Bătrânul domn îl salută din cap pe nepot, dar continuă să rămână nemişcat şi tăcut. Adam rămase alături de el, păstrând liniştea.

Toată ziua fusese într-un mod straniu emoționat şi neliniştit. La revederea vechilor locuri, melodii frumoase din timpuri trecute îi umplură sufletul, amestecându-se cu noi şi minunate tonuri ale prezentului. Se întorsese din nou în Danemarca, de data aceasta nu mai era un copil, ci un tânăr cu ochii deschişi căutând frumosul şi inocența nevinovată, pe care un copil nu le poate observa, şi cu multe poveşti din țări îndepărtate. Şi totuşi era fiul ținutului său, mai mult decât fusese vreodată, şi frumusețea acestuia îl încânta şi îl emoționa ca niciodată.

Printre toate aceste dulci şi armonioase acorduri răsunau însă istoria tragică şi crudă pe care i-o povestise unchiul său în acea dimineață şi amara probă de forță care se dădea acolo, atât de aproape de el, în lanul de secară, ca un cântec întunecat, monoton şi amenințător al unei tobe în surdină, un ritm prevestitor de rele. Îi revenea mereu în gând, până când simți că el însuşi îşi schimbă culoarea şi că întreabă şi răspunde neatent şi confuz. Îi provoca o milă mai sfâşietoare față de tot ce însemna viață decât simțise vreodată până atunci. În timp ce călărea

alături de tânăra sa mătuşă, când drumul îi purtă pe lângă locul dramei, avu grijă să îşi aşeze calul între ea şi lan, aşa încât aceasta să nu observe ce se petrece acolo şi să nu-l întrebe nimic. Drumul spre casă îl alesese prin pădurea deasă, peste treptele verzi pe care le cunoştea atât de bine, pentru a nu trece din nou prin dreptul câmpului de secară.

Mai persistentă chiar decât figura bietei mame care cu secera în mână lupta pentru viața fiului ei, îl urmărise întreaga zi silueta unchiului său, aşa cum îl văzuse în zorii zilei. Meditase asupra importanței pe care acel bărbat singuratic şi bătrân o avusese în viața lui. De când tatăl îi murise în copilărie, bătrânul domn fusese pentru el întruchiparea legii şi a ordinii pe pământ, a înțelepciunii vieții, şi iubitul lui îndrumător şi protector. Ce se va face, se gândea cu durere, dacă după optsprezece ani dragostea lui filială se va transforma brusc şi acest al doilea tată al lui va deveni o înspăimântătoare figură nemiloasă, un simbol al tiraniei şi cruzimii acestei lumi? Ce va face dacă se vor întâlni cândva față în față ca adversari, da, ca duşmani de moarte?

Şi aici îl cuprinse o panică inexplicabilă şi sinistră pentru soarta bătrânului domn. Pentru că era evident că zeița Nemesis se afla undeva în apropiere. Acest om stăpânise lumea din jurul său încă dinainte ca Adam să existe şi nu fusese niciodată contrazis de nimeni. Mulți ani călătorise prin Europa împreună cu un copil bolnav, sânge din sângele lui, ca unic tovarăş. Învățase să se izoleze de lucrurile din jurul său şi devenise insensibil la ființa şi gândurile altor oameni. A fost bântuit poate de închipuiri bizare şi nebune, aşa încât până la urmă a ajuns să se creadă singurul om care există cu adevărat şi întreaga lume din jur să i se pară un joc de umbre, fantastic şi trecător, lipsit de substanță.

Cu aroganța unui bătrân, lua acum viața altor oameni în mâinile sale, a celor slabi şi lipsiți de sprijin – viața unei femei, folosind-o după bunul lui plac, şi nu se temea de nici o judecată care să-l pedepsească! Oare nu ştia, se întreba tânărul bărbat, că pe această lume există dincolo de puterea trecătoare şi arbitrară a unui despot alte forțe mult mai înspăimântătoare decât aceasta?

În arşița apăsătoare şi sufocantă a zilei de vară presimțirile lui despre nenorociri şi suferințe viitoare creşteau, până părură că îl amenință nu doar pe bătrânul domn, ci întreaga casă, întregul neam, şi pe el însuşi împreună cu ele. Simțea că ar trebui să strige, să-l prevină pe bătrânul pe care îl iubise şi prețuise cândva, înainte să fie prea târziu.

Dar când se află din nou în preajma unchiului său în grădină, liniştea verde şi pătată de umbre era atât de adâncă încât nu putu să o întrerupă şi strigătul lui

rămase nerostit. O clipă se eliberă de disconfortul care îl urmărise. În locul lui îi răsună acum în urechi o mică arie franţuzească pe care tocmai i-o cântase mătuşa lui: *C'est un trop doux effort*. Cânta şi el şi se pricepea la muzică. Auzise acea arie înainte, la Paris, dar nu atât de bine interpretată.

După un timp întrebă:

— Cum merge treaba în lanul de secară? Va reuşi femeia să secere totul înainte de asfințit?

Unchiul său îşi desfăcu mâinile împreunate de pe măciulia bastonului.

— E formidabil! spuse el cu interes. Se pare că va termina într-adevăr. Dacă numărăm orele care s-au scurs din zori până acum şi câte mai sunt de acum până la apusul soarelui vei vedea că mai are exact jumătate din timp la dispoziție. Şi uite! – a secerat deja două treimi din lot. Dar trebuie să avem în vedere că puterile o vor lăsa tot mai mult pe măsură ce ziua se apropie de sfârşit. Oricum, până la urmă, ar fi pierdere de timp să punem vreun pariu pe deznodământul situației. Trebuie să aşteptăm să vedem. Aşază-te şi ține-mi companie cât mai avem de aşteptat.

Neliniştit, cu sufletul împărțit, Adam se aşeză lângă el.

— Uite, aici e cartea ta, spuse unchiul său luând de pe bancă volumul şi răsfoindu-l. Mi-am petrecut plăcut orele, mulțumită ei. E o poezie frumoasă, ambrozie pentru urechi şi pentru inimă şi, plecând de la discuția noastră de dimineață, mi-a oferit un subiect de meditație. În singurătatea mea m-am adâncit în gânduri despre dreptatea lumii noastre.

Îşi scoase cutia de tabac şi trase o priză.

— O nouă epocă, continuă el, şi-a creat un zeu după chipul şi asemănarea ei, un dumnezeu sensibil şi iubitor de oameni. Şi, acum, v-ați apucat să scrieți tragedii despre acest zeu al vostru.

Adam nu avea dispoziția să înceapă o discuție despre poezie cu unchiul său, dar în acelaşi timp, fără să-şi poată explica de ce, se temea de o tăcere prelungită între ei, în pavilion, aşa că răspunse:

— S-ar putea ca tragediile să ni se pară un fenomen nobil şi dumnezeiesc al lumii noastre, aşa cum o vedem.

— Da, răspunse unchiul său cu gravitate, un fenomen nobil, poate cel mai nobil care există. Dar un fenomen specific lumii şi care prin natura lui este departe de cele dumnezeieşti. Tragediile sunt privilegiul oamenilor, cel mai exclusiv privilegiu al lor. Până şi dumnezeul bisericii creştine, atunci când a vrut să cunoască prin propria experiență tragedia, a fost nevoit să se întrupeze în om.

Şi nici atunci, continuă el meditativ, tragedia lui nu a fost deplină, aşa cum ar fi fost dacă el ar fi fost cu adevărat om. Divinitatea lui Cristos adaugă istoriei lui un moment divin, un moment de comedie. Rolul cu adevărat tragic le-a revenit călăilor lui, nu victimei. Bunul meu nepot, trebuie să fim atenți să nu falsificăm adevăratele elemente ale ordinii lumeşti. Tragedia este dintotdeauna rezervată omului, creaturii care prin condiția şi natura ei este supusă legii necesității. Este mântuirea şi apoteoza omului. Zeii pe care ni-i închipuim independenți şi chiar incapabili să înțeleagă conceptul necesității nu vor cunoaşte niciodată tragedia. Puşi față în față cu tragicul, din câte am observat eu, zeii dovedesc bunul-simț de a rămâne pasivi şi evită să se amestece.

— Da, spuse el după o scurtă pauză. Adevărata artă a zeilor este comicul. Comicul este o bunăvoință divină arătată umanității, este cea mai profundă cunoaştere, care nu se poate învăța, ci mereu trebuie să se pogoare de sus. În comic zeii îşi văd oglindită propria ființă. Şi, în timp ce poetul tragic trebuie să se supună unor reguli stricte, divinitatea acordă autorului de comedii aceeaşi libertate pe care şi-o ia ea însăşi. Nici măcar nu îşi protejează persoana de jocul lui impertinent – Jupiter poate foarte bine să-l îndrăgească pe Lucian din Samosata. Atâta timp cât batjocura este pe gustul divinității şi în armonie cu ea, autorul comic poate să-şi batjocorească zeii şi să le rămână cu toate acestea devotat. Scriitorul care îşi jeleşte şi compătimeşte zeii este cel care îi dispreţuieşte, îi distruge. El este adevăratul şi înfricoşătorul pângăritor al zeilor.

— Şi aici pe pământ, continuă el, trebuie ca noi – despre care se poate spune, atât cât e posibil pentru nişte muritori, că ne aflăm în postura divinității, pentru că ne-am emancipat şi eliberat de necesitate – trebuie ca noi să lăsăm tragedia în seama slujitorilor noştri şi, în ce ne priveşte, să acceptăm cu demnitate comicul. Doar un stăpân timid sau pedant, un *petit-maître*, se poate teme sau feri de comic. Da, îşi încheie el lunga prelegere, aceeaşi soartă care atunci când loveşte un burghez sau un țăran ia forma unei tragedii, se transformă pentru noi, pentru adevărații aristocrați, în nobilă comedie. În acest spirit şi în această grație cu care ne acceptăm soarta se recunoaşte adevărata natură aristocratică.

Adam nu-şi putu reține un zâmbet auzind elogiul adus comediei de gura profetului grav şi pompos şi în acel mic zâmbet se distanță pentru prima dată de capul familiei lui.

O umbră acoperi peisajul. Un nor mare ascunse soarele şi lumea îşi schimbă culorile, decolorându-se şi pălind, o clipă chiar lăsând impresia că îi muriseră toate sunetele.

— Ah!, spuse bătrânul domn uitându-se în sus, dacă începe să plouă şi spicele se vor umezi, Ane Marie nu va reuşi să termine de secerat la timp. Şi pe cine avem aici? izbucni el întorcând puțin capul.

Condus de un servitor, un bărbat în cizme de călărie, cu o vestă vărgată cu nasturi de argint, se apropie pe alee cu pălăria în mână. Făcu o plecăciune adâncă întâi în fața stăpânului, apoi în fața lui Adam.

— Vătaful nostru, spuse bătrânul domn. Bună ziua, domnule vătaf. Ce noutăți îmi aduceți?

Vătaful făcu un gest de tristețe.

— Nimic nou, stăpâne, spuse el.

— Dar cum se poate: nimic nou? îl întrebă stăpânul.

— Nu lucrează nici un suflet pe toată moşia, spuse vătaful apăsat, şi nici o seceră nu e pe câmp, cu excepția celei a lui Ane Marie în lanul de secară. Secerişul s-a terminat pe ziua de astăzi şi toți o urmăresc pe ea. E o zi proastă pentru prima zi de seceriş.

— Desigur, spuse bătrânul domn.

— Le-am vorbit frumos, continuă vătaful, i-am şi înjurat – n-a avut nici un efect, de parcă ar fi surzit cu toții.

— Bunule vătaf, spuse bătrânul domn, dă-le pace. Ziua aceasta le poate fi mai folositoare decât multe altele. Unde e Godske, fiul lui Ane Marie?

— L-am pus în mica încăpere din grajduri, răspunse vătaful.

— Lăsați-l să vină aici, spuse bătrânul domn, să vadă cum munceşte mama sa. Dar ce părere ai, va termina la timp?

— Stăpâne, dacă mă întrebați pe mine, da, cred că va termina. Cine şi-ar fi închipuit? E doar o femeie măruntă. Şi e o zi atât de fierbinte cum nu-mi amintesc să mai fi văzut vreodată. Nici eu, stăpâne, nici domnia voastră, n-am fi reuşit ceea ce a făcut astăzi Ane Marie.

— Nu, cu siguranță n-am fi reuşit, vătafe, spuse bătrânul domn.

Vătaful scoase o batistă roşie, îşi şterse fața cu ea, apoi continuă ceva mai liniştit după ce îşi vărsase năduful.

— Da, spuse el îngândurat. Dacă ar lucra toți cum a lucrat Ane Marie astăzi, am avea şi profit de pe urma moşiei.

— Desigur, spuse bătrânul domn din nou şi rămase nemişcat parcă calculându-şi în gând profitul. Şi, totuşi, în ceea ce priveşte profitul şi pierderea lucrurile sunt mai greu de socotit decât ar părea. Vă voi povesti ceva, domnule vătaf, ceva ce probabil n-ați ştiut: cea mai renumită țesătură din lume este aceea

la care în fiecare noapte se deşiră tot ce se lucrează în timpul zilei. Dar acum, continuă el, iată că Ane Marie s-a apropiat de noi. Haideți să mergem într-acolo să vedem cu ochii noştri cum lucrează.

Norii se îndepărtaseră din nou, soarele ardea chiar deasupra câmpului şi când micul grup ieşi din umbra aleii, căldura amiezii îl izbi ca un plumb, sudoarea le țâşni pe frunte şi pe mâini şi pleoapele le transpirară în aerul fierbinte. Pe poteca îngustă, au fost nevoiți să meargă unul în spatele celuilalt. Bătrânul domn deschidea calea, în mantoul său negru, şi lacheul, în livreaua lui cu galoane roş-albastre, închidea procesiunea.

Câmpul era într-adevăr, cum spusese vătaful, plin de lume şi arăta ca o piață. Erau în jur de o sută de oameni adunați acolo. La vederea lor Adam îşi aduse aminte de pozele din Biblia de pe vremea copilăriei lui: întâlnirea dintre Iacob şi Essau în Edom, sau secerătorii lui Boz în lanul de orz de lângă Betleem. Unii stăteau pe marginea câmpului, alții se îngrămădeau în mici grupuri în jurul siluetei femeii, mişcându-se cu ea printre spice, şi alții mergeau în urma ei, strângând ceea ce secerase ea, parcă vrând să o ajute astfel în travaliul ei, sau de parcă doreau cu tot dinadinsul să participe la acesta. O femeie tânără cu un ciubăr pe creştet se ținea aproape de Ane Marie şi nişte copii măricei o urmau. Unul dintre copii îi observă primul pe bătrânul domn şi pe cei care îl însoțeau şi îi arătă cu degetul. Culegătorii îşi abandonară mănunchiurile şi când bătrânul domn se opri, oamenii se adunară în jurul lui.

Femeia asupra căreia fuseseră până acum țintuiți toți ochii, o mică siluetă pe scena imensă şi deschisă, continua să lucreze, înaintând încet şi neîntrerupt prin secară – încovoiată, parcă mergând pe genunchi, şi clătinându-se în timp ce mergea. Baticul ei albastru alunecase în jos şi îi atârna acum pe spate, sudoarea îi lipise de cap părul cărunt umplut de praf şi paie. Era evident inconştientă că fusese înconjurată de mulțimi de oameni sau că fusese urmărită şi observată, înainta în lan de parcă ar fi fost singură acolo, într-una din zilele obişnuite de lucru, şi nu întorcea nici acum capul sau privirea înspre nou-veniți.

Pe de-a-ntregul absorbită de munca sa, întindea iar şi iar mâna stângă pentru a prinde spicele şi dreapta pentru a le tăia, cu mişcări largi, nesigure şi şovăielnice, ca ale unui înotător în valuri. În parcursul ei legănat trecu atât de aproape de bătrânul domn încât umbra lui o acoperi. În clipa aceea se clătină şi alunecă într-o parte şi femeia tânără din spatele ei ridică repede vadra de pe cap şi i-o puse la buze. Ane Marie bău fără să dea drumul secerei şi apa îi picură din colțurile gurii. Un băiat mai măricel care se ținuse aproape de ea se lăsă într-o clipă pe un

genunchi şi luînd mâinile femeii într-ale lui, ținându-le şi îndrumându-le, tăie un mănunchi de secară pentru ea.

— Nu, nu, spuse bătrânul stăpân. Dă-i pace, băiete. Las-o pe Ane Marie să-şi ducă singură treaba la bun-sfârşit.

La sunetul vocii lui, femeia îşi ridică mirată şi şovăitoare privirea înspre el.

Fața ei osoasă şi bătută de vremi era acoperită de sudoare şi praf şi ochii îi erau inexpresivi şi aproape sticloşi. Dar pe acest chip nu se putea citi nici urmă de spaimă sau durere. În mijlocul fețelor tensionate şi întristate de pe câmp, expresia celei care secera era perfect calmă, împăcată şi blândă. Gura era adunată într-o linie subțire şi scurtă, un zâmbet fin şi răbdător cum întâlnim pe chipul bătrânelor când stau cu fuiorul sau cu andrelele de tricotat în față sau când îşi contemplă pisica bând lapte, absorbite de ceea ce fac şi fericite. Când tânăra îi îndepărtă vadra de la gură, se apucă imediat din nou de secerat, cu entuziasmul febril şi tandru al unei mame care îşi pune pruncul la sânul plin. Încovoiată, fără ochi şi urechi pentru lumea din jurul ei, îşi croi mai departe drum printre spice, cu fața din nou aplecată mult asupra muncii ei.

Întreaga adunătură de oameni, inclusiv micul grup din pavilion, înainta cu ea, în ritmul ei încet, parcă traşi de o sfoară. Vătaful, căruia liniştea de pe lot i se părea apăsătoare şi stranie, îi spuse încet bătrânului domn:

— Vom avea o recoltă de secară mai bună anul acesta decât anul trecut.

Dar bătrânul domn nu-l auzi. Îşi reluă apoi remarca pentru Adam şi la urmă pentru servitor, care simțindu-se probabil mai presus de o discuție despre exploatarea pământului îşi drese doar glasul în semn de răspuns.

La puțin timp vătaful întrerupse din nou tăcerea:

— Iată şi băiatul, spuse el, pe care ați poruncit să-l aducă aici.

În timp ce vorbea, Ane Marie căzu cu fața la pământ şi cei din apropierea ei o ridicară.

Adam se opri brusc în mijlocul cărării, acoperindu-şi ochii cu mâna. Fără a se întoarce, unchiul său îl întrebă dacă îl incomodează căldura.

— Nu, spuse Adam. Dar haideți să ne oprim o clipă. Dați-mi voie să vă vorbesc.

Unchiul său se opri, cu mâna pe baston şi cu privirea ațintită în față, parcă împotriva voinței lui.

— Pentru numele lui Dumnezeu! izbucni tânărul în franceză. Nu obligați femeia asta să continue!

Se lăsă o scurtă tăcere.

— Dar n-o oblig eu, dragul meu prieten, îi răspunse unchiul în aceeaşi limbă. Şi n-am obligat-o niciodată. Dacă acum trei zile, pe lotul acesta, mi-ar fi respins propunerea, ce nenorocire crezi că i s-ar fi întâmplat? Nici una, doar că soarta fiului ei şi-ar fi urmat cursul după legile şi obiceiurile pământului, ca orice alt caz asemănător. Şi în continuare este liberă să renunțe în orice clipă ar dori.

— Da, cu prețul vieții fiului ei! strigă Adam din nou. Nu vedeți că e pe moarte? Nu realizați ce faceți sau ce consecințe vor avea faptele dumneavoastră?

Mirat şi enervat de această bruscă şi necontrolată ieşire, după o clipă de gândire, bătrânul domn se întoarse complet. Ochii lui palizi şi senini, într-o nobilă mirare, întâlniră privirea tânărului. Chipul lui lung, ca de ceară, încadrat de cele două bucle de păr simetrice, semăna perfect în acel moment cu fața unui bătrân berbec demn şi mândru. Îi făcu semn vătafului să se îndepărteze, servitorul se retrase şi el. Unchiul şi nepotul lui rămăseseră, singuri pe poteca din câmp. Preț de un minut sau mai mult nici unul dintre ei nu vorbi.

— În locul în care ne aflăm noi acum, spuse bătrânul domn maiestuos, i-am dat cuvântul meu lui Ane Marie.

— Unchiule, dar viața unui om este un lucru mai de preț decât un cuvânt. Vă conjur, retrageți-vă cuvântul dat cu uşurătate, dintr-un capriciu. Rugându-vă mă gândesc mai mult la dumneavoastră decât la mine, deşi v-aş rămâne îndatorat întreaga mea viață dacă mi-ați asculta rugămintea.

— Ai învățat probabil la şcoală că la început a fost cuvântul, spuse unchiul său după o pauză. Poate a fost rostit cu uşurătate, dintr-un capriciu, despre asta autorii nu ne spun nimic. Cu toate acestea, el este principiul de căpătâi al ordinii lumii şi centrul ei de greutate. Puținele mele cuvinte sunt principiul propriei mele lumi şi al pământului pe care stăm acum, de mai bine de o generație. Şi cuvântul tatălui meu a reprezentat acelaşi lucru înaintea mea.

— Vă înşelați, ripostă Adam. Cuvântul este principiul dătător de viață care exprimă pasiunea, curajul şi imaginația. Aşa a fost creată lumea. Cât de mărețe sunt aceste puteri creatoare față de legile ce controlează şi limitează. Vreți ca acest pământ pe care stăm să fie îmbelşugat şi să prospere, atunci nu îndepărtați de pe el forțele care produc şi perpetuează viața şi nu lăsați ca tirania rece a legalității să transforme totul într-un deşert. Uitându-vă la aceşti oameni, mai simpli ca dumneavoastră, mai apropiați de natură, care nu se arată interesați de ceea ce gândiți sau simțiți dumneavoastră, ci sunt una cu viața însăşi a pământului, nu sunteți oare pătruns de compasiune, de respect şi chiar de evlavie? Acea femeie e gata să-şi dea viața pentru fiul ei. Credeți că

dumneavoastră sau mie ni se va întâmpla vreodată ca o femeie să fie gata să-şi dea viața pentru noi? Şi dacă ni s-ar întâmpla aşa ceva, oare am lua-o într-atât de uşor, încât am refuza să renunțăm, în schimb, la o dogmă, fie ea cât de sfântă?

— Eşti tânăr, spuse bătrânul domn rar. Vremurile noi te vor fi aplaudat cu siguranță. Eu am ceva ani în spate – am făcut experiența sentimentelor tale încă înainte să te fi născut – şi ți-am citat dintr-un text vechi de mai bine de o mie de ani. E firesc ca înțelepciunea mea să sune învechită în urechile tale şi să te facă să zâmbeşti sau să te mânii. Dar în urechile generațiilor viitoare ambele noastre înțelepciuni vor suna învechite. Aşa că ai răbdare, haide să găsim o cale de înțelegere.

Crede-mă, dragul meu, binele comun îmi e la fel de scump ca şi ție. Dar trebuie oare ca având grijă de *le bien commun* să ne uităm doar în jurul nostru, la oamenii care astăzi se întâmplă să ne înconjoare, şi să nu ne gândim la trecut sau la viitor? Generațiile trecute, dacă ne gândim, se află în majoritate. Ei, adăugă el în timp ce Adam făcu un gest din mână, să le lăsăm să se odihnească în pace. Dar şi generațiile care vin se află în majoritate şi, dacă vorbim de binele celor mulți, ar trebui să le lăsăm pe ele să aibă ultimul cuvânt. Am citit undeva că Faraonul îşi punea mii de supuşi egipteni să trudească pentru el şi să îndure grele suferințe pentru a-i clădi o piramidă. Ar fi putut la fel de bine să le împartă pâine şi vin, să-i lase să-şi lucreze grădinile proprii de varză şi ar fi fost foarte apreciat de ei. Cu toate acestea, astăzi lucrurile n-ar fi stat altfel în ceea ce-i priveşte – tot morți şi îngropați de mult ar fi. Şi sute de generații de atunci şi-au ridicat privirea înspre piramide şi le-au perceput cu mândrie ca pe ceva al lor. O mare faptă, dragul meu nepot – fie şi produsă prin lacrimi – este o resursă pentru generațiile care urmează şi reprezintă în vremuri grele pâinea populației.

Dar adevărata înțelegere a acestor lucruri, continuă bătrânul domn, nu stă în puterea oricărui om. Ca să fim cinstiți, nu o poți aştepta de la asemenea indivizi simpli care, atât când e vorba de mâncare, cât şi când e vorba de pasiunile, speranțele şi întreaga lor existență trăiesc de azi pe mâine. Doar noi îi putem pătrunde înțelesul, noi,cei care suntem moştenitorii trecutului şi ştim că trebuie să-l transmitem viitorului. Ce reprezentăm noi pentru aceşti oameni simpli, ale căror vieți sunt una cu existența pământului şi despre care ai vorbit cu atât de mult entuziasm, dacă nu chiar acest lucru: că ei se pot dedica treburilor lor ştiind că ne ocupăm noi de *le bien commun*, nu doar în spațiu, ci şi în timp, că, şi în numele lor, noi suntem cei care acceptă viitorul? Şi vezi cum, bunul meu nepot, acolo unde noi doi avem dificultăți în a ne înțelege, pentru mine şi oamenii mei,

cred, lucrurile vin de la sine. Ane Marie ar putea crede că îmi bat joc de suferințele ei dacă acum, în ceasul al doisprezecelea, le-aş pune capăt, anulându-le cu un alt cuvânt. Şi eu aş simți acelaşi lucru în locul ei. Da, s-ar putea ca un astfel de cuvânt rostit acum să fie neputincios în fața fidelității acestei femei, aşa încât deşi l-ar auzi, i-ar fi imposibil să se oprească înainte să-şi fi îndeplinit sarcina. Am vedea-o probabil în continuare alergând înainte şi înapoi, ca o maşinărie în câmp, până când totul ar fi secerat. Dar atunci ar fi o privelişte înfricoşătoare şi tristă, o figură de un straniu comic – ca o mică planetă rătăcind prin univers, scăpată de sub legea gravitației.

— Dacă va muri sub povara muncii ei, izbucni Adam, veți avea fruntea însemnată cu sângele ei.

Bătrânul domn îşi scoase pălăria şi îşi trecu blând degetele subțiri prin părul coafat şi pudrat.

— Fruntea? spuse el. Mi-am ținut această frunte sus prin multe încercări. Chiar, adăugă el cu mândrie, împotriva vânturilor reci din locuri foarte înalte. Cum crezi că se va vedea ceva pe această frunte, bunul meu nepot?

— Nu ştiu, strigă Adam deznădăjduit. Am încercat să vă previn. Numai Dumnezeu ştie!

— Amin, spuse bătrânul domn cu un fin zâmbet arogant. Haide să mergem mai departe.

Adam trase adânc aer în piept.

— Nu, spuse el în daneză. Nu pot să merg mai departe cu dumneavoastră. Acest câmp vă aparține şi puteți dispune cum vreți de ceea ce se întâmplă pe el. Dar eu trebuie să plec de aici. Vă rog să-mi dați o caretă până în oraş în această seară. Nu mai pot dormi nici o noapte sub acoperişul dumneavoastră, pe care l-am cinstit până acum ca pe nici un altul pe această lume.

Atât de multe sentimente contradictorii se îngrămădeau în sufletul lui Adam în timp ce rostea aceste cuvinte încât, fiindu-i imposibil să le exprime în propoziții, tăcu.

Bătrânul domn înaintase câțiva paşi pe potecă. Acum stătea nemişcat, cu servitorul lângă el. Câteva minute nu scosese nici un cuvânt, parcă pentru a-i da timp lui Adam să-şi adune gândurile. Dar sufletul tânărului bărbat era cuprins de tumult şi nu-şi putea aduna gândurile.

— Vrei să ne luăm aşadar rămas-bun aici în lanul de secară? întrebă bătrânul domn în daneză. Te-am iubit aproape ca pe un fiu. Ți-am urmărit cariera de la an

la an şi am fost mândru de tine. Am fost fericit când de curând ți-ai anunțat vizita. Dacă acum doreşti să pleci, nu pot decât să-ți urez mult noroc în călătorii.

Îşi mută bastonul din mâna dreaptă în cea stângă şi îl privi cu seriozitate pe Adam în față.

Privirea lui Adam nu o întâlni pe a stăpânului, ci rămăsese țintită undeva departe, în peisaj. În lumina aurie a după-amiezii târzii acesta îşi redobândea încet toate culorile, ca o pictură repusă în drepturi. În zona mlaştinii, cele două grămezi negre de turbă erau înconjurate de verdeață. În dimineața aceea, salutase priveliştea ca un copil care aleargă râzând în brațele mamei sale. Acum, atât de curând, trebuia să se rupă din nou de acolo, neîmpăcat şi pentru totdeauna. În clipa despărțirii, toate îi erau mai scumpe ca niciodată, înfrumusețate şi înnobilate de sentimentul separării şi deschizându-se în fața lui ca un peisaj de basm, ca o bucată de paradis, pe care cu greu o recunoscu a fi cea de mai devreme. Dar era aceeaşi. Aici era pădurea, domeniul de vânătoare al copilăriei lui şi pe aici mergea drumul pe care călărise astăzi.

— Dar spune-mi, rogu-te, încotro vrei s-o apuci când pleci de aici, i se adresă bătrânul domn încet. Spui că trebuie să ne părăseşti. Şi eu am călătorit la vremea mea şi cunosc cuvântul „a părăsi“. Dar am învățat că acest cuvânt are în realitate înțeles doar pentru locurile şi oamenii pe care îi lăsăm în urmă. odată ce mi-ai părăsit casa – chiar dacă te va vedea plecând cu tristețe – încetezi să mai exişti pentru ea. Dar pentru cel care pleacă, problema se pune în alt fel şi nu atât de simplu. Pentru că, în timp ce părăseşti un loc, te găseşti deja, conform legilor naturii, în drum spre un altul de pe acest pământ – oricare ar fi acela. Spune-mi aşadar, de dragul legăturii noastre de sânge şi al vechii noastre prietenii, încotro te-ai gândit să pleci. Mergi în Anglia?

— Nu, spuse Adam.

Simțea că nu se va mai putea niciodată întoarce în Anglia, la viața lipsită de griji de acolo. Anglia nu era destul de departe. Trebuia să pună între el şi Danemarca o apă mai adâncă decât Marea Nordului.

— Nu, nu spre Anglia, spuse el. Voi pleca în America, în Lumea Nouă.

Închise ochii şi încercă să îşi imagineze viața în America, cu Oceanul Atlantic între el şi aceste câmpuri şi pajişti, şi poteca din pădure pe care o cunoştea atât de bine.

— În America? întrebă unchiul său şi ridică din sprâncene. Am auzit de America. Acolo au libertate, o mare cascadă şi nişte oameni sălbatici cu piei roşii. Am citit că în America se vânează curcani, cum vânăm noi potârnichile.

Sigur, dacă asta îți doreşti, du-te în America, nepoate. Şi îți urez să fii fericit în lumea nouă.

„Fericit!“ se gândi Adam.

Bătrânul domn căzu o clipă pe gânduri de parcă şi-ar fi trimis deja nepotul în America şi ar fi scăpat de el pentru totdeauna. Când vorbi din nou, cuvintele îi erau mai degrabă adresate lui însuşi decât tânărului, ca un monolog al unui om care îi vede pe ceilalți plecând iar el rămâne în urmă.

— Angajează-te acolo față de o putere care să-ți facă o propunere mai generoasă decât aceea de a plăti cu viața ta pe cea a fiului tău.

Adam nu auzise comentariul unchiului despre America. Dar ultimele cuvinte solemne îi pătrunseră în ureche, captându-i atenția, şi îşi ridică privirea. Pentru prima oară în viață percepu figura palidă a unchiului său ca pe un întreg, adunată, şi văzu cât de mic era bărbatul din fața lui, mult mai scund decât el, un om mic, negru şi singuratic pe propria moşie. Îl străfulgeră un gând: „Ce groaznică e bătrânețea!“ Indignarea şi repulsia stârnite de tiran şi acea frică surdă legată de propria lui soartă care îl urmărise întreaga zi se risipiră, şi profunda lui milă față de întreaga creație se extinse şi asupra acelei mici şi întunecate siluete din fața lui.

Întreaga lui ființă tânjea după armonie. Posibilitatea de a ierta şi de a se reconcilia îl umplea de un vag sentiment de uşurare, îşi aminti imaginea lui Ane Marie bând apa care i se ținea la gură. Îşi scoase pălăria, aşa cum făcuse cu puțin timp în urmă unchiul său, încât unui spectator de la distanță putea să-i pară că cei doi domni în haine închise la culoare de pe potecă se salutau în mod repetat cu mult respect, şi îşi trecu mâna prin părul de pe frunte ud de transpirație. În gând îi răsună din nou melodia de pe terasă:

Mourir pour ce qu’on aime
C’est un trop doux effort!

Rămase mult timp tăcut, rupând nişte spice de secară pe care le ținu în palmă, contemplându-le.

În clipa aceea îşi văzu drumul vieții ca pe o țesătură încâlcită şi plină de noduri, un labirint. Nici lui nici vreunui alt muritor nu îi era dat să descâlcească acele ițe. În modelul țesăturii se combinau viața şi moartea, fericirea şi durerea, trecutul şi viitorul. Şi totuşi acel model putea fi desluşit de cei inițiați, precum literele alfabetului nostru, care par confuze şi lipsite de sens unui sălbatic, sunt

înțelese de orice copil de şcoală. Şi din acele semne contrastante ies ordinea şi armonia, o frumoasă concordie.

Tot ce trăieşte cunoaşte suferința. Bătrânul pe care îl judecase atât de aspru adineaori suferise mulți ani, cu fiul murindu-i sub priviri, şi cu teama că odată cu el se va stinge întregul lui neam. El însuşi va cunoaşte disperarea, lacrimile şi furia şi, chiar prin acestea, deplinătatea şi frumusețea vieții. Şi, poate, la fel, pentru femeia din lan, chinul prin care trecea era de fapt un marş triumfal. Pentru că a muri pentru ceea ce iubim este o încercare mult prea binecuvântată pentru a fi exprimată în cuvinte.

Îşi lăsă gândurile să-i zboare în încercarea de a recunoaşte şi a înțelege totul, şi realiză că toată viața căutase unitatea lumii, acel mister care înnoadă toate poveştile vieților într-una singură. Această aspirație de care nu fusese conştient îl făcuse uneori să se oprească din jocurile congenerilor lui şi alteori, în nopțile cu lună clară, în barca lui, în mijlocul lacului, să fie cuprins de o emoție febrilă. Acolo unde prietenii săi, în plăcerile sau aventurile lor amoroase tindeau spre contraste şi schimbare, el încercase să pătrundă acea unitate a vieții. Dacă soarta lui ar fi fost diferită, dacă tânărul său văr nu ar fi murit şi nu ar fi urmat toate acele evenimente care l-au adus din nou în Danemarca, atunci poate nevoia lui de armonie l-ar fi purtat înspre America şi poate că ar fi găsit-o acolo, în pădurile virgine ale noii lumi. Dar i se arătase astăzi, în locurile unde se jucase copil fiind. Aşa cum melodia e una cu vocea care o cântă, cum drumul e una cu ceea ce e la capătul lui, cum doi iubiți devin una în strânsa lor îmbrățişare, aşa este şi omul una cu propria lui soartă şi trebuie să o iubească aşa cum se iubeşte pe sine.

Îşi ridică din nou privirea înspre orizont. Dacă ar vrea ar putea chiar să descopere ce îi provocase acea înțelegere, acea concordie cu lumea, acea pătrundere a ființei ei. Dimineața devreme meditase cu plăcere la apartenența lui la aceste câmpuri şi păduri, la acest pământ, şi acesta fusese începutul a tot ce i se întâmplase mai apoi. Dar pe parcursul zilei, conştiința acestor lucruri crescuse sfârşind prin a-l domina, îi penetrase ființa şi o modificase, aşa cum auzise că li se întâmpla oamenilor care îşi schimbă religia. Poate cândva va încerca să îşi clarifice legătura dintre experiențele lui, pentru că legea cauzei şi a efectului reprezenta un studiu fascinant şi inteligent. Dar nu acum. Pentru moment nu-şi putea explica sau diseca emoțiile.

— Da, spuse el într-un sfârşit. Dacă doriți, nu voi pleca. Am să rămân aici.

În acea clipă un tunet sfâşie liniştea după-amiezii. Se rostogoli în depărtare printre dealuri şi răsună în pieptul tânărului bărbat cu putere, de parcă o mână

invizibilă îl apucase şi îl scutura. Peisajul însuşi grăise. Îşi aminti că în urmă cu douăsprezece ore îi pusese o întrebare. Acum primise răspunsul.

Ce conținea acest răspuns, nu ştia şi nici nu încercă să afle. Prin propunerea făcută unchiului său, se predase puterilor mărețe şi mistice ale lumii. Acum, fie ce-o fi.

— Îți mulțumesc, bunul meu nepot, spuse bătrânul domn şi făcu un mic gest cu mâna spre tânăr. Sunt foarte mulțumit să te aud vorbind astfel. Nu trebuie să lăsăm diferența de vârstă sau de opinii să despartă ceea ce dintotdeauna şi în pofida oricăror opreligti e legat prin sânge, prin pământul acesta şi prin numele pe care îl purtăm amândoi. De secole, cei din neamul nostru şi-au fost loiali şi apropiați. Fratele meu cu mine am fost mereu prieteni.

Ceva din cuvintele unchiului treziră în tânărul bărbat ecoul neliniştii şi al durerii din acea după-amiază. Le îndepărtă, nelăsându-le să umbrească fericirea şi speranța care îl umplură odată cu hotărârea de a rămâne.

— Trebuie să merg mai departe acum, spuse bătrânul domn. Dar de ce vrei să continui să mergi cu mine, dacă îți e atât de greu? Îți voi povesti dimineață cum s-a sfârşit toată povestea.

— Nu, spuse Adam, am să mă întorc la asfințit pentru a vedea cu ochii mei.

Totuşi nu se mai întoarse. Urmări în gând scurgerea orelor. Toată seara acel tumult din sufletul său şi pasiunea cu care urmărea în gând drama ce se desfăşura afară îi accentuară vitalitatea şi forța din vorbe, din privire şi mişcări. Dar se gândi că acolo în salon fiind, în timp ce îşi acompania mătuşa în aria lui Alceste, era la fel de implicat în evenimente şi la fel de aproape de oamenii aceia ale căror destine se hotărau acum, de parcă ar fi stat lângă unchiul său, în lanul de secară. Ane Marie şi el erau, ca orice viețuitoare, în mâna sorții, egali şi apropiați în această seară, şi soarta avea să-l poarte pe căi diferite pe fiecare înspre țelul său.

Mai târziu avea să-şi amintească că aşa gândise în acea seară.

Dar bătrânul domn rămase în mijlocul lanului. Spre sfârşitul după-amiezii, îi veni o idee. Îşi chemă valetul în pavilion şi îşi schimbă îmbrăcămintea din cap până în picioare, punându-şi un costum de brocart viu colorat, cum purtase pe vremuri la curte. I se trase peste cap o cămaşă dantelată şi îşi scoase picioarele subțiri pentru a fi îmbrăcate în ciorapi de mătase şi încălțate în pantofi cu cataramă. Astfel, în ținută de mare gală, îşi luă cina, singur în pavilion, şi mâncă puțin, dar bău o sticlă de vin de Rin pentru a-şi păstra vigoarea.

Umbrele creşteau şi deveneau azurii de-a lungul pantelor şi a marginii pădurii.

Copacii singuratici din lanuri îşi aruncau siluetele întunecate pe câmpuri şi, în mersul său, bătrânul domn era însoțit de o umbră nesfârşit de lungă, subțire şi mişcătoare pe cărare. Se opri o clipă şi rămase nemişcat. I se păru că aude o ciocârlie deasupra capului său, o melodie primăvăratică. Mintea lui obosită nu mai distingea clar anotimpurile sau orele şi avu senzația că stă nemişcat şi singur, în mijlocul eternității.

Oamenii din lanul de secară nu mai tăceau ca după-amiază, unii vorbeau tare şi pătimaş şi ceva mai departe o femeie plângea.

Văzându-şi stăpânul apropiindu-se, vătaful îl întâmpină şi îl anunță foarte agitat că, atât cât poate el să îşi dea seama, Ane Marie va termina de cosit lanul în mai puțin de un sfert de oră.

— Au venit paznicul şi rotarul din Raadmøse? întrebă bătrânul domn.

— Au venit şi au plecat de cinci ori până acum, răspunse vătaful. De fiecare dată au spus că nu se vor mai întoarce. Dar s-au întors şi sunt şi acum aici.

— Şi unde e băiatul? întrebă bătrânul stăpân.

— E alături de mama lui, spuse vătaful. L-am lăsat să o însoțească toată ziua şi îl puteți vedea chiar acum acolo jos.

Ane Marie se apropia de ei într-o mişcare mai constantă decât după-amiază, dar mult mai înceată, încât cu greu observai că se deplasează, şi părând că se va opri dintr-o clipă în alta. Această ezitare exagerată şi fantastică, se gândi bătrânul domn, dacă ar fi fost făcută din propria voință, ar fi reprezentat o adevărată prestație artistică. Ți-l puteai imagina pe împăratul Chinei păşind în acelaşi ritm, în procesiunea religioasă a unui ritual vechi de mii de ani.

Îşi duse mâna streaşină la ochi. Stătea acum chiar deasupra orizontului şi ultimele raze îi aduseră în fața ochilor o aglomerație de pete multicolore şi sclipitoare. Aerul şi pământul erau pline de o asemenea strălucire magică încât peisajul părea un cazan în care se topeau metale prețioase. Pajiştile şi câmpiile de trifoi erau aurii, şi lanul de orz ceva mai departe, cu lungile spicuri, o mare prețioasă de argint topit.

Mai rămăsese doar o fâşie subțire de secară pe întregul lot, când Ane Marie neliniştită de schimbarea luminii din jurul ei, întoarse uşor capul spre soare. Nu se opri din lucru în acest timp, ci apucă un mănunchi de spice şi îl tăie, apoi imediat un altul şi apoi altul. Un suspin profund, pe mai multe voci, trecu prin adunarea de oameni de pe câmp. Ultimele spice căzură sub mâna femeii. Lotul era acum cosit în întregime. Numai cea care secera nu înțelesese asta. Întinse încă o dată mâna şi când nu găsi nimic să apuce, expresia feței i se schimbă,

ezitând, cuprinsă de mirare şi dezamăgire. Păstră acest chip gânditor şi acuzator câteva minute, până deveni calm şi gol, chipul unui om extenuat. Apoi îşi lăsă brațele jos şi căzu încet în genunchi.

Multe din femeile care o înconjurau izbucniră în plânsete şi grupul se strânse în jurul ei, lăsând un loc liber în direcția bătrânului domn. Abia acum Ane Marie deveni conştientă de mulțimea din jurul ei şi această percepție bruscă o sperie. Făcu o vagă mişcare pentru a-i ține la distanță, parcă speriată că ar putea-o atinge. Fiul, care în timp ce ea termina se apropiase alergând, căzuse acum în genunchi lângă ea. Nici el nu îndrăznea să o atingă, dar stătea cu mâinile întinse, gata s-o prindă dacă ar fi căzut, plângând tot timpul. În clipa aceea soarele apuse.

Bătrânul domn făcu un pas înainte, scoțându-şi pălăria. Oamenii din jurul lui tăcură brusc, aşteptând să spună ceva. Dar câteva minute rămase şi el tăcut. Apoi vorbi rar şi solemn.

— Fiul dumneavoastră e liber, Ane Marie! spuse el.

Aşteptă puțin şi adăugă:

— Ați făcut o treabă bună astăzi, pe care ne-o vom aminti multă vreme.

Ane Marie îşi ridică cu greu privirea până în dreptul genunchilor lui şi el pricepu că nu-l auzise. Întoarse puțin capul spre fiul ei.

— Repetați-i mamei dumneavoastră, Godske, ce am spus eu adineaori.

Băiatul plânsese atât de mult, cu suspine sparte şi răguşite, încât îi trebui ceva timp până reuşi să-şi recapete graiul. Când vorbi, aproape de fața mamei sale, vocea îi răsuna joasă şi lipsită de intonații, puțin nerăbdătoare, de parcă i-ar fi dat o ştire de toate zilele şi neimportantă.

— Sunt liber, mamă, spuse el. Ai făcut o treabă bună astăzi, una de care ne vom aduce mult timp aminte.

Auzindu-i vocea, ea îşi ridică privirea înspre el. O umbră vagă şi blândă de mirare îi traversă chipul, dar nici de data aceasta nu dădu nici un semn că ar fi înțeles ceea ce i se spusese, aşa încât oamenii din jur începură să creadă că extenuarea o surzise. Dar după un minut îşi ridică încet şi tremurând mâna dreaptă, căută prin aer chipul băiatului şi îi atinse blând obrazul cu vârful degetelor. Obrazul era udat de lacrimi şi când degetele ei îl mângâiară, se lipiră uşor de el, şi părea că nu are puterea să învingă acea rezistență şi să îşi retragă mâna. O clipă rămaseră aşa, nemişcați, foarte aproape unul de celălalt. Apoi mama se lăsă să alunece încet şi fără vreun sunet, ca un spic ce se apleacă spre pământ din vârful unui pai, pe umerii fiului său, care îşi împreună brațele în jurul ei.

O ținu strâns la piept, îngropându-şi fața în părul ei, atât de mult încât femeile care erau cele mai aproape se speriară văzând-o cum dispare tot mai mică în îmbrățişarea lui şi se aplecară peste ei şi o ridicară. Băiatul le lăsă să facă asta fără un cuvânt sau vreo mişcare. Dar femeia care o ținea pe Ane Marie în brațe îşi întoarse privirea înspre bătrânul domn şi spuse:

— E moartă.

Oamenii care o urmaseră pe Ane Marie prin lanul de secară întreaga zi, rămaseră acolo, nemişcați sau plimbându-se încet de colo-colo printre paie, cât mai dură lumina şi chiar mai târziu. După ce unii făcură o targă din ramuri şi cergi de cal şi o duseră de acolo pe răposată, alții continuară să meargă pe urmele ei în lungul şi latul lotului, măsurând distanța pe care o parcursese şi discutând în şoaptă între ei. Unii adunau devotați şi gravi ultimele paie de unde terminase ea de cosit.

Bătrânul domn rămase mult timp printre ei. Se plimbă puțin la fel ca ei, apoi se opri. Când se întunecă, oamenii veniră foarte aproape, nevăzând cine era.

După o vreme bătrânul domn puse o piatră, cu semnul unei secere, pe locul din câmp unde murise Ane Marie. Țăranii de pe moşie au numit acel câmp „lotul-suferință“. Cu acest nume a rămas cunoscut lanul de secară mult timp după ce povestea femeii şi a fiului ei au fost date uitării.

O poveste cu tâlc

Charlie Despard, scriitorul, intră într-un mic bistro parizian unde întâlni un prieten şi compatriot, care lua în linişte prânzul la o masă de lângă fereastră. Se aşeză în faţa lui şi, suspinând uşurat, comandă un absint. Până nu gustă din el, nu scoase nici un cuvânt, ci ascultă cu atenție câteva remarci banale ale comeseanului său.

Afară ningea. Paşii trecătorilor răsunau surd pe stratul subțire de zăpadă de pe caldarâm. Pământul era mut şi mort. Aerul era însă plin de viață în această noapte. În spațiile de întuneric dintre felinare, ninsoarea se făcea simțită trecătorilor ca o atingere vagă, înghețată şi cristalină pe pleoape, buze şi mâini. Dar în jurul flăcării din spatele pereților de sticlă ai felinarelor, fulgii de nea se arătau ca un vârtej de aripi sălbatice şi albe, părând să danseze în sus şi jos, un mic sistem solar strălucitor, un stup de albine tăcut, agitat şi dezorientat. Zăpada cădea pe acoperişuri şi rămânea acolo sau cădea în Sena, unde devenea una cu apa rece şi neagră a râului. Turnurile catedralei Nôtre Dame sfredeleau întunecate şi imense noaptea, ca nişte stânci abrupte şi neîndurătoare înălțându-se pieziş spre infinit.

Charlie publicase de curând o carte care trezise interes şi avusese succes mai mare decât toate scrierile lui anterioare şi câştiga bani frumoşi cu fiecare zi care trecea. Nu se pricepea să-i cheltuiască, fusese sărac toată viața şi nu avea tabieturi sau dorințe costisitoare. Când îi urmărea pe alți oameni pentru a învăța cum să cheltuiască banii, felul acestora de a scăpa de avere i se părea prostesc şi inutil. Îşi depuse astfel veniturile în bănci, lăsându-se pe mâna unor oameni care, în mod inexplicabil, se pricepeau şi erau interesați de bani. Şi, cum, încă din tinerețe, avea oroare să-şi urmărească balanța de venituri şi cheltuieli, sau să deschidă vreo scrisoare de afaceri, preferând să le lase pe acestea să zacă sau să le ardă necitite, era mereu strâmtorat şi îi lipseau banii de cheltuială. Soția îl părăsise şi se întorsese la familia ei, aşa că acum nu avea nici un cămin, ci hălăduia din loc în loc. Se simțea acasă oriunde, dar păstra un vag dor după Londra şi după vechiul lui trai de acolo.

Charlie rămăsese tăcut un timp, victimă a unei dispoziții mohorâte, surprinsă atât de bine de vechea expresie: *omne animal post coitum triste*. În firea lui dragostea şi creația artistică erau atât de apropiate, încât nici el nu le putea distinge totdeauna. Se întâmpla să audă o melodie sau să simtă un parfum şi să-şi spună: „Am mai auzit această melodie sau am mai simțit acest parfum înainte, într-o vreme când fie eram îndrăgostit nebuneşte, fie mă aflam în mijlocul scrierii unei cărți, nu-mi aduc bine aminte despre care dintre ele e vorba. Dar ştiu că atunci, în culmea puterilor şi bucuriei vieții, îmi ofeream ființa cu armonie şi entuziasm, şi totul părea într-un mod straniu şi încântător să fie în locul potrivit". Acum intrase în bistro ca un iubit venind de la o întâlnire amoroasă, obosit şi tăcut, preocupat de pustietatea lumii şi de vanitatea tuturor activităților umane. Totuşi, în timp ce stătea la masă, îl cuprinse o vagă satisfacție, pentru că îşi găsise prietenul, cu care de cele mai multe ori se înțelegea bine.

Charlie era un om mic şi subțire care arăta mai tânăr decât era în realitate. Comeseanul său, chiar mai scund decât el, avea o vârstă imposibil de ghicit, deşi scriitorul ştia că era cu zece sau cincisprezece ani mai bătrân decât el. Era drăguț şi îngrijit, cu mâinile, picioarele şi urechile frumoase, cu trăsături armonioase, o gură mică şi fină, un ten proaspăt şi o voce clară şi puternică, aşa încât părea miniatura din ceară a unei ființe umane normale, gata să fie expusă în vitrina unui muzeu. Îmbrăcămintea îi era de calitate şi corectă, jobenul stătea pe un raft în spatele lui, lângă cuierul unde îi atârna redingota.

Se numea Aeneas Snell, sau aşa îşi spunea – pentru că, în ciuda firii lui prietenoase şi deschise, originea şi trecutul său rămâneau necunoscute chiar şi prietenilor. Se spunea că fusese cândva preot şi fusese excomunicat. Mai târziu practicase medicina ca dermatolog şi promitea să facă o mare carieră. Călătorise în Europa, Africa, Asia şi cunoscuse multe locuri şi oameni. Nu i se întâmplase lui personal nimic măreț sau providențial, nici de bine, nici de rău, dar îi fusese hărăzit să fie prezent în locuri unde se petreceau evenimente ieşite din comun, drame sau catastrofe. Supraviețuise ciumei din Egipt şi rebeliunii din India, în serviciul unui prinț autohton, şi fusese secretarul ducelui de Choiseul-Praslin pe vremea când acesta îşi ucisese soția. Acum era administratorul unui *nouveau riche* din Paris. Prietenii lui se mirau că un om cu asemenea talente şi cu o experiență atât de vastă se resemna să facă toată viața comisioane pentru alții. Dar Aeneas le explica propria situație evidențiindu-şi delăsarea caracteristică şi natura flegmatică. Nu văzuse niciodată destul de clar, spunea el, necesitatea de a face un lucru, dar, în acelaşi timp, faptul că cineva îl ruga sau îi ordona să facă

era pentru el un motiv destul de întemeiat pentru a duce la bun-sfârşit sarcina. Poziţia lui actuală de administrator îi venea ca o mănuşă şi se bucura de încrederea nelimitată a patronului său. Ceva din fiinţa lui dădea de înţeles că atunci când se angaja la o muncă, o făcea conferind demnitate atât angajatorului cât şi lui însuşi, şi această trăsătură îl atrăsese şi îl încântase pe bogatul domn francez. Avea o purtare blândă şi altruistă, era un ascultător atent şi răbdător şi un foarte bun povestitor. În istorisirile lui, propria persoană nu era protagonistă, dar relata cele mai stranii întâmplări de parcă fusese prezent la ele, şi în multe cazuri chiar aşa şi fusese.

După ce îşi bău absintul şi se aşeză comod pe scaun, Charlie deveni mai comunicativ. Îşi puse mâinile pe masă, sprijinindu-şi bărbia în palmă şi spuse rar, cu gravitate:

— Trebuie să-ţi iubeşti arta din toată inima, din tot sufletul, şi cu toată mintea. Şi trebuie să-ţi iubeşti publicul ca pe tine însuţi.

Apoi, la scurt timp, adăugă:

— Toate relaţiile dintre oameni conţin ceva înspăimântător şi plin de cruzime. Dar relaţia artistului cu publicul său este poate printre cele mai înspăimântătoare şi pline de cruzime. Da, e la fel de înfricoşătoare ca o căsnicie.

Spunând aceste cuvinte îi aruncă lui Aeneas o privire întunecată şi amară, de parcă ar fi văzut întrupat în el propriul public.

— Pentru că, spuse el, artistul şi publicul său sunt dependenţi unul de altul, pe viaţă şi pe moarte, şi împotriva voinţei lor. Da, depindem unul de celălalt pentru a ne salva existenţa.

Ochii lui Charlie, înneguraţi de durere, aruncară din nou o privire plină de reproş prietenului său. Aeneas simţi că poetul se afla într-o dispoziţie atât de primejdioasă, încât fiece răspuns, chiar cea mai banală observaţie, îi va rupe echilibrul.

— Da, dacă pui astfel problema, nu ţi-a asigurat totuşi publicul tău o existenţă lipsită de griji?

Răspunsul acesta produse în Charlie atât de multă confuzie şi spaimă încât rămase înmărmurit şi tăcut mult timp.

— Pentru Dumnezeu! spuse el într-un sfârşit. Crezi că vorbesc aici de pâinea mea de toate zilele? De paharul ăsta de absint? De pălăria sau pantalonii mei? În numele lui Cristos, încearcă să înţelegi ce spun. Nu, cu totul în alt sens suntem în puterea celorlalţi. Pur şi simplu depinde de ei, de bunăvoinţa lor, chiar şi venirea noastră pe lume, simpla noastră existenţă. Pentru că unde nu există o operă de

artă de admirat, acolo nu există nici public – asta poți să pricepi până şi tu, nu-i aşa? Cât priveşte opera de artă – se poate spune oare despre o pictură pe care nu o admiră nimeni, despre o carte pe care nu o citeşte nimeni, că există măcar? Nu, Aeneas, trebuie admirată, trebuie citită! Şi în timp ce se lasă admirată sau citită, opera de artă creează acea făptură monstruoasă: spectatorul, cititorul, care, la rândul lui, multiplicat într-un mod înfiorător – şi ne dorim, tânjim ca cititorii noştri să se înmulțească, într-atât suntem de vanitoşi şi de jalnici –, devine ceea ce se cheamă publicul. Şi iată-ne, fără drept de apel, şi fără a ni se arăta milă, în mâinile publicului.

— În cazul acesta ar trebui să vă arătați reciproc îndurare, spuse Aeneas.

— Îndurare! Ce tot spui? izbucni Charlie şi căzu pe gânduri.

După o lungă pauză continuă, foarte încet:

— Nu putem să ne arătăm reciproc îndurare, nu se poate asta. Publicul nu poate să-i arate unui artist îndurare. Dacă ar fi milos, nu ar mai fi un public adevărat – pentru că există, în legea lui Dumnezeu, o limită a fiecărui lucru. Nici artistul nu poate arăta îndurare publicului, sau cel puțin nu s-a încercat niciodată până acum asta. Nu, am să-ți spun cum stau lucrurile cu noi: toate operele de artă sunt în ele însele frumoase şi perfecte. Dar toate sunt în acelaşi timp urâte, ridicole şi complet ratate. În momentul în care încep să scriu o carte, aceasta este întotdeauna splendidă, mă uit la ea şi văd că e bună. În timp ce lucrez la primul capitol, întreaga carte e atât de bine închegată, există un asemenea echilibru între diferitele ei părți, încât întregul emană o armonie unică. Şi, de obicei, în acel moment, ultimul capitol pare cel mai frumos din întreaga carte. Dar cartea mea e în acelaşi timp, din clipa în care o încep, urmărită de o umbră înspăimântătoare, de un monstru respingător, care totuşi îi seamănă şi uneori, destul de des, îi ia locul, încât şi mie îmi e greu să le deosebesc, şi mă feresc, ca femeia din poveste în fața leagănului, făcându-mi semnul crucii la gândul că am crezut vreodată că este sânge din sângele meu. Da, pe scurt şi în mod cinstit: fiecare operă de artă este în acelaşi timp propriul ei ideal şi propria ei caricatură. Publicul este cel care decide cu fiecare moment care dintre cele două va exista. Când inima publicului e atinsă şi tulburată de operă, când cu lacrimi de mândrie şi puternică emoție o proclamă drept o capodoperă, devine ceea ce fusese dintotdeauna, o capodoperă. Când o reneagă, ca insipidă şi lipsită de valoare, iese în față rânjetul caricaturii, şi devine ceea ce de asemenea fusese dintotdeauna, ceva insipid şi lipsit de valoare. Dar când nici nu se uită la ea, când nici măcar nu vor să-mi citească poezia, – *voilà*, vorba localnicilor! – atunci dispare şi nu va mai exista vreodată.

E inutil să le strig cititorilor mei: „Nu vedeți chiar nimic?“ Ei îmi vor răspunde, corect: „Chiar nimic, şi totuşi, vedem ceea ce există“. De fapt, Aeneas, lucrurile stând astfel între artişti şi publicul lor, nu e bine să scrii cărți. Dar să nu crezi totuşi, spuse el după o lungă tăcere, că nu simt compasiune pentru publicul meu, că nu îmi recunosc propria vină. Empatizez profund cu el şi vina apasă greu pe umerii mei. Da, dacă nu aş avea *Cartea lui Iov*, spuse el, nu cred că aş supraviețui.

— Te compari cu Iov, Charlie? îl întrebă Aeneas.

— Nu, răspunse Charlie cu seriozitate şi mândrie. Cu Dumnezeu. M-am comportat față de publicul meu, spuse el rar, aşa cum a făcut-o Dumnezeu față de Iov. Ştiu foarte bine, nimeni nu ştie mai bine decât mine, cât de mult tânjeşte Dumnezeu după Iov ca public, şi cum nu poate fără el. E greu de spus dacă Dumnezeu e mai dependent de Iov decât este acesta de divinitate. Am făcut pariu cu Satana pe sufletul lui, i-am frânt calea şi am abătut grozăvii asupra lui. L-am ridicat şi apoi l-am lăsat să cadă, i-am topit puterile şi le-am transformat în praf şi cenuşă. Apoi, când spera să vadă lumina, a venit întunericul! Şi Iov nu s-a rugat niciodată să devină publicul lui Dumnezeu, aşa cum publicul meu nu şi-a dorit vreodată să îmi devină public.

Charlie oftă, se uită în paharul său, apoi îl duse la gură şi îl goli.

— Dar, spuse el grav, la urmă cei doi se împacă, e bine să citeşti despre asta. Pentru că în mijlocul vijeliei Dumnezeu îl apără pe artist şi doar pe el. El spulberă, nimiceşte scrupulele morale ale publicului său şi nu admite nici o fărâmă de încăpățânare. „Vrei să fii drept, spune el, şi să mă acuzi pentru că m-am comportat nedumnezeieşte? Poți oare să te plimbi prin fundurile adâncurilor? Poți să îți ridici vocea până la cer? Poți să domesticeşti veselele Pleiade şi să aduci ploaia pe un tărâm unde ea nu există? Înțelegi tu totul? Atunci profețeşte-le aşa cum le ştii pe toate!“ Da, El se întinde peste toate fenomenele nemulțumitoare şi înfricoşătoare ale vieții, şi îşi întreabă în treacăt publicul dacă vrea să se joace cu ele, lăsându-şi fiicele să facă acelaşi lucru. Iov este de fapt publicul ideal – care dintre noi va avea vreodată un asemenea public? Se pleacă în fața argumentelor marelui zeu, ale marelui artist, şi îşi retrage plângerile. Da, recunoaşte până la urmă că e mai în siguranță, şi după toate aparențele, mai fericit în mâinile creatorului decât în posesia oricărei alte puteri din lume. Admite că a vorbit despre lucruri pe care nu le ştie, despre lucruri care îi erau de nepătruns.

Charlie tăcu o clipă.

— Aşa s-a purtat Dumnezeu cândva şi cu mine, spuse el cu durere adâncă şi adăugă apoi: Citesc *Cartea lui Iov* când nu pot să dorm. Şi în ultima vreme dorm cam prost.

— Dar nu pot să ştiu, continuă el după o lungă pauză, ce menire au toate astea. De ce nu putem să ne oprim din pictat şi din scris şi să ne lăsăm publicul în pace? Până la urmă, ce folos le aducem noi? La urma urmei, ce folos le aduce arta oamenilor, în general? Deşertăciune, deşertăciune! – totul este deşertăciune!

Aeneas terminase de mâncat şi îşi savura cafeaua.

— Domnul Camus, patronul meu, spuse el, colecționează în timpul liber tablouri şi e hotărât să deschidă o galerie în elegantul său hotel de aici din oraş. Dar cum nu se pricepe la pictură şi cum nu are timp să fie inițiat în acest domeniu, alegerea tablourilor a reprezentat mult timp o bătaie de cap pentru el. Acum m-a însărcinat pe mine cu această treabă. Nici eu nu mă pricep la pictură şi nu am nici timp să mă documentez. Dar acum mă duc în numele lui pe la diverşii artişti din Paris şi îl rog pe fiecare dintre ei, indiferent de preț, să îmi vândă acel tablou pe care îl consideră cel mai bun din tot ce a pictat până acum. Galeria noastră creşte şi va fi ceva ieşit din comun.

— Da, asta crezi tu, spuse Charlie. Dar te înşeli. Artistul nu poate decide de unul singur care din creațiile sale este cea mai bună. Chiar dacă artiştii sunt oameni cinstiți şi nu-ți vând un tablou de care nu pot scăpa altfel – cum ai merita să îți facă –, tot nu pot decide ei singuri.

— Nu, nu pot probabil decide, spuse Aeneas, dar o galerie în care fiecare tablou este ales de artistul însuşi ca fiind cel mai bun pe care l-a pictat vreodată poate să suscite interes cu timpul şi să atragă publicul ca o adevărată curiozitate.

— Şi tu, spuse Charlie cu profundă amărăciune, tu alergi de colo-colo în numele unui diletant bogat, de la un artist la altul. Dar n-ai pictat sau n-ai cumpărat un tablou de unul singur niciodată în viață. Când vei fi murit, va fi ca şi când n-ai fi existat.

Aeneas dădea din cap.

— De ce dai din cap? îl întrebă Charlie furios.

— Din cauza celor spuse de tine. Aş fi putut să nici nu exist.

Un scurt moment au stat în tăcere, apoi Aeneas continuă prietenos:

— Dar cu tine, Charlie, lucrurile stau diferit. Lasă să treacă un timp şi totul va fi bine între tine şi publicul tău. Vezi această carte, pe care mă pregăteam s-o deschid când ai intrat tu şi care a aparținut bibliotecii domnului Camus? Poți afla din ea cum la încheierea unei păci, acum cinci sute de ani, o întreagă provincie a

fost dată în schimbul unei aşchii din sfânta cruce. Dacă Isus, la vremea lui, ar fi putut să îşi împartă crucea la un asemenea preţ, ar fi reuşit să ridice o armată împotriva preoților şi a lui Pilat, chiar împotriva Romei şi a lui Cezar.

Charlie se descotorisise de o parte din neliniştea şi melancolia cu care intrase în cafenea şi avea acum mai mult chef să asculte decât să vorbească el însuşi. Îşi dădu seama că îi era foame, aşa că îşi comandă prânzul. Când termină supa, se lăsă pe speteaza scaunului, se uită de jur-împrejur prin cafenea, de parcă o vedea pentru prima oară, şi îl întrebă pe Aeneas cu vocea unui om care tocmai trecuse peste o boală grea:

— Nu poți nici măcar să-mi spui o poveste?

Aeneas învârti în ceaşcă cu lingurița şi dibui bucata de zahăr care se lăsase pe fund. Îşi duse şervețelul la gura lui mică, apoi îl îndoi şi îl puse pe masă.

— Ba da, pot să-ți spun o poveste, spuse el.

Rămase o clipă nemişcat, iscodindu-şi memoria. În acele câteva minute se transformă, deşi rămase tot atât de liniştit. Administratorul respectabil şi responsabil lăsă locul unei figuri profunde, mici şi primejdioase, adunată, vigilentă şi neîndurătoare: povestitorul din toate timpurile, de o vârstă cu umanitatea.

— Da, spuse el zâmbind, în cele din urmă. Pot să-ți povestesc o pildă.

Cu o voce blândă şi melodioasă, îşi începu istorisirea.

— În tinerețe, am fost angajatul unei firme din Londra care făcea negoț cu covoare. M-au trimis în Persia pentru a cumpăra nişte covoare persane. Prin diverse întâmplări ieşite din comun, am devenit, timp de doi ani – într-o perioadă critică în care Anglia şi Rusia se luptau să obțină influență la curtea persană – doctorul de curte al domnitorului țării de atunci, şahul Mahomed, un conducător demn şi înțelept. Suferise cumplit timp îndelungat din cauza unui erizipel, o boală căreia tocmai avusesem norocul să-i găsesc leacul. Şahul de astăzi, Nazrud Din Mizra era pe vremea aceea moştenitorul tronului.

Nazrud Din era un tânăr prinț cu mintea plină de idei inovatoare despre progres şi reforme şi un temperament inventiv, fiind plin de imaginație. Îşi pusese în cap să cunoască nevoile supuşilor săi, de la cei mai neînsemnați la cei mai importanți, şi nu se menaja deloc nici pe sine, nici pe cei din jurul său, când venea vorba despre această ambiție. Citise *1001 de nopți* şi prinsese gust pentru rolul marelui calif al Bagdadului, Harun al Raşid. Imitându-l pe acest clasic iubitor de măşti şi sosii, se plimba adesea în hainele unui cerşetor sau ale unui negustor prin oraşul său Teheran, vizitând piețele şi cârciumile oraşului. Intra

aici în vorbă cu cărăuşi, zileri şi prostituate şi îi descosea cu şiretenie aflând adevărata lor părere despre înalţii funcţionari şi angajaţi ai statului, despre cum se aplică legea şi se face dreptate în ţară.

Această iniţiativă a prinţului îi nelinişti profund pe bătrânii săi sfetnici. În ochii lor era inacceptabil şi iraţional ca un prinţ să dobândească o cunoaştere atât de profundă a obiceiurilor şi gândurilor supuşilor lui, şi se temeau că asta ar putea pune în pericol chiar vechiul şi respectatul echilibru al statului. Îi înfăţişară pericolele la care se expune şi nedreptatea pe care i-o face întregii Persii, care ar putea suferi o pierdere irecuperabilă. Dar cu cât îl conjurau aceştia mai mult, cu atât mai înverşunat devenea prinţul Nazrud Din în a-şi continua întreprinderea. Atunci miniştrii recurseră la alte măsuri. Se asigurară că tânărul stăpân, fără să o ştie, este urmat în periplurile lui de paznici înarmaţi şi îi mituiră pajii şi camerierii pentru a afla cum se îmbrăca acesta şi în ce parte a oraşului avea de gând să meargă. De obicei, cerşetorul şi femeia cărora prinţul li se adresa în piaţă sau pe stradă erau dinainte sfătuiţi şi instruiţi de către bătrânii domni înţelepţi. Prinţul nu bănuia nimic din toate acestea, şi miniştrii se temeau de mânia tânărului dacă ar fi aflat vreodată, aşa că păstrau chiar între ei tăcerea în legătură cu măsurile de securitate luate.

Se întâmplă ca în timpul cât am fost şi eu la curte, bătrânul ministru de stat al şahului, Mizra Aghai, să ceară într-o zi să fie primit de către tânărul prinţ şi, cu o faţă întunecată, să-i dea o veste stranie şi neliniştitoare.

În oraşul Teheran, spuse el, exista un bărbat, atât de asemănător la chip, la înălţime şi la voce cu prinţul Nazrud Din încât, puşi faţă în faţă, până şi reginei mame i-ar fi fost greu să spună care dintre ei îi este fiu. Mai mult, străinul se străduia să imite cât mai bine stilul şi comportamentul prinţului. Acest om se plimba de câteva luni pe străzile oraşului îmbrăcat în haine de cerşetor, identice cu cele purtate de prinţ atunci când stătea lângă ziduri sau în pieţe şi le punea întrebări unora şi altora sau le predica. Oare nu dovedea acest fapt, întrebau bătrânii miniştri, câte pericole ascundea dorinţa de aventură a prinţului? Ce se afla oare în spatele acestui lucru? Deghizatul necunoscut era fie un instrument în mâinile duşmanilor şahului, pus de aceştia să împrăştie neîncredere şi să îndemne la rebeliune poporul, fie un aventurier de un curaj nemaivăzut, care îşi urmărea propriile scopuri întunecate şi înfricoşătoare. Da, poate plănuise să-l facă dispărut pe adevăratul stăpân şi să se dea drept acesta, luându-i poziţia. Bătrânul sfetnic revăzu în gând întregul şir de duşmani ai casei regale şi în minte îi reapăru umbra unui mare principe, din neamul regelui, al cărui cap căzuse cu

douăzeci de ani în urmă, din cauza unei rebeliuni eşuate. Îşi aminti cu groază zvonul că după moartea rebelului, soția acestuia dăduse naştere unui fiu. Ce poate fi mai probabil decât că acest tânăr plănuia acum răzbunarea morții tatălui său, recâştigarea puterii pierdute şi recuperarea averii confiscate? Îşi implоră tânărul stăpân să-şi întrerupă ieşirile nocturne prin oraş, până aveau să îl prindă pe criminal şi să-l facă inofensiv.

Nazrud Din ascultă raportul bătrânului, jucându-se cu ciucurii de mătase de la centironul său. Ce le spunea acest necunoscut deghizat oamenilor şi ce impresie le lăsase? îşi întrebă el ministrul. „Stăpâne, răspunse Mizra Aghai, ce le-a spus oamenilor nu-ți pot reproduce. Întâi pentru că spusele lui sunt de obicei deosebit de profunde şi întunecate, aşa încât cei care le-au auzit nu le țin minte, şi, pe de altă parte, pentru că, de fapt, nu prea spune mare lucru. Dar impresia pe care le-a făcut-o oamenilor este una puternică. Pentru că nu s-a mulțumit să-i întrebe despre nevoile lor, ci şi-a propus să le împartă cu ei. Se ştie că a dormit sub ziduri în nopțile reci de iarnă, că a trăit din resturile pe care i le dădeau locuitorii săraci ai oraşului şi că atunci când nu au avut nimic să-i dea a stat nemâncat o zi întreagă. Vizitează cele mai sărace prostituate ale oraşului, pentru a-şi arăta compasiunea față de cărăuşi şi față de călăuzele pe cămile, şi pentru a lua parte la greutățile lor. Pentru a se identifica perfect cu cei mai neînsemnați dintre supuşii tăi, stăpâne, se ține, cu bunăvoința măriei tale, cu o femeie care dă într-o bodegă mizeră dintr-o piață reprezentații cu un măgar! Şi toate acestea, nobilul meu tânăr prinț, sub înfățişarea domniei voastre!“

Prințul era un bărbat tânăr, vioi şi neînfricat, care-şi făcuse o plăcere din a-i înspăimânta pe bătrânii sfetnici ai tatălui său. Povestea lui Mizra Aghai îi promitea o aventură cât se poate de interesantă. După ce întoarse istoria pe toate părțile îi spuse bătrânului ministru că nu dorea în nici un caz să scape ocazia de a-şi întâlni dublura. Avea să-l caute el însuşi, să vorbească cu el şi să afle adevărul din gura lui. Îi interzise cu fermitate lui Mizra Aghai să se amestece în inițiativa lui şi se asigură de data aceasta că nimeni nu avea să-l urmărească sau să-l însoțească. Bătrânul sfetnic încercă în zadar să-l convingă să renunțe la o faptă atât de cutezătoare şi singura concesie pe care o obținu din partea prințului fu ca acesta să meargă înarmat şi să îşi aleagă un om de încredere ca însoțitor.

S-a întâmplat ca, în acele zile, să fi petrecut eu însumi destul de mult timp în compania prințului. Prințul Nazrud Din avea pe obrazul stâng, chiar sub ochi, un semn maro, de mărimea unei cireşe. Îl desfigura şi îi dăduse multe complicații şi bătăi de cap, fiindu-i evident o piedică în dorința lui de a călători incognito.

După ce urmărise un timp cura pe care i-o prescrisesem tatălui său, a venit să mă roage să-l scap de semnul de pe obraz. Tratamentul a fost de durată şi am avut astfel timpul şi ocazia să-l delectez pe prinț cu aventuri şi fabule, care îl încântau, eu cunoscând bineînțeles multe care aparțineau literaturii noastre clasice şi care pentru el erau noi.

Prințul suferea printre altele de o frică nesfârşită de a se îngrăşa, pentru că obezitatea era o caracteristică în familia mamei lui. Ținea constant o dietă strictă şi uneori refuza chiar să mănânce. Mama lui, regina, pentru care prințul nu fusese niciodată mai drăguț decât în copilărie când era exagerat de plinuț, îşi făcea acum multe griji şi le ordonase celor care aprovizionau palatul şi bucătarilor să gătească cele mai delicioase bucate care s-au întâlnit de la răsărit la apus pentru a-l tenta pe fiul ei. Ea observă că istorisirile mele îl țineau în mod normal pe prinț mai mult la masă şi m-a rugat plină de recunoştință să-i țin companie în fiecare zi. I-am povestit lui Nazrud Din tot ce mi-am adus aminte din *Divina Comedie*, din tragediile lui Shakespeare şi întreaga *Georgete sau Mama lui Tabellion* de Paul de Kock, pe care o citisem chiar înainte de a pleca din Europa. În cursul dialogului nostru pe marginea acestor opere literare, i-am cucerit încrederea tânărului prinț şi, când a trebuit să găsească un însoțitor pentru pribegiile lui, m-a ales pe mine să-i țin de urât.

S-a amuzat să mă îmbrace ca pe un veritabil cerşetor persan, într-o pelerină lungă, cu saboți şi o bandă neagră peste un ochi. Fiecare aveam un cuțit ascuțit la cingătoare şi un pistol la piept şi mai târziu prințul m-a rugat să-mi păstrez pumnalul care avea mânerul incrustat în argint şi împodobit cu smaralde. Când Mizra Aghai află care e alegerea prințului, trimise după mine şi îmi promise eterna lui recunoştință şi un post înalt la curte dacă reuşeam în timpul aventurii noastre să-l conving pe prinț să renunțe la această periculoasă meteahnă a lui.

Ne-am plimbat astfel pe străzile Teheranului, prin cartierele cele mai sărace, în după-amiezile de primăvară. Pe terasele palatului regal smochinii erau deja în floare şi în iarbă se vedeau şofranul şi narcisele. Dar aerul era încă tare şi bruma nopții nu foarte îndepărtată.

Nopțile sunt în Teheran în acea perioadă a anului incredibil de albastre. Bătrânele ziduri cenuşii, platanii, măslinii din grădini, săracii în hainele lor largi şi lungul şir de cămile obosite şi încărcate care, una câte una, intrau prin porțile oraşului la asfințit, totul părea să plutească şi să zăbovească într-o pâclă azurie.

Împreună cu tânărul prinț am vizitat multe locuri ieşite din comun şi am făcut cunoştință cu hoți, dansatoare, codoaşe şi clarvăzători. Am purtat între noi lungi

discuții despre Dumnezeu sau despre natura dragostei şi am râs straşnic din când în când pentru că eram amândoi oameni tineri. Dar a durat mult până l-am găsit pe cel pe care îl căutam şi nici vorbindu-se despre el n-am auzit din prea multe locuri. Am întrebat de numele sub care se făcuse cunoscut, acelaşi ca al prințului când lua înfățişare de cerşetor. Până la urmă, am fost conduşi într-o seară de un băiat până într-o piață, în vecinătatea celui mai vechi port al oraşului, unde, aşa cum aflaserăm, obişnuia să se odihnească escrocul în acele ore din zi. Lângă fântâna din piață însoțitorul nostru desculț s-a oprit şi ne-a arătat cu degetul o mică siluetă, care şedea pe pământ ceva mai departe. Ne-a aruncat o privire senină şi lungă spunând: „Nu mai merg mai departe cu voi“, şi şi-a văzut grăbit de drum.

Ne-am oprit o clipă pipăindu-ne hangerele şi pistoalele. Era o piață sărăcăcioasă şi mizeră, înconjurată de străzi murdare şi case delabrate şi înfricoşătoare, în aer se simțeau mirosuri de ulei, fum, usturoi şi balegă de cămilă, iar caldarâmul era plin de gropi şi prăfuit. Locuitorii zdrențăroşi ai ulițelor veniseră de la lucru şi profitau de ultimele raze de lumină pentru a sporovăi în aer liber sau a scoate apă din fântână. Câțiva dintre ei, puțini, îşi cumpărau un pahar de vin la tejgheaua unei cârciumi din piață, lucru pe care l-am făcut şi noi, cerând cel mai ieftin vin, pentru că eram doar noi înşine cerşetori în această seară. În timp ce beam, ne uitam la omul de lângă zid.

Dintr-una din crăpăturile zidului, ieşea un smochin bătrân sub care se adăpostise. Nu era în jurul lui acea mulțime de oameni pe care am fi aşteptat-o după cele auzite despre el. Dar, în timp ce îl urmăream, am observat cum trecătorii prin piață îşi încetineau mersul în dreptul lui. Vreo doi dintre ei s-au oprit chiar să schimbe cu el câteva cuvinte, înainte să-şi continue drumul. Cu toții întoarceau puțin capul în timp ce vorbeau şi păreau să se comporte cu un respect amestecat cu teamă în apropierea lui.

În timp ce analizam întreaga scenă de sub ochii noştri, am fost surprins de ceva neobişnuit şi inexplicabil. Piața aceasta era printre cele mai jalnice şi mai sinistre din câte am văzut în perindările noastre prin oraş şi totuşi respira o stranie demnitate, o atmosferă calmă de încredere şi aşteptare. Copiii se jucau împreună fără să țipe sau să plângă, femeile sporovăiau încet şi râdeau la unison şi oamenii care luau apă de la fântână îşi aşteptau răbdători, fără a protesta, rândul.

Cârciumarul din local vorbea cu un cărăuş care îi adusese un coş mare de legume proaspete: fasole, varză şi salată. Cărăuşul îl întreba în şoaptă: „Şi ce

crezi că se serveşte în seara asta la palat?" Patronul spuse: „Nu e bine să ştii. Vreun păun împănat cu măsline. Sau limbi de crap făcute în vin roşu. Sau poate mănâncă un miel în sos de scorțişoară". „Da, pe Dumnezeu!" spuse cărăuşul. Noi am zâmbit auzind lista de meniu cu acele bucate fantastice, care evident pentru oamenii aceştia săraci reprezentau nişte delicatese. Prințul Nazrud Din plăti vinul, îşi strânse pelerina largă de cerşetor în jurul său, trăgându-şi gluga peste cap, şi fără a mai schimba vreun cuvânt, am mers să ne aşezăm pe pământ, în apropierea străinului. Eu stăteam cel mai aproape de el, sprijinit de perete.

Bărbatul pe care îl căutaserăm atât de mult, şi despre care vorbiserăm între noi de nenumărate ori, era o persoană liniştită. Nici măcar nu-şi ridică privirea pentru a-i vedea pe noii veniți. Stătea turceşte, cu capul plecat iar mâinile uşor împreunate se odihneau pe pământ în fața lui. Vasul cu care cerşea era lângă el, gol.

Purta o pelerină albă, ca a prințului, doar că a lui era mai uzată şi peticită. Avea o glugă care îi acoperea pe jumătate capul, dar cum stătea aşa nemişcat, cu ochii închişi, am profitat de ocazie pentru a-i studia înfățişarea.

Era adevărat că semăna într-un mod uimitor, aproape înspăimântător, cu prințul. Era un bărbat tânăr, măsliniu şi subțire, puțin mai bătrân decât prințul sau de aceeaşi vârstă pe care Nazrud Din se prefăcea că o are când era îmbrăcat în cerşetor. Avea gene negre şi lungi, o barbă subțire şi neagră, identică cu cea pe care prințul şi-o punea când se deghiza în cerşetor, doar că a lui creştea într-adevăr pe bărbie şi obraji. Pe obrazul stâng, chiar sub ochi, avea un semn maro din naştere, mare cât o cireaşă, şi eu, care mă pricepeam la semnele de piele, mi-am dat seama că era lipit de față cu multă grijă şi îndemânare. Cât priveşte înfățişarea şi atitudinea lui în general, semăna cât se poate de puțin cu acel intrigant lipsit de scrupule şi depravat, pe care ne aşteptam să-l găsim. Acesta era, îmi spuneam eu, cel mai inofensiv chip uman pe care îl văzusem vreodată. Nu exista pe el nici o urmă de şiretenie, nici măcar vreun aer de inteligență. Dar aceeaşi armonie, aceeaşi demnitate pe care o remarcasem cu surprindere cu câteva clipe în urmă în atmosfera pieței, era oglindită în figura blândă a acestui bărbat, de parcă acea pace stranie şi înălțătoare se concentrase sau chiar izvora din silueta mică şi jalnică a cerşetorului. Mă gândeam că nimic nu conferă unui om o mai mare demnitate decât sentimentul că, indiferent de ce este el, îşi este sieşi suficient.

Trecuse un timp de când stăteam aşa tăcuți şi am văzut atunci un alai de înmormântare sărac, care a traversat piața în drum spre cimitirul din fața porților

oraşului. Mortul era dus pe un catafalc, acoperit de un giulgiu peticit. Câteva rude îndoliate urmau catafalcul, şi o mică mulțime se lipise de convoi adunată de pe străzile prin care trecuse. Când au dat cu ochii de cerşetorul de sub smochin, pe chipurile lor s-a putut citi acelaşi respect amestecat cu frică pe care îl manifestau trecătorii prin piață. S-au abătut puțin din drum, ocolindu-l, dar nu i-au vorbit.

Când ultimul dintre ei a dispărut pe poartă, cerşetorul îşi ridică privirea şi uitându-se fix înainte spuse cu o voce joasă şi blândă: „Viața şi moartea sunt două scrinuri încuiate şi fiecare ascunde cheia celuilalt“.

Prințul Nazrud Din tresări uşor auzind vocea cerşetorului, atât de asemănătoare cu a lui, până şi în dicție şi în micul accent nazal pe care îl avea. Dar după o clipă se întoarse înspre cerşetorul de sub smochin. „Sunt un cerşetor ca şi tine şi am venit aici întocmai ca tine pentru a aduna pomana pe care oamenii miloşi din acest oraş vor vrea să mi-o dea. Hai, deci, să nu mai pierdem vremea, şi să vorbim despre viața noastră de cerşetori. În sărăcia şi mizeria ta, poți crede că viața ta are un preț atât de mic încât să vrei să o schimbi cu moartea?“ Cerşetorul părea nepregătit să răspundă unei întrebări atât de directe. Nu vorbi imediat, ci dădu încet din cap şi spuse apoi: „Nu, nu cred asta chiar deloc“.

În acel moment o bătrână traversă şchiopătând piața, se apropie de cerşetor în acelaşi fel umil ca al celorlalți de dinainte, şi întorcând puțin capul când îi vorbi. Ținea strâns la piept o pâine şi când se opri în fața lui i-o întinse, ezitând, cu ambele mâini. „Pentru numele lui Dumnezeu! spuse ea. Ia această pâine şi mănânc-o. Am văzut că stai aici lângă zid de două zile şi că nici unul dintre noi nu a avut nimic să-ți dea. Acum vin eu la tine, o femeie bătrână, cea mai amărâtă dintre amărâții de aici şi te rog să-mi primeşti pomana.“

Cerşetorul ridică blând mâna în semn de refuz. „Nu, spuse el. Ia-ți înapoi pâinea. Nu voi mânca în seara asta. Pentru că am auzit de un cerşetor, fratele meu în sărăcie, care a stat trei zile lângă zidurile oraşului fără să fi primit vreo pomană. Vreau să cunosc eu însumi gândurile acelui cerşetor în nevoia şi singurătatea lui.“ „Ah, Doamne, oftă bătrâna. Dacă nu vrei să iei această pâine de la mine, nu mă voi bucura nici eu de ea, ci o voi da boilor de la căruțele care urmează să intre în curând pe poartă şi care sunt şi ei obosiți şi flămânzi.“ Şi, spunând asta, se îndepărtă întristată.

Prințul se întoarse către cerşetor. „Te înşeli, zise el. Nici un cerşetor din oraş nu a stat în vreo piață trei zile fără să i se arate milostenie. Şi eu sunt cerşetor,

aşa cum ştii, dar n-am răbdat niciodată de foame o zi întreagă. Oamenii din Teheran nu au inima atât de împietrită încât să-l lase chiar şi pe cel mai jalnic dintre cerşetorii oraşului să flămânzească trei zile.“ Cerşetorul nu răspunse nimic.

Se lăsa noaptea şi se făcea frig. Deasupra capetelor noastre cerul era încă senin, ca de sticlă, umplut de o lumină vie şi clară. Nenumăraţi lilieci ieşiră din găurile din zid şi dădeau ocol în linişte, în sus şi în jos, prin aer. Dar pământul şi tot ce ţinea de el era deja acoperit de o umbră albastră, emailat parcă de un strat foarte fin de lazulit.

Cerşetorul îşi trase pelerina în jurul corpului, tremurând uşor. „Am face bine să ne retragem sub poartă, e mai adăpostit acolo“, am spus eu. „Nu pot să fac asta, zise cerşetorul. Paznicii îi alungă de acolo pe cerşetori cu bâtele.“ „Te înşeli din nou“, spuse prinţul. „Eu, care sunt cerşetor, am găsit deseori adăpost sub porţile oraşului şi n-am fost niciodată alungat de acolo de vreun paznic. Pentru că legea oraşului permite oamenilor sărmani, care nu doresc răul nimănui, să stea la adăpostul porţilor după încheierea traficului din timpul zilei.“

Cerşetorul medită la cuvintele acestea, apoi întoarse capul şi îl privi. „Eşti prinţul Nazrud Din?“, întrebă el.

Prinţul Nazrud Din fu surprins şi încurcat de întrebarea cerşetorului. O clipă mâna îi pipăi hangerul din curea. Şi eu îmi dusesem degetele la mânerul cuţitului meu. Dar după o clipă se uită cu mândrie în ochii străinului. „Da, eu sunt Nazrud Din, spuse el, şi cred că îmi cunoşti foarte bine înfăţişarea, din moment ce ţi-ai însuşit-o. Probabil că m-ai urmărit mult timp şi ai stat în preajma mea îndelung dacă ai reuşit să mă imiţi cu atâta îndemânare. Să nu crezi că nu am aflat de ceva timp despre înşelăciunea şi abilitatea ta. N-am reuşit să aflu însă intenţiile tale şi motivul pentru care mă imiţi. Am venit aici în această seară, pentru a te obliga să-mi spui adevărul.“

Cerşetorul nu răspunse imediat. Apoi dând uşor din cap spuse: „Ei, nobilul meu stăpân, chiar poţi socoti că îmbrăcămintea şi înfăţişarea pe care le vezi sunt întocmai celor pe care le-ai socotit potrivite pentru a te deghiza, pentru a înşela privirile oamenilor? Nu s-ar putea spune la fel de bine că tu eşti acela care în măreţia ta mi-ai imitat fiinţa mică şi neînsemnată, însuşindu-ţi înfăţişarea mea de cerşetor? Da, e adevărat că te-am văzut o dată, de la distanţă, în hainele de cerşetor. Dar am învăţat mai multe de la cei care te urmăreau şi te păzeau. E adevărat, doamne, că m-am folosit de asemănarea dintre noi, pe care ne-a lăsat-o Dumnezeu însuşi. M-am folosit de ea pentru a deveni mândru şi recunoscător

Domnului, de unde înainte eram prăbuşit în colb şi lipsit de speranţă. Dar e normal ca un domnitor să-şi judece supusul pentru atât?"

„Şi drept cine eşti luat de către oamenii din pieţe şi de pe stradă?" întrebă prinţul cu o privire ascuţită şi profundă. Cerşetorul se uită speriat de jur-împrejur. „Şşş! Stăpâne, vorbeşte mai încet! spuse el. Oamenii din piaţă şi de pe stradă nu îndrăznesc pentru nimic în lume să mă lase să bănuiesc drept cine mă iau. Nu ai văzut cum întorc capul şi închid ochii când îmi vorbesc? Ei ştiu că nu doresc să fiu recunoscut, că vreau să trec drept un cerşetor printre alţi cerşetori, un necunoscut în acest mare oraş. Se tem nespus de mult că, dacă aş descoperi cândva cine cred ei că sunt eu, m-aş înfuria şi i-aş părăsi pentru totdeauna."

La cuvintele cerşetorului, prinţul roşi şi deveni tăcut. Până la urmă spuse grav: „Ei cred că tu eşti prinţul Nazrud Din!" Cerşetorul îşi descoperi pentru o clipă dinţii albi într-un zâmbet larg. „Da, cred că eu sunt prinţul Nazrud Din, spuse el. Ei cred că am un palat în care locuiesc şi unde mă pot întoarce când doresc eu, ei cred că am un chelar plin de vinuri alese, o masă aşternută cu cele mai delicioase bucate şi dulapuri pline de sute de costume de mătase şi de blănuri."

„Dar cine eşti tu, spuse prinţul, care ai devenit mândru şi recunoscător lui Dumnezeu dându-te drept mine, care nu am simţit niciodată nici un fel de recunoştinţă faţă de El?" întrebă prinţul. „Eu sunt ceea ce par a fi, răspunse cerşetorul. Sunt un cerşetor din oraşul Teheran. Aşa m-am născut, mama era şi ea cerşetoare şi am învăţat această meserie înainte să cântăresc cât o pisică. Am cerut de pomană pe străzi, la porţile oraşului şi sub zidurile lui toată viaţa mea." „Cum te cheamă?" îl întrebă prinţul. „Fath", răspunse cerşetorul.

„Nu ai plănuit cumva să te insinuezi în palat folosindu-te de asemănarea dintre noi?" „Nu", spuse Fath. „N-ai încercat să dobândeşti putere asupra oamenilor şi să-ţi urmezi ambiţiile şi relele intenţii cu ajutorul acestei asemănări?" întrebă prinţul. „Nu", răspunse Fath. Rămase o clipă tăcut apoi zise: „Nu. Sunt cerşetor şi mă pricep doar să cer de pomană. Celelalte sunt dincolo de înţelegerea mea şi nu doresc să fiu acuzat de nimic. N-aş ajunge departe dacă m-aş îndeletnici cu aşa ceva. Am obţinut putere asupra oamenilor, e adevărat, şi e probabil ca ei să facă pentru mine ce le cer. Dar ce aş putea să le cer să facă?"

„Dar ce ai făcut, întrebă prinţul, după ce urmărindu-mă şi spionându-mă atât de atent şi de şiret, m-ai imitat şi i-ai făcut pe oameni să creadă că eşti prinţul Nazrud Din?" „Am cerut de pomană pe străzi, lângă porţile oraşului şi sub zidurile lui." Se uită atent la prinţul Nazrud Din şi izbucni: „Ce ai făcut cu semnul de pe obrazul stâng?" Prinţul îşi duse mâna la obraz. „Am pus să mi-l

îndepărteze“, răspunse el. Fath duse şi el mâna la obraz. „Asta nu le va plăcea oamenilor“, spuse el cu seriozitate.

„Dar de ce îmi defăimezi oamenii? întrebă prințul. De ce înfățişezi suferința cerşetorilor din oraşul meu mai întunecată decât este ea în realitate? De ce ai spus că timp de trei zile un cerşetor a stat sub ziduri fără a cunoaşte milostenie, sau pomană, şi că tu însuți acum doreşti să cunoşti gândurile acestuia în nevoia şi singurătatea lui?“ „Dumnezeu mi-e martor, spuse Fath, că nu e vorba de defăimare, ci de adevărul gol-goluț.“ „Cine, întrebă prințul cu severitate, a fost cerşetorul care a fost tratat cu atâta cruzime?“ „Stăpâne, eu am fost acela, spuse Fath. Pe vremea când încă nu te văzusem.“

„Dar spune-mi, te rog, pentru că asta nu înțeleg, zise prințul, de ce refuzi să iei pomană de la oameni, acum că i-ai făcut să fie gata să împartă cu tine tot ce au? De ce ai refuzat pâinea pe care ți-a adus-o bătrâna şi ai lăsat-o să plece întristată?“ Fath se gândi o clipă la cuvintele spuse de prinț. „Stăpâne, zise el apoi, eşti un mare domnitor şi te pricepi la treburile conducerii unui stat. Dar, cerându-ți îndurare, am să-ți spun că nu te prea pricepi la meseria de cerşetor. Cu siguranță ai primit întreaga ta viață atâta mâncare câtă ți-ai dorit. Dacă aş accepta ceea ce îmi oferă ei, cât timp crezi că ar continua să-mi dea? Şi cât ar mai crede ei că am într-adevăr un palat unde mă aşteaptă cele mai delicioase mâncăruri, şi bucatele cele mai gustoase din întreaga lume?“

Prințul Nazrud Din tăcu mult timp, apoi începu să râdă. „Pe mormântul tatălui meu, Fath, zise el, te-am crezut la început un aventurier, apoi un nebun şi la urmă un idiot. Dar acum îmi dau seama că eşti cel mai înțelept om din regatul meu. Pentru că uite! Curtenii şi prietenii mei vin şi mă roagă să le ofer funcții, decorații sau aur şi după ce le-au primit pleacă, dându-mi pace. Dar un cerşetor din Teheran m-a agățat de căruța lui, şi de acum înainte peste tot şi întotdeauna, treaz sau în somn, voi trudi pentru Fath! Când voi cuceri o provincie, când voi ucide un leu, când voi scrie o poezie sau mă voi căsători cu fiica sultanului din Zanzibar, toate acestea vor sluji pentru a-l înnobila şi a-l glorifica pe Fath.“

Fath se uită la prinț printre genele lui lungi. „Se poate spune şi aşa, zise el. Şi ai spus-o cu gura ta. Dar îți jur că tu însuți l-ai creat pe Fath şi tot ceea ce reprezintă el, aşa cum este. Nu ai încercat niciodată, plimbându-te pe străzile Teheranului în îmbrăcăminte de cerşetor, să fii mai măreț sau mai înțelept, mai nobil sau mai generos decât vreunul dintre ceilalți cerşetori din oraş, te-ai transformat într-unul dintre aceia mulți, un cerşetor printre alții, un necunoscut într-un mare oraş. Ai avut atât de multă grijă să nu fi diferit de noi, pentru a

putea mai bine trage cu urechea la supuşii tăi şi la nevoile acestora, încât ei chiar ți-au spus ce aveau pe suflet. De aceea eu nici acum nu sunt mai mult decât un biet cerşetor din Teheran. Peste tot şi întotdeauna, treaz sau în somn, eu nu voi fi decât masca de cerşetor a prințului Nazrud Din.“

„Se poate spune şi aşa“, zise prințul.

„Dar te conjur, stăpâne, zise Fath cu gravitate, să cucereşti în continuare provincii, să ucizi lei şi să scrii poezii! Eu mă voi îngriji ca atenția şi compasiunea prințului pentru cei năpăstuiți şi neajutorați să fie cunoscută şi respectată şi să fii iubit printre săracii Teheranului. Tu îngrijeşte-te ca renumele înțelepciunii şi bărbăției tale să crească printre oamenii puternici şi printre regi. Când vei ucide un leu, gândeşte-te că sufletul lui Fath exultă la gândul curajului tău. Şi când te vei fi căsătorit cu fiica sultanului din Zanzibar, ce frumos vor vorbi despre tine supuşii tăi, văzându-te în nopțile geroase de iarnă stând sub zidurile oraşului, doar pentru a lua parte la suferința lor! Ce mult te vor preamări când vor vedea cum, pentru a-ți împărți soarta cu cei mai săraci dintre ei, vei continua să frecventezi prostituatele din cele mai mizere cotloane ale oraşului.“ „Dar spune-mi, Fath, zise prințul, te îmbrățişează cu pasiune femeile din străzile acelea rău famate, tremură ele de plăcere în brațele tale? Haide, spune! Pentru că eu nu ştiu nimic despre asta şi până la urmă pasiunea şi fiorul lor îmi sunt adresate mie.“ „Nu-ți pot spune mai nimic despre asta, stăpâne, zise Fath, pentru că nu ştiu mai multe decât tine. Nu îndrăznesc să le îmbrățişez. Femeile acestea sunt înțelepte şi se pricep să desluşească îmbrățişarea unui mare stăpân.“ „Deci te temi de supusele mele, tu, care nici n-ai clipit când mi-am deconspirat identitatea în fața ta.“ „Stăpâne, zise Fath, bărbatul şi femeia sunt două scrinuri încuiate şi fiecare ascunde cheia celuilalt.“

„Întinde mâna, Fath!“ zise prințul şi când cerşetorul făcu ce i se ceruse, îşi desfăcu punga de la brâu şi o goli în mâna întinsă. Fath ținea aurul în palmă şi se uita la el. „E aur?“ întrebă el. „Da“, răspunse prințul. „Am auzit spunându-se despre el că este foarte puternic.“

Îşi lăsă capul să cadă şi rămase aşa întristat şi tăcut. „Acum înțeleg de ce ai venit aici în seara asta!“ zise el. „Vrei să pui capăt măreției mele. Vrei să vând respectul pe care mi-l poartă oamenii şi venerația lor pentru mine pe nişte bucăți puternice şi periculoase de metal.“ „Nu, pe sabia mea“, spuse prințul, „nu asta aveam în gând.“ „Ce vrei să fac cu aceste bucăți de aur?“ întrebă Fath. „Numai Dumnezeu ştie, Fath“, răspunse prințul. „Nu am mai fost niciodată întrebat aşa ceva. Dacă ție nu-ți fac trebuință, dă-le săracilor din piață.“ Fath se uita la aur.

„Da, aş putea să fac precum bărbatul din povestirea cu cei patruzeci de hoţi, să cer împrumut un vas de cerşit şi apoi să-l înapoiez uitând o bucată de aur în el, pentru a arăta oamenilor cât de bogat sunt. Dar, stăpâne, asta n-ar fi bine nici pentru ei, nici pentru mine. Ar aştepta şi ar cere tot mai mult de la mine, mai mult decât mi-ai dat tu, mai mult chiar decât ai putea tu să le dai vreodată. Nu m-ar mai iubi aşa cum o fac acum şi nu şi-ar mai vărsa durerea ca să-i compătimesc sau ca să-i sfătuiesc. Ia-ţi înapoi aurul, stăpâne, asta îţi cere cerşetorul. E pe mâini mai bune la tine decât la mine.“

„Dar ce altceva pot să fac pentru tine, Fath?“ întrebă prinţul. Fath se gândi o clipă la întrebare, apoi faţa i se lumină ca a unui copil.

„Ascultă, stăpâne!“ zise el, „e o scenă pe care mi-am imaginat-o şi la care am visat de multe ori. Tu poţi să o transformi în realitate, dacă vrei. Trimite-ţi într-o zi cel mai strălucitor regiment de cavalerie să treacă galop prin piaţă, în frunte cu căpitanul tău. Eu am să mă pun în calea lor şi n-am să mă dau la o parte. Porunceşte căpitanului tău, când mă va vedea, să-şi oprească calul cu surprindere şi teamă, da, să-l oprească atât de brusc încât toţi ceilalţi cai să se cabreze pe picioarele dindărăt. Dar porunceşte-i, de asemenea, ca atunci când îi voi face eu un semn cu mâna să-şi continue drumul, chiar pe lângă mine! Dar te rog să-i spui să fie atent, să nu cumva să fiu călcat în picioare de cai. Iată ce poţi să faci pentru mine, stăpâne.“

„E o idee mai năstruşnică decât mă aşteptam să aud din gura ta, Fath“, zise prinţul zâmbind. „Niciodată nu s-a întâmplat ca vreun regiment de al meu de cavalerie să treacă peste oameni pe străzile oraşului sau prin pieţe.“ „Ba da, stăpâne, s-a întâmplat. Aşa a murit mama mea.“

Prinţul căzu pe gânduri. „Deşertăciune, deşertăciune, totul este deşertăciune!“ spuse el într-un sfârşit. „Am cunoscut şi până azi, la curte, deşertăciunea umană. Dar astăzi am învăţat mai multe despre asta de la tine, un cerşetor. Acum înţeleg că deşertăciunea îl satură pe cel flămând şi îl îmbracă pe acela care suferă de frig în pelerina lui peticită. Nu e aşa, Fath?“

„Vezi, stăpâne, zise Fath, peste o sută de ani se va scrie şi se va citi în cărţi despre prinţul Nazrud Din, care a condus regatul Persiei în aşa fel încât până şi cel mai sărac dintre supuşii lui era mândru de deşertăciunea vieţii lui, aşa înfometat şi înfrigurat cum era, în pelerina lui de cerşetor, sub zidurile Teheranului.“

Prinţul se înveli din nou în pelerină şi îşi trase gluga pe ochi.

„Trebuie să plec, zise el, şi aş mai veni cu plăcere şi în altă seară să te văd şi

să povestim. Dar cu timpul vizita mea ți-ar putea răpi respectul oamenilor şi venerația lor. Voi avea grijă ca de acum înainte să poți sta în pace lângă zidul tău. Dumnezeu să fie cu tine."

În timp ce se pregătea să plece, se mai opri o dată. „Doar o vorbă, înainte să plec. Am auzit că te ții cu o femeie care într-o cârciumă din piață dă reprezentații cu un măgar. E bine ca oamenii să-mi cunoască interesul față de greutățile lor şi să mă vadă luând parte la ele. Dar îți iei o libertate prea mare cu persoana mea când te expui în acest fel, păşind în urma unui măgar, ca să spun aşa. Din această seară, îți interzic să te mai vezi cu acea femeie."

Nu bănuisem până atunci că acest mic detaliu din existența cerşetorului lăsase o impresie atât de puternică în mintea prințului. Dar acum am înțeles că îi tulburase şi îi chinuise sufletul şi că în ochii lui, Fath tratase cu prea mare uşurință lucruri cu adevărat mari şi sfinte. Pentru că nu era doar un principe, ci şi un tânăr bărbat.

La cuvintele prințului, Fath fu cuprins de nesiguranță şi teamă. Se uita fix în jos, se balansa şi îşi frângea mâinile pe pământ. „O, stăpâne! strigă el, e cu adevărat o poruncă grea! Acea femeie este soția mea. Prin ceea ce câştigă ea, mă țin în viață."

Prințul rămase nemişcat şi se uită la el. „Fath, zise el la urmă cu o mărinimie regală, când eu, în tot ce ne priveşte, cedez în fața ta şi te las să-ți faci voia, nu mă pot hotărî dacă este vorba de o slăbiciune sau de o putere a mea. Spune-mi, cerşetorule din Teheran, ce crezi tu în adâncul sufletului tău că este?" „Stăpâne, zise Fath, tu şi cu mine, principele şi cerşetorul, bogatul şi săracul, aici pe pământ, suntem două scrinuri încuiate şi fiecare ascunde cheia celuilalt!"

În timp ce traversam oraşul în noaptea aceea de primăvară, am simțit că prințul era chinuit de gânduri şi neliniştit. I-am spus: „Înălțimea voastră ați învățat în această noapte să cunoaşteți măreția principelui şi deplinătatea puterilor lui dintr-o nouă perspectivă". Prințul Nazrud Din nu mi-a răspuns mult timp nimic. Dar când am ieşit din străzile mizere şi urât mirositoare şi am pătruns în cartierele înstărite şi frumoase ale oraşului, apropiindu-ne de palat, mi-a spus: „Nu voi mai ieşi deghizat în acest oraş".

Aşa că ne-am întors la palat unde am luat cina împreună.

Aici Aeneas îşi încheie povestea. Se lăsă pe speteaza scaunului, îşi scoase o foiță de tutun şi începu să-şi ruleze o țigară.

Charlie ascultase cu atenție istorisirea prietenului său, fără să-l întrerupă şi privind fix un anume punct de pe masă pe parcursul întregii poveşti. Când

Aeneas tăcu, ridică privirea, cu ochii senini ai unui copil proaspăt trezit din somn. Îşi aminti la vederea prietenului său că pe această lume exista tutun şi începu, urmând exemplul acestuia, să-şi ruleze o țigară. Cei doi oameni mărunți fumau în tăcere, față în față la masă, urmărind cu privirea uşoarele rotocoale de fum din aer.

Charlie spuse:

— A fost o poveste extraordinară.

Apoi adăugă:

— Mă duc spre casă. Cred că am să dorm în noaptea asta.

Când îşi termină de fumat țigara, nu se ridică însă, ci rămase aşa sprijinit de speteaza scaunului, căzut pe gânduri.

— Nu, zise el. De fapt n-a fost o poveste chiar aşa de bună. Dar avea ceva în ea, pe care se mai poate lucra. S-ar putea obține o poveste bună din ea până la urmă.